

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Olsztyn, dnia 3 lutego 2005 r.

Nr 7

TREŚĆ:

Poz.:

ROZPORZĄDZENIA WOJEWODY WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO:

- 146** - Nr 1 z dnia 14 stycznia 2005 r. w sprawie Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego..... 272
- 147** - Nr 2 z dnia 14 stycznia 2005 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej..... 300
- 148** - Nr 3 z dnia 14 stycznia 2005 r. w sprawie Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich. 339
- 149** - Nr 4 z dnia 14 stycznia 2005 r. w sprawie Planu Ochrony Mazurskiego Parku Krajobrazowego..... 369

ZARZĄDZENIE WOJEWODY WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO:

- 150** - Nr 16 z dnia 28 stycznia 2005 r. zmieniające zarządzenie w sprawie nadania Statutu Warmińsko-Mazurskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu w Olsztynie..... 414

146

ROZPORZĄDZENIE Nr 1 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 stycznia 2005 r.

w sprawie Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego.

Na podstawie art. 19 ust. 6, art. 154 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880), po porozumieniu z Wojewodą Pomorskim, zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się „Plan Ochrony Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego”, zwany dalej Planem Ochrony.

§ 2. 1. Plan Ochrony wymieniony w § 1 składa się:

- 1) z tekstu planu, stanowiącego załącznik Nr 1 do rozporządzenia;
- 2) wniosków i wytycznych do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, operatów rybackiego gospodarowania, planów urzędzeniowych lasów, stanowiącego załącznik Nr 2 do rozporządzenia;
- 3) z rysunku planu w skali 1:25000, stanowiącego załącznik Nr 3 do rozporządzenia.

2. Plan Ochrony zawiera:

- 1) dane ogólne;
- 2) cele ochrony;
- 3) zagrożenia dla przyrody i krajobrazu Parku;
- 4) wskazanie obszarów realizacji działań ochronnych;
- 5) obszary i sposoby ich udostępniania dla celów naukowych, dydaktycznych, edukacyjnych, turystycznych i innych form gospodarowania;
- 6) ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województwa.

§ 3. Zobowiązuje się:

- 1) dyrektora Zespołu Parków Krajobrazowych w Jerzwałdzie do realizacji celów i zadań Parku określonych w Planie, przy współdziałaniu Rady Parków przy Dyrektorze Zespołu Parków Krajobrazowych Pojezierza Iławskiego i Wzgórz Dylewskich w Jerzwałdzie;
- 2) Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody do sprawowania ogólnego nadzoru nad wykonaniem rozporządzenia;
- 3) Burmistrza Miasta Iława, Burmistrzów Miast i Gmin Zalewo i Susz, Wójtów Gmin Iława i Stary Dzierzgoń, oraz Starostów w Iławie i Sztumie do przestrzegania zasad i wytycznych Planu i współdziałania w realizacji

celów funkcjonalnych i funkcji obszaru Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego.

§ 4. Traci moc rozporządzenie Wojewody Olsztyńskiego i Wojewody Elbląskiego Nr 1 z dnia 10 stycznia 1997 roku (Dz. Urzędowy z dnia 24 stycznia 1997 r. Nr 4, poz. 30).

§ 5. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Wojewoda Warmińsko-Mazurski
Stanisław Szatkowski

Załącznik Nr 1
do rozporządzenia Nr 1
Wojewody Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 14 stycznia 2005 r.

PLAN OCHRONY PARKU KRAJOBRAZOWEGO POJEZIERZA IŁAWSKIEGO.

OPERAT GENERALNY.

1. Cele funkcjonalne obszaru Parku.

Na podstawie analizy motywów tworzenia Parku, jego specyfiki przyrodniczej, kulturowej i krajobrazowej, a także przyjętej zasady wiązania procesów ekologicznych z gospodarczymi i społecznymi, uznaje się, że cele funkcjonalne Parku i jego strefy ochronnej są następujące:

Główne cele ekologiczne:

- zachowanie charakterystycznych lub unikatowych cech naturalnych środowiska przyrodniczego (gatunki roślin, zwierząt i ekosystemów Pojezierza Iławskiego),
- ochrona wartości fizjonomii krajobrazu pojeziernego charakterystycznego dla Pojezierza Wschodniopomorskiego,
- utrzymanie podstawowych procesów ekologicznych i systemów będących ostoją życia,
- zachowanie różnorodności gatunkowej,
- zapewnienie trwałego użytkowania gatunków i ekosystemów,
- utrwalanie znaczenia Parku jako obiektu dla nauki i edukacji przyrodniczej.

Główne cele kulturowe:

- ochrona i eksponowanie krajobrazu kulturowo-historycznego w oparciu o zabytki kultury materialnej,
- kształtowanie harmonijnego wiejskiego krajobrazu obszaru Parku,
- waloryzacja i monitoring zespołów zabytkowych na terenie Parku.

Główne cele gospodarczo-społeczne:

- utrwalenie znaczenia Parku jako obiektu dla rozwoju krajoznawstwa, turystyki wodnej i wypoczynku,
- wspierania inicjatyw i działań zmierzających do poprawy poziomu życia mieszkańców Parku,
- optymalny rozwój gospodarczy - dopuszczonych na terenie Parku działalności w warunkach dyktowanych wymogami ochrony ekologicznej i krajobrazowych walorów Parku.

Cel specjalny:

- lecznictwo uzdrowiskowe w Siemianach (gm. Iława).

2. Powiązania zewnętrzne obszaru Parku.

Podobszar: Europa Zachodnia
Prowincja: Niż Środkowoeuropejski
Podprowincja: Pojezierza Południowobałtyckie
Makroregion: Pojezierze Wschodniopomorskie
Mezoregion: Pojezierze Iławskie

Obszar Parku położony jest w środkowej części Pojezierza Iławskiego, w zasięgu zlodowacenia vistuliańskiego, faz poznańsko-dobrzyńskiej (okolice Kamionki, Iławy i Szałkowo) i pomorskiej (obszar pozostały); ich granicę stanowią rynny

jezior Szymbarskiego, Silm i Jezioraka. Wzniesienie n.p.m. wynosi w większości 100-120 m, zaś wartości skrajne to 137,6 m w okolicy Karpowa i 92,0 m w obniżeniu z jeziorem Gaudy.

Park mieści w swych granicach fragmenty gmin: Stary Dziergoń (woj. pomorskie) oraz czterech gmin województwa warmińsko-mazurskiego: Iława + Miasto, Iława, Susz i Zalewo.

Park zachowuje istniejące powiązania z obszarem regionu i krajem za pośrednictwem szlaków turystyki wodnej oraz głównych, położonych obrzeżnie, drogowych i kolejowych szlaków turystyki krajoznawczej.

Powiązania z zakresu infrastruktury technicznej nie występują w obrębie omawianego obszaru i nie powinny być planowane w przypadkach szkodliwego oddziaływania na środowisko i krajobraz Parku.

3. Funkcje obszaru Parku.

W planie przyjmuje się, że funkcje terenów Parku winny być zgodne z ich znaczeniem i celami. Przyjęto, że funkcjami Parku są:

- działania ochronne i rewaloryzacyjne na rzecz środowiska i krajobrazu,
 - badania naukowe i działalność dydaktyczna,
 - uprawianie i obsługa turystyki krajoznawczej oraz kwalifikowanej - wodnej i żeglarstwa (według zasad ustalonych w Planie Ochrony),
 - osadnictwo ludności stałej, w ramach istniejącej sieci osadniczej, oraz zgodnie z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
 - gospodarka leśna, rolna i rybacka na warunkach uzależnionych od rygorów ochrony środowiska.
- Na terenie Parku nie przewiduje się funkcji przemysłowych.

4. Podstawowe dane liczbowe.

Powierzchnia - 25 279 ha

Ludność - 1 500.

Turyści (średnio dziennie w lecie) - 5 000.

Liczba miejsc w obiektach turystycznych - 4 700.

Przewidywane zmiany w liczbie mieszkańców wyznaczono w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, prognozy zawarte w dokumentacji do wniosku o utworzenie Parku, jak również w oparciu o analizę retrospektywną liczby ludności.

Tabela 1. Przewidywane zmiany w liczbie mieszkańców Parku.

	Zalewo	Iława + Miasto	Susz	St. Dziergoń	Razem (w zaokr.)	%
Rola	1 484,4	702,6	373,1	23,2	2 583	10
Łąki i pastwiska	569,6	291,5	159,6	23,0	1 044	4
Lasv	2 012,6	7 463,3	3 908,0	2 349,0	15 734	62
Wody	2 437,6	1 811,4	352,9	215,3	4 817	19
Nieużytki	249,9	117,4	510,4	24,0	902	4
Tereny budowlane	102,7	52,0	39,1	5,8	200	1

5. Ocena potencjalnego obciążenia fosforem jezior Parku.

Jeziora Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego (PKPI) stanowią znaczący element krajobrazowy. Świadczy o tym bardzo wysoka jeziorność - 31 jezior zajmuje 20,5% obszaru.

Wśród jezior Parku dominują dwa największe - Jezioro Jeziorak Duży (3 460 ha wraz z powierzchnią wysp) i J. Płaskie (630 ha) oraz 5 jezior o powierzchni przekraczającej 100 ha (J. Rucewo Wielkie, J. Gaudy, J. Bądze, J. Januszewskie, J. Rucewo Małe).

Tylko 18 jezior ma opracowane mapy batymetryczne, co uniemożliwia poznanie cech morfometrycznych i obliczenie dopuszczalnych ładunków związków biogennych większości zbiorników Parku.

Biorąc pod uwagę fakt, że mapy głębokościowe wykonano dla jezior większych, można z dużą dozą prawdopodobieństwa stwierdzić, że cechą charakterystyczną większości jezior Parku jest ich niewielka głębokość, i co z tym się wiąże, mała pojemność mis jeziornych. Z punktu widzenia ochrony jezior jest to cecha niekorzystna, wskazująca na dużą podatność zbiorników na degradację.

Spośród 18 zbiorników opracowanych morfometrycznie tylko trzy można uznać jako głębokie: J. Urowiec (głębokość maksymalna 31,8 m; gł. średnia 8,1 m), J. Jasne (19,8 m; 8,1 m), J. Witoszewskie (12,2 m; 6,0 m). Pozostałe są płytkie, a kilka z nich ma średnią głębokość niższą niż 3 m. Do najpłytszych należą jeziora zaliczane do największych: J. Płaskie, J. Gaudy, J. Bądze, J. Januszewskie i J. Rucewo Małe. Płytki jest również Jeziorak z głębokością średnią sięgającą zaledwie 4,3 m.

Większość ze zbadanych jezior Parku charakteryzuje się dużą podatnością na degradację, co jest determinowane niekorzystnymi wskaźnikami morfometrycznymi, zlewniowymi i hydrograficznymi. Są to przede wszystkim jeziora: Gaudy, Januszewskie i Czerwica, a w nieco mniejszym stopniu (III kategoria podatności) - Jeziorak, Rucewo Wielkie i Bądze.

Z ośmiu przebadanych przez WIOŚ w Elblągu i Olsztynie zbiorników największą odporność naturalną wykazuje Jezioro Szymbarskie (II kategoria).

Tylko dziewięć zostało zbadanych w stopniu umożliwiającym ocenę stopnia ich zeutrofizowania. W przyjętej trójstopniowej klasyfikacji jeziora: Jeziorak Duży, Rucewo Wielkie, Bądze i Szymbarskie można zaliczyć do III klasy czystości, a J.

Januszewskie i J. Czerwica do jezior pozaklasowych (NON). Wyróżnia się tu wyraźnie Jezioro Jasne, o rzadko spotykanych cechach hydrochemicznych, pozwalających je zaliczyć do najwyższej I klasy czystości. Wyrywkowe, niepełne dane zdają się też wskazywać na stosunkowo małe zeutrofizowanie Jeziora Witoszowskiego, a także J. Urowiec i daleko posuniętej eutrofizacji J. Stęgwica.

Dla określenia decydującego o trofii jezior obciążenia fosforem, wyliczono jego ładunki wprowadzane ze zlewni, ze źródeł obszarowych i rozproszonych oraz określono tzw. ładunki dopuszczalne i niebezpieczne wg kryteriów Ybllennweidera.

Powyższe obliczenia wykonano tylko dla 18 jezior Parku. Wynika z nich, że tylko 3 jeziora: Czerwica, Urowiec i Jasne otrzymują ładunki fosforu nie przekraczające wartości dopuszczalnych. Jednakże z grupy tej należy wyłączyć prawdopodobnie Jezioro Czerwica, ponieważ z braku danych nie uwzględniono tu ładunków wnoszonych z Jeziora Łabędzkiego, a przede wszystkim przez liczną kolonię kormoranów; wskazuje na to bardzo zła jakość wód tego jeziora.

Pozostałe jeziora wykazują znaczne przekroczenia ładunków fosforu określanych jako niebezpieczne. Trzy jeziora (Witoszowskie, Piotrkowskie i Płaskie) przekraczały te ładunki o 29-98%, pięć jezior (Rucewo Wielkie, Gaudy, Bądze, Januszewskie i Silm) - o 136-199%, trzy jeziora (Jeziorak, Rucewo Małe i Szymbarskie) - o 230-236%, jedno jezioro (Mołtawa) - 338%.

Z analizy powyższego przedstawionego materiału wynika, że omawiane zbiorniki odznaczają się na ogół dużą podatnością na degradację z uwagi na ich cechy morfometryczne i zlewniowe. Większość z nich jest przeciążona ładunkiem fosforu spływającym ze zlewni i w znacznym stopniu już zeutrofizowana. Wskazuje to na konieczność minimalizowania spływu zanieczyszczeń ze zlewni, przede wszystkim związków biogennych - azotu i fosforu. Służą temu wszystkie sposoby ograniczające ich dopływ do zbiorników takie np. jak:

- utrzymanie pasów zalesień nad zbiornikami, zwłaszcza najlepiej chroniących jeziora lasów mieszanych,
- zalesianie gleb marginalnych,
- pozostawienie terenów nad jeziorami jako łąki kośne,
- nie osuszanie torfowisk,
- nie osuszanie śródlęśnych bagien i mokradł,
- pozostawienie oczek śródpolnych,
- zmiana zasad melioracji i przechwytywanie wód melioracyjnych w zbiorniki przedwstępne,
- przemienne użytki zielone,
- zapobieganie erozji,
- zmiana metod nawożenia nawozami sztucznymi, zwłaszcza wprowadzenie nawozów azotowych o spowolnionym działaniu,
- wyeliminowanie gnojowicy w zlewniach poprzez przechodzenie na chów bezściółkowy,
- zmiana zasad rekreacji poprzez wprowadzenie ochrony bezpośredniej i pośredniej jezior,
- konieczna jest oczywiście likwidacja wszelkich dopływów ścieków (punktowe źródła zanieczyszczeń) oraz zapobieganie zanieczyszczeniom tzw. rozproszonym (nieszczelne szamba, osadniki gnilne),
- szczególną staranną ochronie powinny podlegać jeziora o ciągle niskiej trofii ich zlewni, a przede wszystkim oligotroficzne Jezioro Jasne. Wszystkie te zabiegi są zgodne z ogólnie przyjętymi zasadami ochrony powierzchni ziemi.

6. Zasady ochrony środowiska przyrodniczego Parku Podział na strefy.

W wyniku analizy uwzględniającej:

- a) walory przyrodnicze (występowanie rzadkich, zagrożonych taksonów fauny i flory, obszarów istotnych dla znacznej części populacji lęgowej awifauny oraz ptaków wędrownych występującej na tym terenie, cenne zespoły roślinne),
 - b) znaczenie dla utrzymania bioróżnorodności,
 - c) stopień antropogenicznych przekształceń krajobrazu,
 - d) funkcje ochronne dla innych obszarów,
- wyróżniono 3 rodzaje stref: R, P i E:

1. Strefa R obejmuje najcenniejsze i najrzadsze elementy przyrody Parku warunkujące zachowanie bioróżnorodności gatunkowej i genetycznej, m.in. decydujące o międzynarodowej randze Parku jako ostoi ptaków. Pełni ona funkcje: otuliny rezerwatów, naukowo-dydaktyczne i, w ograniczonym stopniu, krajoznawcze.

2. Strefa P obejmuje tereny leśne o mniejszych lecz istotnych wartościach przyrodniczych oraz tereny rolnicze stosunkowo słabo przekształcone, z bogatą mozaiką krajobrazu i dużym udziałem roślinności naturalnej, pełniące kluczową rolę dla zachowania środowiska przyrodniczego i stabilności ekologicznej Parku. Obszary znajdujące się w tej strefie stanowią:

- a) bazę żerowiskową dla szeregu ważnych gatunków zwierząt (m.in. bielika, rybołowa, orlika krzykliwego, kani czarnej i rudej oraz ptaków wodno-błotnych),
- b) miejsce rozrodu i bytowania wielu gatunków zwierząt (np. licznych gatunków płazów, w tym zagrożonego kumaka nizinnego) warunkujące zachowanie odpowiedniego potencjału genetycznego,
- c) obszar buforowy dla stref R.

3. Strefa E obejmuje tereny ekologicznie istotne, jednak o już istniejącej większej antropopresji i większych przekształceniach krajobrazu.

Zasady ochrony walorów przyrodniczych Parku.

Ze względu na różne funkcje obszarów znajdujących się w poszczególnych strefach ustala się również zróżnicowanie zasad ochrony i gospodarowania w ich obrębie.

Zasady ogólne.

Ze względu na fakt, że większość powierzchni Parku stanowią obszary leśne znajdujące się przede wszystkim w strefach R i P, a więc o największych walorach przyrodniczych, kluczową rolę w ochronie świata przyrody Parku spełniają zasady gospodarki leśnej. Zaleca się, aby plany urzędowe poszczególnych nadleśnictw uwzględniały, w sposób szczególny w odniesieniu do terenów Parku, zasady zamieszczone w Zarządzeniu Nr 11 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 lutego 1995 r. w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych, a także zasady podane w pkt 10.2. niniejszego opracowania.

Ze względu na ważność terenów wodno-błotnych należy wprowadzić:

- a) na terenie całego Parku zakaz gospodarczej eksploatacji trzcinowisk, za wyjątkiem prac interwencyjnych w ramach ochrony czynnej siedlisk w uzgodnieniu z Dyrektorem ZPK;
- b) zakaz używania:
 - łodzi motorowych (z silnikiem spalinowym) w strefach Jezioraka, tj. na północ od wysp Kępy Rybackie, na Zatoce Widłąg oraz na jeziorze Płaskim,
 - łodzi z silnikiem spalinowym na innych jeziorach PKPI oraz pozostałym akwenie Jezioraka poza oznaczonym torem wodnym Ława - Siemiany, Ława - Kanał Elbląski,
 - innego sprzętu wodnego na wszystkich jeziorach PKPI.

Powyższe zakazy nie dotyczą toru wodnego na Jezioraku i Jeziorze Ewingi, użytkowanego w celach komunikacyjnych oraz jachtów żaglowych z silnikami spalinowymi w sytuacjach awaryjnych.

Zaleca się dążenie do prowadzenia gospodarki rolnej na zasadach ekologicznych oraz prowadzenia gospodarki leśnej na zasadach „półnaturalnej hodowli lasu”.

W celu ochrony awifauny należy dążyć do:

- stopniowej wymiany napowietrznych linii energetycznych na kablowe, zwłaszcza w strefach R, P i E,
- poszerzenia granic rezerwatów Gaudy i Czerwica o tereny leśne,
- objęcia indywidualną ochroną strefową (zabezpieczającą miejsca gniazdowe, miejsca odpoczynku, czatownie i potencjalne miejsca gniazdowe) stanowisk lęgowych ptaków drapieżnych podlegających ochronie strefowej,
- ochrony terenów łoświeckich bielika i rybołowa, jako terenów najbardziej zagrożonych przekształceniami.

Zasady szczegółowe.

Poniżej przedstawiono indywidualne wskazania dla wszystkich stref wg następującego wzorca:

- 1) funkcje poznawcze, dostępność krajoznawcza,
- 2) zasady kształtowania krajobrazu.

Strefy R pod względem przyrodniczym zastały opisane w opracowaniu ogólnym. Natomiast poniżej, przy każdej strefie P, E i B zamieszczono dodatkowo informację o walorach przyrodniczych i ich znaczeniu dla Parku.

Strefy R1-6

R1 - Gaudy

1. Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyczno-krajoznawcze jedynie dla grup z przewodnikiem pod kontrolą ZPK oraz możliwość udostępnienia miejsca widokowego na jezioro (wieża) w okolicach Rudnik lub Kamieńca.
2. - Restytucja naturalnego krajobrazu leśnego z pozostawieniem terenów trawiastych.
 - Renaturalizacja terenów zabagnionych na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.

R2 - Lasy Ławskie - środkowy kompleks.

1. Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyczno-krajoznawcze z ukierunkowaniem na turystykę kwalifikowaną (pieszą, rowerową, konną).
2. - Kształtowanie naturalnego krajobrazu leśnego z pozostawieniem istniejących terenów trawiastych.
 - Renaturalizacja terenów zabagnionych na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.

R3 - Zachodni brzeg Jezioraka (Widłąg-Kozi Róg).

1. Funkcje dydaktyczno-naukowe, turystyczno-krajoznawcze z ograniczeniem masowej turystyki pobytowej do istniejącego ośrodka w Sarnówku, ukierunkowanie na turystykę kwalifikowaną (pieszą, rowerową, konną, żeglarstwo). Zatoka Widłąg objęta zakazem przybijania do brzegu jednostek pływających w miejscach do tego nie wyznaczonych.
2. - Kształtowanie naturalnego krajobrazu leśnego z pozostawieniem istniejących otwartych terenów trawiastych.
 - Renaturalizacja terenów zabagnionych na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.
 - Likwidacja pól biwakowych w oddz, 291, 309-317.

R4 - Witoszewo.

1. Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyczno-krajoznawcze z ograniczeniem turystyki pobytowej do agroturystyki, turystyki rodzinnej, możliwość funkcjonowania kąpieliska nad jez. Witoszewskim (przy drodze Witoszewo Bądze) bez powiększania jego powierzchni i z postulatem zakazu lokowania dodatkowej infrastruktury z pominięciem zabezpieczenia gromadzenia śmieci i obsługi sanitarnej.
2. - Kształtowanie naturalnego krajobrazu leśnego.
 - Renaturalizacja terenów zabagnionych i brzegów jezior na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.
 - Kształtowanie mozaiki krajobrazu rolniczego z licznymi zakrzaczeniami, zadrzewieniami i zabagnieniami.

R5 - Czaplak.

1. Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyka z profesjonalnym przewodnikiem.
2. - Renaturalizacja brzegów jeziora, terenów zabagnionych na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.
- Zalesienie terenów porolnych.

Strefy PI - 6

P1 - Bądze - Białe Błota.

Obejmuje tereny leśne wraz z Jez. Bądze, Twaruczek i Zdreńskim mające duże znaczenie ekologiczne ze względu na sąsiedztwo z terenami objętymi strefami rezerwatowymi oraz ze względu na fakt, iż jest to rozległy, zwarty kompleks leśny z dużym udziałem cennych zespołów roślinnych ważnych w skali europejskiej (lasy łąkowe) i stosunkowo słabej antropopresji.

1. Funkcje dydaktyczno-naukowe oraz turystyczne z ograniczeniem do turystyki kwalifikowanej.
2. Postulat zakazu lokalizowania pól biwakowych nad Jez. Bądze; nie dotyczy wsi Bądze.

P2 - Olbrachtowo-Januszewo-Starzykowo.

Teren buforowy dla stref R. Tereny odpoczynkowe i żerowiskowe na okresowo zalewanych łąkach, innych terenach podmokłych, polach i nieużytkach dla ptaków wodno-błotnych (żurawie, bekasy, różne gatunki kaczek, gęsi, krwawodziób, sieweczki itp.), tereny łowieckie i lęgowe (m.in. orlika krzykliwego, kani czarnej i rudej, bielika). Rzeka Liwa i pas podmokłych łąk i terenów bagiennych stanowią korytarz ekologiczny dla zwierząt związanych z siedliskami podmokłymi.

1. Funkcje turystyczno-krajoznawcze związane z agroturystyką i turystyką rodzinną z wykorzystaniem na cele rekreacyjne założeń pałacowo-parkowych w Kamieńcu i Januszewie. Wykorzystanie Jeziora Merynos jako kąpieliska zgodnie z obowiązującym miejscowym planem ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Susz. Dopuszcza się budowę nowych zagród rolniczych przy drodze Olbrachtowo-Michałowo (Susz).

2. - Zachowanie naturalnej roślinności na nieużytkach, miedzach i w enklawach śródpolnych.
- Postulat zakazu lokalizowania urządzeń infrastruktury obsługi turystyki.
- Kształtowanie naturalnego krajobrazu leśnego.
- Renaturalizacja brzegów jezior i naturalnych zabagnień na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.
- Zalesienie gruntów porolnych.

P6 - Jezioro Ewingi.

Istotne tereny żerowiskowe dla znacznej części populacji orlika krzykliwego i bielika na terenie Parku, ważne miejsce dla ptaków wodno-błotnych (Jez. Ewingi i liczne zabagnienia w krajobrazie rolniczym). Teren buforowy dla strefy R4.

1. Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyczno-krajoznawcze (ukierunkowane na turystykę rodzinną, agroturystykę, turystykę kwalifikowaną).

Strefy EI - 5.

E1 - Rąbity, E2 - Karpowo.

Teren lęgowy rzadkich i cennych gatunków ptaków związanych z mozaiką krajobrazu rolniczego z dużym udziałem roślinności rodzimej i terenów podmokłych (m.in. dzierzba gąsiorek, strumieniówka, orlik krzykliwy, błotniak stawowy). Teren buforowy dla strefy R (Czaplak) i stref P5 i P6.

1. Funkcje turystyczno-krajoznawcze z ukierunkowaniem na turystykę kwalifikowaną, agroturystykę, turystykę rodzinną.
2. - Możliwość nowej zabudowy w obrębie zabudowy zwartej (na zasadzie zabudowy plombowej) przy dostosowaniu gabarytów i formy architektonicznej do panujących w regionie.
- Ograniczanie istniejącej zabudowy rozproszonej.
- Zalesienie gruntów porolnych z pozostawieniem otwartych terenów trawiastych.
- Renaturalizacja naturalnych zabagnień na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.

E3 - Siemiany.

Poddany silnej antropopresji teren zagrażający obszarom w strefie R3 z jednej strony i terenom ekologicznie istotnym (strefy E4, E5) z drugiej strony. Spełniający ważną rolę jako bufor.

1. Funkcje turystyczno-krajoznawcze z bazą pobytową i potencjalną uzdrowiskową w Siemianach.
2. - Zalesienie gruntów porolnych.
- Pozostawienie naturalnej roślinności śródpolnej (zakrzewień i zadrzewień).
- Utrzymanie na linii brzegowej naturalnego pasa zadrzewień, w miejscach gdzie go brak nasadzenie drzew (dotyczy również Siemian).
- Renaturalizacja brzegów jeziora.

E5 - Wielka Żuława (wyspa Ostrów).

Pełni rolę terenu buforowego, ograniczającego tereny miejskie ławy od strefy R2, P3 i P4a.

1. Funkcje turystyczno-krajoznawcze.
2. Zadrzewienie terenów, nieprzewidzianych do zabudowy, w formie naturalnego parku leśno-krajoobrazowego z utrzymaniem nadbrzeżnego pasa zadrzewień.

7. Ochrona wartości kulturowych Parku.

Obszar, na którym utworzono Park jest zróżnicowany pod względem stopnia zachowania wartości kulturowych. Podstawowe elementy powodujące degradację środowiska kulturowego to:

- wyludnianie się miejscowości,
- dewastacja obiektów poprzez eksploatację do śmierci technicznej bez wykonywania remontów,
- niekontrolowane procesy urbanistyczne na terenie poszczególnych miejscowości,
- niekontrolowane procesy inwestycyjne związane z rozwojem przemysłu rolno-spożywczego (fermy hodowlane),

- niekontrolowane i nielegalne budownictwo lotniskowe.

Rejonem najbardziej zdegradowanym jest:

- południowa część Parku leżąca w gminie Iława. Większość obiektów ruralistycznych uległa tu przekształceniu i degradacji na skutek przebudowy substancji budowlanej bez poszanowania tradycyjnych, regionalnych form architektonicznych. Praktycznie cały wschodni brzeg jeziora Jeziorak został zdegradowany kulturowo na odcinku od Iławy do Makowa. Paradoksalnie proces degradacji nie został spowodowany brakiem doinwestowania, lecz nieprawidłowym zainwestowaniem. Obserwujemy tu inwestycje rolnicze niszczące środowisko kulturowe i środowisko przyrodnicze, zabudowę lotniskową i rekreacyjną, nieprawidłowo dokonywane przebudowy prowadzące do zeszpecenia architektury, przy jednoczesnym wyludnianiu się obszaru.

Poza rejonem iławskim silnie zdegradowanym i przekształconym wydzielają się jeszcze dwa fragmenty:

- północno-zachodni pokrywający się z granicami województwa pomorskiego, w którym skupiają się najcenniejsze z punktu widzenia środowiska kulturowego obiekty i zespoły, dość silnie zdegradowane, na skutek niedoinwestowania, ale mimo to cenne. Znajdują się tu między innymi wartościowe zabytkowe zespoły takie jak: Kamieniec, Szymbark, Przezmark i Januszewo oraz wsie z zachowanym czytelnym układem przestrzennym i wartościową zabudową (Buczniak, Bądze, Mortąg, Brusiny, Rudniki). Obszar ten po opracowaniu i zrealizowaniu programu aktywizacji i rewaloryzacji może stać się jednym z najcenniejszych na terenie dawnych Prus;
- północno-wschodni, pokrywający się z gminą Zalewo. Nie obfituje w tak cenne zespoły, ale zachowane na tym terenie obiekty są zdegradowane w mniejszym stopniu i opracowanie programu ich rewaloryzacji i restrukturyzacji może dać w efekcie pozytywne skutki w postaci wielu bardzo ciekawych i atrakcyjnych zespołów.

Na terenie Parku i Obszarze Chronionego Krajobrazu występuje 57 jednostek osadniczych, w tym 5 obecnie zniszczonych. W wyniku przeprowadzonej prospekcji dają się wyróżnić 3 strefy o różnym stopniu zachowania wartości kulturowych. W wyniku analizy wartości historycznych i architektonicznych oraz kompozycyjnych poszczególnych zespołów, a także ich stanu zachowania można wydzielić trzy kategorie zespołów zabytkowych na terenie Parku:

1. Zespoły o znaczeniu ponadregionalnym:

- Szymbark - wieloprzestrzenne założenia krajobrazowe i rezydencjonalne (zamek, założenie parkowe, folwark),
- Kamieniec - wieloprzestrzenne założenie krajobrazowe i rezydencjonalne (zespół pałacowy, założenie parkowe, folwark),
- Przezmark - zamek i zespół założenia ruralistycznego,
- oraz wszystkie stanowiska archeologiczne znajdujące się na terenie Parku i jego otuliny, posiadające własną formę krajobrazową (grodziska, kurhany).

2. Zespoły o znaczeniu regionalnym:

- Januszewo - zespół założenia rezydencjonalnego-ruralistycznego,
- Zalewo - założenie miasta średniowiecznego (wariant I),
- Boreczno - założenie ruralistyczne,
- Dobrzyki - założenie ruralistyczne,
- Jerzwałd - założenie ruralistyczne,
- Stary Dzierżgoń - założenie ruralistyczne,
- Mortąg - założenie ruralistyczne,
- oraz wszystkie stanowiska archeologiczne nie posiadające własnej formy krajobrazowej.

3. Zespoły o znaczeniu lokalnym:

- Buczniak - owalnica,
- Bądze - szeregówka nadbrzeżna,
- Bornice - wielodrożnica,
- Brusiny - ulicówka,
- Gajdy - owalnica,
- Gardzień - założenie rezydencjonalno-folwarczne (park),
- Gubławki - zespół dworsko-folwarczny,
- Karpowo - dwa zespoły dworsko-folwarczne,
- Koziny - wielodrożnica,
- Matyty - rzędówka nadbrzeżna,
- Olbrachtowo - założenia folwarczne,
- Olbrachtówko - ulicówka,
- Piotrkowo - założenia folwarczne,
- Półwieś - założenia dworsko-ruralistyczne,
- Rucewo - zespół dworsko-folwarczny,
- Rudnia - zespół dworsko-folwarczny,
- Rudniki - założenia folwarczne,
- Siemiany - ulicówka,
- Urowo - założenia dworsko-ruralistyczne,
- Wieprz - szeregówka nadbrzeżna.

Zasady ochrony zasobów kulturowych.

Dane szczegółowe dotyczące zasobów architektury i budownictwa, historycznych układów ruralistycznych, obiektów archeologicznych, zawarte zostały w kartach poszczególnych miejscowości i w wykazach.

Określenia wymagają zasady postępowania w stosunku do poszczególnych kategorii obiektów zabytkowych.

Obiekty architektury i budownictwa.

Zabudowa wsi mieszkalna i gospodarcza, zabudowania folwarczne, budynki użyteczności publicznej (szkoły, leśniczówki) posiada wyrazisty regionalny charakter. Przejawia się on w charakterystycznych formach zabudowy wiejskiej z domem zbudowanym z czerwonej cegły, licowanym, 1-1,5 kondygnacji, z dachem dwuspadowym krytym dachówką ceramiczną. W niektórych rejonach (okolice Kamieńca) występują dachy naczółkowe. Domy posiadają niekiedy wystawki lub dobudowane drewniane ganki. Nie wykluczone, że wystawki są reminiscencją podcieni frontowych charakterystycznych dla budownictwa tzw. powiślańskiego, związanego z osadnictwem holenderskim. Jeden taki dom powiślański drewniany zachował się dotychczas w Buczniku. Nieliczne przykłady budownictwa drewnianego zachowały się ponadto w miejscowości Mortąg. Między tradycyjną zabudową wiejską występują niekiedy budynki o charakterze willowym posiadające cechy architektoniczne związane ze stylami architektonicznymi. Są to wille bogatych gospodarzy. Bogata dekoracja elewacji oraz detale wyróżnia je z zabudowy wsi (Buczniak, Koziny, Witoszewo, Olbrachtówko, Jerzwałd). W latach 30. XX w. pojawia się w związku z nasilonymi parcelami majątków i tworzeniem zabudowy kolonijnej, typ domu mieszczącego pod jednym dachem dom mieszkalny i budynek gospodarczy. Obiekty te były drewniano-murwane z dachami prawie płaskimi, krytymi papą i stanowiły obcy kulturowo akcent na tym terenie.

Innym typem budownictwa mieszkalnego związanym z folwarkami są czworaki. Są to przeważnie wielorodzinne niskie domy usytuowane w bezpośredniej bliskości zabudowań gospodarczych folwarku, formą architektoniczną nawiązującą z reguły do pozostałych elementów zespołu. Zabudowa gospodarcza murowana, ceglana, licowana, w przypadku obór często kamienna. Stodoły i spichlerze bardzo często budowane w konstrukcji szachulcowej. Wszelkie budowle gospodarcze pod dachami dwuspadowymi (lub naczółkowymi) krytymi dachówką ceramiczną. Z budynków użyteczności publicznej wyodrębniają się szkoły jako obiekty budowane według typowych projektów, w zależności od lokalnych potrzeb już co najmniej od 3 ćwierci XIX w. na terenie całych Prus. Budynki te posiadały potrzebną ilość pomieszczeń dydaktycznych, oraz mieszkanie dla nauczyciela, a w okresie późniejszym również izbę pamięci. Zewnętrzna forma architektoniczna była pomyślana w sposób gwarantujący łatwą realizację, dobre rozwiązania funkcjonalne i charakterystyczną formę (Bornice, Karpowo, Wieprz, Boreczno) Wszystkie budynki winny być utrzymywane w należytym stanie. Modernizacje i remonty wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Dotyczy to również zachowanych układów wnętrz. Nowa zabudowa powinna nawiązywać kształtem architektonicznym i gabarytami do istniejącej w otoczeniu i nie tworzyć elementów dysharmonizujących z sąsiadującą tradycyjną zabudową. Należy utrzymywać tradycyjne pokrycia dachów, kąty spadku dachów, podziały otworów okiennych.

Obiekty sakralne.

Większość obiektów sakralnych na tym terenie powstała już w okresie średniowiecza. Były to niewielkie kościoły parafialne o kształcie architektonicznym salowym, jednoprzestrzenne, przykryte stropem i dachem dwuspadowym, przeważnie z dobudowaną masywną wieżą spełniającą również funkcje militarne. Niektóre z nich zostały przebudowane w XVII i XVIII w. uzyskując zewnętrzny wystrój architektoniczny barokowy lub nawet klasycyzujący. W małej zmienionej formie w stosunku do pierwotnej gotyckiej pozostały kościoły w Dobrzykach i Borecznie oraz regotyzowane fary w Zalewie i Hławie. Kościoły w Kamieńcu i Olbrachtowie oraz w Przezmarku, ze względu na ich charakter patronacki i reprezentacyjny podlegały w większym stopniu przebudowom i modernizacjom. Ich obecny kształt jest więc wynikiem zabiegów dokonanych na przestrzeni XVIII i XIX w.

Kościoły, kaplice i cmentarze, czynne i zamknięte, jako obiekty o wybitnej wartości zabytkowej oraz jako miejsca pamięci podlegają bezwzględnej ochronie. Wszelkie działania z nimi związane należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Na cmentarzach obowiązuje zakaz wycinania drzew, usuwania nagrobków, rozbierania ogrodzeń. Należy je uporządkować w oparciu o opracowane projekty.

Zespoły pałacowo-parkowe.

Dwory i pałace w istniejących formach architektonicznych pochodzą z XVIII i XIX w. Czasem były wznoszone na starszych zrębach. Dwory mają charakter brył zwartych (Karpowo, Gubławki, Rucewo, Rudnia), natomiast pałace są obiektami o architekturze bardziej rozwiniętej, posiadającymi oficyny (Kamieniec), alkiery (Januszewo). Dwory są przeważnie budowlami jedno lub dwukondygnacyjnymi z dachami dwuspadowymi, prostymi lub mansardowymi. Pałace charakteryzują się większą wysokością, oraz większym urozmaiceniem kształtów dachów. W otoczeniu tej architektury występuje z reguły zorganizowana zieleń, o charakterze parkowym. W zależności od wielkości założenia są to niewielkie parki lub wielkoprzestrzenne założenia krajobrazowe (Kamieniec).

Jako obiekty o dużych walorach krajobrazowych podlegają ochronie. Niedopuszczalne jest dzielenie zespołów, lokalizowanie na terenie parków budowli, wprowadzanie urządzeń technicznych, niwelacje ziemne, wycinanie drzew i krzewów, przypadkowe dosadzanie zieleni. Wszelkie zmiany sposobu użytkowania, adaptacje, remonty budynków wchodzących w skład zespołu muszą być uzgodnione z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Wsie o zachowanym układzie przestrzennym

Ochronie podlega ich układ przestrzenny, to jest linie zabudowy, niwa siedliskowa, układ zabudowy w obrębie siedliska, układ drożny i charakter zabudowy. W celu właściwej realizacji ochrony winny mieć opracowane miejscowe plany zagospodarowania, uzgodnione z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Stanowiska archeologiczne.

Posiadające własną formę krajobrazową, grodziska i kurhany podlegają bezwzględnej ochronie. Obszary występowania stanowisk płaskich są dostępne do celów inwestycyjnych, pod warunkiem przeprowadzenia wyprzedzających badań archeologicznych. Ze względu na fakt niepełnego rozpoznania terenu wszelkie projektowane inwestycje związane z wykonywaniem prac ziemnych należy uzgadniać z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych.

Niniejsze opracowanie stanowi wstępne rozpoznanie zasobów kulturowych terenu Parku, oraz wynikających z nich walorów krajobrazowych. Powinno ono posłużyć dalszym działaniom koncentrującym się już na konkretnych zespołach ruralistycznych.

Uznaje się za pożądane podjęcie w tym zakresie następujących działań:

- opracowanie szczegółowych kart miejscowości uwzględniających zarówno zachowane elementy kultury materialnej, jak i walory krajobrazowe wsi i ich otoczenia,
- opracowanie wzorników architektury i budownictwa regionalnego do stosowania przy projektowaniu nowej zabudowy wsi oraz wzorników planów realizacyjnych dla nowych siedlisk, uwzględniające lokalne warunki,
- opracowanie projektów powtarzalnych dla tego regionu, przy równoczesnej rezygnacji ze stosowania ogólnodostępnych typowych projektów zarówno dla poszczególnych budynków jak i dla zagospodarowania całych siedlisk,
- powołanie w strukturze Zespołu Parków stałego etatu do spraw architektury i ochrony wartości kulturowych, który koordynowałby działalność w tym zakresie na terenie całego obszaru, prowadząc negocjacje i uzgodnienia tych spraw z poszczególnymi samorządami i organami administracji państwowej. Stanowisko to mogłoby otrzymać kompetencje decyzyjne w zakresie ochrony zabytków, co umożliwiłaby obowiązująca obecnie Ustawa o ochronie dóbr kultury.

8. Krajobraz - waloryzacja i ochrona.

W celu stwarzania warunków sprzyjających realizacji celów Parku w zakresie ochrony, dydaktyki i edukacji, jak i popularyzacji jego walorów, wyznaczono oprócz stref przyrodniczych, strefy krajobrazowe i ustalono zasady ich ochrony.

Strefa K1 (pierwsza).

Jest wydzielona na obszarze krajobrazu kulturowego Parku i częściowo Obszaru chronionego krajobrazu wokół, jezior Ewingi, Jeziorak, Płaskie, Rucewo Małe i Rucewo Wielkie, które tworzą typowy krajobraz pojezierny ale o wysokich walorach geograficzno-przyrodniczych i estetycznych. W strefie tej należy:

- unikać sytuowania zabudowy (dopuszczonej planem) w miejscach eksponowanych widokowo oraz tworzenia dominant w nadbrzeżnych terenach jezior, nie wyłączając terenów zabudowy miast Łławy i Zalewa,
- wykluczyć zabudowę wysp jeziornych, z wyjątkiem:
 - wyspy Bukowiec w gminie Zalewo, gdzie dopuszcza się usytuowanie niezbędnych obiektów socjalno-sanitarnych (bez zabudowy lotniskowej) jako zaplecza dla ekstensywnego użytkowania części terenu w celach wypoczynku świątecznego,
 - wyspy Wielka Żuława w Łławie, której część wschodnia może być wykorzystywana na cele turystyki pobytowej,
- realizować zasady ustalone dla stref R i P pokrywających się ze strefą K1.

Strefa K2a (druga a).

Wyznaczona na terenach krajobrazu kulturowego na gruntach wsi Jerzwałd i Witoszewo, o charakterystycznych cechach rolniczo-leśnych, urządzonego władaniem tradycyjnego rolnictwa indywidualnego, z małogabarytową zabudową dobrze zharmonizowaną z otoczeniem. Strefa ta winna być chroniona przed niekorzystnymi i dewaloryzującymi zmianami a szczególnie przed nową zabudową nie związaną z celami Parku lub jego funkcjami a także przed zmianami zabudowy istniejącej, dokonywanymi bez fachowej pomocy i nadzoru.

Strefa K2b (druga b)

Zaliczono do niej tereny krajobrazu kulturowo-rolniczego, utrzymywanego dotąd w gospodarce wielkoobszarowej na gruntach Polajn i Rudni w gm. Zalewo oraz Olbrachtowa i Rudnik w gm. Susz. Grunty te nie powinny być dzielone i zabudowywane a związana z nimi zabudowa sukcesywnie rewaloryzowana.

Strefa 3

Obejmuje fragmenty terenów rolniczo leśnych wyróżniające się walorami estetycznymi, położone na styku gruntów użytkowanych rolniczo i kompleksów leśnych. Należy chronić je przed przekształceniem i zabudową.

Strefa 4

Zawiera tereny krajobrazu kulturowego o znacznym stopniu dewaloryzacji, wywołanej intensywnym rozwojem specjalistycznych gospodarstw rolnych. Winny być tu wspierane wszelkie działania zmierzające do poprawy wyrazu estetycznego zabudowy i terenów otwartych poprzez wzbogacanie zieleni osłonowej, przydrożnej, śródpolnej i innej.

Wymienione strefy są wskazane na rysunku Planu Ochrony. Tereny Parku położone poza omówionymi strefami także są objęte ochroną, a wynikające z niej zakazy i nakazy są zawarte w Rozporządzeniu Nr 120 Wojewody Olsztyńskiego i Wojewody Elbląskiego z dnia 17 maja 1993 r. w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Pojezierza Łławskiego.

Plan ochrony, ze względu na skalę materiałów mapowych i związany z tym zakres prac inwentaryzacyjnych nie odnosi się do cennych ale małych powierzchniowo fragmentów, jak: niektóre drogi, polany i obrzeża leśne, zadrzewienia (remizy) śródpolne, stare parki i cmentarze, dawne trakty i aleje, pomniki przyrody, małe zbiorniki wodne i strumienie. Mają one bardzo duże znaczenie uatrakcyjniające szlaki turystyki krajoznawczej, pieszej, rowerowej itp. i powinny być uwzględniane przy ich wytyczaniu i opisach. Ważniejsze punkty widokowe, zwłaszcza prezentujące odległe i szerokie panoramy, powinny być udostępnione dla ruchu wycieczkowego i odpowiednio zagospodarowane.

9. Zarys struktury funkcjonalno-przestrzennej Parku.

Wynikiem przeprowadzonej waloryzacji w zakresie wartości:

- przyrodniczo-ekologicznych,
- krajobrazowo-krajoznawczych,
- turystycznych,
- gospodarczych,

jest podana na planie struktura terenów Parku, wyrażająca się:

- podziałem na strefy,
- hierarchią sieci osadniczej i komunikacyjnej,
- funkcją terenów,
- rozmieszczeniem ważniejszych obiektów związanych z obsługą głównych funkcji.

Przyjmując jako kryterium:

- jakość środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- cechy krajobrazu,
- użytkowanie i dostępność,

dokonano podziału terenu Parku na strefy, co ma na celu zapewnienie prawidłowości funkcjonowania Parku oraz osiągnięcia założonych celów jego rozwoju i zagospodarowania.

Ogólna charakterystyka proponowanych stref:

- R - obejmuje najcenniejsze i najrzadsze elementy przyrody Parku warunkujące zachowanie bioróżnorodności gatunkowej i genetycznej. Spełniająca funkcje naukowe i dydaktyczne, z ograniczeniem funkcji turystycznych,
- P - obejmuje tereny leśne o mniejszych walorach przyrodniczych oraz tereny rolnicze stosunkowo słabo przekształcone z bogatą mozaiką krajobrazu i dużym udziałem roślinności naturalnej, pełniące kluczową rolę dla zachowania walorów przyrodniczych i stabilności ekologicznej Parku,
- E - obejmuje tereny ekologicznie istotne, jednak o już istniejącej większej antropopresji i większych przekształceniach krajobrazu.
- B - tereny stosunkowo silnie przekształcone przez człowieka, o dużej antropopresji i mniejszych wartościach pod względem przyrodniczym.
- K - tereny wysokich walorów krajobrazowo-kulturowych Parku.

Strefa ochronna Parku - Obszar Chronionego Krajobrazu.

Jej rolą jest zabezpieczenie pożądanego stanu środowiska Parku (m.in. poprzez ochronę zlewni jego wód powierzchniowych) oraz przyczynienie się, przez właściwe zagospodarowanie, do przejścia części ruchu turystycznego dla ograniczenia intensywności turystycznego użytkowania terenów Parku.

9.1. Sieć osadnicza, ludność i infrastruktura społeczna.

Na obszarze Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego i otuliny zamieszkuje łącznie 9 400 osób (9 409), w tym na terenie parku 1 342, a na terenie otuliny - 8 067 mieszkańców.

W planie przewiduje się powiększenie liczby mieszkańców na analizowanym terenie do 10 800, w tym na terenie parku do 1 500, na terenie otuliny do 9 300.

W obrębie parku zamieszkuje 14%, w otulinie 86% ludności. W przyszłości proporcje te nie ulegną zmianie.

Tabela 2. Zestawienie liczby ludności w Parku i otulinie.

	Obecnie	%	perspektywa	%
Ogółem, w tym:	9410	100,0	10800	100,0
Park	1340	14,0	1500	14,0
Otulina	8070	86,0	9300	86,0

Sieć osadnicza jest rozdrobniona. Średnia wielkość jednostki osadniczej wynosi 204 mieszkańców. Poniższa tabela podaje strukturę miejscowości i liczby mieszkańców wg wielkości jednostek osadniczych oraz przewidywane wielkości dla okresu perspektywicznego.

Tabela 3. Liczba mieszkańców według wielkości jednostek osadniczych.

Liczba ludności w jednostce osadniczej	2004	%	perspektywa	%
do 50	331	3,0	440	4,0
51-150	1391	15,0	1070	10,0
151-300	2685	28,0	2050	19,0
301-500	1935	21,0	2040	19,0
powyżej 500	3067	33,0	5220	48,0
Razem	9409	100,0	10820	100,0

Wśród 46 jednostek osadniczych (statystycznych) ujętych w niniejszym opracowaniu:

- 18% ludności zamieszkuje wsie o liczbie do 150 mieszkańców, w perspektywie przyjmuje się w tym przedziale 14%,
- 49% ludności koncentruje się w ośrodkach o liczbie mieszkańców 151-500; w perspektywie 38%,
- 33% skupia się w jednostkach o liczbie mieszkańców przekraczającej 500 osób - w perspektywie zakłada się wzrost udziału tych miejscowości do 48,0% z uwagi głównie na przewidywany rozwój takich miejscowości jak Siemiany, Zalewo, Stary Dzierzgoń.

Uwzględniając podziały administracyjne, udział liczby ludności województwa warmińsko-mazurskiego na terenie Parku i Obszarze chronionego krajobrazu wynosi 68%, a województwa pomorskiego 32%. W planie przyjmuje się, że udział ludności województwa warmińsko-mazurskiego wzrośnie do 71%. Największy udział liczby ludności zajmuje gmina Zalewo - 52%, a w perspektywie 54% w całości omawianego obszaru. Najmniejszy udział ma gmina Stary Dzierzgoń - 12% i na prawie niezmiennych poziomach pozostanie w okresie perspektywicznym (13%).

Poniższa tabela ilustruje udział poszczególnych gmin pod względem liczby ludności w roku wyjściowym i okresie perspektywicznym. W zestawieniach podano obecną i przewidywaną liczbę ludności w układzie województw i gmin.

Tabela 4. Udział poszczególnych gmin w sieci osadniczej parku i otuliny.

Gminy	Obecnie				Perspektywa			
	liczba ośrodków	%	liczba ludności	%	liczba ośrodków	%	liczba ludności	%
woj. warm.-maz.	40	87,0	8235	88,0	39	67,0	7700	71,0
w tym: gm. Iława	10	22,0	1537	16,0	10	22,0	1880	17,0
gm. Zalewo	21	45,0	4874	52,0	20	45,0	5820	54,0
gm. Susz	9	20,0	1824	20,0	9	20,0	1670	16,0
woj. pomorskie	6	13,0	1174	12,0	6	13,0	1450	13,0
w tym: gm. St. Dzierzgoń	6	13,0	1174	12,0	6	13,0	1450	13,0
Ogółem	46	100,0	9409	100,0	45	100,0	10820	100,0

Tabela 5. Liczba ludności na terenie Parku i Obszarze chronionego krajobrazu (według gmin).

Gmina	Park		Otulina	
	obecnie	perspektywa	obecnie	perspektywa
gmina Iława :				
Gardzień	-	-	157	120
Kamionka	-	-	111	100
Makowo	-	-	133	100
Sąpy	-	-	35	20
Szczepkowo	-	-	28	20
Siemiany	270	520	-	-
Starzykowo	-	-	261	150
Szałkowie	-	-	240	500
Tynwałd	-	-	219	300
Wola Kamieńska	-	-	83	50
gmina Zalewo				
Bednarzówka	9	-	-	-
Boreczno	-	-	231	300
Dobrzyki	-	-	375	360
Gajdy	-	-	146	130
Gubławki	141	100	-	-
Jerzwałd	362	300	-	-
Jezierce	38	30	-	-
Karpowo	-	-	52	40
Kiemiany	2	10	-	-
Koziny	-	-	36	20
Likszany	27	20	-	-
Matyty	63	40	-	-
Połajny	-	-	4	10
Półwieś	-	-	347	340
Rąbity	-	-	230	200
Rucewo	40	20	-	-
Rudnia	61	30	-	-
Śliwa	-	-	96	50
Wieprz	106	210	-	-
Witoszewo	124	110	-	-
Zalewo (war. I)	-	-	2384	3500
Razem:	1243	1390	5168	6310

Tabela 6. Zestawienie liczby ludności na terenie Parku i jego otuliny (według gmin).

Gmina	Park		Otulina	
	obecnie	perspektywa	obecnie	perspektywa
gm. St. Dzierzgoń				
Białe Błota	14	10		
Bądze	53	80	74	70
Buczniak				
Mortąg	-	-	182 462	200 490
Przezmark	-	-		
St. Dzierzgoń	-	-	389	600
gm. Susz				
Boornice			148	140
Dolina	32	30	-	-
Januszewo	-	-	296	230
Kamieniec	-	-	683	600
Olbrachtowo	-	-	29	20
Olbrachtówka	-	-	167	160
Piotrkowo	-	-	276	350
Rudniki	-	-	156	120
Zieleń	-	-	37	20
Razem	99	120	2899	3000

Park i otulina (obecnie) = 9409 mieszkańców

Park i otulina (perspektywa) = 10820 mieszkańców

Sieć osadnicza.

Istniejąca sieć osadnicza, która składa się ze wsi o zwartej zabudowie oraz z przysiółków i osad pojedynczych zostaje adaptowana. Głównymi ogniwami sieci osadniczej są obecnie i będą adaptowane w planie - już ukształtowane - ośrodki obsługi ludności poziomu I wyposażone w najbardziej niezbędne urządzenia typu przedszkole lub ognisko przedszkolne, szkoła, klub lub świetlica, punkt biblioteczny, sklepy, punkty rzemiosła usługowego.

Na terenie gminy Iława przewiduje się jako miejscowości rozwojowe: Siemiany, Tynwałd i Szałkowo. Siemiany przewidziano do intensywnego rozwoju po 2010 r.

Oprócz funkcji obsługi ludności i rolnictwa poziomu I poszerzonego - Siemiany będą spełniać również funkcję obsługi ruchu turystycznego oraz lecznictwa sanatoryjnego. Siemiany w skali krajowej są sklasyfikowane jako ośrodek turystyczny o znaczeniu regionalnym i charakterze krajoznawcze - wypoczynkowym.

Wymienione miejscowości pozostają w strefie oddziaływania Iławy jako ośrodka obsługi wyższego rzędu (poziom III).

W gminie Zalewo funkcję obsługi ludności i rolnictwa poziomu I będą pełniły miejscowości: Dobrzyki i Jerzwałd. Funkcją uzupełniającą Jerzwałdu jest i będzie obsługa turystyki. Jerzwałd jest ośrodkiem turystycznym o znaczeniu lokalnym i charakterze krajoznawczo-wypoczynkowym.

W gminie Susz ośrodkami obsługi ludności i rolnictwa poziomu I są i będą miejscowości Kamieniec i Piotrkowo. W gminie Stary Dzierzgoń ośrodkiem o w/w funkcjach jest i pozostanie Przechmark, pełniąc jednocześnie funkcję obsługi turystyki.

Mieszkalnictwo i usługi.

Na analizowanym obszarze mieszkańcy zajmują 2378 mieszkań. Na jedno mieszkanie przypada średnio 4 osoby. Przewiduje się w okresie perspektywicznym 2900 mieszkań łącznie z istniejącymi - średnio 3,7 osób na mieszkanie. Budynki i urządzenia niezbędne dla działalności w zakresie uznanych funkcji Parku powinny być wznoszone w obrębach istniejącej zabudowy, pod warunkiem spełnienia wymagań dotyczących właściwych gabarytów i wyrazu architektonicznego.

Zaopatrzenie w usługi jest niewystarczające i wymaga uzupełnień. Szczególnie dotyczy to sieci handlowej, rzemiosła, przedszkoli.

Rzemiosło usługowe wymaga uzupełnień zwłaszcza w gminach Susz i Stary Dzierzgoń, gdzie wskaźniki kształtują się poniżej 100 m² / 1 000 mieszkańców.

Budowę szkół należy przewidzieć w Januszowie gm. Susz, Mortągu gm. Stary Dzierzgoń i Szałkowie gm. Iława oraz Półwieś w gm. Zalewo.

Przedszkola, ewentualnie oddziały przedszkolne, powinny być uruchomione w Tynwałdzie, woli Kamieńskiej i Szałkowie gm. Iława, Półwieś i Rąbity gm. Zalewo. Kluby lub świetlice należy przewidzieć w większości miejscowości w gminie Iława (bez Sap i Szczepkowa) i Januszowie gm. Susz.

Sieć sklepów w zasadzie odpowiada wskaźnikom 160 m² p.u. / 1 000 mieszkańców, tym niemniej wpływ na średnią mają przede wszystkim ośrodki gminne.

Nowe sklepy należy przewidzieć zwłaszcza w miejscowościach Półwieś gm. Zalewo, Bucznik i Przechmark gm. Stary Dzierzgoń. W gminie Iława zapotrzebowanie na nowe sklepy występuje niemal w każdej miejscowości a szczególnie w Siemianach i Szałkowie ze względu na ich przewidywany rozwój.

Aktualnie najlepsze wyposażenie w infrastrukturę społeczną mają ośrodki poziomu I, ale i tam istnieje potrzeba uzupełnień. Obecnie słabo jest rozwinięta sieć usług rzemieślniczych. Należy przewidzieć rozwój rzemiosła nieuciążliwego praktycznie we wszystkich miejscowościach poza najmniejszymi. Kompleksowe usługi rzemieślnicze powinny funkcjonować w okresie perspektywicznym w Siemianach, Szałkowie, Dobrzykach, Przechmarku, Starym Dzierzgoniu. Dobrze wyposażone w te usługi są obecnie Zalewo i Kamieniec w gm. Susz.

10. Zasady rozwoju funkcji gospodarczych terenów Parku.

10.1. Rolnictwo.

W Parku i w Obszarze chronionego krajobrazu na niewielkiej powierzchni użytków rolnych prowadzona jest gospodarka rolna: od tradycyjnej na niewielkich arealach, w gospodarstwach o wielkości do 15-20 ha, po gospodarkę typu farmerskiego w gospodarstwach o wielkości około 100 ha (np. na terenach po byłych RGR-ach w gminie Zalewo). Warunki przyrodnicze do produkcji rolnej kształtują się na poziomie przeciętnej krajowej, tzn. około 67 pkt. (w skali waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej w/g IUNG w Puławach).

Korzystne warunki ekonomiczne dla gospodarstw położonych na obszarze parku i otuliny stanowią chłonne rynki zbytu jakie może zapewnić sąsiedztwo trzech miast: Iławy, Susza, Zalewa, wiejskiego ośrodka gminnego Starego Dzierzgonia oraz znaczna frekwencja turystyczna.

Gospodarka rolna na terenie parku musi być podporządkowana głównym funkcjom Parku, które są nadrzędne nad wszystkimi funkcjami gospodarczymi na tym obszarze. Rozwój rolnictwa zgodny z zasadami ekopolityki narzuca takie formy gospodarowania, które umożliwią zachowanie przyrodniczo cennych ekosystemów oraz rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Wprowadzane na obszarze parku zakazy dotyczące produkcji rolnej nie powodują obniżenia intensywności produkcji, lecz wyeliminowanie potencjalnych konfliktów wynikających z nieracjonalnej gospodarki. Środowisku przyrodniczemu szkodzi ekologiczna nieprawidłowość produkcji rolnej prowadząca do konfliktów, a nie intensywna produkcja. Ekologiczne zasady gospodarowania w rolnictwie polegają na wykorzystaniu zasad funkcjonowania agrosystemów i krajobrazu rolniczego. Rolnictwo to dopuszcza stosowanie środków chemicznych, ale po uprzednim rozpoznaniu niezbędnych potrzeb i właściwych proporcji. Najważniejsze cechy ekologicznych zasad gospodarowania w rolnictwie to:

- kompleksowy sposób traktowania procesów przyrodniczych, z którymi wiąże się produkcja rolna,
- zamknięty obieg substancji w obrębie gospodarstwa ze zróżnicowaną strukturą produkcyjną,
- duża dbałość o glebę i dobre odżywianie organizmów ją zamieszkujących. Rolnictwo oparte o ekologiczne zasady gospodarowania powinno racjonalnie wykorzystywać, do produkcji żywności, zasoby natury nie degradując wytwórczego, biologicznego potencjału systemu.

W gospodarstwach rolnych na terenie Parku i otuliny dopuszczalna koncentracja inwentarza żywego wynosi 2 SD na I ha użytków rolnych. W drobiarstwie należy przyjąć, że SD (Sztuka Duża) jest równoważna DJP (Dużej Jednostce Przeliczeniowej). Przelicznikami na DJP są: dla kur 0,0088, brojlerów 0,0054, kaczek 0,01, gęsi i indyków 0,016. Wielkość ta wynika głównie z możliwości zagospodarowania obornika (zakładając że I ha użytków rolnych może absorbować w ciągu roku około 40 ton obornika, a I SD może wytworzyć w ciągu roku 10 ton obornika), uwzględniając przy tym zmianowanie roślin i przeciętną strukturę użytków rolnych, optymalna koncentracja zwierząt w gospodarstwie rolnym nie powinna przekroczyć 2 SD na I ha użytków rolnych. Stwarza to potencjalną możliwość uzyskania przeciętnej obsady zwierząt gospodarskich na poziomie 200 SD na 100 ha użytków rolnych (dotychczas w Polsce nie uzyskano takiego poziomu intensywności produkcji).

W przypadku realizacji obiektu inwentarskiego o wielkości przekraczającej możliwości zagospodarowania obornika we własnym gospodarstwie, obowiązuje konieczność opracowania raportu oddziaływania na środowisko przyrodnicze. Na terenie parku i obszarze chronionego krajobrazu obowiązuje zakaz realizacji ferm o technologii gnojowicowej. Ograniczenie to wynika zarówno z dotychczasowych negatywnych doświadczeń z masowego nawożenia gnojowicą użytków rolnych, głównie upraw polowych, jak i wyników badań wód wglębnych i powierzchniowych potwierdzających szkodliwość tych zabiegów. Obiekty inwentarskie chowu trzody oraz drobiu o obsadzie powyżej 50 SD (DJP) nie mogą być lokalizowane w odległości mniejszej niż 400m od skrajni kompleksów leśnych. Wynika to ze szkodliwego oddziaływania na drzewostan emitowanych z tych obiektów aerozoli, głównie amoniaku. Na obszarze parku i otuliny kompostowanie obornika lub innych nawozów organicznych musi być zabezpieczone przed wpływem warunków atmosferycznych oraz przesiąkaniem do gleby i wód podziemnych. W związku z tym zaleca się stosowanie gnojowników bezodpływowych z zadaszeniem. Wyklucza się ponadto zakładanie sadów zblokowanych na terenach Parku, a w otulinie - w miejscach o szczególnych walorach przyrodniczych oraz w strefach brzegowych jezior. Na terenach parku nie należy lokalizować baz oraz warsztatów naprawy sprzętu mechanizacji rolnictwa, lokalizację niewielkich obiektów tego typu przewiduje się na obszarze otuliny.

Wybitne walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz mało zanieczyszczone powietrze stwarzają korzystne warunki do produkcji żywności wysokiej jakości oraz rozwoju agroturystyki. Gospodarowanie w oparciu o zasady ekologiczne pozwoli na stworzenie nowego typu gospodarstw rolnych na tym obszarze. Będą to gospodarstwa, w których funkcja rolna będzie powiązana z turystyczną (tzw. agroturystyka). Połączenie tych funkcji stworzy szansę rozwojową dla średniej wielkości gospodarstw (15-25ha), które powinny dominować na obszarze Parku i obszarze chronionego krajobrazu. Propozycje lokalizacji gospodarstw produkujących żywność wysokiej jakości (dla szpitali, Instytutu Matki i Dziecka itp.) dotyczą głównie terenów po byłych gospodarstwach uspołecznionych i występujących głównie w obrębie obszarze chronionego krajobrazu w rejonie miejscowości Gubławki, Rudnia, Szymbark, Wieprz i Zieleń. Tereny te spełniają wymagania w zakresie: położenia, struktury użytków rolnych, czystości gleby, powietrza i wody.

10.2. Gospodarka leśna.

Podstawą prowadzenia gospodarki leśnej w PKPI ma być „Plan Urządzenia Lasu”, sporządzony zgodnie z zasadami „Instrukcji Urządzania Lasu, Hodowli i Ochrony Lasu” oraz Zarządzenie Nr 11/95 Generalnego Dyrektora Lasów Państwowych w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych.

Plan ten winien uwzględniać ponadto zasady zawarte w niniejszym elaboracie, w celu uwzględnienia wszystkich aspektów przyrodniczych i ekologicznych istotnych dla funkcji Parku.

Lasy na terenie Parku powinny tak być zagospodarowane, aby mogły spełniać zadania kształtowania ekosystemów leśnych w różnych warunkach środowiska przyrodniczego z zachowaniem zasad maksymalnego utrzymania tego terenu w stanie zadrzewionym z zachowaniem istniejących, w znacznym stopniu naturalnych, krajobrazów leśnych oraz walorów przyrodniczych, krajoznawczych i rekreacyjnych.

Celom tym należy podporządkować wszystkie zamierzenia w hodowli, ochronie i szeroko rozumianym użytkowaniu lasu tak w zakresie pozyskiwania drewna, jak i wykorzystania turystycznego.

I. Lasy ochronne o wybitnych walorach krajobrazowych.

1. Lasy glebochronne i wodochronne.

Wokół wszystkich jezior o powierzchni powyżej 100 ha na terenie Parku oraz wzdłuż dróg: Susz - St. Dzierzgoń, Susz - Jerzwałd - Zalewo, St. Dzierzgoń - Siemiany - Iława należy zachować istniejące drzewostany w pasie szerokości jednego oddziału i uznać je jako lasy ochronne krajobrazu. W lasach tych odnowienie i pielęgnowanie oraz pozyskiwanie drewna powinno być połączone w jeden cykl zabiegów określanych jako cięcia grupowe i jednostkowe oraz inne rębnie złożone w odległości minimum 50 m od tych obiektów, poza sytuacjami klęskowymi wymuszonymi szkodliwymi czynnikami biotycznymi, abiotycznymi lub antropogenicznymi.

Plan zagospodarowania tych lasów jako glebo- i wodochronnych powinien określać szczegółowo zasady ciągłego utrzymania ich w stanie zapewniającym wypełnienie przez nie przede wszystkim funkcji, dla których zostały wydzielone:

- lasy glebochronne - w ich użytkowaniu przyjąć zasadę stosowania głównie cięć sanitarnych i pielęgnacyjnych dążąc do wytworzenia dolnego piętra. W razie powstania nadmiernego rozluźnienia zwarcia, bądź powstania luk, należy niezwłocznie przystąpić do wprowadzenia grupowych i kępowych dolesień lub podszytów glebochronnych,
- lasy wodochronne - należy przyjąć zasadę użytkowania tych lasów rębnią Id i IIId, a na powierzchniach pokłeskowych rębnią zupełną Ic.

2. Lasy rekreacyjne.

Drzewostany w promieniu do 2 km od granic zabudowy istniejących miejscowości na terenie Parku i otuliny takich jak: Iława, Jerzwałd, Makowo, Przemark, Siemiany (granice tych drzewostanów powinny wyznaczać linie oddziałowe) - uznać jako rekreacyjne. Gospodarka leśna powinna być tu prowadzona na niżej wymienionych zasadach, w zależności od utworzonych stref, tj. strefa Lrl - szerokości jednego oddziału do granic zabudowy tych miejscowości i strefa Lr2 - o

szerokości następnego oddziały od granicy strefy Lr1. Zagospodarowanie tych drzewostanów powinno uwzględniać zwiększoną ich penetrację przez przebywających w tych miejscowościach turystów.

- w strefie Lr1

a) wiek rębności drzewostanów powinien być określony do naturalnego (początek obumierania drzew) nie dopuszczając jednak do deprecjacji drewna. Cięcia mogą być wykonywane tylko rębnią grupową i jednostkową. Odnowienia naturalne lub sztuczne dokonywać wyrosniętymi sadzonkami. W cięciach pielęgnacyjnych należy zapewnić zachowanie zwarcia pionowego w biogrupach z gatunkami cienioznośnymi oraz tworzyć linie widokowe (trasy spacerowe i małe polany). Efektem cięć pielęgnacyjnych powinny być estetycznie uformowane biogrupy złożone z odpowiednio zestawionych gatunków,

b) w zakresie rekreacyjnego zagospodarowania zaleca się wyznaczenie w porozumieniu z Dyrektorem ZPK:

- powierzchnie jednofunkcyjne, miejsca odpoczynku - małe powierzchnie przeznaczone do biernego, czasowego i indywidualnego lub grupowego wypoczynku (bez prawa rozstawiania namiotów i noclegowania),
- liniowe ścieżki zdrowia, trasy wyposażone w urządzenia do ćwiczeń fizycznych,
- ścieżki dydaktyczne - trasy o programie przyrodniczo-poznawczym, ścieżki i drogi spacerowe; urządzenia spacerowe; urządzenia dla odpoczynku - ławki, inne miejsca do siedzenia, stoły, zadaszenia, grzybki, altany, wiaty, koliby, urządzenia do zabawy dla dzieci, estetyczne pojemniki na śmieci.

- w strefie Lr2

a) wiek wyrębu drzewostanów powinien być podwyższony przynajmniej o jedną klasę wieku w stosunku do dotychczas obowiązującego na terenie Parku. Stosować rębnie stopniowe i częściowe, na siedliskach boru świeżego można stosować rębnie zupełną lc w celu przebudowy drzewostanów pokłeskowych oraz odnowień naturalnych. Odnowienia naturalne w miarę potrzeby uzupełniać odnowieniem sztucznym. W cięciach pielęgnacyjnych faworyzować drzewa silne, tworzące szkielet drzewostanu oraz gatunki domieszkowe,

b) w zakresie rekreacyjnego zagospodarowania zaleca się wyznaczyć:

- szlaki turystyczne,
- ścieżki dydaktyczne,
- ścieżki i drogi spacerowe.

II. Lasy ochrony krajobrazu.

Do lasów tych należy zaliczyć wszystkie pozostałe drzewostany, które nie zostały objęte wcześniej wymienionymi formami szczególnej ochrony.

Z uwagi na fakt, iż całość lasów Parku to lasy krajobrazowe, gospodarka leśna powinna tu być podporządkowana celom podanym we wstępie. Najistotniejsze zasady zagospodarowania, gwarantujące utrzymanie istniejących walorów krajobrazowych, przyrodniczych i turystyczno-rekreacyjnych, odnoszące się między innymi do wieku rębności, etatu użytkowania, rodzajów rębni, doboru gatunków, nasiennictwa i szkółkarstwa, odnowień i pielęgnacji oraz ochrony lasu, podane zostały w operacie szczegółowym, stanowiącym fragment III Części Planu Ochrony.

W zakresie ochrony lasu przed szkodami od zwierzyny łownej niezbędne jest prowadzenie prawidłowej gospodarki łowieckiej oraz regulacja stanu ilościowego zwierzyny w zależności od nasilenia szkód przez nią wyrządzonych. Rodzime gatunki zwierząt są nieodzownym komponentem bioróżnorodności obszaru Parku. Maja one przede wszystkim duże znaczenie jako element ożywiający krajobraz. Jednak niektóre gatunki zwierzyny grubej (jeleń, łos i sarna) przy nadmiernie zagęszczonych populacjach przez zgryzanie pędów i spałowanie (ogryzanie kory), bez interwencji człowieka, przy braku naturalnych regulatorów populacji tych zwierząt, mogą uniemożliwić naturalne i sztuczne odnowienia lasów. Praktycznie cały obszar Parku jest wyjątkowo korzystnym biotopem do rozmnażania i bytowania wyżej wymienionej grupy zwierząt. Na całym terenie, ilości tej zwierzyny zdecydowanie przekraczają dopuszczalne normy. Potwierdza to rozmiar szkód wyrządzanych przez nią w uprawach i miodnikach leśnych.

Aby umożliwić realizację proponowanych założeń hodowlano-ochronnych drzewostanów w gospodarce łowieckiej Parku należy:

- a) stosować wszystkie metody ochrony upraw i miodników leśnych, takie jak są stosowane w lasach gospodarczych z gradzeniami upraw włącznie. Przy obecnych stanach zwierzyny płowej, niemożliwe są praktycznie odnowienia lasu (o właściwym składzie gatunkowym), bez stosowania bardzo kosztownych ogrodzeń. Bez zastosowania tego najbardziej radykalnego zabiegu ochronnego nie będzie możliwe również wdrożenie proponowanych zasad zagospodarowania lasów właściwych dla parku krajobrazowego. Należy jednak mieć świadomość, iż gradzenia nie są naturalnym elementem krajobrazu na tym terenie, a ich stosowanie jest wymuszone nadmiernym stanem zwierzyny płowej,
- b) prowadzić intensywny odstrzał zwierzyny płowej (utrzymując właściwą strukturę płciową i wiekową), systematycznie zwiększając jej pozyskiwanie w celu doprowadzenia populacji do takich rozmiarów, przy których wielkość szkód przez nią wyrządzanych w uprawach i miodnikach będzie gospodarczo znośna,
- c) wzbogacanie bazy żerowej zwierzyny:

- na każde 1000 ha powierzchni leśnej należy utrzymać w uprawie minimum 3 ha poletek żerowych (poza pastwiskami i łąkami), w tym 1 ha np. obsadzonych topinamburem. Rozmieszczenie poletek powinno być w maksymalnym stopniu dostosowane do naturalnych ostoi zwierzyny i jej ciągów,
- przyjętą zasadę, iż 5% powierzchni gruntów zarządzanych przez nadleśnictwa winno stanowić otwartą lub półotwartą przestrzeń, gdzie zwierzyna mogłaby korzystać z naświetlonego żeru. Można w tym celu wykorzystać np. część

istniejących płazowizn i halizn, przez pozostawienie ich w stanie nieodnowionym gatunkami drzewiastym, a tylko gatunkami krzewów chętnie zgryzanych przez zwierzynę (również drzew owocowych),

- obsadzić pobocza dróg leśnych, linii podziału powierzchniowego, rowów oraz obrzeża lasów na granicy styku lasu a polami, drzewami i krzewami rodzimych gatunków liściastych (w tym i drzew owocowych np. jabłoni płonki); postępowanie takie na bardzo duże znaczenie również we właściwym kształtowaniu krajobrazu środowiska leśnego wewnątrz drzewostanów,
- nie powinno się zalesiać istniejących na terenie Parku łąk śródleśnych,
- należy prowadzić inne działania wynikające z prawidłowo realizowanych zadań gospodarki łowieckiej.

10.3. Turystyka.

I. Rodzaje i formy turystyki.

Turystykę krajoznawczą, turystykę wodną i turystykę pobytową - w formie agroturystyki i lecznictwa uzdrowiskowego w Siemianach - uznaje się za stałe funkcje Parku. W otulinie mogą występować ponadto inne formy turystyki pobytowej, włącznie z wypoczynkiem świątecznym. Plan przewiduje ich rozwój, podporządkowany celom Parku i wymogom ochrony jego środowiska.

Turystyka, uwzględniająca niezbędne uwarunkowania, stanowi jeden z głównych czynników wzrostu gospodarczego obszaru Parku i otuliny oraz podwyższenia dochodów mieszkańców.

Plan przypisuje szczególne znaczenie turystyce krajoznawczej, która uczestniczy w realizacji celów Parku, popularyzując i upowszechniając jego wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe poprzez udostępnianie i prezentację cennych bądź charakterystycznych terenów, miejscowości i obiektów.

Turystyka krajoznawcza będzie uprawiana w różnorodnych formach, z których za najbardziej popularne i mające najwięcej uczestników uznaje się następujące:

1a. Turystyka wycieczkowa - autokarowa, o relacjach międzyregionalnych z kierunków:

- Gdańsk, Malbork,
- Szczecin, Grudziądz,
- Poznań, Toruń,
- Płock, Warszawa, Białystok, Suwałki i Olsztyn.

Dojazdy z tych kierunków łączy szlak „okólny” poprzez: Stary Dzierzgoń, Przezmark, Zalewo, Boreczno, Iławę, Susz, Kamieniec do Starego Dzierzgonia. Ze szlaku okólnego krótkie sięgające prowadzą do Szymbarka, rezerwatu „Jeziro Gaudy”, punktów widokowych na jeziora Rucewskie, do centrum informacyjnego i Zespołu Parkw w Jerzwałdzie oraz do rezerwatu jez. Jasne i ewentualnie Siemian (punkt widokowy najeż. Jeziorak);

Obsługę wymienionego szlaku w zakresie hotelowo-gastronomicznym zapewnić będą mogły miasta i częściowo inne miejscowości na obszarze chronionego krajobrazu.

Ze szlaku „okólnego” będą korzystać również turyści indywidualni, posiadacze samochodów osobowych. Należy zaznaczyć, że jazda samochodami przez tereny Parku zwłaszcza leśne będzie ograniczona ze względu na jej uciążliwość dla środowiska.

1b. Turystyka wycieczkowa grupowa i indywidualna- piesza, rowerowa, konna (wierzchem lub zaprzęgu) - będzie prowadzona wyznaczonymi lub opisanymi trasami, wykorzystującymi drogi leśne i polne oraz ścieżki dydaktyczne z udziałem przewodników (w rezerwach przyrody). Wskazanie tego rodzaju tras w Planie Ochrony nie byłoby słuszne ze względu na konieczność ich szczegółowego opracowania historyczno-etnograficznego i terenowego z uwzględnieniem m.in. planowanych prac w zakresie gospodarki leśnej. W zestawie operatów szczegółowych do Planu znajduje się studium prezentujące zasady tworzenia tras, ujawniających nie tylko bogactwo i piękno przyrody i krajobrazu, ale także mieszkańców, ich dorobek, przeżycia i legendy. Zasady te ilustruje projekt Piotrkowskiej trasy krajoznawczej, poprowadzonej w południowo-zachodniej i zachodniej części Parku.

2. Turystyka przyrodnicza - zyskująca coraz większą popularność, łączona z fotografowaniem unikalnych okazów fauny i flory, z obowiązkowym na ogół, udziałem przewodników. Ta forma turystyki może być liczącym się źródłem dochodu Zespołu Parków, jak również środkiem propagowania walorów Parku.

3. Turystyka wodna - jej znaczenie jako ważnej funkcji Parku wynika z rozległości powiązań ze szlakami wodnymi Kraju i atrakcyjności krajoznawczej jeziora Jeziorak - głównego fragmentu szlaku Iława - Zalewo. Jeziorak, jego stan oraz sposoby turystycznego użytkowania stanowią zasadniczy problem w gospodarce turystycznej Parku. Poza tym, że jest on szlakiem turystycznym jest również drogą wodną i akwenem rekreacyjnym dla stosunkowo dużej liczby uczestników wypoczynku pobytowego (około 3800 osób). Razem z użytkownikami pól namiotowych liczba osób korzystających z Jezioraka wynosi około 5300 osób. Z tego około 1200 osób może, w okresie szczytu sezonu letniego, przebywać jednocześnie na wodzie w jednostkach pływających. Uwzględniając ocenę chłonności Jezioraka można przyjąć, że obecnie wykorzystuje się około 54% jego potencjału. Ponieważ stan tego jeziora, jak wynika z badań, wykazuje 5-cio krotne przekroczenie dopuszczalnego obciążenia fosforem, należy:

- stopniowo doprowadzać do ograniczenia użytkowania pól namiotowych nad Jeziorakiem od strony Iławy,
- dążyć do budowy systemów odbioru i utylizacji ścieków Siemianach i Makowie oraz do rozmieszczenia w nadbrzeżnych jednostkach osadniczych przystani wyposażonych w punkty odbioru ścieków i odpadów z jednostek pływających,
- dopuścić możliwość budowy stacji dla turystyki wodnej w Siemianach i ośrodka turystyki wodnej w rejonie Gubławek z właściwymi urządzeniami infrastruktury technicznej. Postulować budowę ośrodka turystyki wodnej w Zalewie.

4. Turystyka pobytowa - ze względu na potrzebę ograniczania antropopresji na środowisko Parku w celu utrzymania istniejących i przywracanych wartości przyrodniczych oraz krajobrazowych, nie powinna być rozbudowywana za wyjątkiem:

- terenów we wsi Siemiany, gdzie przewidywane jest wprowadzenie funkcji uzdrowiskowej (zgodnie z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego),
- terenów zabudowy w jednostkach osadniczych posiadających korzystne warunki dla prowadzenia agroturystyki.

Istniejący zespół ośrodków wypoczynkowych w Makowie Plan uznaje za nadmiernie uciążliwy dla środowiska i nie gwarantujący bezpieczeństwa dla użytkowników, i w związku z tym zaleca aby, w porozumieniu z Administracją Lasów Państwowych oraz władzami gminy Iława, doprowadzić do powołania przedstawicielstwa użytkowników zespołu w celu przygotowania i etapowego przeprowadzenia kompleksowych działań sanizujących (z realizacją systemu odbioru i utylizacji ścieków łącznie) albo przeprowadzenia etapowej likwidacji przedmiotowego zespołu, z uwzględnieniem stanu technicznego obiektów.

Rozwój turystyki pobytowej może być przewidywany w obrębie obszaru chronionego krajobrazu Parku w rejonach m.in.: Jez. Szymbarskiego i Chełmżyca oraz miejscowości Przechmark, Wieprz - Karpowo - Gubławki i Sąpy z uwzględnieniem warunków niezbędnych dla zachowania wartości środowiska.

II. Ważniejsze zadania rozwoju.

Dostosowanie struktury zagospodarowania turystycznego do celów i potrzeb Parku będzie wymagać prowadzenia wieloletnich, etapowych działań przez Zarząd Parku, władze samorządowe i administracji państwowej oraz zainteresowanych gestorów. Zakres i kolejność działań będzie wynikała z potrzeb i możliwości uzyskania efektów. Potrzeby ocenione w Planie wskazują, że do ważnych i pilnych zadań należy zaliczyć:

- poprawę standardu zagospodarowania pól namiotowych i ograniczenie ich uciążliwości w stosunku do środowiska,
- opracowanie, wyznaczenie i co najmniej częściowe zagospodarowanie krajoznawczych szlaków turystycznych dla uczestnictwa zbiorowego (grupowego),
- popularyzacja i promocja agroturystyki oraz pomoc we właściwym przystosowaniu zabudowy wiejskiej do nowej funkcji,
- dążenie do zwiększenia liczby opracowań niezbędnych dla prowadzenia akcji wydawniczej o wartościach przyrodniczo-krajobrazowych i historyczno-kulturowych Parku i Obszarze chronionego krajobrazu,
- doprowadzenie do uruchomienia procesu poprawy warunków funkcjonowania zespołu obiektów wypoczynkowych w Makowie i wyeliminowania szkodliwości jego oddziaływania na środowisko,
- budowa przystani jachtowych z urządzeniami do odbioru odpadów i ścieków w miejscowościach, w kolejności: Siemiany, Matyty, Zalewo, Makowo, Wieprz i Urowo.

III. Podstawowe dane liczbowe.

Prognozę wartości liczbowych dla uznanych rodzajów i form turystyki w Parku i Obszarze chronionego krajobrazu opracowano uwzględniając hierarchię celów Parku, wymagania niezbędne dla zachowania wartości przyrodniczych, stan aktualnego zagospodarowania turystycznego, klasę walorów krajoznawczych i turystycznych oraz wyniki analizy chłonności turystycznej.

Dane liczbowe dotyczą: rozmieszczenia, rodzajów i ilości miejsc noclegowych, średniej dziennej liczby osób w sezonie letnim i w ciągu roku.

Rodzaje i liczby miejsc noclegowych, z rozmieszczeniem na obszarze Parku i Obszarze chronionego krajobrazu, zamieszczono w tabeli nr 7. Podano ogólne dane z prognozy docelowej dla dwu administracyjnych części Parku i Obszaru chronionego krajobrazu.

Tabela 7. Rodzaje, liczba i rozmieszczenie miejsc noclegowych na obszarze Parku i otuliny.

Położenie	Miejsca razem	Rodzaje i liczba miejsc					
		całoroczne		sezonowe		obozowiskowe	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
Park	4700	1360	14,5	2110	22,3	1230	13,2
w tym: - część pomorska	180	50	-	100	-	30	-
- część olsztyńska	4520	1310	-	2010	-	200	-
Otulina	4700	900	9,3	2570	27,3	1230	13,2
w tym: - część pomorska	1930	220	-	1500	-	200	-
- część olsztyńska	2780	680	-	1070	-	1030	-
Razem	9400	2260	24,0	4680	49,6	2460	26,4
w tym: - część pomorska	2100	270	2,8	1600	17,0	230	2,4
- część olsztyńska	7300	1990	21,2	3080	32,6	1230	23,8

Szacunkową średnią dzienną liczbę osób rekreujących na terenach Parku i Obszarze chronionego krajobrazu w okresie 15.07-15.08, przy założonym 80% wykorzystaniu miejsc noclegowych przedstawiono w tab. 8.

Tabela 8. Szacunkowa średnia dzienna liczba osób rekreujących na terenach Parku i otuliny.

	W obiektach noclegowych	Razem z ruchem bez-noclegowym	W dniach wypoczynku świątecznego
Park	4200	5000	5500
Otulina	4200	5000	6000

10.4. Gospodarka rybacka.

Na obszarze Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego (PKPI) znajduje się około 40 jezior, z których ponad 50% powierzchni przypada na jeden z bardziej interesujących geograficznie i przyrodniczo kompleksów wodnych w Polsce - kompleks jeziora Jeziorak. Oprócz istotnych walorów przyrodniczych, szereg jezior (w tym głównie Jeziorak) posiada także inne walory, będące m.in. cennymi użytkami rybackimi oraz obiektami rekreacyjnymi.

Suma wspomnianych wartości przesądza o konieczności wzmożonej ochrony tych jezior, pojmowanej nie tylko jako zespół zabiegów „konserwatorskich”, ale jako równoległe prowadzenie użytkowania rybackiego - w tym głównie eksploatacji pogłowia ryb i zarybiania wód - uznawanego wspólnie za jedno z podstawowych narzędzi skutecznej ochrony ekosystemów wodnych.

I. Uwarunkowania użytkowania rybackiego.

Wśród licznych uwarunkowań wpływających na stan środowiska oraz sposoby i efekty rybackiego użytkowania jezior PKPI trzy czynniki można uznać za najważniejsze:

- przebiegający proces przyspieszonej eutrofizacji,
- intensywne użytkowanie rekreacyjne,
- znaczną presję wędkarską.

Na temat zmian zachodzących w pogłowiu ryb pod wpływem wymienionych czynników istnieje dość bogata literatura naukowa oraz liczne opracowania, które Zakład Bioekonomiki IRŚ wykonał dla gospodarstw rybackich, instytucji i urzędów (patrz spis literatury). Opisane w nich prawidłowości - co wykazała wstępna analiza gospodarki rybackiej - jednoznacznie dotyczą jezior PKPI.

2. Ocena gospodarki rybackiej i stanu środowiska jezior.

1. Na terenie Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego oraz w Obszarze chronionego krajobrazu, według danych Biura Planowania Przestrzennego w Olsztynie, znajdują się 43 zbiorniki jeziorne o ogólnej powierzchni 6 003,1 ha, a wg Katalogu Jezior Polski (Choiński, 1991) 40 jezior o łącznej powierzchni 5 693,1 ha.

2. Profesjonalna gospodarka rybacka wg danych Zakładu Rybackiego Skarbu Państwa w Iławie w Administrowaniu w latach 1971-1994 prowadzona była w 24 obiektach jeziornych o ogólnej powierzchni 5945,33 ha. Ujawniona rozbieżność w zakresie powierzchni jest jeszcze większa, jeśli uwzględni się, że szereg zbiorników na terenie PKPI jest użytkowanych przez inne podmioty.

3. Średnia wieloletnia wydajność tych jezior - nie licząc odłowów wędkarskich wynosiła około 26 kg/ha, a więc w sumie wyrażała się przeciętną roczną produkcją 155 tysięcy kg ryb o wartości około 750 tys. zł rocznie. Przy prowadzeniu gospodarki rybackiej w jeziorach PKPI zatrudnionych jest aktualnie około 30 osób.

4. Wysokość odłowów wędkarskich z jezior PKPI należy oszacować na podobny rząd wielkości.

5. Poza nielicznymi zbiornikami, głównie mniejszymi i śródleśnymi, jeziora PKPI jako całość są poddane silnemu oddziaływaniu procesu przyspieszonej eutrofizacji, a w przypadku kompleksu jeziora Jeziorak również i innych szkodliwych zakłóceń.

6. Aktualny stan środowiska jezior PKPI jest krytyczny, ulega stałemu pogorszeniu i wymaga podjęcia radykalnych kroków przeciwdziałających ich dalszej degradacji. Wysoce istotną rolę w tym zakresie (tj. przeciwdziałania) ma gospodarka rybacka.

7. Analiza wieloletnich materiałów o gospodarce rybackiej prowadzonej na jeziorach PKPI, niezależnie od innych źródeł informacji, potwierdza w pełni stwierdzenie zawarte w punkcie 6.

8. Typowym pod tym względem przykładem są zmiany w pogłowiu ryb w jeziorach dorzecza rzeki Osy. Zmiany te, całkowicie zgodne z klasycznymi modelami zachowań pogłowia ryb w jeziorach podlegających silnej eutrofizacji, polegają najogólniej na spadku odłowów i zagęszczeniu cennych gatunków ryb (koregonidów, drapieźnych, karpiozących literalnych), a także dużych sortymentów mniej cennych karpiozących (leszcza dużego i średniego oraz płoci średniej), postępującym równoległe ze wzrostem małowocennych karpiozących (drobnego leszcza i płoci oraz karpia).

9. Mało cenne karpiożarte, jeśli nie podlegają ograniczeniom poprzez intensywne połowy rybackie, całkowicie „opanowują” środowisko jezior ze wszystkimi wielostronnymi negatywnymi następstwami - zarówno ekologicznymi jak i ekonomicznymi. W omawianym tu przykładowo kompleksie jezior dorzecza Osy wyraża się to w spadku ogólnych odłowów o 20%, gatunków drapieźnych (czyli naturalnych regulatorów pogłowia ryb) o 30% i ogólnego przychodu o prawie 30% w latach 1982-2004 w porównaniu do okresu poprzedniego.

10. Z tego punktu widzenia stan środowiska jezior PKPI jest zdecydowanie zły: w latach 1982-2004 w prawie 84% ogólnej ich powierzchni udział tych niepożądanych - a w dalszej konsekwencji szkodliwych drobnych sortymentów małowocennych gatunków karpiozących przekraczał średnio 50% odłowów całkowitych.

11. Prowadzenie profesjonalnej, intensywnej gospodarki rybackiej ma w tym kontekście charakter imperatywu i nieodzownego elementu ochrony tych jezior.

12. Podstawą prowadzenia gospodarki rybackiej w jeziorach położonych na terenie Parku powinien być szczegółowy i kompleksowy „Plan gospodarowania rybackiego i ochrony jezior Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego”.

Uwagi i zalecenia dotyczące rybackiego użytkowania jezior w Parku Krajobrazowym Pojezierza Iławskiego:

1. Każde jezioro na terenie PKPI oraz w Obszarze chronionego krajobrazu wymaga opracowania operatu rybackiego gospodarowania, wynikającego z przepisów ustawy o rybactwie śródlądowym. Odnosi się to do jezior użytkowanych przez wszystkich użytkowników, jak również dotychczas rybacko nie użytkowanych.

2. Wspomniane operaty, uzupełniane przez Dyрекcję Parku i wojewódzkie organy ochrony przyrody, winny uwzględniać w pełni interesy innych użytkowników wód, w szczególności zaś cele ekologiczne, wynikające z zasad ochrony środowiska

przyrodniczego Parku. Stwarza to wymóg przeprowadzenia - na etapie sporządzania operatów - stosownych konsultacji i uzgodnień, zwłaszcza z odpowiednimi wojewódzkimi władzami ochrony przyrody i Dyrekcją Parku.

3. Każde jezioro powinno mieć założoną tzw. „Książkę gospodarczą jeziora”, zawierającą aktualną dokumentację prowadzonej w nim gospodarki rybackiej. Wszelkie zabiegi rybackie powinny być szczegółowo dokumentowane w formie umożliwiającej dokonywanie bieżących analiz stanu ekosystemu.

4. Niezależnie od pilnej potrzeby sporządzenia w/w operatów, do czasu ich sporządzenia, w jeziorach Parku powinna być prowadzona, a w niektórych przypadkach „wprowadzona” racjonalna gospodarka rybacka, zwłaszcza zaś systematyczna eksploatacja rybacka, ukierunkowana szczególnie na ograniczanie drobnych sortymentów mniej cennych gatunków ryb karpiowatych.

5. Wymóg prowadzenia systematycznej eksploatacji, niezależnie od jej funkcji informacyjnej o stanie środowiska jezior i mającej w istocie charakter zabiegu ochronnego ekosystemów wodnych, wynika ze złego stanu środowiska jezior Parku, opanowywanego - głównie wskutek postępującego procesu eutrofizacji - przez drobne sortymenty mniej cennych ryb karpiowatych tj. małego leszcza, drobnej płoci i karpia. Stan ten charakteryzuje znamieny fakt, że w latach 1983-2004 na 95% powierzchni jezior Parku ich udział przekraczał 50% ogólnych odłowów i/lub uległ w porównaniu z okresem 1971-1982 poważnemu wzrostowi.

6. Postulat prowadzenia systematycznej eksploatacji rybackiej, a nawet jej intensyfikacji dotyczy w szczególności jezior: Witoszewskie, Czerwica, Głęboke, Ossa, Plajtek Duży i Mały (grupa A), w których w latach 1983-2004 odsetek leszcza małego w odłowach wzrósł trzykrotnie w porównaniu do okresu 1971-1982, następnie jezior: Bądze, Gardyny, Silm, Piotrowskie, Mołtawa, Gaudy, Januszewskie, Ząbrówno i Kawki (grupa B), w których stosowny odsetek uległ ponad 2-krotnemu zwiększeniu, mniej zaś jezior: Jeziorak, Płaskie, Racąg Duży i Mały, Szymbarskie i Kolmowo (grupa C), w których odsetek ten uległ nawet pewnemu zmniejszeniu. Na tym tle znamieny jest fakt, że w grupie A w latach 1983-2004 około 56% powierzchni jezior nie było w cyklach całorocznych eksploatowanych, w grupie B odpowiednio około 21%, zaś w grupie C jeziora były eksploatowane każdego roku. Innymi słowy, w jeziorach w których eksploatacja rybacka prowadzona była systematycznie, w porównywanych 2 okresach nie nastąpił wzrost zagęszczenia szkodliwych ekologicznie i mało cennych gospodarczo drobnych sortymentów ryb karpiowatych.

7. Systematyczna eksploatacja oraz zarybienie należą do podstawowych warunków utrzymania w ekosystemach jeziorowych bioróżnorodności gatunkowej. Przykładowo, w wyodrębnionej grupie C odłów gatunków drapieżnych (w kg/ha) w okresie 1983-2004 wzrósł o 6% w porównaniu z okresem 1971-1982, podczas gdy w pozostałych dwóch grupach (A i B) uległ znacznemu obniżeniu. W celu zachowania bioróżnorodności gatunkowej ichtiofauny, tak jak do tej pory, jeziora PKPI powinny być zarybiane gatunkami cennymi: węgorzem, szczupakiem, sandaczem, linem i karasiem. Zarybienie gatunkami obcymi dla naszej ichtiofauny jest zabronione.

8. Z wyjątkiem jezior rezerwatowych (Jasne, Gaudy i Czerwica) pozostałe zbiorniki PKPI mogą być udostępnione do wędkowania. Mniejsze i dotychczas „niewykorzystane” rybacko jeziora, po szczególnie wnikliwej analizie i szczegółowych uzgodnieniach z Dyrekcją Parku powinny zostać specjalnie zagospodarowane dla celów wędkarskich.

9. Jezioro Jasne winno być całkowitą i rygorystycznie przestrzeganą ochroną, włączając w to zakaz prowadzenia jakiegokolwiek działalności rybackiej.

10. Na wszystkich jeziorach PKPI powinny być surowo przestrzegane zasady ochrony ekosystemów wodnych dotyczące lokalizacji i wykorzystania rekreacji stałej (domki letniskowe) i okresowej (biwaki, pola namiotowe). Postulat ten dotyczy zwłaszcza jezior o powierzchni mniejszej niż 100 ha, na których działalność rekreacyjna powinna być ograniczona.

11. Na terenie PKPI nie przewiduje się innych właścicieli jezior poza Skarbem Państwa.

10.5. Gospodarka wodno-melioracyjna.

Zaleca się prowadzenie gospodarki wodnej w sposób optymalny dla zachowania walorów środowiska, a więc nawiązujący do potrzeb gospodarki leśnej i umiarkowanie intensywne rolnictwo. Na obszarze Parku i Obszaru chronionego krajobrazu należy preferować tzw. małą retencję, tj. wzrost pojemności wodnej gleb (fito- i agromelioracja), naturalnych oczek wodnych i podmokłości, szczególnie położonych w strefie wododziałów. Należy unikać przegradzania cieków budowlami piętrzącymi, stosować zabudowę roślinną zamiast technicznej.

W pracach melioracyjnych na obszarze Parku zaleca się:

1. Zachowanie obecnego stanu sieci wód powierzchniowych. Wynika stąd konieczność bieżącej konserwacji urządzeń melioracyjnych. Zakres oraz terminy tych prac winny być uzgadniane z Dyrekcją Parku.

2. Tworzenie sytuacji nowych w zakresie gospodarki wodnej powinno zmierzać przede wszystkim do przywrócenia stanu naturalnego, który istniał dawniej. Zaleca się daleko posuniętą ostrożność: należy ustalić przewidywany zasięg wprowadzanych zmian oraz wpływ na istniejące zespoły roślinne i faunę. Wymagane jest uzgodnienie zarówno zakresu, jak i technologii oraz terminów prowadzenia prac. Nowe inwestycje melioracyjne mogą być realizowane wyłącznie na podstawie decyzji wojewody, wydanej w uzgodnieniu z Dyrektorem Parku.

3. W warunkach naturalnych odpływ wód powierzchniowych odbywa się kaskadowo, poprzez szereg stałych lub okresowych małych zbiorników wodnych, gdzie zachodzi sedymentacja niesionych przez wody substancji (w tym biogennych). W toku melioracji takie zbiorniki były zazwyczaj osuszane. W ramach renaturalizacji wskazane byłoby ich odtwarzanie łącznie z typową roślinnością. Podobnie odprowadzanie wód z sieci melioracyjnej do jezior powinno odbywać się poprzez porośnięte szuwarami obniżenia lub zatoki.

4. Bardzo cenne przyrodniczo są małe obniżenia terenu gromadzące wody roztopowe i wezbraniowe, gdzie odbywa się rozród niektórych zwierząt np.: żab i szczupaków. Enklawy takie nie powinny być osuszane; wskazane jest utrzymanie typowego dla warunków naturalnych zakresu wahań poziomu wody.

5. Bytowanie części gatunków fauny związane jest z prowadzoną od wieków gospodarką rolną. Szczególnie cenne są w tym względzie użytki zielone. Wskazane więc są zabiegi melioracyjne prowadzące do utrzymania w użytkowaniu tych obszarów.

6. Należy chronić sieć melioracyjną przed odprowadzeniem przed odprowadzaniem do niej ścieków, w tym także odcieków z budynków inwentarskich.

Jako instrukcję w zakresie melioracji na obszarze PKPI, do czasu ukazania się nowszych wytycznych, zaleca się „Warunki techniczne prowadzenia robót z zakresu melioracji i gospodarki wodnej na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych” praca zbiorowa pod red. P. Unickiego, wydawnictwo PIOŚ W-wa 1988 r.

Aktualny stan urządzeń melioracyjnych z reguły nie koliduje z ochroną środowiska jednak proponowane piętrzenie „Zbiornika Jeziorak” (11 jezior, w tym na omawianym obszarze: Jeziorak, Płaskie, Ewingi, Rucewo Wielkie i Małe) wzbudza wiele kontrowersji. Wobec kolizji interesów licznych użytkowników wód i obszarów przyległych, konieczne wydaje się opracowanie ekspertyzy dotyczącej optymalizacji gospodarki wodnej z punktu widzenia ochrony przyrody, przy uwzględnieniu stanu gospodarki wodnej (zwłaszcza poziomów jezior) z okresu międzywojennego.

11. Infrastruktura techniczna.

Komunikacja. Podstawowy układ komunikacyjny.

W założeniach proponuje się adaptację wewnętrznego systemu komunikacyjnego Parku i jego powiązania z układem zewnętrznym, postulując wprowadzenie zmian, niezbędnych w celu wyeliminowania, względnie zmniejszenia do minimum sytuacji konfliktowych ze środowiskiem. W związku z powyższym postuluje się za podjęcie działań w zakresie:

zmiany funkcji dróg

- zmiana przyczyni się w przyszłości do zmniejszania natężenia ruchu na drogach przebiegających przez otulinę Parku oraz do uporządkowania układu i zbliżenia go do funkcji, jaką układ ten już właśnie spełnia,

ograniczenia ruchu

- ograniczenia szybkości i zakaz zatrzymywania pojazdów związane z zanieczyszczeniem środowiska i hałasem oraz ochronę zwierząt przechodzących swoimi ciągami przez drogi kołowe,

ograniczenie uciążliwości hałasu i zanieczyszczeń powietrza

- poprzez tworzenie pasów zieleni izolacyjnej przy drogach krajowych przechodzących przez Park lub w bezpośrednim sąsiedztwie,

ograniczenie uciążliwości zanieczyszczeń wód

- planowanie tras przewozu substancji niebezpiecznych poza strefami szczególnie chronionymi,
- ograniczenia prędkości,
- optymalne używanie soli w okresie zimy,

inne ograniczenia

- należy wprowadzić zakaz używania żużla i popiołów do ulepszenia nawierzchni dróg, stosować zaś materiały naturalne takie jak żwir i kruszywo naturalne.

Zasady ochrony środowiska w utrzymaniu dróg.

Ochrona przed hałasem drogowym

Czynniki wpływające na poziom hałasu drogowego:

- natężenie ruchu,
- średnia prędkość potoku pojazdów,
- struktura ruchu (udział pojazdów hałaśliwych),
- płynność ruchu,
- pochylenie drogi,,
- faktura nawierzchni (jej rodzaj i stan),
- rodzaje terenu pomiędzy drogą a odbiorcą (pokrycie i ukształtowanie),
- ekranowanie akustyczne elementów ekranizujących, tj. osłon przeciwhałasowych, zieleni i innych przeszkód. Zasady ograniczania poziomu hałasu drogowego (u źródła) to:
 - przebudowa drogi mająca na celu złagodzenie pochyleń podłużnych niwelety i wyciszenie nawierzchni,
 - ograniczenie metodami administracyjnymi natężenia ruchu, eliminowanie udziału pojazdów ciężkich i hałaśliwych, ograniczenie prędkości przejazdu;
 - poprawa płynności ruchu i zmniejszenie zatrzymań.

Zasady zwiększenia tłumienia hałasu pomiędzy drogą a odbiorcą to umieszczanie elementów ekranizujących. W terenach przy obiektach wrażliwych akustycznie należy unikać wykonywania nawierzchni specjalnie uszorstnionych (np. grysy włączane, nawierzchnie powierzchniowo utrwalone), nawierzchni z kostki, klinkieru i bruku oraz nawierzchni betonowych.

Ochrona przed zanieczyszczeniem powietrza

Jednym z najważniejszych negatywnych skutków wywołanych przez ruch drogowy w strefie oddziaływań na środowisko jest zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w sąsiedztwie dróg.

Pojazdy samochodowe w czasie jazdy emitują gazy spalinowe, które są źródłem dużej ilości substancji toksycznych. Oprócz tego na skutek wzajemnych oddziaływań opon i nawierzchni a także zużywania się elementów pojazdu powstają zanieczyszczenia w postaci pyłów. Najbardziej pospolitymi szkodliwymi substancjami powstającymi wskutek ruchu pojazdów są:

- tlenek węgla (CO),
- tlenki azotu (NO_x),
- związki ołowiu (Pb) i kadmu (Cd),
- węglowodory,
- tlenki siarki (SO_x),
- aldehydy,
- cząstki smoły i sadzy.

Ochrona wód w otoczeniu dróg

Źródłami zanieczyszczenia są spływy deszczowe i roztopowe z nawierzchni dróg oraz ewentualne zrzuty niebezpiecznych substancji wskutek wypadków drogowych. Głównymi składnikami zanieczyszczenia spływów z dróg są:

- zawiesiny,
- metale ciężkie i inne substancje toksyczne,
- związki biogenne (azot, fosfor),
- chlorki,
- związki organiczne i nieorganiczne,
- substancje ropopochodne.

W nawiązaniu do rozporządzenia RM z dnia 14 grudnia 1987 r. (pkt. I .23) przyjmuje się:

- do wód stojących zaliczanych do I i II klasy czystości nie należy odprowadzać ścieków opadowych z dróg bezpośrednio bez ich oczyszczenia,
- do wód stojących zaliczanych do III klasy czystości ścieki opadowe z dróg mogą być wprowadzone bezpośrednio pod warunkiem, że średnioroczne stężenie zanieczyszczeń nie przekroczy w tych odpływach wartości podanych w rozporządzeniu.

Zaopatrzenie w wodę.

Sprzyjające warunki hydrogeologiczne i dobra jakość wód w głębszych dają podstawy do programowania zbiorowego zaopatrzenia w wodę wszystkich większych jednostek osadniczych z wodociągów lokalnych bądź grupowych.

Wykorzystane winny być do tego celu w maksymalnym stopniu istniejące, wydajne odwierty studzienne.

W celu ochrony środowiska, jak również podniesienia standardu życia ludności zamieszkałej na terenie Parku Krajobrazowego należy dążyć do objęcia możliwie całej ludności siecią wodociagową realizując równolegle w miarę możliwości kanalizację sanitarną.

Kanalizacja sanitarna.

Specyfika terenu rodzaj zagospodarowania przestrzennego oraz wysokie wymagania stawiane w zakresie ochrony i kształtowania środowiska wymagają w gospodarce ściekowej uwzględnienia poniższych uwarunkowań:

1. Przy projektowaniu oczyszczalni ścieków należy uwzględnić technologie pozwalające na redukcję zanieczyszczeń oraz nadmiaru biogenów do poziomu dopuszczalnego, zgodnego z aktualnie obowiązującymi przepisami z uwzględnieniem naturalnej chłonności odbiornika;

2. W miejscowościach, w których projektuje się nowe zainwestowanie, a położonych nad jeziorami, konieczne jest wykonywanie sieci wodociagowej równolegle z siecią kanalizacyjną oraz obiektami utylizacji ścieków;

3. W miejscowościach jw., w których już istnieje sieć wodociagowa priorytetowo należy potraktować gospodarkę ściekową z uwzględnieniem kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków bądź systemów przesyłowych tłocznych;

4. Odprowadzenie ścieków z oczyszczalni powinno się odbywać poprzez III stopień biologiczny oczyszczalni do cieków bądź rzek, poprzez możliwie najdłuższe odcinki, z wykluczeniem bezpośredniego spływu do jezior;

5. W dążeniu do ograniczenia ilości ścieków należy stosować oszczędne gospodarowanie wodą i nie stosować technologii wodochłonnych w miejscowościach położonych wzdłuż jeziora Jeziorak, jeziora Płaskie, jeziora Ewingi oraz w zlewni tych jezior na terenie Parku;

6. Priorytetowo należy potraktować rozwiązania gospodarki ściekowej w miejscowościach: Szałkowo, Siemiany, Makowo, Jerzwałd, Matyty, Dobrzyki, Jezierce (Kiemiany) z uwagi na degradujący wpływ ścieków na jeziora: Jeziorak, Płaskie, Rucewo Duże;

7. Przyjmuje się, że oczyszczalnie powinny powstać w miejscowościach, w których obliczeniowa ilość ścieków w perspektywie wyniesie 50 m³/d i więcej;

8. Wszystkie nowopowstające obiekty utylizacji ścieków powinny posiadać punkt zlewny dla ścieków dowożonych z miejscowości mniejszych;

9. Nie dopuszcza się do wywozu ścieków na wylewiska. Wszystkie produkowane na terenie Parku ścieki winny być oczyszczane w oczyszczalniach o odpowiednim stopniu redukcji zanieczyszczeń.

Propozycje rozwiązań dla gmin Stary Dzierzgoń oraz Susz przedstawiono w oparciu o obowiązujące plany gmin.

Zaopatrzenie w gaz.

W okresie perspektywnym przewiduje się na terenie Parku:

- zgodnie z „Koncepcją gazyfikacji gminy Iława” zaopatrzenie w gaz miejscowości tej gminy poprzez stacje redukcyjne I stopnia gazociągami średniego ciśnienia;
- zgodnie ze „Studium programowym gazyfikacji województwa olsztyńskiego” zaopatrzenie w gaz miasta i gminy Zalewo z kierunków Olsztynek - Iława poprzez Miłomłyn oraz Dobre Miasto - Morąg poprzez Małdyty.

Zgodnie z zatwierdzonym miejscowym planem ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Stary Dzierzgoń gmina ta nie jest przewidywana do zasilania w gaz ziemny. Przewiduje się zaopatrzenie jej w gaz płynny propan-butan. Miejscowości znajdujące się na terenie Parku z gminy Susz przewiduje się zaopatrzyć w gaz ze stacji redukcyjnej I stopnia przy mieście Susz oraz proponuje się wykonanie spinki układu przesyłowego gazu w tym rejonie poprzez gazociąg wysokiego ciśnienia Susz - Iława.

Odnośnie województwa pomorskiego powyższe przewidywania są postulatywne.

Gospodarka ciepłna i zanieczyszczenie powietrza.

Na obszarze Parku i otuliny dla potrzeb grzewczych postuluje się stosowanie kotłowni opalanych gazem lub olejem opałowym.

Istniejące małe kotłownie w wypadkach adaptacji należy modernizować w sposób zmniejszający ich uciążliwość dla środowiska (przechodzenie na inny rodzaj paliwa niż węgiel, stosowanie urządzeń odpylających oraz odsiarczających).

Istniejące większe kotłownie w Iławie należy modernizować poprzez zastosowanie kotłów z paleniskami fluidalnymi i wysokosprawnymi urządzeniami odpylającymi i odsiarczającymi.

Dla adaptowanych sezonowych i całorocznych obiektów turystycznych jako źródło ciepła dla potrzeb grzewczych należy przyjmować energię elektryczną, gaz lub olej opałowy.

Ponadto niezbędne jest prowadzenie pomiarów emisji i imisji zanieczyszczeń powietrza w wybranych punktach Parku i określenie stopnia zanieczyszczeń.

Śmieci.

Biorąc pod uwagę całokształt sytuacji w gospodarce odpadami, uznano za konieczne:

- stworzenie właściwie zorganizowanego systemu gospodarki odpadami zabezpieczającego potrzeby gmin, ze szczególnym uwzględnieniem wymagań terenów leżących w granicach Parku,
- uwzględnienie, w strukturach organizacyjnych projektowanych, gminnych systemów utylizacji odpadów, lokalizacji wysypisk poza terenami Parku,
- sukcesywne likwidowanie istniejących na terenie Parku i otuliny wysypisk wraz z wylewiskami,
- przewidzieć organizowanie wiejskich punktów gromadzenia odpadów,
- w punktach tych przewiduje się składowanie i sortowanie odpadów, ich zasięg działania na terenach osiedleńczych nie powinien przekraczać promienia 5-10 km,
- dla poszczególnych jednostek osadniczych oraz terenów rekreacyjnych przewiduje się ponadto stosowanie kontenerów - pojemników.

Elektroenergetyka.

Wraz z wzrostem zainwestowania w rejonie Parku i przyrostem mocy zapotrzebowanej należy dokończyć budowę stacji 110/15 kV w miejscowości Zalewo. Termin dokończenia tej inwestycji nie jest w tej chwili możliwy do określenia ze względu na nadwyżki możliwości przesyłowych linii istniejących,

Ze względu na potrzebę zapewnienia normalnego funkcjonowania miejscowości o dużym znaczeniu dla regionu takich jak Siemiany, Jerzwałd, Matyty, Sarnówek należy wybudować powiązanie linią kablową, lub napowietrzną izolowaną SN 15 kV, pomiędzy Siemianami i Sarnówkiem lub Gardzieniem zasilanymi z linii SN 15 kV Iława – Susz.

Proponuje się, by na terenie Parku, w miarę postępu prac modernizacyjnych w sieci SN 15 kV linie napowietrzne zastępować liniami kablowymi. Pozwoli to ograniczyć wycinkę drzew na terenie, który ze względu na swoje walory powinien być pod ochroną.

Załącznik Nr 2
do Rozporządzenia Nr 1
Wojewody Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 14 stycznia 2005 r.

PLAN OCHRONY

PARKU KRAJOBRAZOWEGO POJEZIERZA IŁAWSKIEGO

WNIOSKI I WYTYCZNE DO STUDIÓW I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMIN, OPERATÓW RYBACKIEGO GOSPODAROWANIA ORAZ PLANÓW URZĄDZENIOWYCH LASÓW.

Poniższe wytyczne zostały opracowane na podstawie:

- Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. z późn. zmianami;
- Ustawy prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. z późn. zmianami;
- Ustawy o rybactwie śródlądowym z dnia 18 kwietnia 1985 r. z późn. zmianami;
- Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r.;
- Ustawy o ochronie dóbr kultury i muzeach z 15 lutego 1962 r. z późn. zmianami;
- Ustawy łowieckiej z dnia 13 października 1995 r.;
- Ustawy z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne, z późn. zmianami;
- Ustawy o lasach z dnia 28 września 1991 r. z późn. zmianami oraz Zarządzenia Nr 11 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 lutego 1995 r. w sprawie doskonalenia gospodarki na podstawach ekologicznych;
- Analiz zespołu projektowego.

Na obszarze Parku zabrania się:

- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.);
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych:
 - części Jezioraka na północ od Wysp Kępy Rybackie, na Zatoce Widłąg oraz na Jez. Płaskim;
 - łodzi z silnikiem spalinowym na innych jeziorach Parku oraz pozostałym akwenie Jezioraka poza oznaczonym szlakiem wodnym Ława Siemiany, Ława - Kanał Elbląski, Ława - Zalewo;
 - skuterów wodnych na wszystkich wodach Parku;
- działań mogące zniszczyć i zmienić w istotny sposób istniejący krajobraz lub jego poszczególne elementy.

Powyższe zakazy nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony;
- 2) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
- 3) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- 4) realizacji inwestycji celu publicznego w rozumieniu art. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 oraz z 2004 r. Nr 6, poz. 41), zwanej dalej „inwestycją celu publicznego”;
- 5) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko nie jest obowiązkowe i przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę parku krajobrazowego;
- 6) zakaz używania łodzi motorowych nie dotyczy statków jednostek ratowniczych, jednostek organizacyjnych właściciela wód lub urządzeń wodnych zlokalizowanych, na wodach, inspektorów żeglugi śródlądowej, Państwowej i Społecznej Straży Rybackiej, promów w ciągu dróg publicznych, prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej oraz wykonywania zadań z zakresu ochrony przyrody przez Służbę Parku Krajobrazowego.

Postuluje się, by rozwój rolnictwa uwzględniał ekologiczne zasady gospodarowania:

- 1) maksymalna dopuszczalna koncentracja zwierząt hodowlanych w gospodarstwie nie może przekroczyć 2 SD na ha użytków rolnych (przeliczniki na SD (sztuki duże): krowy - 1,0; bukaty - 0,75; trzoda - 0,25; owce - 0,11; drób: kury - 0,0088; brojlery - 0,0054; kaczki - 0,01; gęsi i indyki - 0,016);
- 2) zakaz realizacji obiektów inwentarskich opartych o gnojowicowy system chowu zwierząt;
- 3) obiekty inwentarskie chowu trzody i drobiu nie mogą być realizowane w odległości mniejszej niż 400 m od skraju kompleksów leśnych;
- 4) kompostowanie obornika lub innych nawozów organicznych musi być zabezpieczone przed wpływem warunków atmosferycznych oraz przesiąkaniem do wód podskórnych (zadaszone szczelnie zbiorniki bezodpływowe).

Postuluje się, by gospodarka rybacka uwzględniała następujące zasady:

- 1) każde jezioro na terenie PKPI wymaga opracowania operatu rybackiego gospodarowania, wynikającego z przepisów ustawy o rybactwie śródlądowym. Odnosi się to do jezior użytkowanych przez wszystkich użytkowników, jak również dotychczas rybacko nieużytkowanych (zapis nie dotyczy jezior dystroficznych);
- 2) wspomniane operaty, uzupełnione przez Dyrektora ZPK i wojewódzkie organy ochrony przyrody, winny uwzględniać w pełni interesy innych użytkowników wód, w szczególności zaś cele ekologiczne, wynikające z zasad ochrony środowiska przyrodniczego Parku. Stwarza to wymóg przeprowadzenia - na etapie sporządzania operatów - stosownych konsultacji i uzgodnień, zwłaszcza z odpowiednimi wojewódzkimi władzami ochrony przyrody i Dyrektorem ZPK;
- 3) każde jezioro powinno mieć założoną tzw. „Książkę gospodarczą jeziora”, zawierającą aktualną dokumentację prowadzonej w nim gospodarki rybackiej, umożliwiającej dokonywanie bieżących analiz stanu ekosystemu;
- 4) niezależnie od pilnej potrzeby sporządzenia operatów, do czasu ich sporządzenia, w jeziorach Parku powinna być prowadzona, a w niektórych przypadkach „wprowadzona” racjonalna gospodarka rybacka, zwłaszcza zaś systematyczna eksploatacja rybacka, ukierunkowana szczególnie na ograniczanie drobnych sortymentów mniej cennych gatunków ryb karpiowatych;
- 5) w celu zachowania bioróżnorodności gatunkowej ichtiofauny, tak jak do tej pory, jeziora PKPI powinny być zarybiane gatunkami cennymi: węgorzem, szczupakiem, sandaczem, linem i karasiem. Zarybianie gatunkami obcymi dla naszej ichtiofauny jest zabronione;
- 6) na terenie PKPI nie przewiduje się innych właścicieli jezior poza Skarbem Państwa.

Postuluje się, by gospodarka leśna uwzględniała następujące zasady „półnaturalnej hodowli lasu” polegającej w szczególności na:

- 1) zakazie osuszania naturalnych terenów podmokłych i wilgotnych; ponadto zaleca się odtwarzanie śródleśnych zbiorników i cieków wodnych oraz zaleca się renaturalizację terenów bagiennych wcześniej osuszonych;
- 2) podwyższaniu wieku rębności;

- 3) wykształceniu drzewostanów zgodnych z siedliskiem o różnorodnym składzie gatunkowym, o zróżnicowanej strukturze wiekowej i piętrowej;
- 4) stosowaniu w szerokim stopniu naturalnego (również odnośnie do innych gatunków niż buk);
- 5) ograniczenie wprowadzania obcych dla regionu gatunków;
- 6) nie usuwanie drzew niewartościowych gospodarczo;
- 7) pozostawianiu i wprowadzaniu zespołów ekotonowych;
- 8) pozostawianiu suchych lub usychających drzew, które nie stwarzają zagrożenia szkodnikami, a spełniają istotną rolę w ekosystemie;
- 9) pozostawianiu wytypowanych fragmentów drzewostanów do wieku ich naturalnej umieralności w miejscach istotnych z ekologicznego punktu widzenia - w szczególności nad jeziorami i wzdłuż brzegów wód;
- 10) przy zastosowaniu dozwolonych na terenie Parku rębni zupełnych oraz częściowych zaleca się pozostawianie w grupie lub rozproszeniu przynajmniej kilkunastu zdrowych drzew na 1 hektar;
- 11) nie dokonywaniu zrębów w okresie sezonu lęgowego ptaków, tj. od 1 kwietnia do 31 lipca;
- 12) preferowaniu stosowania rębni przerębowo-zrębowych, ograniczaniu rębni zupełnych do siedlisk borowych, a na tych siedliskach maksymalnym stopniu stosowaniu rębni 1d (zrębowo-gniazdową) oraz w szerokim zakresie inicjowaniu odnowień naturalnych sosny.

Zasady ochrony zasobów kulturowych.

Obiekty architektury i budownictwa.

Zabudowa wsi mieszkalna i gospodarcza, zabudowania folwarczne, budynki użyteczności publicznej (szkoły, leśniczówki) posiada wyrazisty regionalny charakter. Przejawia się on w charakterystycznych formach zabudowy wiejskiej z domem zbudowanym z czerwonej cegły, licowanym, 1-1,5 kondygnacji, z dachem dwuspadowym krytym dachówką ceramiczną. W niektórych rejonach występują dachy naczółkowe. Domy posiadają niekiedy wstawki lub dobudowane drewniane ganki. Nieliczne przykłady budownictwa drewnianego zachowały się ponadto w miejscowości Dobrzyki. Między tradycyjną zabudową wiejską występują niekiedy budynki o charakterze willowym posiadające cechy architektoniczne związane ze stylami architektonicznymi. Są to wille bogatych gospodarzy. Bogata dekoracja elewacji oraz detal wyróżnia je z zabudowy wsi (Koziny, Witoszewo, Jerzwałd). W latach 30. XX w. pojawia się w związku z nasilonymi parcelami majątków i tworzeniem zabudowy kolonijnej, typ domu mieszczącego pod jednym dachem dom mieszkalny i budynek gospodarczy. Obiekty te były drewniano-murwane z dachami prawie płaskimi, krytymi papą i stanowiły obcy kulturowo akcent w tym terenie.

Innym typem budownictwa mieszkalnego związanym z folwarkami są czworaki. Są to przeważnie wielorodzinne niskie domy usytuowane w bezpośredniej bliskości zabudowań gospodarczych folwarku, formą architektoniczną nawiązującą z reguły do pozostałych elementów zespołu. Zabudowa gospodarcza murowana, ceglana, licowana, w przypadku obór często kamienna. Stodoły i spichlerze bardzo często budowane w konstrukcji szachulcowej. Wszelkie budowle gospodarcze pod dachami dwuspadowymi (lub naczółkowymi) krytymi dachówką ceramiczną. Z budynków użyteczności publicznej wyodrębniają się szkoły jako obiekty budowane według typowych projektów, w zależności od lokalnych potrzeb już co najmniej od 3 ćwierci XIX w. na terenie całych Prus. Budynki te posiadały potrzebną ilość pomieszczeń dydaktycznych oraz mieszkanie dla nauczyciela, a w okresie późniejszym również izbę pamięci. Zewnętrzna forma architektoniczna była pomyślana w sposób, gwarantujący łatwą realizację, dobre rozwiązania funkcjonalne i charakterystyczną formę. Wszystkie budynki winny być utrzymane w należyтым stanie. Modernizacje i remonty wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Dotyczy to również zachowanych układów wnętrz. Nowa zabudowa powinna nawiązywać kształtem architektonicznym i gabarytami do istniejącej w otoczeniu i nie tworzyć elementów dyszarmizujących z sąsiadującą tradycyjną zabudową. Należy utrzymywać tradycyjne pokrycia dachów, kąty spadku dachów, podziały otworów okiennych.

Gmina Susz:

w zakresie ochrony przyrody

w strefie R-I - Gaudy:

Funkcje naukowo-dydaktyczne oraz turystyczno-krajoznawcze jedynie dla grup z przewodnikiem pod kontrolą ZPK oraz możliwość udostępnienia miejsca widokowego na jezioro (wieża) w okolicach Rudnik lub Kamieńca.

Restytucja naturalnego krajobrazu leśnego z pozostawieniem terenów trawiastych; Renaturalizacja terenów zabagnionych na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.

w zakresie turystyki

W częściach Parku, położonych w granicach gminy Susz głównym rodzajem turystyki, uznanej w Planie Ochrony za jedną z podstawowych funkcji, będzie turystyka krajoznawczo-wycieczkowa oraz turystyka pobytowa.

1. Turystyka wycieczkowa - autokarowa, w grupach 30-40 osobowych, w różnym wieku oraz w grupach małych 3-10 osobowych korzystających z samochodów osobowych i mikrobusów. Grupy autokarowe będą zainteresowane przede wszystkim głównymi obiektami krajoznawczymi, położonymi w sąsiedztwie tzw. trasy objazdowej czyli drogi Łława - Susz - Stary Dzierzgoń - Zalewo - Łława. Będą to: zabytkowy układ ruralistyczny z ruinami pałacu i zespołem obiektów w Kamieńcu, punkt widokowy na rezerwat ornitologiczny „Jezioro Gaudy” w okolicy Rudnik, pałac i park w Januszowie. W miarę wzrostu ruchu krajoznawczego będzie konieczne wyposażenie wymienionych miejscowości w miejsca postojowe lub parkingi z podstawowymi usługami socjalno-handlowymi (w porozumieniu z Dyrektorem ZPK).

2. Turystyka wycieczkowa - piesza, rowerowa, konna - grupowa i indywidualna - prowadzona szlakami opracowanymi i oznaczonymi przez Zespół Parków lub opisanymi w przewodnikach. Zasadniczymi obiektami usługowymi tego typu szlaków będą stacje turystyczne z miejscami noclegowymi, małe pola namiotowe i punkty odpoczynku. Na tworzenie stacji turystycznych powinny być wykorzystywane istniejące zagrody wiejskie, dysponujące rezerwami kubaturowymi do adaptacji oraz byłe gajówki lub leśniczówki (w uzgodnieniu z ALP i Dyrektorem ZPK).

3. Turystyka pobytowa - nie może być rozwijana na terenach Parku. Obiekt wypoczynkowy w Gostyczynie Plan adaptuje.

**Gmina Stary Dzierzgoń:
w zakresie ochrony przyrody
w strefie R-4 - Witoszewo:**

Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyczno-krajoznawcze z ograniczeniem turystyki pobytowej do agroturystyki, turystyki rodzinnej.

Renaturalizacja terenów zabagnionych na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.

Kształtowanie mozaiki krajobrazu rolniczego z licznymi zakrzaczaciami, zadrzewieniami i zabagnieniami.

w strefie P-I - Bądze-Białe Błota:

Funkcje dydaktyczno-naukowe oraz turystyczne z ograniczeniem do turystyki kwalifikowanej.

Postulat zakazu lokalizowania pól biwakowych nad jez. Bądze; nie dotyczy wsi Bądze.

w strefie P-6 - Jezioro Ewingi:

Istotne tereny żerowiskowe dla znacznej części populacji orlika krzykliwego i bielika na terenie Parku, ważne miejsce dla ptaków wodno-blotnych (jez. Ewingi i liczne zabagnienia w krajobrazie rolniczym). Bufor dla strefy R - 4.

Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyczno-krajoznawcze (ukierunkowane na turystykę rodzinną, agroturystykę, turystykę kwalifikowaną).

w zakresie turystyki

W częściach Parku położonych na terenach gminy Stary Dzierzgoń Plan Ochrony przewiduje występowanie turystyki krajoznawczej i pobytowej.

1. Turystyka krajoznawcza będzie uprawiana w dwu rodzajach, jako:

- turystyka wycieczkowa, autokarowa, w grupach 30-40-osobowych oraz w grupach małych 3-10-cio osobowych korzystających z samochodów i mikrobusów. Uczestnicy wymienionego rodzaju turystyki będą zainteresowani głównie miejscowościami, położonymi na trasie „okólnej” (Iława - Susz - Stary Dzierzgoń - Zalewo - Boreczno - Iława) i w jej sąsiedztwie. W gminie omawianej takimi miejscowościami będą - Stary Dzierzgoń jako ośrodek usługowy oraz Przemark jako jednostka osadnicza o walorach historyczno-kulturowych i krajoznawczych. W miarę wzrostu ruchu krajoznawczego będzie konieczne wyposażenie wymienionych miejscowości w parkingi, miejsca postojowe, usługi handlowe i higieniczno-sanitarne.
- turystyka piesza, rowerowa, konna i inna - grupowa oraz indywidualna - prowadzona szlakami opracowanymi i wyznaczonymi przez Zarząd Parku lub opisanymi w przewodnikach. Podstawowymi obiektami tego typu szlaków będą: stacje turystyczne z miejscami noclegowymi, małe pola namiotowe i punkty odpoczynku. Na tworzenie stacji powinny być wykorzystywane istniejące zagrody wiejskie dysponujące rezerwami kubaturowymi, były leśniczówki, gajówki i osady, po odpowiedniej adaptacji. Pożądane lokalizacje: Bądze, Mortąg, Przemark.

2. Turystyka pobytowa - nie może być rozwijana na terenie Parku.

Zwiększenie bazy pobytowej Plan przewiduje w Przemarku, uzależniając zakres wzrostu od stanu jezior Mołdawskich. Jest on zły i bez wyposażenia tej miejscowości w system odbioru i utylizacji ścieków komunalnych nie ulegnie poprawie. Rozwój wypoczynku pobytowego może następować np. w Buczniku i Mortągu albo w ich rejonie pod warunkiem „nie rozpraszania” zabudowy, zapewnienia jej właściwych form architektonicznych. Nowe obiekty wypoczynkowe z domami letniskowymi włącznie nie mogą być lokalizowane między drogą gruntową Przemark - Mortąg a kompleksem leśnym; ograniczenie to nie dotyczy terenów przeznaczonych w obowiązującym miejscowym planie ogólnym gminy na rozbudowę wsi Przemark. Formą wypoczynku pobytowego uznaną na terenach Parku jest agroturystyka. Tworzenie jej bazy polega na przystosowaniu istniejących zabudowań w gospodarstwach rolnych do świadczenia usług noclegowych i ewentualnie żywieniowych osobom w celach wypoczynku. Przystosowanie rozumie się jako adaptację względnie rozbudowę budynków lub ich części albo modernizację. W trakcie przystosowania powinien być zachowany poprawny estetycznie, wiejski charakter zabudowy.

w zakresie ochrony krajobrazu:

Należy nie dopuszczać do rozpraszania zabudowy i realizowania obiektów nie harmonizujących z otoczeniem.

W celu zachowania swoistych cech krajobrazu rolniczo-leśnego w strefie moreny czołowej należy wyłączyć z zabudowy tereny położone przy drodze Przemark - Mortąg określone w wytycznych w zakresie turystyki.

Gmina Iława:

w zakresie ochrony przyrody:

w strefie R-2 - Lasy Iławskie - środkowy kompleks:

Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyczno-krajoznawcze z ukierunkowaniem na turystykę kwalifikowaną (pieszą, rowerową, konną).

Renaturalizacja terenów zabagnionych na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.

w strefie R-3 - Zachodni brzeg Jezioraka (Widłąg - Kozi Róg):

Funkcje dydaktyczno-naukowe, turystyczno-krajoznawcze z ograniczeniem masowej turystyki pobytowej do istniejącego ośrodka w Sarnówku, ukierunkowanie na turystykę kwalifikowaną (pieszą, rowerową, konną, żeglarstwo). Zatoka Widłąg objęta strefą ciszy z zakazem przybijania do brzegu jednostek pływających w miejscach do tego nie wyznaczonych.

Renaturalizacja terenów zabagnionych na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.

w strefie R-6 - Stawy Gultynk:

Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyka kwalifikowana (piesza, rowerowa, konna) wyznaczoną ścieżką dydaktyczną,

Utrzymanie lustra wody i naturalnej roślinności wodnej w przypadku zaprzestania prowadzenia gospodarki rybackiej; Zakaz polowań na stawach na ptaki za wyjątkiem czapli i kormoranów.

Kształtowanie naturalnego krajobrazu leśnego, renaturalizacja terenów zabagnionych na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.

w strefie P-3 - Jezioro Slim:

Funkcje turystyczno-krajoznawcze (turystyka piesza, rowerowa, konna, pole biwakowe o ograniczonej wielkości nad jez. Slim, ścieżka wypoczynkowa dla mieszkańców Iławy).

Utrzymanie zalesionej linii brzegowej jez. Slim, zalesienie odstępionych brzegów;

w strefie P-4 - Jeziorak Środkowy:

Funkcje turystyczno-krajoznawcze; turystyka kwalifikowana (żeglarstwo, piesza, rowerowa, konna), turystyka pobytowa w zakresie istniejących ośrodków Makowo, Chmielówka bez możliwości rozbudowy i z dostosowaniem do przepisów ochrony środowiska, rozwijanie turystyki rodzinnej i agroturystyki (Sąpy).

Renaturalizacja brzegów jeziora i roślinności na wyspach (zalesienie); Utrzymanie pokrywy leśnej i zalesionych brzegów na wyspie Bukowiec.

w strefie P-4a - Jeziorak południowy:

Funkcje turystyczno-krajoznawcze.

Utrzymanie i restytucja zakrzaczenia i zadrzewienia wzdłuż linii brzegowej Jezioraka,

w strefie E-3 - Siemiany:

Funkcje turystyczno-krajoznawcze z bazą pobytową w Siemianach.

Zalesienie gruntów porolnych; Pozostawienie naturalnej roślinności śródpolnej (zakrzewień i zadrzewień), Utrzymanie na linii brzegowej naturalnego pasa zadrzewień, w miejscach gdzie go brak nasadzenie drzew (dotyczy również Siemian).

w strefie B-4 - Szałkowo:

Funkcje turystyczno-krajoznawcze z ukierunkowaniem na turystykę kwalifikowaną, agroturystykę, turystykę rodzinną.

Kształtowanie jak najbardziej zróżnicowanego krajobrazu rolniczego z dużym udziałem roślinności naturalnej.

Utrzymanie i renaturalizacja zabagnień na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.

w zakresie turystyki

Jedną z uznanych, głównych funkcji parku jest turystyka krajoznawcza i wodna; turystyka pobytowa w zakresie istniejącym z uwarunkowaniami.

1. Turystyka krajoznawcza - udostępnia i umożliwia poznanie wartości historycznych, kulturowych i krajoznawczych. Podstawowe rodzaje to:

- turystyka wycieczkowa - autokarowa (i częściowo statkami żeglugi śródlądowej do Zalewa lub Miłomłyn) - trasą okólną - z Iławy do Susza lub do Zalewa z dojazdami do miejscowości: Kamionka, Szymbark, Siemiany (od strony Jerzwałdu);
- turystyka piesza oraz rowerowa, konna, narciarska itp. uprawiana po szlakach opisanych w przewodnikach lub wyznaczonych w terenie przez Zarząd Parku.

2. Turystyka wodna - na Jez. Jeziorak - obsługa w obiektach istniejących; budowy nowych w granicach Parku nie przewiduje się za wyjątkiem przystani wyposażonych w punkty odbioru ścieków i odpadów z jednostek pływających. Pola namiotowe traktuje się jako obiekty przeznaczone do użytkowania czasowego, ze względu na dużą zależność od stanu środowiska przyrodniczego.

3. Turystyka pobytowa - z uwagi na duży wzrost turystyki wodnej i konieczność ograniczenia antropopresji nie może być rozwijana. Ograniczenie to nie dotyczy agroturystyki, a także wsi Siemiany, gdzie zakres wzrostu określa miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego. Istniejący zespół ośrodków wypoczynkowych w Makowie o nadmiernej uciążliwości dla środowiska, wymaga podjęcia działań w celu ustalenia warunków dalszego funkcjonowania lub likwidacji. Przy wykorzystaniu na cele turystyki pobytowej wschodniej części Parku należy nie dopuszczać do bezładnego rozproszenia zabudowy, zalecając tworzenie zespołów obiektów w formie przysiółków z działkami o powierzchni powyżej 1000 m² z zabudową o właściwym wyrazie architektonicznym. Ze względu na ochronę krajobrazu zespoły nowej zabudowy winny być lokalizowane poza 500 m strefą od brzegów jeziora (strefa K-1);

4. Agroturystyka - polega na utworzeniu pomieszczeń dla osób wypoczywających (ew. z wyżywieniem), w obrębie istniejących zagród rolniczych poprzez adaptację poddasza budynku mieszkalnego, przebudowę budynku gospodarczego dla potrzeb osób rekreacyjnych lub własnych. Wyjątkowo może to być budowa domu letniego jeśli umożliwia to powierzchnia działki, układ przestrzenny zabudowy i architektura projektowanego obiektu;

5. Należy przestrzegać ustalenia miejscowych planów szczegółowych zagospodarowania przestrzennego Siemian i Szałkowa zgodnych z Planem Ochrony.

w zakresie ochrony krajobrazu

1. W załączniku graficznym wskazuje się zasięg strefy krajoznawczej K-1 o szczególnych walorach, w której nie mogą być wznoszone obiekty tworzące „dominanty” przestrzenne lub powodujące dewaloryzację krajobrazu.

2. Podkreśla się znaczenie zieleni - zadrzewień i zakrzewień istniejących, które nie mogą być likwidowane i na potrzebę jej wzbogacania przy zabudowie istniejącej i projektowanej.

3. W porozumieniu z Zarządem Parku należy kompletować pozytywne przykłady projektów architektoniczno-budowlanych zabudowy mieszkaniowej, gospodarczej i turystyczno-wypoczynkowej dla popularyzacji właściwych form i wyrazu estetycznego zabudowy projektowanej na terenach Parku.

Miasto Iława:

w zakresie ochrony przyrody

w strefie E-5 - Wielka Żuława:

Funkcje turystyczno-krajoznawcze.

Zadrzewienie terenów, nieprzewidzianych do zabudowy, w formie naturalnego parku leśno-krajobrazowego z utrzymaniem nadbrzeżnego pasa zadrzewień.

w zakresie turystyki

Turystyka jest uznana za jedną z głównych funkcji Parku. Ze względu na cele i zadania Parku preferowane są jednak tylko dwa jej rodzaje - turystyka wodna i turystyka krajoznawcza. Plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego, podejmowane dla terenów miasta położonych w granicach Parku, powinny w zakresie problematyki turystycznej uwzględniać następujące wytyczne:

Tereny Parku - fragment jeziora Jeziorak przy wschodnim brzegu półwyspu „Krzywy Róg” i nadbrzeżne jeziora - na północ od Lipowego Dworu. Bardzo mała szerokość rynn Jezioraka, przy intensywnym ruchu jednostek pływających, wyklucza możliwości inwestowania dla potrzeb turystyki wodnej lub krajoznawczej.

W stosunku do nadbrzeżnych terenów jez. Jeziorak, położonych w obrębie zainwestowania miejskiego. Plan ochrony postuluje, aby funkcje usługowe na rzecz turystyki wodnej i żeglarstwa były traktowane jako stałe i miały możliwości optymalnego rozwoju.

w zakresie ochrony krajobrazu

Dla zachowania charakterystycznego krajobrazu pojeziernego, o wysokich wartościach przyrodniczo - geograficznych i estetycznych oraz o harmonijnych cechach kulturowych, wyznaczono w Planie ochrony strefę krajobrazową o symbolu K-1, obejmującą jez. Jeziorak i jeziora z nim połączone wraz z terenami nadbrzeżnymi.

Warunki ochronnymi określonymi w Planie ochrony dla stref P-4a, E-5) w zagospodarowaniu przestrzennym terenów miasta położonych w zasięgu strefy K1 należy nie dopuszczać do sytuowania zabudowy w miejscach eksponowanych widokowo oraz do tworzenia dominant przestrzennych przez obiekty o nadmiernej skali (w stosunku do obiektów otoczenia).

Gmina Zalewo:

w zakresie ochrony przyrody

w strefie R-4 - Witoszewo:

Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyczno-krajoznawcze z ograniczeniem turystyki pobytowej do agroturystyki, turystyki rodzinnej, możliwość funkcjonowania kąpieliska nad Jez. Witoszewskim (przy drodze Witoszewo - Bądze) bez powiększania powierzchni i z postulatem zakazu lokowania dodatkowej infrastruktury z pominięciem zabezpieczenia gromadzenia śmieci i obsługi sanitarnej.

Renaturalizacja terenów zabagnionych i brzegów jezior; Kształtowanie mozaiki krajobrazu rolniczego z licznymi zakrzaczeniami, zadrzewieniami i zabagnieniami.

w strefie R-5 - Czaplak:

Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyka z profesjonalnym przewodnikiem pod kontrolą ZPK.

Renaturalizacja brzegów jeziora i terenów zabagnionych, zalesienie terenów porolnych.

w strefie P-4 - Jeziorak Środkowy:

Funkcje turystyczno-krajoznawcze;

Turystyka kwalifikowana (żeglarstwo, piesza, rowerowa, konna), turystyka pobytowa w zakresie istniejącego zainwestowania wyspy Bukowiec, osady Chmielówka i zespołu ośrodków wypoczynkowych w Makowie, bez możliwości rozbudowy i z dostosowaniem do przepisów ochrony środowiska, rozwijanie turystyki rodzinnej i agroturystyki (Gubławki, Urowo, Sapy).

Możliwość lokalizacji małego pola biwakowego dla turystów niezmotoryzowanych w okolicach Gubławek na północnym brzegu zatoki Kraga.

w strefie P-5 - Jezioro Płaskie:

Funkcje naukowo-dydaktyczne, turystyczno-krajoznawcze (turystyka kwalifikowana, agroturystyka i turystyka rodzinna, turystyka pobytowa w Matytach bez możliwości rozbudowy).

Postulat zakazu lokalizowania urządzeń infrastruktury obsługi turystyki.

Renaturalizacja brzegów jezior, zabagnień na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK. Zalesienie gruntów porolnych.

w strefie E-1 - Rąbity i strefia E-2 - Karpowo:

Funkcje turystyczno-krajoznawcze z ukierunkowaniem na turystykę kwalifikowaną, agroturystykę, turystykę rodzinną.

Możliwość nowej zabudowy w obrębie zabudowy zwartej (na zasadzie zabudowy plombowej) przy dostosowaniu gabarytów i formy architektonicznej do panujących w regionie; Ograniczenie istniejącej zabudowy rozproszonej.

Zalesienie gruntów porolnych z pozostawieniem otwartych terenów trawiastych; renaturalizacja naturalnych zabagnień na warunkach określonych przez Dyrektora ZPK.

w zakresie turystyki

Na terenach Parku położonych w obrębie gminy Zalewo głównymi rodzajami turystyki, uznanej w Planie Ochrony za jedną z podstawowych funkcji, będą - turystyka krajoznawcza i turystyka wodna. Zasady działań i rozwoju w tych dziedzinach są następujące:

- 1) turystyka krajoznawcza – autokarowa, organizowana dla grup 30-osobowych w różnych przedziałach wieku oraz dla grup małych 3-10 osobowych posługujących się samochodami i mikrobusami. Grupy „autokarowe” i większość „mikrobusowych” będą zainteresowane ważnymi obiektami krajoznawczymi położonymi na terenie „okólnej” lub w jej sąsiedztwie. Trasa ta łączy Iławę, Susz, Stary Dzierzgoń, Zalewo i Boreczno z punktem wyjścia zbierając ruch wycieczkowy z różnych stron kraju. Z obiektów krajoznawczych dostępnych z wymienionej trasy należy wymienić: wieś Dobrzyki, punkty widokowe na jeziora Rucewo Małe i Rucewo Wielkie, wieś Jerzwałd, punkt widokowy koło Karpowa, spodziewane wykopaliska archeologiczne koło Huty Wielkiej. W miarę wzrostu ruchu krajoznawczego w miejscowościach tych staną się konieczne urządzenia obsługi turystycznej - miejsca postojowe lub parkingi z podstawowymi usługami socjalno-handlowymi;
- 2) turystyka wycieczkowa - piesza, rowerowa, konna - grupowa i indywidualna głównie młodzieżowa, będzie prowadzona szlakami krajoznawczymi opracowanymi i wyznaczonymi przez Zarząd Parku lub opisany w przewodnikach. Szlaki te udostępnią wiele istniejących atrakcyjnych obiektów przyrodniczych, kulturowych, historycznych i krajobrazowych. Obsługę tych szlaków powinny zapewnić schroniska szkolne, stacje turystyczne, małe pola namiotowe i punkty odpoczynku. Na tworzenie stacji turystycznych wykorzystuje się zazwyczaj istniejące zagrody wiejskie (dysponujące rezerwami kubaturowymi) oraz dawne gajówki lub leśniczówki w uzgodnieniu z ALP i Dyrektorem ZPK;
- 3) turystyka pobytowa - nie może być rozwijana na terenach Parku. Ograniczenie to nie dotyczy agroturystyki, która polega na świadczeniu usług w zakresie wypoczynku (z ewentualnym żywywieniem) przez właścicieli gruntów rolnych w posiadanej zabudowie zagrodowej po jej przystosowaniu do celów recepcyjnych. Jako przystosowanie należy rozumieć: remonty lub modernizację budynku mieszkalnego, adaptację na cele mieszkalne poddasza lub budynku gospodarczego. Wyjątkowo może to być budowa domu letniskowego, jeśli brak jest obiektów do adaptacji czy przebudowy a istnieje odpowiednia rezerwa przestrzenna na działce siedliskowej. Turystyka pobytowa może być rozwijana w umiarkowanym zakresie, na przykład w rejonie Skitławek, Gubławek i Wieprza. Ze względu na zagrożenie dla przyległych cennych stref: R-5 oraz P-4 i P-5 nie mogą to być jednak duże koncentracje obiektów lub osób rekreujących.

w zakresie ochrony krajobrazu

W celu zachowania charakterystycznego krajobrazu pojeziernego o wysokich wartościach przyrodniczo-geograficznych i estetycznych wyznaczono w Planie Ochrony strefę krajobrazową symbolu K-1, obejmującą jeziora: Rucewo Wielkie i Małe, Płaskie i Jeziorak wraz z terenami nadbrzeżnymi.

W strefie K-1 poza zasadami ochronnymi, wynikającymi z ustawy o ochronie przyrody oraz warunkami ochronnymi określonymi dla stref R-5 i R-6 oraz P-4, P-5 i P-6 będą obowiązywać następujące ustalenia Planu Ochrony:

1. Nie dopuszczać do sytuowania zabudowy (dopuszczonej planem) w miejscach eksponowanych widokowo i tworzenia dominant przez obiekty o nadmiernej skali.
2. Nie zezwalać na zabudowę wysp jeziornych, za wyjątkiem wyspy Bukowiec na Jezioraku, gdzie dopuszcza się usytuowanie niezbędnych obiektów socjalno-sanitarnych, jako zaplecza dla ekstensywnego użytkowania części terenu w celach wypoczynku świątecznego.

Ponadto wyznaczono w Planie Ochrony strefy krajobrazowe K-2a i K-2b dla zachowania krajobrazu kulturowego-rolniczego o cechach harmonijnych:

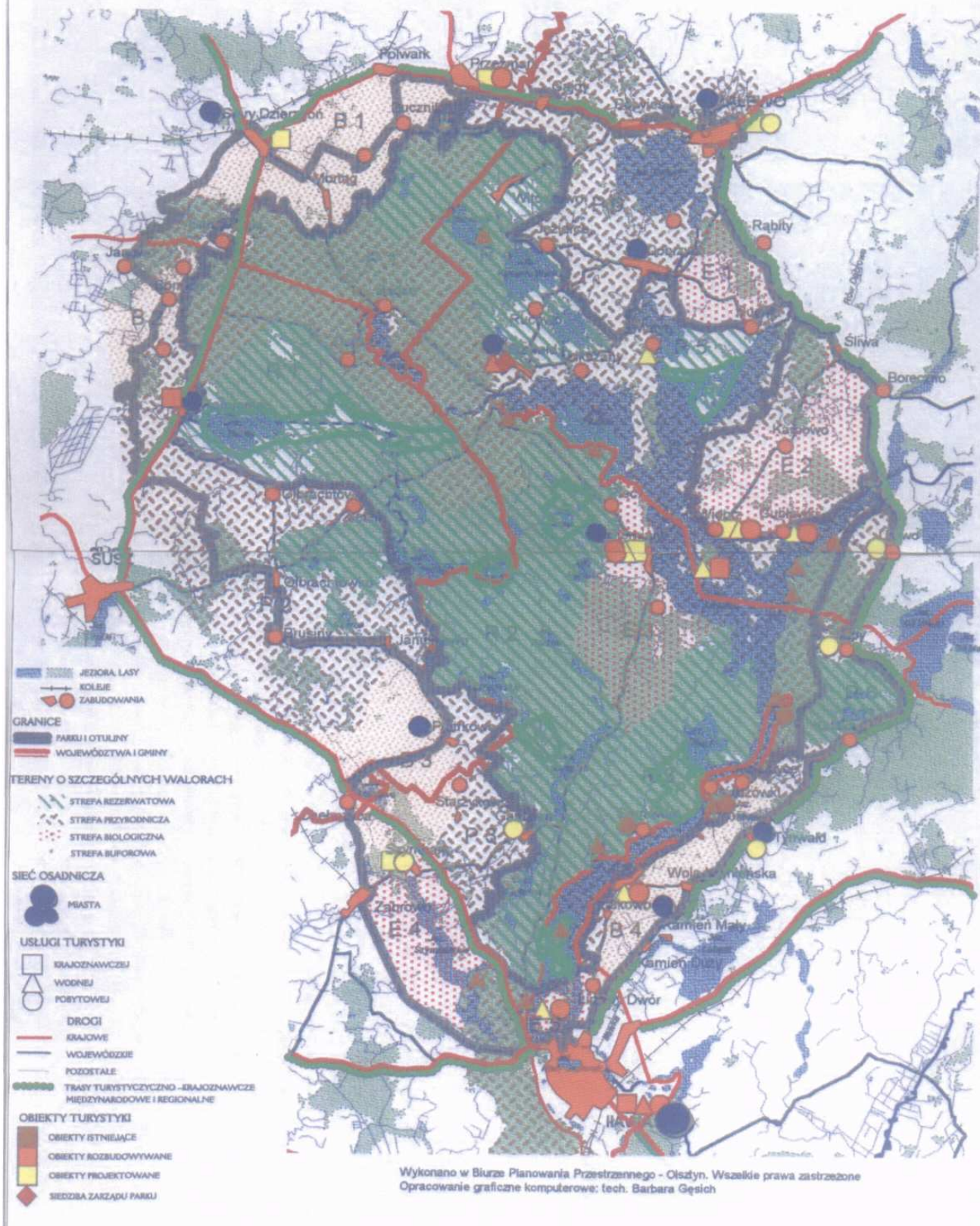
W strefie K-2a znajdują się grunty (niwy polne) Jerzwałdu i Witoszewa razem z terenami zwartej zabudowy wiejskiej. Ochrona krajobrazu w tej strefie polega na niedopuszczeniu do niekorzystnych zmian, powodowanych przez przebudowy budynków istniejących lub budowy nowych w „rozproszczeniu”, czyli poza terenami zabudowy zwartej, zwłaszcza jeśli zamierzone budowy byłyby nie związane z funkcjami Parku albo sprzeczne z jego celami.

W strefie K-2b ujęto część gruntów byłych PGR Polajny i Rudnia utrzymywanych w tradycyjnej gospodarce wielkoobszarowej. Dla ochrony krajobrazu grunty te nie powinny być dzielone a zabudowa z nimi związana sukcesywnie rewaloryzowana. W powyższych strefach obowiązują także zasady ochrony wymagane Zarządzeniem wymienionym przy strefie K-1.

Załącznik nr 3 do rozporządzenia nr 1 z 4.04.00.

PARK KRAJOBRAZOWY POJEZIERZA IŁAWSKIEGO

PLAN OCHRONY

147

ROZPORZĄDZENIE Nr 2 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 stycznia 2005 r.

w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej.

Na podstawie art. 19 ust. 6, art. 20 ust. 4, art. 154 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej, zwany dalej planem ochrony.

§ 2. Plan ochrony składa się:

- 1) z tekstu planu, stanowiącego załącznik Nr 1 do niniejszego rozporządzenia;
- 2) z rysunku planu, stanowiącego załącznik Nr 2 do niniejszego rozporządzenia.

§ 3. Zobowiązuje się Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody oraz Dyrektora Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej do wdrożenia i kontroli realizacji planu ochrony.

§ 4. Traci moc rozporządzenie Nr 8/98 Wojewody Elbląskiego z dnia 24 lipca 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Elbląskiego Nr 10, poz. 64) w sprawie zatwierdzenia „Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej”.

§ 5. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Wojewoda Warmińsko-Mazurski
Stanisław Szatkowski

Załącznik Nr 1
do Rozporządzenia Nr 2
Wojewody Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 14 stycznia 2005 r.

USTALENIA PLANU OCHRONY PARKU KRAJOBRAZOWEGO WYSOCZYZNY ELBLĄSKIEJ.

SPIS TREŚCI

Dział I Charakterystyka Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej.

Rozdział 1. Dane ogólne.

- § 1. Podstawy prawne.
- § 2. Powierzchnia i położenie.
- § 3. Struktura użytkowania i własności gruntów.
- § 4. Dane demograficzne.
- § 5. Walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe.
- § 6. Infrastruktura techniczna.

Rozdział 2. Diagnoza stanu środowiska PKWE.

- § 1. Stan środowiska PKWE.
- § 2. Istniejące i potencjalne zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne.

Dział II Cele trójochrony PKWE.

Rozdział 1. Cele ochrony przyrody PKWE.

- § 1. Określa się ogólne cele ochrony przyrody.
- § 2. Określa się szczegółowe cele ochrony przyrody.

Rozdział 2. Cele ochrony krajobrazu.

- § 1. Określa się cele ogólne ochrony krajobrazu.
- § 2. Określa się szczegółowe cele ochrony krajobrazu.

Rozdział 3. Cele ochrony środowiska kulturowego.

- § 1. Określa się cele ogólne ochrony środowiska kulturowego.
- § 2. Określa się cele szczegółowe ochrony środowiska kulturowego:

Dział III Formy i zasady ochrony pkwe.

Rozdział 1. Ochrona przyrody.

- § 1. Rezerwy przyrody ustanowione w PKWE.
- § 2. Rezerwy przyrody projektowane na terenie PKWE.
- § 3. Pomniki przyrody istniejące.
- § 4. Pomniki przyrody projektowane.
- § 5. Stanowiska dokumentacyjne.
- § 6. Użytki ekologiczne.
- § 7. Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Rozdział 2. Ochrona środowiska kulturowego.

- § 1. Formy ochrony zabytków na terenie PKWE:
- § 2. Zespoły i obiekty planowane do wpisania do rejestru zabytków nieruchomych:
- § 3. Wnioski i zalecenia dla historycznych jednostek osadniczych PKWE.

Rozdział 3 Ochrona krajobrazu.

- § 1. Zabudowa.
- § 2. Tereny niezabudowane.
- § 3. Ciągi komunikacyjne.
- § 4. Elementy związane z ekspozycją krajobrazową.

Dział IV Zasady gospodarki w PKWE i wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Rozdział 1 Rozwój i struktura obszarów funkcjonalno-przestrzennych.

- § 1. Reguły wdrażania zrównoważonego rozwoju w PKWE.
- § 2. Zasady zagospodarowania stref funkcjonalno-przestrzennych.

Rozdział 2. Ogólne zasady i warunki inwestowania.

Rozdział 3. Wytyczne do rozwoju działów gospodarki oraz propozycje eliminacji lub ograniczenia zagrożeń środowiska i ich skutków.

- § 1. Rolnictwo.
- § 2. Leśnictwo.
- § 3. Gospodarka rybacka.
- § 4. Przemysł i energetyka.
- § 5. Gospodarka wodno-ściekowa.
- § 6. Transport.
- § 7. Osadnictwo i gospodarka komunalna.
- § 8. Turystyka.

Dział V Wnioski do korekty granic PKWE.

Dział VI. Zadania edukacyjne, badawcze oraz monitoring środowiska.

Rozdział 1. Zadania edukacyjne.

Rozdział 2. Zadania badawcze i monitoring środowiska.

DZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA PARKU KRAJOBRAZOWEGO WYSOCZYNY ELBLĄSKIEJ.

ROZDZIAŁ 1. DANE OGÓLNE.

§ 1. Podstawy prawne.

1. Podstawą prawną funkcjonowania Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej (PKWE) jest Uchwała Nr VI/51/85 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Elblągu z dnia 26 kwietnia 1985 r. w sprawie utworzenia parków krajobrazowych i obszarów krajobrazu chronionego (Dz. Urz. Woj. Elbląskiego Nr 10, poz. 60) zmieniona rozporządzeniem nr 135 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 lipca 1999 r. (Dz. Urz. Woj. Warm. - Maz. Nr 48, poz. 888).

§ 2. Powierzchnia i położenie.

- 1. Park Krajobrazowy Wysoczyzny Elbląskiej o powierzchni 13460 ha, położony jest na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie elbląskim, w gminach: Tolkmicko, Milejewo, Elbląg i mieście Elblągu.
- 2. PKWE posiada otulinę o powierzchni 22779 ha. Otulina położona jest na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, w powiatach elbląskim i braniewskim, w gminach: Tolkmicko, Milejewo, Elbląg, Frombork i mieście Elblągu.
- 3. Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski, PKWE położony jest na terenie mezoregionu Wysoczyzna Elbląska należącego do makroregionu Pobrzeże Gdańskie.

§ 3. Struktura użytkowania i własności gruntów.

1. Struktura użytkowania gruntów na terenie PKWE: lasy - 6775 ha (50,33 %), użytki rolne - 5024 ha (37,33 %), wody - 149 ha (1,11 %), pozostałe - 1512 ha (11,23 %).

2. Struktura własności gruntów na obszarze PKWE jest następująca: własność Skarbu Państwa - 8524 ha (63,33 %), własność prywatna - 3240 ha (24,07 %), pozostałe (własność spółdzielcza i komunalna) - 1696 ha (12,60 %).

§ 4. Dane demograficzne.

1. Na terenie PKWE zamieszkuje obecnie ok. 7 tys. osób.

2. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 52 osoby na km².

3. Rozmieszczenie ludności na terenie parku jest bardzo nierównomierne. Największe jednostki osadnicze skupiły się w strefie nadzalewowej.

4. Na terenie PKWE znajduje się 13 jednostek osadniczych, w tym:

- 1) 11 miejscowości w całości leży na terenie parku: Tolkmicko, Chojnowo, Nowinka, Pagórki, Kadyny, Janówek, Suchacz, Kamiennik Wielki, Łęcze, Jagodnik i Ogrodniki,
- 2) 2 jednostki osadnicze częściowo znajdują się w granicach parku tj. Elbląg (dzielnice: Próchnik, Dąbrowa, Stagniewo) oraz Jagodna.

§ 5. Walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe.

1. PKWE to rozległy płat falistej moreny dennej wyraźnie odcinający się od otaczających ją płaskich terenów. Można tu wyróżnić dwie strefy: strefę krawędziową z przewagą form erozyjnych, znacznymi deniwelacjami i silnie rozczłonkowaną geomorfologicznie oraz strefę wierzchowinową, gdzie przeważają formy akumulacyjne o niewielkich łagodnych deniwelacjach. W strefie krawędziowej na skutek dużego spadku potoki wcięły się mocno w gliniasto - piaszczyste podłoże i wyłobiły głębokie doliny, które w rejonie krawędzi mają charakter wąwozów o głębokości 40 - 60 m. W dolinach potoków można spotkać wiele głązów narzutowych. Najwyższym punktem jest wzniesienie położone na zachód od miejscowości Ogrodniki na wysokości 193,7 m n.p.m.

2. PKWE jest jednym z ciekawszych w skali kraju obszarem, który prezentuje bogaty zestaw cech i właściwości przyrodniczych, fizjonomicznych i kulturowych. Szczególnie warte podkreślenia są te elementy, które niezaprzeczalnie budzą najwięcej pozytywnych wrażeń. Są to:

- zetknięcie się Wysoczyzny Elbląskiej z brzegiem Zalewu Wiślanego i Żuławami Elbląskimi,
 - system wąwozów,
 - jednostki osadnicze i pojedyncze siedliska tworzące malownicze dominanty w naturalnym krajobrazie.
3. Park pod względem hydrograficznym podzielony jest na dwa niezależne systemy wodne:
- system cieków wpadających bezpośrednio do Zalewu Wiślanego,
 - system rzeki Elbląg wraz z dopływami.

4. Dominującymi glebami na obszarze PKWE są gleby brunatne. Na terenach przyzalewowych występują mady i czarne ziemie. Osobną grupę stanowią gleby hydrogeniczne (torfowe, torfowo-mułowe, murszowe) występujące w niektórych dolinach rzecznych oraz w lokalnych obniżeniach terenu.

5. Flora na terenie PKWE:

- a) na obszarze parku występują następujące zbiorowiska leśne: żyzna buczyna niżowa, kwaśna buczyna niżowa, żyzne lasy dębowo - bukowe, acidofilne lasy mieszane bukowo - sosnowo - dębowe oraz łęgi;
- b) w strefie moreny dennej płaskiej i falistej, w bezodpływowych zagłębieniach terenu wykształciły się: subborealny bór świerkowy oraz subkontynentalny bagienny bór sosnowy;
- c) na szczególną uwagę zasługuje występowanie gatunków górskich i podgórskich. Są to między innymi: tojad dzióbaty *Aconitum variegatum*, olsza szara *Alnus incana*, manna gajowa *Galium odoratum*, kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*, tojeść gajowa *Lysimachia nemorum*, lepieżnik biały *Petasites albus*, żebrowiec górski *Pleurospermum austriacum*, wiechlina *Chaixa Poa chaixii*, przetacznik górski *V. Montana*.

6. Fauna na terenie PKWE.

Na różnorodność fauny PKWE wpływa ukształtowanie terenu, mozaikowy układ siedlisk oraz bezpośrednie sąsiedztwo Zalewu Wiślanego. Najliczniej reprezentowana jest awifauna, występują tu między innymi: czapla siwa, bocian czarny, łabędzie, dzikie gęsi, różne gatunki kaczek (ohar, świstun, hełmiatka, rożeniec, płaskonos, gagoł), bielik, orlik krzykliwy, trzmiełojad, kobuz, derkacz, zielonka, żuraw, brodziec, płomykówka, dudek, dzięcioł zielonosiwy, lerka, pliszka górską, ortolan i wiele innych. Z ssaków występują: jeż, kret, rzęsorek, ryjówki, kilka gatunków nietoperzy (gacek, karlik, nocek, borowiec, mroczek), lis, borsuk, wydra, kuna leśna i domowa, gronostaj, łasica, tchórz, zając szarak, popielica, nornica, karczownik, piżmak, pięć gatunków myszy, szczur wędrowny, wiewiórka, bóbr, dzik, jeleń szlachetny, sarna, łos i sprowadzony z Azji jeleń sika. Na terenie parku występuje żmija zygzakowata, zaskroniec, jaszczurka żyworódka i zwinka, padalec, traszka zwyczajna i grzebieniasta, kumak nizinny, grzebiuszka, rzekotka oraz ropuchy i żaby. W niektórych potokach Wysoczyzny Elbląskiej występuje pstrąg potokowy.

7. Dla ochrony szczególnych walorów przyrodniczych w PKWE ustanowiono:

- dwa rezerваты przyrody,
- 307 pomników przyrody, w tym 285 pojedynczych drzew i ich zgrupowań oraz 22 pojedyncze głązy narzutowe i grupy głązów.

8. Badania archeologiczne wykazały istnienie kilkudziesięciu stanowisk archeologicznych, spośród których 10 obiektów zostało wpisanych do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego. Są to dawne grodziska, osady i cmentarzyska pochodzące z różnych epok. Najstarsze datowane są na okres 2200-1800 lat p.n.e.

9. Na terenie parku zachowało się wiele obiektów kultury materialnej o charakterze zabytkowym, z których 49 zostało umieszczonych w rejestrze zabytków województwa warmińsko-mazurskiego. Na liście tej znajdują się m.in.: obiekty sakralne, zabytki sztuki inżynierskiej, zabytkowe układy pałacowo - parkowe, budynki mieszkalne i gospodarcze oraz układ ruralistyczny Kadyn i urbanistyczne założenia centrum Tolkmicka.

10. Na budownictwo regionalne Wysoczyzny Elbląskiej miało wpływ sąsiedztwo Żuław Wiślanych. Znajduje się tu wiele zabytkowych domów podcieniowych i zagród typu holenderskiego. Do najciekawszych należą budynki w: Pagórkach, Łęczu, Kamionku Wielkim i Próchniku.

11. Na uwagę zasługuje oryginalny, zaprojektowany na przełomie XIX i XX w. układ osadniczy miejscowości Kadyny oraz zabytkowy zespół pałacowo-folwarczny. Na pobliskim wzniesieniu znajduje się zabytkowy klasztor. W pobliżu rośnie jeden z najstarszych i największych dębów w Polsce - pomnik przyrody dąb im. Jana Bażyńskiego.

§ 6. Infrastruktura techniczna.

1. Drogi:

1) układ komunikacyjny PKWE tworzą:

- a) drogi wojewódzkie : nr 503 Elbląg - Tolkmicko - Pogrodzie, nr 504 Elbląg - Braniewo,
- b) drogi powiatowe: nr 210 Elbląg - Łęcze - Kadyny, nr 211 Nadbrzeże - Łęcze, nr 212 Nadbrzeże -Suchacz, nr 213 Rubno Wlk. - Próchnik, nr 214 Jelenia Dolina - Ogrodniki, nr 215 Jagodnik -Ogrodniki, nr 216 Ogrodniki - Piastowo, nr 217 Ogrodniki - Milejewo, nr 218 Łęcze - Ogrodniki, nr 227 Tolkmicko - Nowinka - Chojnowo - Pogrodzie,
- c) drogi gminne,
- d) drogi tzw. zakładowe - leśne,
- e) linia kolejowa: Elbląg - Tolkmicko - Braniewo.

2. Zaopatrzenie energetyczne:

- 1) przez teren parku przebiegają napowietrzne linie wysokiego napięcia: 110kV Elbląg - Braniewo, 110 kV Elbląg - Olsztyn, 110 kV Elbląg - Pasłęk, 60 kV Elbląg - Pierzchały, które dostarczają energię, poprzez główne punkty zasilające (zlokalizowane poza granicami parku) do rozdzielczej sieci średniego napięcia (SN - 15 kV). Zasilanie poszczególnych odbiorców odbywa się napowietrznymi liniami niskiego napięcia (NN - 0,4 kV). Stacje transformatorowe znajdują się w większości przypadków na słupach,
- 2) na terenie parku nie ma instalacji gazu sieciowego, w gospodarstwach domowych dość powszechnie wykorzystuje się gaz propan - butan dostarczany w butlach,
- 3) na obszarze parku brak jest scentralizowanego źródła dostawy ciepła, potrzeby grzewcze zaspokajane są z:
 - a) kilku niewielkich kotłowni grupowych zlokalizowanych w miejscowościach: Zajazd, Dąbrowa i Tolkmicko, w których opał stanowią olej opałowy, gaz oraz drewno,
 - b) lokalnych kotłowni, w tym zakładowych, dostarczających ciepło do celów grzewczych, a w zakładach przetwórczych do celów technologicznych - opalanych przeważnie węglem,
 - c) indywidualnych źródeł ciepła, przy czym większość stanowią piece węglowe.

3. Telekomunikacja:

- 1) w zakresie telekomunikacji obszar PKWE obsługiwany jest przez Telekomunikację Polską S.A.;
- 2) na terenie parku zlokalizowane są również stacje bazowe telefonii komórkowej: w Jagodniku, Suchaczu, Kadynach i Tolkmicku.

4. Zaopatrzenie w wodę:

- 1) większość obiektów zlokalizowanych na terenie parku korzysta z wody wodociągowej. Zaopatrzenie w wodę odbywa się poprzez:
 - a) system wodociągów (komunalnych, miejskich, grupowych) z ujęciami wód w: Tolkmicku, Pagórkach, Piastowie i Elblągu,
 - b) system wodociągów lokalnych we wsiach: Chojnowo, Próchnik,
 - c) niektóre obiekty (np. Dom Pomocy Społecznej w Rangórach, ZPOW „LANNEN” POLSKA w Tolkmicku) posiadają własne ujęcia wody,
- 2) wieś Nowinka nie posiada wodociągu, mieszkańcy korzystają ze studni przydomowych,
- 3) obiekty zlokalizowane w oderwaniu od jednostek osadniczych korzystają z indywidualnych studni.

5. Gospodarka ściekowa:

- 1) na terenie PKWE funkcjonuje:
 - a) system kanalizacji sanitarnej zbiorczej obejmujący miejscowości: Tolkmicko, Kadyny, Janówek oraz Lipnik, z mechaniczno - biologiczną oczyszczalnią ścieków w Tolkmicku,
 - b) lokalne systemy oczyszczania ścieków: oczyszczalnie osiedlowe (Zajazd, Dąbrowa, Pagórki), oczyszczalnie przyobektowe (MOW Kamienica Elbląska, Leśniczówka Dębica),
 - c) system gromadzenia ścieków w indywidualnych urządzeniach bezodpływowych na pozostałych, nieskanalizowanych terenach (ścieki wywożone są do oczyszczalni w Tolkmicku i Elblągu).

6. Gospodarka odpadami:

- 1) odpady komunalne z terenu PKWE wywożone są poza teren parku, na składowisko odpadów komunalnych w Rubnie Wielkim, eksploatowane przez Zakład Utylizacji Odpadów w Elblągu.

ROZDZIAŁ 2. DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA PKWE.

§ 1. Stan środowiska PKWE.

1. Stan czystości powietrza atmosferycznego:

- 1) na terenie PKWE nie występują obiekty charakteryzujące się dużą emisją zanieczyszczeń. Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego są:
 - a) kotłownie „grupowe”,
 - b) kotłownie lokalne,
 - c) emitory obiektów przemysłowych,
 - d) indywidualne paleniska zabudowy mieszkaniowej,
 - e) zanieczyszczenia komunikacyjne (emisja liniowa wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych),
 - f) prawdopodobny napływ zanieczyszczeń z Elbląga a także z większych odległości, tj. z rejonu aglomeracji gdańskiej (związany z głównymi kierunkami wiatrów),
- 2) na terenie PKWE nie prowadzi się badań monitoringowych powietrza atmosferycznego. Raport o stanie środowiska województwa warmińsko - mazurskiego opracowany przez WIOŚ w Olsztynie w 2003 r., wykazał dobrą jakość powietrza na terenie całego województwa. Stężenia średnie roczne badanych zanieczyszczeń (dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłu zawieszanego) nie przekraczały dopuszczalnych wartości.

2. Warunki akustyczne:

- 1) na warunki akustyczne terenu PKWE znaczący wpływ mają obiekty przemysłowe i usługowe, rekreacja indywidualna oraz zbiorowa, a także komunikacja samochodowa,
- 2) obszar parku nie jest objęty badaniami monitoringowymi hałasu, nie prowadzono badań poziomu hałasu, zarówno przemysłowego jak i komunikacyjnego.

3. Stan czystości wód powierzchniowych:

- 1) stan czystości wód powierzchniowych na terenie PKWE jest niezadowalający. Prowadzone badania monitoringowe cieków: Dąbrówka, Kamionka, Suchacz, Olszanka, Grabianka, Stradanka Babica, Kumiela, Srebrny Potok wykazują od wielu lat pozaklasowy charakter ich wód (decydują o tym wskaźniki fizyko - chemiczne, głównie pozaklasowe stężenia związków azotu i fosforu),
- 2) niezadowalający stan czystości wód powierzchniowych PKWE jest wynikiem nieuporządkowanej gospodarki ściekowej na tym terenie, co przejawia się brakiem sieci kanalizacji sanitarnej powiązanej z systemem oczyszczania ścieków oraz napływu zanieczyszczeń o charakterze obszarowym (spływy powierzchniowe z pól uprawnych, z terenu gospodarstw rolnych oraz z tras komunikacyjnych).

4. Przekształcenia obiegu wody:

- 1) antropogeniczne przekształcenia obiegu wody na terenie PKWE związane są z regulacją stosunków wodnych i wykorzystaniem zasobów wodnych na potrzeby społeczno-gospodarcze;
- 2) do podstawowych przekształceń obiegu wody na terenie parku należą:
 - a) poldery na terenach nadzalewowych, z głównymi obiektami położonymi w okolicy Tolkmicka (polder nr 51 i 50) i w południowej części parku w rejonie Kamionek Wielki - Jagodna (polder 54 i 43); poldery te są obwałowane od strony zalewu, zaś rowy melioracyjne pełnią głównie funkcję osuszającą podmokłości, równowaga hydrologiczna utrzymywana jest sztucznie przy pomocy przepompowni,
 - b) melioracje terenów podmokłych, które na obszarze PKWE prowadzone są w celu osuszania podmokłości, ma to miejsce głównie w dolinach rzecznych oraz na gruntach nadzalewowych nie objętych polderami,
 - c) zabudowa hydrotechniczna cieków - występuje ona w ujściowych odcinkach cieków spływających z wysoczyzny, są to przeważnie ok. 2 km obwałowane odcinki, przebiegające przez poldery,
 - d) zabudowa hydrotechniczna cieków i jezior w postaci piętrzeń - w ten sposób powstały sztuczne jeziora zaporowe na Kumieli (m.in. jez. Martwe i Goplanica) i na jej dopływach oraz podpiętrzone zostało naturalne Jezioro Stare,
 - e) wały przeciwpowodziowe zlokalizowane w strefie brzegowej Zalewu Wiślanego, mające na celu ochronę przed spiętrzeniami wód Zalewu.

5. Przekształcenia litosfery:

- 1) do podstawowych przejawów przekształceń litosfery na obszarze PKWE należą:
 - a) tereny przekształceń geomechanicznych, związanych z powierzchniową eksploatacją surowców mineralnych oraz przemysłowym użytkowaniem terenu (teren zakładów przemysłowych, wyrobiska kopalni),
 - b) zniszczenia litosfery związane z gromadzeniem odpadów (składowisko popiołów w Jagodnej, wyłączone z eksploatacji składowisko odpadów komunalnych w Nowince),
 - c) tereny przekształceń związanych z rekreacyjnym użytkowaniem terenu (las komunalny Bażantarnia w Elblągu, obszary nadzalewowe parku),
 - d) tereny przekształceń rzeźby terenu (tarasowanie) i uruchomienie procesów erozyjnych związanych z intensywnymi uprawami sadowniczymi i ogrodnictwem (głównie w rejonie Tolkmicka, Suchacza),
 - e) rozwój przestrzenny jednostek osadniczych, zwłaszcza w zakresie budownictwa jednorodzinnego (Dąbrowa, Próchnik, Suchacz, Kamionek Wielki, Jagodnik, Łęcze),
 - f) budowle hydrotechniczne, wały przeciwpowodziowe,
 - g) przekształcenia związane z infrastrukturą komunikacyjną (nasypy, wykopy, niwelacje),
- 2) najistotniejszym problemem sozologicznym w zakresie przekształceń geomechanicznych jest bardzo duża liczba wyrobisk poeksploatacyjnych (piasku, żwiru, gliny i iłów), co jest wynikiem wykorzystania dużego potencjału surowcowego jakim charakteryzuje się Wysoczyzna Elbląska,

- 3) większość terenów poeksploatacyjnych, pozostawionych własnemu losowi bez podstawowych zabiegów rekultywacyjnych, pokryta jest już roślinnością (naturalna sukcesja). Tereny te wymagają jednak podjęcia szeregu zabiegów rekultywacyjno-rewaloryzacyjnych. Niektóre z wyrobisk poeksploatacyjnych zostały całkowicie zrehabilitowane (w m. Próchniki); od kilku lat prowadzona jest rekultywacja kolejnego, dużego wyrobiska poeksploatacyjnego w Próchniku,
- 4) nieczynne wyrobiska stanowią dodatkowe zagrożenia dla środowiska w związku z silną tendencją wykorzystania ich do nielegalnego składowania odpadów,
- 5) odpady komunalne z terenu PKWE wywożone są poza teren parku, na składowisko odpadów komunalnych w Rubnie Wielkim. Stan techniczny składowiska jest bardzo dobry. Dzięki zainstalowanym piezometrom prowadzony jest monitoring wód odciekowych, wód podziemnych i wód powierzchniowych,
- 6) na terenie PKWE zlokalizowane jest składowisko odpadów przemysłowych (popiołu z EC Elbląg) w miejscowości Jagodna. Prowadzone badania nie wykazują ujemnego wpływu składowiska na wody gruntowe.

6. Przekształcenia szaty roślinnej:

1) obszary rolnicze.

Na terenie PKWE obszary rolnicze (sady, grunty orne, łąki i pastwiska) skupione są w czterech większych enklawach wokół następujących miejscowości: Chojnowo - Nowinka, Tolkmicko - Kadyny - Suchacz, Połoniny - Łęcze - Pagórki - Ogrodniki, Kamionek Wielki - Próchniki. Ponadto istnieją jeszcze dwie mniejsze, odizolowane śródleśne enklawy: Ostrobrzeg i Jagodnik. Do podstawowych przejawów przekształceń szaty roślinnej terenów rolniczych na obszarze PKWE należą:

- a) zarastanie zielną roślinnością ruderalną, krzewami i podrostem drzew wielu ugorowanych pól, porzuconych starych sadów i upraw warzywnych,
- b) stabilizowanie się roślinności nawiązującej częściowo do muraw i łąk na nieuprawianych od lat polach,
- c) w wyniku zmiany użytkowania gruntów zarastanie pokrzywą i roślinnością szuwarową w wielu wysychających i już wyschniętych oczkach wodnych i źródłkach,
- d) postępujący na skutek zaniechania wypasu rozwój szuwaru trzcinowego na brzegu Zalewu Wiślanego, gdzie w przeszłości znajdowały się jeszcze niewielkie pasy halofilnych łąk z obecnością interesujących zbiorowisk słonolubnych, zanikających na wybrzeżu Bałtyku,
- e) zanikanie, w następstwie rozwoju szuwaru trzcinowego, rzadkich gatunków roślin związanych z odsłoniętymi wilgotnymi piaszczystymi i mulistymi obrzeżami wód (zjawisko występujące w ostatnich latach gwałtownie w Europie),
- f) postępująca synantropizacja flory w obrębie zbiorowisk szuwarowych,
- g) zarastanie roślinnością ruderalną nieczynnych już wyrobisk eksploatacji gliny i piasku i ich obrzeży, spowodowane zrzucaniem od szeregu lat śmieci, gruzu i innych odpadów,
- h) drastyczne przemiany szaty roślinnej w najbliższym otoczeniu powstających nowych budowli.

2) obszary leśne.

Na terenie PKWE obszary leśne skupione są w dwóch rozległych enklawach: pierwsza ciągnąca się od Połonin i Jagodnej na zachodzie do Rakowa na wschodzie i poprzez Jagodnik i Bażantarnię (której część należy do lasów komunalnych) do drogi krajowej nr 22 na południu oraz druga ciągnąca się od Świętego Kamienia i Chojnowa na północy, poprzez Nowinkę do Kadyn i Suchacza na zachodzie i okolic Przybyłowa na wschodzie oraz Łęcza i Pagórek na południu. Do podstawowych przejawów przekształceń szaty roślinnej terenów leśnych na obszarze PKWE należą:

- a) znaczne przerzedzenie starodrzewów lub zanikanie całych ich połąci w wyniku planowanych cięć drzewostanów, które osiągnęły lub osiągną w latach najbliższych wiek rębny. Jest to przyczyną zmniejszenia się populacji lub zupełnego ustępowania z terenu PKWE niektórych gatunków zwierząt, nierozdzielnie związanych z rozległymi starodrzewami i jednocześnie szczególnie wrażliwymi na hałas i niepokoje. Przykładem tej grupy zwierząt jest bocian czarny, który od kilku lat ustępuje z dawnych stanowisk lęgowych na terenie Parku,
- b) zanikanie pierwotnej roślinności na skarpach, które ulegają gwałtownej erozji w wyniku usuwania z nich drzewostanu,
- c) zanikanie pierwotnej roślinności i wkraczanie roślinności ruderalnej na skutek niszczenia powierzchni gleby ciężkim sprzętem mechanicznym do zrywki i transportu drewna.

§ 2. Istniejące i potencjalne zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne.

Zagrożenia środowiska terenu PKWE związane są z oddziaływaniem człowieka (zagrożenia antropogeniczne) oraz naturalnymi procesami przyrodniczymi (zagrożenia naturalne).

1. Zmiany antropogeniczne środowiska wynikają głównie z zajmowania nowych terenów pod zainwestowanie kubaturowe oraz przystosowanie terenu do różnego użytkowania (melioracje, niwelacje, itp.). Do podstawowych istniejących i potencjalnych antropogenicznych zagrożeń środowiska należą:

- 1) prowadzenie melioracji osuszających, nie uwzględniających negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego i w rezultacie powodujących:
 - a) postępujące przesuszenie łąk, mokradł,
 - b) niszczenie cennych biotopów, zbiorowisk i stanowisk gatunków roślin i zwierząt,
 - c) ubożenie flory i fauny,
- 2) wzrost skażenia chemicznego terenu (wody, gleby, powietrza), związany z chemizacją rolnictwa oraz z napływem zanieczyszczonych mas powietrza (w tym między innymi kwaśne deszcze, związki metali ciężkich),
- 3) powierzchniowa eksploatacja surowców mineralnych,
- 4) wzrost zaśmiecenia terenu, trudnymi do rozłożenia w przyrodzie, odpadami (np. plastikowe opakowania),
- 5) rozwój turystyki bez odpowiedniej infrastruktury,
- 6) intensyfikacja komunikacji samochodowej,

- 7) istniejące obiekty infrastruktury telekomunikacyjnej, energetycznej i komunikacyjnej (między innymi: stacje przekaźnikowe RTV i telefonii komórkowej, linie WN, stacje paliw) stanowiące zagrożenie dla organizmów żywych oraz powodujące dewaloryzację krajobrazu,
- 8) ewentualna budowa dużych obiektów produkcyjnych i infrastrukturalnych,
- 9) rozwój osadnictwa powodujący nieuniknione zmiany środowiska, między innymi:
 - a) zmianę krajobrazu,
 - b) zmianę lokalnego ukształtowania terenu w wyniku robót ziemnych,
 - c) niszczenie pokrywy glebowej,
 - d) zanieczyszczenie środowiska, w przypadku braku odpowiedniej infrastruktury,
- 10) zmiana użytkowania gruntów rolnych i leśnych na inne cele,
- 11) wzmożone pozyskanie drewna, powodujące między innymi:
 - a) zanikanie lub znaczne przerzedzenie starodrzewu,
 - b) erozję skarp oraz niszczenie pokrywy glebowej i roślinności w wyniku postępującego zagęszczenia szlaków zrywkowych,
 - c) niszczenie cennych biotopów, zbiorowisk i stanowisk gatunków roślin i zwierząt,
 - d) nasilenie hałasu związane z użyciem różnego rodzaju sprzętu mechanicznego.

2. Zagrożenia naturalne związane są z przyrodniczymi zjawiskami katastrofalnymi. Do podstawowych istniejących i potencjalnych naturalnych zagrożeń środowiska należą:

- 1) zagrożenie powodziowe (intensywne opady deszczu, spiętrzenia sztormowe wód Zalewu Wiślanego powodujące zatory ujściowe cieków wpadających do Zalewu),
- 2) zagrożenie morfodynamiczne (ruchy masowe wierzchniej warstwy litosfery, którym sprzyjają duże różnice wysokości względnych oraz strome zbocza dolin),
- 3) ekstremalne stany pogodowe (silne wiatry, intensywne opady deszczu lub śniegu).

DZIAŁ II CELE TRÓJOCHRONY PKWE. ROZDZIAŁ 1. CELE OCHRONY PRZYRODY PKWE.

§ 1. Określa się ogólne cele ochrony przyrody;

- 1) zachowanie szeroko ujmowanej bioróżnorodności na poziomie ekosystemów, gatunków i genotypów,
- 2) zachowanie pełnych możliwości funkcjonowania ekosystemów,
- 3) przywrócenie zasobów i walorów przyrodniczych utraconych lub naruszonych w wyniku gospodarki człowieka,
- 4) wzrost efektywności ochrony przyrody przez wprowadzenie nowych jej form i dalszy rozwój form istniejących,
- 5) optymalizacja zasad korzystania z zasobów przyrody w warunkach gospodarczego użytkowania terenu, z zapewnieniem jego trwałości,
- 6) zachowanie istniejących walorów botanicznych wyrażających się zarówno w różnorodności, jak i w regionalnej specyfice poszczególnych ekosystemów,
- 7) zachowanie co najmniej dotychczasowych proporcji powierzchni obszarów leśnych w stosunku do powierzchni obszarów nieleśnych, a w obrębie tych ostatnich bezwzględne utrzymanie ekosystemów bagiennych i torfowiskowych oraz łąkowych i innych półnaturalnych,
- 8) stymulowanie utrzymania różnorodności biologicznej przez stwarzanie warunków ostojowych dla jak największej liczby gatunków zwierząt rodzimych.

§ 2. Określa się szczegółowe cele ochrony przyrody.

1. Ochrona litosfery i pedosfery:

- 1) zachowanie struktur geologicznych dokumentujących genezę litosfery,
- 2) zachowanie zespołów form ukształtowania terenu reprezentujących zestawy cech charakterystycznych dla typów morfogenetycznych,
- 3) zachowanie form ukształtowania terenu o unikalnych kształtach,
- 4) utrzymanie na wybranych terenach, a przede wszystkim w obrębie strefy krawędziowej Wysoczyzny Elbląskiej, dynamiki procesów geomorfologicznych, prowadzących do ewolucji litosfery,
- 5) zachowanie struktur litogenicznych warunkujących istnienie ekosystemów istotnych przyrodniczo,
- 6) rekultywacja ze względów przyrodniczych i krajobrazowych struktur litogenicznych zdegradowanych antropogenicznie,
- 7) ochrona wszystkich gleb organogenicznych,
- 8) ochrona wszystkich gleb leśnych,
- 9) ochrona gleb przed niepożądanymi zmianami ich właściwości fizykochemicznych, w tym ochrona przeciwozyjna,
- 10) ochrona stanowisk z typowymi lub unikalnymi profilami gleb dla potrzeb naukowo- dydaktycznych.

2. Ochrona hydrosfery:

- 1) zachowanie lub przywrócenie naturalnych warunków cyrkulacji wody w poszczególnych jednostkach hydrograficznych,
- 2) przywrócenie warunków hydrograficznych umożliwiających rewaloryzację siedlisk roślinnych i ostoi zwierząt,
- 3) wstrzymanie procesu osuszania mokradł i torfowisk oraz ochrona retencji wód w mokradłach i torfowiskach,
- 4) ukierunkowanie prac melioracyjnych na zwiększenie poziomu lokalnej retencji wodnej,
- 5) powstrzymanie eutrofizacji wód powierzchniowych oraz poprawa stanu ich czystości poprzez ograniczenie emisji ścieków i biogenów,
- 6) dostosowanie nasilenia antropopresji do poziomu naturalnej tolerancji systemów rzecznych i jeziornych,
- 7) dostosowanie wielkości poboru wody z ujęć powierzchniowych i podziemnych do rozmiarów przyrodniczo uzasadnionych zasobów dyspozycyjnych.

3. Ochrona atmosfery:

- 1) utrzymanie lub przywrócenie stanu fizyko-chemicznego atmosfery zapewniającego właściwe warunki życia ludzi, korzystne warunki funkcjonowania przyrody ożywionej i przetrwanie dóbr kultury materialnej,
- 2) utrzymanie lub przywrócenie warunków akustycznych zapewniających właściwe warunki życia ludzi i korzystne warunki życia fauny,
- 3) utrzymanie lub przywrócenie warunków topoklimatycznych pożądaných dla funkcjonowania lub restytucji ekosystemów.

4. Ochrona zbiorowisk roślinnych - ekosystemy leśne:

- 1) zachowanie istniejących walorów przyrodniczych ekosystemów leśnych, a także sukcesywne odtwarzanie dawnych wartości, ograniczonych przez różnorodne formy działalności człowieka,
- 2) zabezpieczenie trwania zbliżonych do naturalnych, nie zubożałych i nie przesuszonych siedlisk, na których będą mogły się odnawiać płaty lasu o cechach bliskich naturalnym zespołom, charakterystycznym dla danych siedlisk,
- 3) odtworzenie retencji wód w lasach, jako niezbędnego elementu prawidłowej ochrony ekosystemów leśnych,
- 4) renaturyzacja zniekształconych fitocenoz, a zwłaszcza przywrócenie naturalnego składu gatunkowego i struktury wiekowej drzewostanów,
- 5) zwiększanie różnorodności biologicznej drzew i krzewów w lasach użytkowanych gospodarczo, z wykorzystaniem zestawu gatunków typowych dla miejscowych fitocenoz, z uwzględnieniem lokalnego zróżnicowania mikrosiedlisk,
- 6) utrzymanie potencjału produkcyjnego siedlisk leśnych,
- 7) podtrzymanie wybitnie środowiskotwórczych funkcji lasów, istotnie kształtujących stosunki wodne, glebowe i topoklimatyczne.

5. Ochrona zbiorowisk roślinnych - ekosystemy nieleśne:

- 1) zachowanie pełnego wachlarza zbiorowisk, jaki ukształtował się w ciągu ostatnich stuleci gospodarki człowieka na terenie PKWE,
- 2) utrzymanie pełnej bioróżnorodności zbiorowisk, a zwłaszcza ciągłości mechanizmów samoregulacji, jakie pozwalają im trwać w określonej postaci,
- 3) ustalenie zasad korzystania lub innego świadomego wpływania na te ekosystemy, aby zapewnić nie tylko ich trwanie, ale umożliwienie przywrócenia pełni walorów przyrodniczych,
- 4) zwiększenie arealu naturalnych i seminaturalnych zbiorowisk w krajobrazie odlesionym,
- 5) utrzymanie potencjału produkcyjnego siedlisk nieleśnych,
- 6) podtrzymanie środowiskotwórczych funkcji niektórych zbiorowisk, w tym zwłaszcza torfowisk.

6. Ochrona gatunków roślin i ich siedlisk:

- 1) utrzymanie pełnej różnorodności gatunków na ich naturalnych stanowiskach w typowych dla nich fitocenozach,
- 2) zachowanie lub odtworzenie liczebności populacji wszystkich gatunków na poziomie pełnej odnawialności tych populacji,
- 3) zachowanie pełnej puli genowej wszystkich gatunków PKWE, w całej zmienności genetycznej taksonów niższych od gatunku, związanych ze zróżnicowaniem lokalno - siedliskowym,
- 4) przywracanie stanowisk wybranych gatunków roślin, które wyginęły na obszarze PKWE, a istnieją dane o ich występowaniu na tym terenie,
- 5) utrzymanie stanowisk gatunków podlegających prawnej ochronie całkowitej i częściowej,
- 6) utrzymanie stanowisk gatunków wymierających i narażonych na wymarcie w skali całej Polski, Pomorza Zachodniego i PKWE,
- 7) utrzymanie geobotanicznej specyfiki flory PKWE, wyrażającej się obecnością:
 - a) gatunków górskich, w tym rzadkich na niżu, jak lepiężnik biały, dla których Wysoczyzna Elbląska jest jedynym miejscem liczniejszego występowania w Polsce środkowej i północnej,
 - b) gatunków leśnych, w tym szeregu ogólnie rzadkich na niżu, lokalnie posiadających bogate populacje,
 - c) gatunków związanych ze zbiorowiskami szuwarowymi, łąkowymi i psammofilnymi nad Zalewem Wiślanym, w tym wielu rzadkich w skali kraju,
 - d) bezpośredniego kontaktu flory leśnej terenów wysoczyznowych i flory nieleśnej terenów nad Zalewem Wiślanym.

7. Ochrona gatunków zwierząt i ich siedlisk:

- a) utrzymanie naturalnej różnorodności gatunków zwierząt w ich siedliskach,
- b) utrzymanie lub przywrócenie liczebności populacji wszystkich gatunków na poziomie zapewniającym ich odnawialność,
- c) nie wprowadzanie gatunków obcych geograficznie na obszarze PKWE,
- d) ochrona różnorodności siedlisk warunkujących bogactwo fauny,
- e) renaturalizacja siedlisk zniekształconych, zwłaszcza w zakresie przywrócenia naturalnych lub seminaturalnych stosunków wodnych,
- f) odtworzenie siedlisk zniszczonych, ważnych dla przebywania fauny,
- g) wzrost zakresu i skuteczności miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych.

ROZDZIAŁ 2. CELE OCHRONY KRAJOBRAZU.

§ 1. Określa się cele ogólne ochrony krajobrazu:

- 1) zachowanie i ochrona zespołów krajobrazu otwartego ukazujących harmonijne pod względem walorów wizualnych współistnienie gospodarki człowieka z naturalnymi zasobami środowiska,
- 2) ochrona specyficznych i unikatowych wartości przyrodniczych, kulturowych i kompozycyjnych, które dostarczają pozytywnych przeżyć estetycznych i cennych wartości poznawczych,
- 3) zabezpieczenie i ochrona zachowanych enklaw rodzimego krajobrazu wiejskiej kultury osadniczej,

- 4) promocja walorów krajobrazu parku dla umieszczenia w niej nowych funkcji niesprzecznych z podstawowymi celami, dających podstawy ekonomiczne mieszkańcom i zbliżonych krajobrazowo do funkcji tradycyjnych,
- 5) propagowanie i kontynuacja wzorców architektury i zagospodarowania charakterystycznych dla regionu i stymulowanie korzystania z nich przy wszelkich nowych działaniach kształtujących przestrzeń PKWE.

§ 2. Określa się szczegółowe cele ochrony krajobrazu.

1. Ochrona podstawowych cech kompozycji krajobrazu oraz cech elementów kształtujących krajobraz obszarów harmonijnych, takich jak:

- 1) skala otwartych przestrzeni budujących specyfikę krajobrazową,
- 2) rodzaj naturalnych i kulturowych elementów znajdujących się we wnętrzach krajobrazowych,
- 3) typy planów wsi oraz zagród charakterystycznych dla rejonu parku,
- 4) skala i materiał charakterystycznej zabudowy regionalnej,
- 5) formy zieleni wprowadzanej przez człowieka ukształtowanej z gatunków rodzimych.

2. Przekształcanie krajobrazów dysharmonijnych:

- 1) zahamowanie niekorzystnych procesów negatywnie odzwierciedlających się w krajobrazie,
- 2) wieloaspektowe działania naprawcze w postaci rekultywacji, rekompozycji, restylizacji, a w uzasadnionych przypadkach rekonstrukcji utraconych cech i wartości krajobrazu,
- 3) przywrócenie dominacji wartościowych cech krajobrazu,
- 4) krajobrazowe uporządkowanie przestrzeni zagospodarowanej kulturowo,
- 5) rekompozycja krajobrazu otwartego,
- 6) przywrócenie i zachowanie właściwej ekspozycji krajobrazowej,
- 7) ochrona czynna i bierna elementów podstawowych wartości krajobrazu,
- 8) określenie zasad dobrej kontynuacji kształtowania przestrzeni, które gwarantowałyby zachowanie cennych wartości i same w sobie stanowiły rodzaj ochrony poprawianego krajobrazu.

3. Udostępnienie wartości wizualnych:

- 1) odtworzenie (przywrócenie) historycznych punktów i tras widokowych,
- 2) przywrócenie i ochrona ekspozycji krajobrazu z ciągów i punktów widokowych, w tym przywrócenie i wyeksponowanie możliwości poznawania krajobrazu z miejsc, które utraciły swe walory ekspozycyjne z powodu przypadkowego przesłonięcia,
- 3) zagospodarowanie nowych punktów i ciągów widokowych.

ROZDZIAŁ 3. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO.

§ 1. Określa się cele ogólne ochrony środowiska kulturowego:

- 1) ochrona dziedzictwa jako nośnika pamięci zbiorowej oraz europejskich, bałtyckich i regionalnych wartości wspólnych - subregionalnej "przestrzeni historycznej" Pomorza Gdańskiego,
- 2) ochrona istotnych czynników tożsamości kulturowej miejsca (miejscowości i regionu), którymi są zasoby dziedzictwa kulturowego związane ze specyficznymi formami:
 - a) kultury organizacji struktur osadniczych i sieci dróg,
 - b) kultury organizacji przestrzennej struktur wewnętrznych jednostek osadniczych,
 - c) kultury organizacji przestrzennej zabudowy niw siedliskowych i użytkowania gruntów w obrębie siedlisk,
 - d) stanowiące istotne uwarunkowanie współczesnych procesów transformacji środowiska kulturowego,
- 3) ochrona procesu przemian środowiska kulturowego jako wartości samej w sobie - budowania struktury środowiska kulturowego i stosowania "zasady dobrej kontynuacji" ; pomimo deformacji dokonanej po 1950 r., taka kontynuacja nadal jest możliwa i potrzebna.

§ 2. Określa się cele szczegółowe ochrony środowiska kulturowego:

- 1) ochrona reliktyw i adaptacja wczesnośredniowiecznych dróg,
- 2) ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego związanego z tradycją turystycznego, krajoznawczego i rekreacyjnego użytkowania terenów Wysoczyzny Elbląskiej oraz dobra kontynuacja tej tradycji,
- 3) uczynienie, wyeksponowanie i ochrona dziedzictwa archeologicznego oraz odpowiednie zagospodarowanie otoczenia obiektów tego dziedzictwa,
- 4) ochrona ukształtowanej w procesie dziejowym struktury krajobrazu kulturowego.

DZIAŁ III FORMY I ZASADY OCHRONY PKWE. ROZDZIAŁ 1. OCHRONA PRZYRODY.

§ 1. Rezerwaty przyrody ustanowione w PKWE.

1. Ustanowiono dwa rezerwaty przyrody:

- 1) leśny rezerwat przyrody "Kadyński Las", o powierzchni 8,11 ha. Położony jest w oddziale 130a, d, f obrębu Kadyny. Rezerwat ustanowiono w 1972 roku w celu zachowania ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych fragmentu starego lasu bukowego,
- 2) leśny rezerwat przyrody "Buki Wysoczyzny Elbląskiej", o powierzchni 94,02 ha. W skład rezerwatu wchodzi oddziały lasu 170h, 171a-f, 172a-i, 173a-k oraz 174a-d. Rezerwat ustanowiono w 1961 roku w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu buczyny pomorskiej z kostrzewą leśną (*Festuca silvatica*) i perłówką

jednokwiatową (*Melica uniflora*) oraz fragmentu zespołu *Querceto-Carpinetum medioeuropeum* z czosnkiem niedźwiedzim (*Allium ursinum*) i żebrowcem górskim (*Pleurospermum austriacum*).

2. Na terenie rezerwatów obowiązują zakazy, tak jak w rozporządzeniach ustanawiających te rezerwaty.

§ 2. Rezerwaty przyrody projektowane na terenie PKWE.

1. Projektowane jest ustanowienie następujących rezerwatów przyrody:

- 1) rezerwat przyrody "Dolina Stradanki" (powierzchnia 102,73 ha) położony w Nadleśnictwie Elbląg, oddziały: 109b,c,d; 110c,d,f,g,l,m; 115b,c; 116a,f; 141c,j; 142a,b,d; 143a; 164f,h; 166a; 176f,g,i,j,k,n,s,t; 180d; 180Ac,d,r,s,t,w,x,y,z,a,ax,bx. Celem ochrony rezerwatowej jest zachowanie i ochrona unikatowego krajobrazu doliny Stradanki z siecią bocznych dolinek oraz porastającego te terenu lasu bukowego, ochrona stanowisk chronionych i rzadkich gatunków roślin, ochrona zwierząt, głównie awifauny (posiadający opracowanie studialne, po uzgodnieniach),
- 2) rezerwat przyrody "Nowinka" (powierzchnia 74,28 ha) położony w Nadleśnictwie Elbląg, oddziały 102 i 103 oraz przylegające do nich fragmenty pól, łąk, pastwisk, plantacje i nieużytki. Celem ochrony w rezerwacie jest ochrona dolin erozyjnych i występujących w nich wysięków i zabagnień (posiadający opracowanie studialne, po uzgodnieniach).

2. Planowane jest ustanowienie następujących rezerwatów:

- 1) rezerwat przyrody "Góry Kadyńskie" położony w Nadleśnictwie Elbląg, oddziały: 123d, 128a,b,h, 149c, 150d,f, 151, 152f,g,h,i,j,k, 162a,b,c, 163a, 170f,g,i,j,k, 171, 172, 173,174, 183b,c, 184, 185b,c,d, 186, 187, 188a,c, 193b, 194, 195, 196a,b,g,h,k, 205c, 206a,b,c,g, 207a,b, 208a,b, 209a,b,c,d,f,h,i,j,k, 213c, 214a,b,c,h, 215a,g,h,k,l. Główne cele utworzenia rezerwatu to ochrona obszaru o unikatowej, urozmaiconej rzeźbie terenu (sieć głębokich rozcięć erozyjnych) oraz porastających go lasów, głównie bukowych, ochrona licznych populacji rzadkich i chronionych gatunków roślin oraz ochrona fauny,
- 2) rezerwat przyrody "Dolina Kamienicy" położony w Nadleśnictwie Elbląg, oddziały: 224-228, 230a,b,(część)d,f,g,h,i,j,k, 236, 237,238, 239, 240, 241c,d,f,g,h,j. Ochronie podlegałyby głębokie rozcięcia erozyjne i porastające je typowe dla Wysoczyzny Elbląskiej lasy bukowe,
- 3) "Dolina Suchacza" - ochrona ekosystemów leśnych z udziałem chronionych i rzadkich gatunków roślin naczyniowych oraz wykazujących specyfikę z racji dawnego osadnictwa (obecność grodziska), ochrona fauny,
- 4) "Dolina Kumieli" - ochrona cennych i bardzo rzadkich na Wysoczyźnie Elbląskiej ekosystemów wodnych występujących w jeziorach Starym, Martwym i Gopłanicy oraz ochrona łączącej je rzeki Kumieli wraz z otaczającymi ekosystemami leśnymi.

3. We wszystkich rezerwatach projektowanych i planowanych postuluje się objęcie ochroną ścisłą sieci dolin erozyjnych (wąwozów) z ciekami stałymi i okresowymi oraz wszystkich innych wydzieleni z dobrze zachowanymi zbiorowiskami leśnymi, zbliżonymi do naturalnych zespołów (drzewostan zgodny z siedliskiem, podszyt i runo o prawidłowym składzie i bujności dla danej jednostki fitocenotycznej).

4. Pozostałe obszary w granicach rezerwatów należy objąć ochroną częściową, dla umożliwienia działań ochronnych, polegających na renaturyzacji zbiorowisk leśnych, przed wszystkim poprzez przebudowę ich drzewostanów.

§ 3. Pomniki przyrody istniejące.

1. W PKWE ustanowiono dotychczas 307 pomników przyrody, w tym 285 pojedynczych drzew i ich zgrupowań oraz 22 pojedyncze głązy narzutowe i grupy głązów.

§ 4. Pomniki przyrody projektowane.

1. Ustala się listę obiektów (drzewa, grupy drzew i krzewy) proponowanych do objęcia ochroną przez uznanie za pomniki przyrody, położonych na terenach leśnych (L) i nieleśnych (NL), wymienionych w tabeli:

Tabela 1. Projektowane pomniki przyrody na terenie PKWE.

Nr	L/NL	Rodzaj	Przybliżone położenie
1	L	lipy	las koło Tolknicka, nad dopływem Stradanki
2	L	buki	las koło Tolknicka, nad dopływem Stradanki
3	L	dąb i buki - biogrupa	las koło Tolknicka, nad dopływem Stradanki
4	L	szakłak pospolity	las koło Tolknicka, przy leśnej drodze do zalesionych łąk, przed strumieniem
5	L	buki w biogrupie	las koło Kadyn, przy drodze do wyrobiska gliny zakładów ceramicznych
6	L	buki w biogrupie	las koło Kadyn, nad ciekami na południe od wyrobiska gliny zakładów ceramicznych
7	L	buki - grupa kilku wspinających okazów	las koło Grabianki, boczne wcięcie w zboczu doliny przy zakolu rzeki
8	L	dagleźja	przy drodze od leśniczówki Przybyłowo, za rozwidleniem dróg na północ
9	L	dąb i grab	koło stanowiska 22, po drugiej stronie drogi
10	L	buki - grupa	na północ od Łęcza, na zboczu doliny Suchacza
11	L	jawor i grupa dębów	na południe od Ostrobrzegu, koło drogi leśnej w stronę miejscowości Ogrodniki, przy zachodnim skraju ziółoroślowej łąki
12	L	buki i dęby - grupa	przy szkole ogrodniczej w Połoninach, zbocze leśne za szkołą
13	NL	klon zwyczajny, wiąz, dagleźja	Łęcze, przy szosie, koło zabudowań naprzeciwko kościoła
14	L	buki i graby - grupa	przy stanowisku 33, zbocze doliny
15	NL	grupa - żywotnik, świerk, asztanowiec, topola, wierzba	Kamionek Wielki, przy dawnej szkole
16	L	buki i sosny	las na północ od Próchnika - zbocza doliny Kamienicy

17	NL	dwa kasztanowce	Próchnik, przy drodze koło stawu w centrum wsi, koło zabudowań
18	NL	lipy szpaler	przy cmentarzu koło szosy z Jeleniej Doliny do Próchnika
19	NL	lipa, wierzba	Próchnik, przed zabudowaniem położonym przy drodze do Leszka
20	NL	jesion	koło Jeleniej Doliny, przy gospodarstwie, koło szosy do miejscowości Ogrodniki
21	L	buki - grupa	koło Domu Pomocy Społecznej w Rangórach, klif morza litoralnego
22	L	dęby szpaler	Jagodna, las za zakładem przerobu trzciny, przy skraju śródleśnej ugorowanej polany
23	L	czereśnie, graby, osiki - grupa	w pobliżu stanowiska 43, tereny dawnych wyrobisk, bliżej ciek
24	L	brzoza i jesiony	w pobliżu stanowiska 44, nad ciek
25	L	buki - grupa	las przy szosie Łęcze - Elbląg, nad skarpią przy szosie, przed Krasnym Lasem (koło granicy PKWE)
26	L	buki grupa	przy stanowisku 46, po drugiej stronie szosy
27	NL	szpaler lip, żywotnik	Jagodnik, zadrzewienia starego cmentarza
28	L	dąb szypułkowy z biogrupą	koło Jagodnika, krawędź doliny ciek w pobliżu mostu z Jagodnika do szosy na Elbląg
29	L	buk z biogrupą	przy drodze do leśniczówki Dąbrowa, zbocze wzgórze
30	L	buk z biogrupą	obok stanowiska 51
31	L	dęby - grupa	przy drodze do leśniczówki Dąbrowa
32	L	buki i dęby	Las Bażantarnia, nad dopływem Kumieli
33	L	buk z biogrupą	Las Bażantarnia, nad dopływem Kumieli od okresowego źródła
34	L	buk z biogrupą	koło stanowiska 55
35	L	buk z biogrupą	koło stanowiska 56
36	L	dąb, sosna - szpaler	Las Bażantarnia, przy drodze leśnej, przy narożniku terenu ogrodów działkowych
37	L	graby - grupa	Las Bażantarnia, dolina Srebrnego Potoku, niedaleko restauracji Myśliwska
38	L	jawor - grupa	w pobliżu stanowiska 60
39	L	buki i dęby - grupa	w pobliżu stanowiska 61
40	L	buki, dęby, sosny	Las Bażantarnia, dolina Srebrnego Potoku, wzdłuż drogi spacerowej
41	L	buk z biogrupą	skraj lasu zajmującego dolinę ciek płynącego od miejscowości Stoboje
42	L	lipy - grupa	koło stanowiska 65
43	L	buki - grupa	koło stanowiska 66
44	L	buki - grupa	Las Bażantarnia - Czarczi Jar, zbocze doliny
45	L	czereśnia	koło stanowiska 68, przy leśnej drodze
46	L	dęby, kasztanowce - szpaler i fragment alei	las w pobliżu szosy przy Jeziorze Rusałka
47	L	buk	leśnictwo Jagodna, oddz. 266a
48	NL	topole czarne odm. włoskiej	po prawej stronie drogi polnej z Nadbrzeża do Suchacza, naprzeciw portu rybackiego
49	NL	wiąz szypułkowy	po prawej stronie szosy z Kadyń do Tolkmicka, przy mostku na rzece Grabiance
50	L	wiąz szypułkowy	w lesie nad Grabianką, oddz. 125o
51	L	buk i dąb bezszypułkowy	oddz. 124a, 80 m od czarnej drogi
52	L	wiąz szypułkowy	oddz. 261a, przy szosie między Jagodną a Kamionkiem Wlk.
53	L	wiąz szypułkowy (5 zrośniętych)	oddz. 261a, przy szosie między Jagodną a Kamionkiem Wlk.
54	L	wierzba biała	oddz. 261a, przy szosie między Jagodną a Kamionkiem Wlk.
55	L	2 buki	oddz. 261a, przy szosie między Jagodną a Kamionkiem Wlk.
56	L	2 olchy czarne i 1 buk	Rangóry, przy skrzyżowaniu z drogą do Domu Pomocy Społecznej
57	NL	stanowisko kilku topól szarych	przy szosie między Jagodną a Kamionkiem Wlk. (prawa strona, na łące),
58	NL	głóg jednoszyjkowy odm. czerwonej	(granica obrębów Kamionek i Próchnik), 80 m od drogi polnej,
59	L	2 głązy	L-ctwo Jelenia Dolina (przy drodze wewnętrznej z Krasnego Lasu do Jagodnika),
60	NL	szpaler czereśni, 1 jabłoń	polna miedza w Próchniku (naprzeciw drogi z Rangór)
61	NL	dąb szypułkowy	Kamionek Wlk., 80 m od szosy do Tolkmicka, po lewej stronie, przy lesie
62	NL	kasztanowiec biały	Kamionek Wlk., nad drogą, przy posesji Nr 70,
63	NL	różne gatunki	park w Stagniewie i aleja prowadząca z szosy do Stagniewa
64	NL	buki, dęby	Elbląg - Bielany (kępa drzew wśród ogródków działkowych)
65	L	sosny, świerki, buki, dęby, wiąz	las Bażantarnia i L-ctwo Dębica (przy szlaku niebieskim)
66	L	buki, dęby	pas lasu przy śródpolnej drodze z płyt z Pagórek do Ogrodniki, biegnącej na wschód od szosy Pagórki - Ogrodniki
67	N/L	różne gatunki	park dworski w Leszkowie

2. Do objęcia ochroną pomnikową kwalifikują się też liczne egzemplarze starych drzew występujące w dawnych założeniach parkowych lub innych ozdobnych zadrzewieniach. Dotyczy to zwłaszcza takich obiektów, jak:

- 1) Święty Kamień - kilka okazów do ochrony pomnikowej (lipa, daglezja, buk czerwony),
- 2) Pagórki - kilka obiektów (szpaler kasztanowców, topole, brzozy),
- 3) Bogdaniec - kilkanaście obiektów do ochrony pomnikowej, w tym jawory, klon srebrzysty, lipy, sosny czarne, choina, wierzby,
- 4) Leszków - co najmniej jeden obiekt (dęby, w tym jeden szczególnie okazały),
- 5) Małe Bielany - dawny majątek - co najmniej dziesięć obiektów do ochrony pomnikowej (różne gatunki drzew, w tym buki czerwonozielone),
- 6) Stagniewo - kilkadziesiąt obiektów do ochrony pomnikowej (różne gatunki drzew, w tym szpaler dębów oraz lip, buk czerwonozielony, brzoza, sosna wejmutka i in.),
- 7) Suchacz - park przy szkole - kilkanaście obiektów do ochrony pomnikowej,
- 8) Próchnik - przy kościele - grupa drzew, w tym szczególnie okazałe lipy,
- 9) przy leśniczówce Dębica - grupa drzew ewentualnie kilka indywidualnych (szpaler kasztanowców, szpaler buków, dębów i klonów, szpaler głągów).

3. Do objęcia ochroną pomnikową kwalifikują się również niektóre aleje, cenne ze względów przyrodniczych, występujące na terenie PKWE. Do takich obiektów należą:

- 1) aleja, głównie lipowa, z udziałem jesionów, drogi z Próchnika do Rubna Wielkiego,
- 2) zadrzewienie na trójkątnym placu w środku miejscowości Ogrodniki,
- 3) fragmenty alei wzdłuż starej drogi ze wsi Ogrodniki w stronę Tolkmicka,
- 4) aleja (głównie z dębem czerwonym) ze wsi Ogrodniki w stronę Zajączkowa,
- 5) aleja (głównie dębowa z udziałem klonów) od parku w Stagniewie do szosy,
- 6) aleja z lipami i jesionami (droga od szosy przy Jeziorze Rusałka do lasu Czarci Jar),
- 7) aleja od ul. Marymonckiej do siedziby Nadleśnictwa Elbląg, głównie z lipami i grabami, pojedynczo stary dąb.

4. Na obszarze PKWE należy przeprowadzić inwentaryzację obiektów kwalifikujących się do ochrony w drodze uznania za pomnik przyrody oraz przeprowadzić procedury ich ustanawiania.

§ 5. Stanowiska dokumentacyjne.

1. Postuluje się ustanowienie dwóch stanowisk dokumentacyjnych przyrody nieożywionej:

- 1) klif litorynowy w rejonie Świętego Kamienia,
- 2) wyrobisko w Kadynach.

2. Dla planowanych stanowisk dokumentacyjnych należy wprowadzić zgodnie z ustawą o ochronie przyrody następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru,
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- 4) zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- 5) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu.

§ 6. Użytki ekologiczne.

1. Na terenie PKWE ustanowiono dwa użytki ekologiczne:

- 1) "Bagienne pola" o powierzchni 10,06 ha w obrębie Chojnowo, leśnictwo Nowy Wiek,
- 2) "Marszałkowe bagno" o powierzchni 0,74 ha w obrębie Chojnowo, leśnictwo Nowy Wiek.

2. Ustala się listę obszarów proponowanych do objęcia ochroną przez uznanie za użytki ekologiczne ze względu na ich walory przyrodnicze i znaczenie ekologiczne.

Tabela 2. Użytki ekologiczne proponowane do zatwierdzenia na terenie PKWE.

Lp	Określenie obiektu	Lokalizacja obiektu
1	Oczko wodne, zabagnienie i zadrzewienie śródpolne z rzadkimi gatunkami wodnymi, namuliskowymi i szuwarowymi	Chojnowo - na północ od zabudowań wsi, pod lasem
2	Zadrzewienie śródpolne, osuszone bagno	koło drogi Tolkmicko - Pogrodzie, około 0,6 km za odejściem szosy do Chojnowa
3	Polana śródleśna z leśniczówką - część terenu zajęta przez ugory i ziołorośla	dawne leśnictwo Wysoki Bór - przy drodze z Tolkmicka do Przybyłowa
4	Ziołorośla, łąki, szuwały i łożowiska na polanie śródleśnej	przy drodze z Tolkmicka - w pobliżu zabudowań leśniczówki Przybyłowo
5	Pozostawiona po eksploatacji część wyrobiska z inicjalnymi zbiorowiskami - w tym ze skrzypem olbrzymim	koło Kadyn - wyrobisko gliny zakładów ceramicznych z Kadyn
6	Śródleśne podłużne zabagnienie zajęte przez ziołorośla z rzadkimi gatunkami roślin oraz bogatą entomofauną	przy drodze z Ostrobrzegu w stronę miejscowości Pagórki - około 1 km od zabudowań
7	Zarośla śródpolne w zabagnionym zagłębieniu	około 1,5 km na zachód od miejscowości Pagórki i 0,8 km na południowy - zachód od leśniczówki Górki
8	Pas terenu z ciekami - z zabagnieniami, zbiornikami retencyjnymi, roślinnością wodną i szuwarową	około 1,2 km na zachód od Pagórków - rynna z ciekami przebiegająca w kierunku północ - południe
9	Zbiornik wodny z oprawą z zarośli łąki i inicjalnym olsem oraz pasem przyległego terenu semileśnego	u zbiegu ulic Fromborskiej i Strumykowej w Próchniku
10	Zbiornik wodny z szuwarowym i zaroślowym otoczeniem	na północ od centrum Próchnika
11	Niewielki zbiornik wodny z roślinnością wodną i szuwarową	na północny - zachód od Próchnika, w pobliżu lasu - zbiornik prywatny
12	Płytki ale dość rozległy zbiornik z roślinnością wodną, szuwarową oraz zaroślami łąki, bogatą florą oraz awifauną (m.in. czapla)	na północny - zachód od Próchnika, przy ul. Wrzosowej
13	Zbiornik z roślinnością wodną i szuwarową, częściowo otoczony leśnym zboczem	Kamionek Wielki, we wsi, około 0,8 km na południe od przystanku kolejowego Kamienica Elbląska
14	Olszyna z bogatym runem (m.in. licznym udziałem arcydzięgla) oraz przyległe szuwały	koło przystanku kolejowego Kamienica Elbląska
15	Podłużny zbiornik zaporowy oraz zbocza otaczające go,	około 1,5 km na północny-wschód od Jagodnika, w pobliżu granicy

	zarówno leśne, jak też nieleśne - z rzadką w PKWE roślinnością wrzosowiskową	parku
16	Ulegający ładowaceni dawny mały zbiornik z roślinnością szuwarową	około 0,5 km na północ od Jagodnika
17	Zbiornik z roślinnością wodną i szuwarową oraz zaroślami łązy i olszyna	około 0,5 km na zachód od Jagodnika

3. Dla planowanych użytków ekologicznych wprowadza się zgodnie z ustawą o ochronie przyrody następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru,
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- 4) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno - błotnych,
- 5) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych,
- 6) zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- 7) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- 8) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- 9) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych.

§ 7. Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

1. Ochrona gatunkowa roślin;

- 1) zgodnie z zasadami ochrony różnorodności biologicznej, postuluje się ochronę stanowisk niżej wymienionych gatunków roślin naczyniowych, o następujących cechach:
 - PL – Polska,
 - PZ - Pomorze Zachodnie,
 - PKWE - Park Krajobrazowy Wysoczyzny Elbląskiej,
 - E - gatunek wymierający (bezpośrednio zagrożony wymarciem),
 - G - gatunek górski,
 - V - gatunek narażony na wymarcie,
 - K - gatunek o zagrożeniu niedostatecznie poznany,
 - RCh - gatunek podlega ochronie całkowitej,
 - RChcz - gatunek podlega ochronie częściowej,
 - R - gatunek rzadki i przez to potencjalnie zagrożony,
 - **pogrubiona nazwa łacińska** - taksony wyróżniające florę PKWE.

Acer campestre L. klon polny - PZ R, PKWE R

Achillea salicifolia BESSER krwawnik wierzbolistny - PZ V, PKWE R

Aconitum variegatum L. tojad dzióbaty - RCh, G, PZ V, PKWE R

Acorus calamus L. tatarak zwyczajny - PKWE R

Actaea spicata L. czerniec gronkowy - PZ V

Agrostemma githago L. kąkol polny - PKWE R

Allium ursinum L. czosnek niedźwiedzi - RChcz, PZ V, PKWE R

Alnus incana (L.) MOENCH olsza szara - G, PKWE R

Anemone ranunculoides L. zawilec żółty - PKWE R

Anthemis tinctoria L. rumian żółty - PKWE R

Angelica archangelica L. subsp. *litoralis* (FR.) THELL. [*Archangelica litoralis* FR.] dzięgiel (arcydzięgiel) litwor nadbrzeżny - RCh, PKWE R

Anthyllis vulneraria L. przelot pospolity - PKWE R

Arctium nemorosum LEJ. łopian gajowy - PZ R, PKWE R

Asarum europaeum L. kopytnik pospolity - RChcz, PZ V,

Aster tripolium L. aster solny - RCh, PL V, PZ V, PKWE R

Bulboschoenus maritimus (L.) PALLA sitowiec nadmorski - PKWE R

Calla palustris L. czernień błotna - PKWE R

Callitriche sp. div. rzęśl - wszystkie gatunki - PKWE R

Camelina microcarpa ANDRZ. Inicznik droбноowocowy - PKWE R

Campanula latifolia L. dzwonek szerokolistny - RCh, PL R, PZ V

Cardamine flexuosa WITH. rzeżucha leśna - PZ V, PKWE R

Carex disticha HUDS. turzyca dwustronna - PZ V, PKWE R

C. praecox SCHREB. turzyca wczesna - PKWE R

Centaurea phrygia L. [*C. austriaca* WILLD.] chaber austriacki - PZ K, PKWE R

Centaureum erythraea RAFN [*C. umbellatum* GILIB.] centuria pospolita - RCh

Chaerophyllum bulbosum L. świerząbek bulwiasty - PKWE R
Chenopodium bonus-henricus L. komosa strzałkowata - PZ R, PKWE R
Chrysanthemum segetum L. złocień polny - PKWE R
Circaea alpina L. czartawa drobna - PKWE R
Comarum palustre L. siedmiopalecznik błotny - PKWE R
Convallaria majalis L. konwalia majowa - RChcz
Cornus sanguinea L. dereń świdwa - PKWE R
Coronilla varia L. cieciora pstra - PKWE R
Corydalis cava SCHWEIGG. & KÖRTE kokorycz pusta - PKWE R
C. intermedia (L.) MÉRAT [C. fabacea (RETZ.) PERS.] kokorycz wątła - PZ R, PKWE R
C. solida (L.) CLAIRV. kokorycz pełna - PZ R, PKWE R
Crataegus x macrocarpa HEGETSCHW. głóg wielkoowocowy - PL R, PKWE R
C. rhipidophylla GAND. głóg odgiętoziałkowy - PZ R
Cuscuta europaea L. kaniańka pospolita - PKWE R
Cystopteris fragilis (L.) BERNH. paprotnica krucho - PKWE R
Dactylis polygama HORV. [D. aschersoniana GRAEBN.] kupkówka Aschersona - PKWE R
Dactylorhiza maculata (L.) SOÓ [Orchis maculata L.] kukułka (storczyk) plamista - RCh, PL V, PZ V, PKWE R
Dactylorhiza majalis RCHB. stoplamek szerokolistny - RCh
Daphne mezereum L. wawrzynek wilczełyko - RCh, PZ R, PKWE R
Dentaria bulbifera L. żywiec cebulkowy - PZ V, PKWE R
Digitalis grandiflora MILL. naparstnica zwyczajna - RCh, PKWE R
Epipactis helleborine (L.) CRANTZ [E. latifolia (L.) ALL.] kruszczyk szerokolistny - RCh
Epipactis purpurata SM. kruszczyk siny - RCh
Equisetum hyemale L. skrzyp zimowy - PKWE R
E. telmateia EHRH. [E. maximum LAM.] skrzyp olbrzymi - RCh, PZ R, PKWE R
Eriophorum vaginatum L. wełnianka pochwowata - PKWE R
Euphrasia sp. div. świetlik - wszystkie gatunki - PKWE R
Festuca altissima ALL. [F. silvatica (POLL.) VILL.] kostrzewa leśna - PKWE R
Fragaria viridis DUCHESNE poziomka twardawa - PKWE R
Frangula alnus MILL. kruszyna pospolita - RChcz
Galium odoratum (L.) SCOP. [Asperula odorata L.] przytulia (marzanka) wonna - RChcz
G. schultesii VEST przytulia Schultesa - PZ R
Geranium palustre L. bodziszek błotny - PKWE R
Glyceria nemoralis (R. UECHTR.) R. UECHTR. & KÖRN. manna gajowa - G, PZ R
Hedera helix L. bluszcz pospolity - RChcz
Hepatica nobilis GARSULT przyłasczka pospolita - RCh
Hordelymus europaeus (L.) JESS.ex HARZ [Elymus europaeus L.] jęczmieniec (wydmuchrzyca) zwyczajny - PZ E, PKWE R
Hottonia palustris L. okrężnica bagienna - PKWE R
Huperzia selago (L.) BERNH. ex SCHRANK & MART. [Lycopodium selago L.] wroniec widlasty (widłak wroniec) - RCh, PZ V, PKWE R
Hypericum tetrapterum FR. [H. acutum MOENCH] dziurawiec skrzydełkowy - PKWE R
Lathraea squamaria L. łuskiewnik różowy - PKWE R
Lathyrus palustris L. groszek błotny - PKWE R
Ledum palustre L. bagno zwyczajne - RCh, PKWE R
Lemna gibba L. rzęsa garbata - PKWE R
Lilium martagon L. lilia złotogłów - RCh, PZ V, PKWE R
Listera ovata L. listera jajowata - RCh
Lotus uliginosus SCHKUHR komonica błotna - PKWE R
Luzula luzuloides (LAM.) DANDY & WILMOTT [L. nemorosa (POLLICH) E. MEY.] kosmatka gajowa - G, PZ V
Lycopodium annotinum L. widłak jałowcowaty - RCh
L. clavatum L. widłak goździsty - RCh
Lysimachia nemorum L. tojeść gajowa - G, PKWE R
L. thyrsoflora L. tojeść bukietowa - PKWE R
Malus sylvestris MILL. jabłoń dzika - PKWE R
Matteucia struthiopteris (L.) TOD. pióropusznik strusi - RCh, PZ V, PKWE R
Menyanthes trifoliata bobrek trójlistkowy - RChcz
Monotropa hypopitys L. s.s. korzeniówka pospolita - PKWE R
Myosotis sparsiflora POHL niezapominajka skąpokwiatowa - PKWE R
M. sylvatica EHRH. ex HOFFM. niezapominajka leśna - PKWE R
Myriophyllum sp. div. wywłócznik - wszystkie gatunki - PKWE R
Neottia nidus-avis (L.) RICH. gnieźnik leśny - RCh, PZ V, PKWE R
Nuphar lutea (L.) SIBTH. & SM. grążel żółty - RChcz, PKWE R
Nymphaea alba (L.) grzybień białe - RChcz, PKWE R
Nymphoides peltata grzybieńczyk wodny - RCh, PKWE R
Ononis sp. div. wilżyna - wszystkie gatunki - RChcz, PKWE R
Paris quadrifolia L. czworolist pospolity - PKWE R
Petasites albus (L.) GAERTN. lepieźnik biały - G, PKWE R
P. spurius (RETZ.) RCHB. lepieźnik kutnerowaty - PKWE R
Phegopteris connectilis (MICHX.) WATT [Ph. polypodioides FÉE] zachyłka oszczepowata - PKWE R
Phleum phleoides (L.) H. KARST. [Ph. boehmeri WIBEL] tymotka Boehmera - PKWE R

Platanthera bifolia (L.) RICH. podkolan biały - RCh, PZ V
Platanthera chlorantha (CUSTER) RCHB. podkolan zielonawy - RCh, V
Pleurospermum austriacum (L.) HOFFM. żebrowiec górski - G, PZ E, PKWE R
Poa chaixii VILL. wiechlina Chaixa - G, PKWE R
Polypodium vulgare L. paprotka zwyczajna - RCh, PKWE R
Potamogeton sp. div. - rdestnica - wszystkie gatunki - PKWE R
Potentilla erecta (L.) RAEUSCH. pięciornik kurze ziele - PKWE R
P. norvegica L. pięciornik norweski - PZ V, PKWE R
P. reptans L. pięciornik rozłogowy - PKWE R
Primula veris L. [P. officinalis (L.) HILL] pierwiosnek lekarski - RChcz, PKWE R
Pyrola sp. div. gruszczyca - wszystkie gatunki - PKWE R
Ranunculus cassubicus L. S. L. jaskier kaszubski - PZ K, PKWE R
Rhamnus catharticus L. szakłak pospolity - PKWE R
Rhinanthus serotinus (SCHÖNH.) OBORNÝ szelężnik większy - PKWE R
Ribes nigrum (L.) porzeczka czarna - RChcz
Rosa rubiginosa L. róża rdzawa - PKWE R
R. sherardii DAVIES róża zapoznana - PKWE R
Rumex sanguineus L. szczaw gajowy - PZ V, PKWE R
Sagittaria sagittifolia L. strzałka wodna - PKWE R
Salix triandra L. wierzba trójpręcikowa - PKWE R
Salsola kali L. solanka kolczysta - PKWE R
Sanicula europaea L. żankiel zwyczajny - PKWE R
Sedum acre L. rozchodnik ostry - PKWE R
Selinum carvifolia (L.) L. olszewnik kminkolistny - PKWE R
Senecio aquaticus HILL starzec wodny - PZ V, PKWE R
S. paludosus L. starzec bagienny - PZ V, PKWE R
Sium latifolium L. marek szerokolistny - PKWE R
Sonchus palustris L. mlecz błotny - PKWE R
Sparganium sp. div. jeżogłówka - wszystkie gatunki - PKWE R
Spirodela polyrrhiza (L.) SCHLEID. spirodela wielokorzeniowa - PKWE R
Stellaria palustris RETZ. gwiazdnica błotna - PKWE R
S. uliginosa MURRAY gwiazdnica bagienna - PKWE R
Succisa pratensis MOENCH czarcikęs łąkowy - PKWE R
Succisella inflexa (KLUK) BECK czarcikęsik Kluka - RCh, PL R, PKWE R
Taxus baccata (L.) cis pospolity - RCh
Thalictrum flavum L. rutewka żółta - PKWE R
Thelypteris palustris SCHOTT zachyłnik (narecznica) błotny - PKWE R
Thymus serpyllum L. em. FR. macierzanka piaskowa - PKWE R
Typha angustifolia L. pałka wąskolistna - PKWE R
Ulmus minor MILL. [U. campestris L.] wiąz pospolity - PKWE R
Vaccinium uliginosum L. borówka bagienna - PKWE R
Valeriana dioica L. kozłek dwupienny - PKWE R
Veronica anagallis-aquatica L. przetacznik bobownik - PKWE R
V. catenata PENNELL przetacznik wodny - PZ V, PKWE R
V. montana L. przetacznik górski - G, PZ V
V. opaca FR. przetacznik ómy - PKWE R
V. scutellata L. przetacznik błotny - PKWE R
V. teucrium L. przetacznik pagórkowy - PZ V, PKWE R
Viburnum opulus L. kalina koralowa - RChcz
Vicia cassubica L. wyka kaszubska - PKWE R
V. lathyroides L. wyka lędźwianowata - PKWE R
V. sylvatica L. wyka leśna - PZ R
Vinca minor L. barwinek pospolity - RChcz
Viola mirabilis L. fiołek przedziwny - PZ R, PKWE R
V. palustris L. fiołek błotny - PKWE R
Viscaria vulgaris RÖHL. smółka pospolita - PKWE R
Xanthium sp. rzepień - PKWE R

2) na terenie PKWE szczególnej ochrony wymagają:

- a) gatunki podlegające ochronie całkowitej na obszarze całego kraju, w tym zwłaszcza taksony zagrożone i rzadkie na obszarze parku,
- b) gatunki podlegające ochronie częściowej, które są roślinami leczniczymi pozyskiwanymi ze stanu naturalnego; na obszarze parku krajobrazowego powinien być zakaz ich zbioru do skupu na surowiec zielarski,
- c) wszystkie gatunki siedlisk wodnych i błotnych, związane z tego typu ginącymi siedliskami w partii wysoczyznowej parku,
- d) wszystkie gatunki specyficzne dla zbiorowisk na brzegach Zalewu Wiślanego - wodne, kidzinowe, solniskowe i szuwarowe,
- e) duża grupa ginących i rzadkich gatunków leśnych, zwłaszcza zbiorowisk leśnych na siedliskach o wysokim poziomie wody gruntowej, jak łągi, niskie grądy, olsy, bory bagiennie, a także śródleśnych źródlisk, wysięków i zabagnień,

- f) mieszczące się częściowo w wyżej wymienionych grupach - wszystkie gatunki górskie, specyficzne dla tego terenu i nadające mu swoisty rys, niezależnie od aktualnej obfitości ich stanowisk,
 - g) gatunki ciepłolubnych zbiorowisk murawowych i zaroślowych, bardzo słabo reprezentowane na terenie Wysoczyzny Elbląskiej, a charakterystyczne dla odlesionych fragmentów jej strefy krawędziowej nad Zalewem Wiślanym,
 - h) gatunki siedlisk synantropijnych, zarówno rzadkie składniki zbiorowisk segetalnych, jak też ruderalnych, eliminowane w ostatnich dziesięcioleciach m.in. przez chemizację w rolnictwie oraz zmiany otoczenia siedlisk ludzkich,
 - i) wszystkie pozostałe gatunki ginące, zagrożone i rzadkie dla kraju, regionu oraz samego parku,
- 3) ochrona gatunkowa roślin w PKWE wymaga przede wszystkim zabezpieczenia ich siedlisk w takim stanie, aby możliwe było dalsze występowanie populacji tych roślin, w związku z czym:
- a) należy wykonać inwentaryzację stanowisk roślin chronionych,
 - b) konieczne jest szybkie utworzenie obiektów powierzchniowej ochrony przyrody, jak rezerваты i użytki ekologiczne, które dadzą prawne zabezpieczenie podejmowania działań ochronnych wobec siedlisk, na których występują fitocenozy z udziałem cennych gatunków,
 - c) dla terenów leśnych konieczne jest objęcie ich najlepiej zachowanych fragmentów, a zwłaszcza dolin cieków, ścisłą ochroną rezerwatową, która uchroni je przed ingerencją człowieka, dając możliwość swobodnego rozwoju populacji szeregu interesujących roślin leśnych.,
 - d) dla enklaw zbiorowisk nieleśnych położonych na terenach lasów konieczne jest utrzymywanie gospodarki, która gwarantuje trwanie tych układów, a przede wszystkim nie podejmowanie ich zalesień; na obrzeżach lasów konieczna jest ochrona pasa zbiorowisk ekotonowych,
 - e) dla terenów nieleśnych, w przypadku fitocenozy naturalnych, konieczne jest zabezpieczenie ich siedlisk przed niszczeniem lub przekształcaniem, związanym ze zmianą funkcji danego obszaru, jak np. szuwarów przed zamianą na pastwiska,
 - f) dla fitocenozy półnaturalnych konieczna jest ochrona przed zmianą formy użytkowania, jak np. zalesianiu łąk lub przekształcaniu na pola uprawne, składowiska itp.; niezbędna jest też tzw. czynna ochrona, polegająca w przypadku łąk na ochronie przed zarastaniem trzciną, spontanicznym wkraczaniem krzewów i podrostu drzew,
 - g) należy przywrócić wilgotność siedliskom, pozwalając na renaturyzację fitocenozy i rozwój populacji coraz radszych obecnie gatunków wilgociolubnych,
 - h) konieczne jest uznanie za użytki ekologiczne lub włączenie do rezerwatów przyrody wszystkich oczek wodnych, zagłębień z roślinnością bagienną oraz zaroślami wierzbowymi, na terenach nieleśnych, jak i leśnych,
 - i) ochrony czynnej wymagają również fitocenozy ciepłolubnych muraw, występujące przede wszystkim na skarpie krawędzi wysoczyzny - „klifie”, ciągnącej się wzdłuż Zalewu Wiślanego; dla zachowania populacji interesujących roślin typowych dla muraw kserotermicznych trzeba zachować bezdrzewny charakter fragmentów „klifu”,
 - j) podobnej ochrony czynnej, jak w punkcie h), wymagają fragmenty niektórych wyrobisk po dawnej eksploatacji gliny, żwiru lub piasku,
 - k) ochrony wymagają specyficzne siedliska występujące na brzegach Zalewu Wiślanego, piaszczyste z fitocenzami psammofilnymi, namuliskowe oraz kidzinowe, a także słabo halofilne na obrzeżach szuwarów.
 - l) dla znacznej grupy gatunków antropofitów, jakie powinny być zachowane we florze obszaru PKWE, niezbędne jest utrzymywanie ekstensywnej gospodarki rolnej w wybranych rejonach parku,
 - m) konieczne jest zabezpieczenie obszaru PKWE przed tworzeniem się tu nowych zwłaszcza rozległych, siedlisk antropogenicznych, jak wysypiska odpadów, miejsca wylewania gnojowicy, nadmiernie przeciążone miejsca użytkowania turystycznego oraz siedlisk związanych z wielkopowierzchniowym przekształcaniem przez człowieka powierzchni gruntu.

2. Ochrona gatunkowa zwierząt;

1) na terenie Parku występują następujące gat. ptaków chronionych: uznanych za skrajnie zagrożone (ZP1), silnie zagrożone (ZP2) i zagrożone (ZP3) wyginieciem w Polsce oraz wymienione w Dyrektywie Ptasiej (DP):

perkozy Podicipediformes:

zausznik Podiceps nigricollis (ZP3)

perkoz rdzawoszyi Podiceps grisegena (ZP3)

brodzące Ciconiiformes:

bąk Botaurus stellaris (ZP2)

bocian czarny Ciconia nigra (ZP2)

blaszkodziobe Anseriformes:

łabędź niemy Cygnus olor (ZP3)

ohar Tadorna tadorna (ZP1)

świstun Anas penelope (ZP1)

cyranka Anas querquedula (ZP3)

pląskonos Anas clypeata (ZP3)

gągoł Bucephala clangula (ZP3)

jastrzębiowe Accipitriformes:

trzmiełojad Pernis apivorus (ZP3)

blotniak stawowy Circus aeruginosus (ZP3)

jastrząb Accipiter gentilis (ZP3)

krogulec Accipiter nisus (ZP3)

bielik Haliaeetus albicilla (ZP2)

orlik krzykliwy Aquila pomarina (ZP2)

rybołów Pandion haliaetus (ZP1)

sokołowe Falconiformes:

kobuz *Falco subbuteo* (ZP3)
grzebiące Galliformes:
przepiórka *Coturnix coturnix* (ZP2)
żurawiowe Gruiformes:
derkacz *Crex crex* (DP)
kropiatka *Porzana porzana* (ZP3)
zielonka *Porzana parva* (ZP2)
kokoszka *Gallinula chloropus* (ZP3)
żuraw *Grus grus* (ZP3)
siewkowe Charadriiformes:
sieweczka rzeczna *Charadrius dubius* (ZP3)
sieweczka obrożna *Charadrius hiaticula* (ZP2)
samotnik *Tringa ochropus* (ZP3)
mewa czarnogłowa *Larus melanocephalus* (ZP1)
mewa srebrzysta *Larus argentatus* (ZP3)
gołębie Columbiformes:
siniak *Columba oenas* (ZP3)
sowy Strigiformes:
płomykówka *Tyto alba* (ZP3)
kraskowe Coraciiformes:
zimorodek *Alcedo atthis* (ZP3)
dudek *Upupa epops* (DP)
dzięciołowe Piciformes:
krętogłów *Jynx torquilla* (ZP3)
dzięcioł średni *Dendrocopos medius* (DP)
dzięcioł zielony *Picus viridis* (ZP3)
dzięcioł czarny *Dryocopus martius*
dzięcioł zielonosiwy *Picus canus* (DP)
wróblowe Passeriformes:
lerka *Lullula arborea* (DP)
świergotek polny *Anthus campestris* (ZP3)
pliszka górską *Motacilla cinerea* (ZP3)
jarzębatka *Sylvia nisoria* (DP)
wójcik *Phylloscopus trochiloides* (ZP1)
gąsiorek *Lanius collurio* (DP)
muchotówka białoszyja *Ficedula albicollis* (DP)
muchotówka mała *Ficedula parva* (ZP3)
orzechówka *Nucifraga caryocatactes* (ZP3)
kruk *Corvus corax* (ZP3)
ortolan *Emberiza hortulana* (DP)
Ponadto na obszarze PKWE występują następujące gatunki ptaków lęgowych łownych:
blaszkoziołe Anseriformes:
gęgawa *Anser anser* (ZP2)
cyraneczka *Anas crecca* (ZP3)
grzebiące Galliformes:
kuropatwa *Perdix perdix* (ZP1)
siewkowate Charadriiformes:
słonka *Scolopax rusticola* (ZP1)

- 2) należy wykonać inwentaryzację stanowisk gatunków ptaków lęgowych wymienionych w p. 1. oraz opracować i wdrożyć indywidualne zasady ich ochrony,
- 3) postuluje się wykonanie ewidencji gatunkowej, populacyjnej i przestrzennej fauny pozostałych grup systematycznych zwierząt i na tej podstawie określenie szczegółowych zasad ich ochrony,
- 4) należy wykonać pełną inwentaryzację stanowisk gatunków dziko występujących zwierząt, objętych ochroną częściową lub ścisłą oraz zwierząt wymagających ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880) i rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. Nr 220, poz. 2237). Na podstawie inwentaryzacji Wojewoda Warmińsko - Mazurski utworzy strefy ochronne stanowisk,
- 5) warunkiem realnej ochrony zwierząt jest ochrona i kształtowanie ich siedlisk, a zwłaszcza:
 - a) wstrzymanie gospodarczego pozyskiwania trzciny na Zalewie Wiślanym poza okresem zimowym,
 - b) przywrócenie dawnego poziomu wód w jeziorach,
 - c) rewitalizacja cieków przez przywrócenie naturalnego charakteru ich koryt,
 - d) utrzymanie i wprowadzenie roślinności drzewiastej, krzewiastej, szuwarowej lub łąkowej wzdłuż brzegów wszystkich cieków i zbiorników wodnych,
 - e) zakładanie i restytucja zadrzewień śródpolnych,
 - f) podjęcie prac nad restytucją torfowisk,
 - g) zaniechanie osuszania łąk, torfowisk i mokradeł,
 - h) naturalizacja gospodarki leśnej, a zwłaszcza:
 - odbudowa drzewostanów wielogatunkowych i wielowarstwowych zgodnych siedliskowo,

- docelowo doprowadzenie najstarszej warstwy drzewostanów do wieku >150 lat,
- pozostawianie części starych drzew do ich fizjologicznej dojrzałości, a nawet naturalnego zamarcia,
- pozostawianie posuszu aktywnego i jałowego drzew liściastych,
- szczególna dbałość o pozostawianie drzew dziuplastych,
- pozostawienie do całkowitego, naturalnego rozkładu wszystkich drzew powalonych,
- bezwzględne zaprzestanie ściągania wyciętych drzew korytami potoków,
- renaturalizacja potoków zniszczonych ciężkim sprzętem leśnym użytym do ściągania drzew.

ROZDZIAŁ 2. OCHRONA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO.

§ 1. Formy ochrony zabytków na terenie PKWE:

1. Zasoby dziedzictwa kulturowego Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej wpisane do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego:

1) obiekty i obszary archeologiczne:

- a) Łęcze (gm. Tolkmicko) - grodzisko,
- b) Tolkmicko (gm. loco) - grodzisko,
- c) Pagórki (gm. Tolkmicko) - grodzisko,
- d) Kadyny (gm. Tolkmicko) - grodzisko,
- e) Suchacz (gm. Tolkmicko) - osada,
- f) Nowinka (gm. Tolkmicko) - cmentarzysko,
- g) Tolkmicko (gm. loco) - osada,
- h) Suchacz (gm. Tolkmicko) - osada,
- i) Łęcze (gm. Tolkmicko) - grodzisko,
- j) Kamionek Wielki (gm. Tolkmicko) - grodzisko,

2) obiekty i zespoły architektoniczne:

Tabela 3. Wykaz obiektów i zespołów architektonicznych wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków.

Lp	Miejscowość	Gmina	Nazwa obiektu	Nr rejestru
1	Łęcze	Tolkmicko	dom podcieniowy nr 25	13/N
2	Łęcze	Tolkmicko	dom podcieniowy nr 19	411
3	Łęcze	Tolkmicko	obora i stodoła w zagrodzie nr 26	412
4	Łęcze	Tolkmicko	budynek gospodarczy w zagrodzie nr 26	413
5	Łęcze	Tolkmicko	dom podcieniowy nr 30	414
6	Łęcze	Tolkmicko	dom podcieniowy nr 62	415
7	Łęcze	Tolkmicko	wieża wiatraka	416
8	Łęcze	Tolkmicko	kościół parafialny	410
9	Kadyny	Tolkmicko	układ ruralistyczny	145/90
10	Kadyny	Tolkmicko	budynek poklasztorny	25/N
11	Kadyny	Tolkmicko	ruina kościoła pofranciszkańskiego	26/N
12	Kadyny	Tolkmicko	dąb Bażyńskiego	30/N
13	Kadyny	Tolkmicko	pałac	679
14	Kadyny	Tolkmicko	budynek gospodarczy w zespole dworskim	680
15	Kadyny	Tolkmicko	oranżeria w zespole dworskim	681
16	Kadyny	Tolkmicko	dom nr 1 w zespole dworskim	682
17	Kadyny	Tolkmicko	kapliczka przydrożna	694
18	Kadyny	Tolkmicko	kaplica p.w. Niepokalanego Poczęcia	130/89
19	Kadyny	Tolkmicko	dom mieszkalny nr 12 a	162/90
20	Kadyny	Tolkmicko	kapliczka przydrożna p.w. Św. Krzyża	351/94
21	Kadyny	Tolkmicko	budynek szkoły wraz z budynkiem gospodarczym	A-2018
22	Kadyny	Tolkmicko	zespół cegielni	562(7)/98
23	Elbląg - Próchnik	m. Elbląg	kościół p.w. Św. Antoniego	66/16
24	Elbląg - Próchnik	m. Elbląg	dom podcieniowy nr 20	64/14
25	Elbląg - Próchnik	m. Elbląg	dom podcieniowy nr 43	60
26	Elbląg - Próchnik	m. Elbląg	dom podcieniowy nr 53	62/12
27	Kamionek Wielki	Tolkmicko	dom podcieniowy nr 30	172/N
28	Suchacz	Tolkmicko	zespół budynków i urządzeń cegielni	225/92
29	Nadbrzeże	Tolkmicko	zespół budynków i urządzeń cegielni	226/92
30	Nadbrzeże	Tolkmicko	zespół parku zdrojowego	508/96
31	Połoniny	Tolkmicko	zespół parku zdrojowego	506/96
32	Bogdaniec	Tolkmicko	zespół folwarku z parkiem i domami mieszkalnymi	507/96
33	Tolkmicko	Tolkmicko	układ urbanistyczny	27/78
34	Tolkmicko	Tolkmicko	kościół parafialny	146/N
35	Tolkmicko	Tolkmicko	kaplica cmentarna	99/N
36	Tolkmicko	Tolkmicko	kościół polsko-katolicki z budynkiem mieszkalnym	192/91
37	Tolkmicko	Tolkmicko	dom mieszkalny ul. Młyńska 2	254/93
38	Tolkmicko	Tolkmicko	dom mieszkalny ul. Młyńska 4	253/93

39	Tolkmicko	Tolkmicko	dom mieszkalny ul. Portowa 5	255/93
40	Tolkmicko	Tolkmicko	dom mieszkalny ul. Jagiellońska 2	363/94
41	Tolkmicko	Tolkmicko	dom mieszkalny ul. Portowa 8	429/95
42	Tolkmicko	Tolkmicko	baszta ul. Basztowa 3	100/N
43	Tolkmicko	Tolkmicko	budynek dworca wraz z działką	448/95
44	Tolkmicko	Tolkmicko	budynek gimnazjum ul. Szkolna	A-1647
45	Elbląg - Dąbrowa	m. Elbląg	zespół zagrody ul. Królewiecka 297	215/92
46	Elbląg - Dąbrowa	m. Elbląg	przepust/most na Kumieli, ul. Królewiecka	381/94
47	Elbląg	m. Elbląg	park dworski z budynkiem dworu ul. Marymoncka 5	485/95
48	Elbląg	m. Elbląg	park miejski "Bażantarnia" z muszlą koncertową i restauracją	487/95
49	Ogrodniki	Milejewo	budynek mieszkalny	69/19

2. Zabytkowe układy osadnicze objęte ochroną konserwatorską w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:

- 1) Jagodnik - układ ruralistyczny,
- 2) Ogrodniki - układ ruralistyczny,
- 3) Próchnik - układ ruralistyczny.

§ 2. Zespoły i obiekty planowane do wpisania do rejestru zabytków nieruchomości:

1. Postuluje się wpisanie do rejestru zabytków nieruchomości województwa warmińsko - mazurskiego następujących zespołów i obiektów:

- 1) Łęcze - układ ruralistyczny,
- 2) Jagodnik - cmentarz,
- 3) Kadyny - park dworski,
- 4) Kadyny - poszczególne budynki mieszkalne i gospodarcze w zespole stadniny oraz we wsi, zabytkowa wytwórnia majoliki,
- 5) Kamionek Wielki - cmentarz poewangelicki,
- 6) Leszków - dwór,
- 7) Leszków - park dworski,
- 8) Łęcze - dom nr 40 (dawna gospoda) z kuźnią i budynkiem gospodarczym,
- 9) Pagórki - zespół budynków dawnego folwarku,
- 10) Pagórki - dom podcieniowy,
- 11) Próchnik - cmentarz przy kościele parafialnym,
- 12) Suchacz - budynek dawnego hotelu "Zamek",
- 13) Suchacz - park przy "Zamku",
- 14) Tolkmicko - kapliczki przy szosie do Kadyn.

2. Do czasu wpisania powyższych układów, obiektów i zespołów do rejestru zabytków nieruchomości, wszelkie prace adaptacyjne i modernizacyjne należy rozpoczynać po uprzednim zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

§ 3. Projektowane rezerваты kulturowe.

1. Postuluje się ustanowienie pięciu rezerwatów kulturowych, w tym: trzech chroniących wybitne wartości archeologiczne, dwóch łączących duże wartości kulturowe z walorami krajobrazowymi:

- 1) rezerwat kulturowy „Tolkmicko - osada” - stanowisko archeologiczne położone na północ od miasta na Górze Wisielców,
- 2) rezerwat kulturowy „Tolkmicko - grodzisko” - stanowisko archeologiczne - system umocnień obronnych Wały Tolkmicki,
- 3) rezerwat kulturowy „Zespół obiektów archeologicznych” - obejmujący liczne grodziska, gródki i wały ziemne w tym Łęcze - grodzisko, w dawnym majątku dworskim Pagórki i na granicach między Pagórkami, Rakowem i Łęczem,
- 4) rezerwat kulturowy „Kadyny - Pałac” - obejmujący unikatowy zespół przestrzenny pałacowo-parkowy z licznymi obiektami wpisanymi do rejestru zabytków oraz projektowanymi do wpisania do rejestru, charakteryzujący się bogactwem rozwiązań krajobrazowych; zalecana rekonstrukcja konserwatorska zabytkowego założenia,
- 5) rezerwat przyrodniczo - kulturowy „Bażantarnia - Stagniewo” - obejmujący dawny park leśny Vogelsang i uzdrowisko w Stagniewie; zespół pod względem kompozycji krajobrazowej jest również dziełem rąk człowieka i unikatowym zjawiskiem obszaru parku; dążyć do możliwie pełnego odtworzenia programu dawniejszego zagospodarowania i eksponowania efektownych form naturalnych.

§ 4. Wnioski i zalecenia dla historycznych jednostek osadniczych PKWE.

1. Ustala się zalecenia dla kształtowania historycznych jednostek osadniczych.

Tabela 4. Zalecenia dla kształtowania historycznych jednostek osadniczych.

Lp	Nazwa, rodzaj i numer jednostki	Zalecenia dotyczące ochrony
1	Tolkmicko - makrojednostka osadnicza 1.	<p>1. Jednostka terytorialna historycznie (od 1466 r.) silnie zintegrowana z Tolkmickiem jako siedzibą starostwa, podporządkowująca wszystkie miejscowości w otoczeniu z wyjątkiem Pogrodzia; podlegała wewnętrznej restrukturalizacji.</p> <p>2. Organizacja przestrzenna struktury osadniczej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przy projektowaniu zagospodarowania przestrzennego - zwłaszcza sieci powiązań komunikacyjnych i tras turystycznych uwzględnić historyczną integralność obszaru oraz znaczenie miasta Tolkmicko jako

		<p>historycznego ośrodka,</p> <p>2) równoległe z działaniami reintegrującymi cały obszar, zachować historyczną odrębność i specyficzne właściwości środowiska kulturowego poszczególnych jednostek osadniczych w obrębie makrojednostki.</p>
2	<u>"Tolknicko-Miasto"</u> - mezojednostka 1.1.	<p>1. Terytorium lokacyjne miasta średniowiecznego wraz z XIX/XX-to wiecznymi przedmieściami znajduje się w granicach stref ochrony otoczenia zabytku i widoku na zabytek. Z uwagi na układ urbanistyczny i koncentrację nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (poz. 33 - 44) - sporządzić dla całego obszaru miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w skali 1:1000.</p> <p>2. Organizacja struktury przestrzennej jednostki:</p> <p>1) wspieranie działań na rzecz reintegracji struktury miasta lokacyjnego oraz jego wyeksponowania pośród otaczających przedmieść,</p> <p>2) przez zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym terenów wokół miasta lokacyjnego, doprowadzenie do uczytelnienia i wyeksponowania jego historycznych granic.</p>
3	<u>Tolknicko-Wolnizna</u> - mezojednostka 1.2.	<p>1. "Wolnizna" uległa w procesie historycznym redukcji na rzecz zespołu gospodarstw leśnych i folwarków oraz rozwijających się od XIX wieku przedmieść; część wschodnia gruntów jeszcze pod koniec XIX wieku użytkowana jako ogrody i sady mieszkańców miasta, dopiero w pierwszej połowie XX wieku uległa stopniowemu zalesieniu - utrzymanie historycznego jej charakteru jest istotne z uwagi na ochronę ekspozycji biernej i czynnej zabytkowego zespołu miejskiego oraz korytarza widokowego łączącego Tolknicko z Kadynami; wymagają zachowania i wykorzystania przechodzące przez teren jednostki dwie ważne drogi historyczne i turystyczne.</p> <p>2. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych:</p> <p>1) zasada dobrej kontynuacji: utrzymanie zabudowy ekstensywnej, na dużych działkach (ponad 1500 m²) i w otoczeniu parkowo-ogrodowym.</p>
4	<u>Las Miejski</u> - mezojednostka 1.3.	<p>1. Na gruntach miejskich zostały założone w XIX wieku dwa gospodarstwa leśne - rozdzielone przestrzennie przez terytorium wsi Nowinka.</p>
5	Las Wały Tolkmita - Las Wysoki Bór - mikrojednostka osadnicza 1.3.1.	<p>1. Z uwagi na cenne dziedzictwo archeologiczne jednostka powinna zachować charakter rezerwatu archeologicznego i kulturowego - wymaga to zasadniczej zmiany w gospodarce leśnej na tym terenie: z prowadzenia plantacji leśnej na gospodarowanie jak w założeniu parkowo-ogrodowym (z utrzymaniem charakteru parku leśnego), adaptowania dla celów turystyki i rekreacji systemu wczesnośredniowiecznych dróg.</p> <p>2. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych:</p> <p>1) przeciwdziałanie lokalizacji nowych siedlisk na obszarze jednostki,</p> <p>2) zmiana charakteru gospodarki leśnej: przywrócenie historycznego charakteru miejskiego parku leśnego.</p>
6	Las Nowy Wiek - mikrojednostka osadnicza 1.3.2.	<p>Przez jednostkę prowadzi droga historyczna w stronę Świętego Kamienia i do Doliny Luizy. Las został założony jako miejski park leśny i ten historyczny charakter powinien być uwzględniony w sposobie prowadzenia gospodarstwa leśnego.</p>
7	<u>Nowinka</u> - mezojednostka 1.4.	<p>1. Dawna osada kmiecia z uwagi na bliskie sąsiedztwo Tolknicka i swoje atrakcyjne położenie staje się pożądanym miejscem osiedlenia - dla przeciwdziałania chaosowi przestrzennemu wprowadza się zakaz lokalizacji nowych siedlisk poza historyczną niwą siedliskową i obowiązek sporządzenia dla tej niwy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (w skali 1:1000 lub 1:2000). Przez teren wsi przebiega droga wczesnośredniowieczna, która może być adaptowana dla potrzeb turystyki pieszej i rowerowej.</p> <p>2. Organizacja struktury przestrzennej jednostki:</p> <p>1) utrzymanie historycznego podziału na niwy: siedliskową, rolne i leśne;</p> <p>2) przeciwdziałanie lokalizacji nowych siedlisk poza granicami historycznej zabudowy niwy siedliskowej.</p> <p>3. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych:</p> <p>1) utrzymanie tradycyjnego układu zabudowy niwy siedliskowej,</p> <p>2) przeciwdziałanie dalszemu zalesianiu niw rolnych.</p>
8	<u>Las Państwowy Tolknicko</u> - mezojednostka 1.5.	<p>1. Przez cały wiek XIX-ty istniało tu państwowe gospodarstwo leśne, jednak las nie był, w takim stopniu jak sąsiedni Las Kadyński, adaptowany i użytkowany na cele rekreacyjno - turystyczne. Przebiegały tu dwa szlaki krajoznawcze - powstałe na bazie dróg historycznych; obie leśniczówki ("Biała" i "Stellin") były udostępniane turystycznie - wskazana jest kontynuacja tej tradycji.</p>
9	Osada leśna Przybytowo 1.5.1	<p>1. Osada powinna zachować swój historyczny charakter przez adaptację na ośrodek turystyki kwalifikowanej.</p> <p>2. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych:</p> <p>1) przeciwdziałanie lokalizacji nowych siedlisk na obszarze jednostki;</p> <p>2) przeciwdziałanie dalszemu zalesianiu niw rolnych.</p>
10	Leśnictwo "Stellin" 1.5.2.	<p>1. Utrzymanie historycznego charakteru osady jednodworczej.</p>
11	<u>Las Państwowy - Wiek</u> - mezojednostka 1.6.	<p>1. Z uwagi na dużą atrakcję turystyczną (Święty Kamień) i historyczny szlak do Doliny Luizy, utrzymanie tradycji turystycznego zagospodarowania gospodarstwa leśnego.</p>
12	Leśnictwo "Wiek" 1.6.1.	<p>1. Wskazana adaptacja historycznego siedliska leśniczówki dla turystyki (na historycznym szlaku turystycznym).</p>
13	Kadyny - makrojednostka osadnicza 2.	<p>1. Dobra rycerskie Kadyny są na terenie Wysoczyzny Elbląskiej przypadkiem szczególnym; na uwagę zasługują: wieloletnia tradycja integralności tych dóbr i prowadzona od II połowy XVIII wieku "protoekologiczna" gospodarka przestrzenna oraz niezwykle wysoka kultura zagospodarowania i użytkowania Lasu Kadyńskiego.</p> <p>2. Z uwagi na wysokie wartości miejsca rozważa się ustanowienie dla całości dóbr kadyńskich statusu parku kulturowego.</p>
14	<u>Kadyny-Rezydencja</u> - mezojednostka osadnicza 2.1.	<p>1. Już w połowie XIX wieku założenie rezydencjonalne miało bardzo prestiżowy charakter, którego kulminacją był okres, gdy majątkiem władał cesarz.</p> <p>2. Szczególna harmonia krajobrazowa całego założenia wskazuje na konieczność - dla jej ochrony i dobrej kontynuacji - sporządzenia dla całości miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w skali 1:2000.</p>
15	Pałac - mikrojednostka osadnicza 2.1.1.	<p>1. Założenie pałacowe utrzymało swój ekskluzywny charakter poprzez preferowanie turystyki kwalifikowanej.</p> <p>2. Zespół pałacowo-parkowy winien posiadać status rezerwatu kulturowego.</p>

16	Stacja kolejowa - mikrojednostka osadnicza 2.1.2.	1. W rejonie dworca kolejowego i portu wskazane umieszczenie tablicy informacyjnej o atrakcjach turystycznych Kadyn.
17	Cegielnia – mikrojednostka osadnicza 2.1.3.	1. Tradycja i sława dawnej cegielni wskazują na potrzebę utrzymania tradycyjnej produkcji ceramiki artystycznej.
18	Klasztor - mikrojednostka 2.1.4.	Przywrócenie historycznej funkcji pozwala zakładać stopniową restytucję historycznego krajobrazu wokół klasztoru.
19	<u>Las Kadyński – mezojednostka 2.2.</u>	1. Uznać utrzymanie historycznego charakteru i pełnej integralności publicznie dostępnego parku leśnego za cel strategiczny programu zagospodarowania tej jednostki. 2. Rozważyć ustanowienie rezerwatu kulturowego i zmianę gospodarki leśnej w kierunku kształtowania romantycznego parku leśnego we fragmencie lasu.
20	Folwark Ostrobrzeg (Scharfenberg) 2.2.1.	1. Ograniczyć skutki błędnego wydzielenia z historycznych dóbr kadyńskich prywatnej enklawy w dawnym folwarku Ostrobrzeg ze względu na jej zupełnie wyjątkowe i strategiczne położenie z punktu widzenia programu restytucji turystycznego zagospodarowania parku - celowe kształtowanie węzła szlaków turystycznych.
21	<u>Majątek dworski Pagórki (Rehberg) - mezojednostka 2.3.</u>	1. Z uwagi na cenne stanowiska archeologiczne (grodziska, gródki i wały) położone w jednostce, przeciwdziałać dalszej zabudowie i stopniowo ograniczać gospodarkę rolną do np. ekstensywnej hodowli owiec; uwzględnić fakt krzyżowania się w dawnym majątku "Rehberg" pięciu ważnych dróg historycznych i tras turystycznych, co desygnuje to miejsce jako ważny węzeł w sieci turystycznej Wysoczyzny Elbląskiej. 2. Organizacja struktury przestrzennej jednostki: 1) utrzymanie historycznego podziału na niwy: siedliskową, rolne i leśne; 2) przeciwdziałanie lokalizacji nowych siedlisk poza granicami historycznej zabudowy niwy siedliskowej. 3. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych: 1) utrzymanie tradycyjnego układu zabudowy niwy siedliskowej, 2) przeciwdziałanie dalszemu zalesianiu niw rolnych.
22	<u>Majątek dworski Kikoły (Kickelhof) - mezojednostka 2.4.</u>	1. Jednostka genetycznie związana z miastem Tolkmicko - od końca XIX wieku włączona do dóbr kadyńskich; zespół młyński powiązany ściśle z programem rekreacyjno-turystycznym Kadyn. Przez teren majątku przebiegają ważne historyczne trasy turystyczne wymagające uwzględnienia w zagospodarowaniu przestrzennym.
23	Folwark Kikoły (Kickelhof) 2.4.1.	1. Położenie w korytarzu widokowym łączącym Kadyny i Tolkmicko wymaga wprowadzenia w planach zagospodarowania przestrzennego ograniczeń zasięgu i gabarytów zabudowy.
24	Osada młyńska Kikoły 2.4.2.	1. Zespół młyński od k. XIX wieku ściśle powiązany z programem funkcjonalnym rezydencji kadyńskiej. Celowe jest włączenie tego zespołu do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Kadyn.
25	Pogrodzie – makrojednostka osadnicza 3.	1. Historycznym ośrodkiem tej jednostki była duża średniowieczna wieś kmieca z kościółkiem parafialnym. Do parafii należały mniejsze wsie kmiece: Chojnowo i Huta Żuławska.
26	<u>Chojnowo - mezojednostka osadnicza 3.1.</u>	1. Z uwagi na wymogi ochrony historycznego krajobrazu wsi ograniczenie tworzenia nowych siedlisk poza niwą siedliskową, a dla historycznej niwy siedliskowej sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w skali 1:2000. 2. Z uwagi na tradycję turystycznego zagospodarowania rozwijanie agroturystyki i „miękkiej turystyki”. 3. Organizacja struktury przestrzennej jednostki: 1) utrzymanie historycznego podziału na niwy: siedliskową, rolne i leśne; 2) przeciwdziałanie lokalizacji nowych siedlisk poza granicami historycznej zabudowy niwy siedliskowej. 4. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych: 1) utrzymanie tradycyjnego układu zabudowy niwy siedliskowej, 2) przeciwdziałanie dalszemu zalesianiu niw rolnych.
27	Folwark i cegielnia Folwark Luizy (Louisenthal) 3.2.1	1. Restytuowanie zespołu dworskiego i jego tradycyjnej funkcji turystycznej oraz rozważenie możliwości adaptacji relikwów cegielni i przystani na stanicę wodną. 2. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych: 1) przeciwdziałanie tworzeniu nowych siedlisk na obszarze jednostki poza granicami historycznego siedliska; 2) przeciwdziałanie dalszemu zalesianiu niw rolnych; 3) przywrócenie historycznego charakteru parku leśnego we fragmencie obszaru.
28	Łęcze - makrojednostka osadnicza 4.	1. Ośrodek mikroregionu we wczesnym średniowieczu (Ziemia Lanzania); w późnym średniowieczu ośrodek parafii obejmującej także Próchnik i pomniejsze osady. Rozwój osadnictwa nad Zalewem Wiślanym w czasach nowożytnych doprowadził do pewnej dezintegracji struktury osadniczej.
29	<u>Łęcze - mezojednostka osadnicza 4.1</u>	1. Duża średniowieczna wieś kmieca zasługuje na ochronę struktury przestrzennej niwy siedliskowej - sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w skali 1:2000 dla całej niwy siedliskowej i strefy ochrony otoczenia zespołu ruralistycznego. 2. Wieś Łęcze jest ważnym węzłem dróg historycznych i tras turystycznych (Ścieżka Kościelna, Ścieżka Majowa, Zautek, Droga Młyńska, Droga Kościelna) wymagających ucztyelnienia i wykorzystania . 3. Organizacja struktury przestrzennej jednostki: 1) utrzymanie historycznego podziału na niwy: siedliskową, rolne i leśne; 2) przeciwdziałanie lokalizacji nowych siedlisk poza granicami historycznej zabudowy niwy siedliskowej. 4. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych: 1) utrzymanie tradycyjnego układu zabudowy niwy siedliskowej, 2) przeciwdziałanie dalszemu zalesianiu niw rolnych.
30	Majątek Bogdaniec (Hohenhaff) (Bogdaniec) 4.1.1.	1. Dla całego terenu dawnego majątku wymagane sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w skali 1:1000.
31	Cegielnia i port 4.1.2..	1. Dla całego terenu dawnego majątku wymagane sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w skali 1:1000.
32	<u>Peklewo - mezojednostka osadnicza 4.2.</u>	1. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych: 1) przywrócenie historycznego charakteru parku leśnego, 2) restytucja zabudowy wyłącznie w miejscu historycznych siedlisk.
33	Dwór Peklewo 4.2.1.	1. Wskazana restytucja zespołu dworskiego jako ośrodka turystycznego powiązanego ze stacją kolejową i węzłem tras turystycznych.

34	Cegielnia 4.2.2.	1. Rozważyć adaptację dawnej cegielni na cele stacji wodnej.
35	Folwark "Nowe Pęklewo" 4.2.3.	1. Odtworzenie tradycji stacji turystycznej w Nowym Pęklewie (zajazd).
36	<u>Suchacz</u> - mezojednostka osadnicza 4.3.	1. Z uwagi na zasoby dziedzictwa kulturowego dla całego terytorium wsi Suchacz wymagane sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w skali 1:1000.; kontynuowanie tradycji turystycznego zagospodarowania. 2. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych: 1) zasada dobrej kontynuacji: utrzymanie zabudowy ekstensywnej, na dużych działkach (ponad 1500 m ²) i w otoczeniu parkowo-ogrodowym.
37	Cegielnia i port 4.3.1.	1. Zalecana adaptacja na potrzeby bazy turystyki wodnej.
38	Zamek 4.3.2.	1. Zalecany powrót do tradycji turystycznego zagospodarowania.
39	Próchnik - makrojednostka osadnicza 5.	
40	<u>Próchnik</u> - mezojednostka osadnicza 5.1.	1. Organizacja struktury przestrzennej jednostki: 1) utrzymanie historycznego podziału na niwy: siedliskową, rolne i leśne; 2) przeciwdziałanie lokalizacji nowych siedlisk poza granicami historycznej zabudowy niwy siedliskowej. 2. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych: 1) utrzymanie tradycyjnego układu zabudowy niwy siedliskowej, 2) przeciwdziałanie dalszemu zalesianiu niw rolnych.
41	Jelenia Dolina - mikrojednostka osadnicza 5.1.1.	1. Restytuowanie tradycji turystycznego zagospodarowania.
42	Majątek "Leszków" 5.1.2.	1. Dla ochrony wartości kulturowych kształtowanie zabudowy zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Próchnik.
43	<u>Kamionek Wielki</u> - mezojednostka 5.2.	1. W kształtowaniu zabudowy uwzględniać, że jeszcze pod koniec XVIII wieku ponad połowa gruntów wsi była zalesiona (część południowa). 2. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych: 1) zasada dobrej kontynuacji: utrzymanie zabudowy ekstensywnej, na dużych działkach (ponad 1500 m ²) i w otoczeniu parkowo-ogrodowym.
44	<u>Nadbrzeże (Reimannsfelde)</u> - mezojednostka 5.3.	1. Z uwagi na dużą koncentrację zasobów dziedzictwa kulturowego, stanowiska archeologiczne oraz obserwowane ożywienie inwestycyjne - dla całego obszaru wymagane jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w skali 1:1000.
45	Kurort Połoniny (Reimannsfelde) 5.3.1.	1. Z uwagi na ochronę wartości niematerialnych i tradycji miejsca, wskazana restytucja funkcji uzdrowiska.
46	Cegielnia i Port 5.3.2.	1. Wskazana adaptacja na bazę turystyki wodnej.
47	Osada młyńska "Młyn Dolny" 5.3.3.	1. Z uwagi na tradycję turystyczną miejsca i sąsiedztwo stanowisk archeologicznych, wskazana adaptacja na bazę turystyki kwalifikowanej.
48	Osada młyńska "Młyn Górny" 5.3.4.	1. W rejonie siedliska młyńskiego znajduje się węzeł tras turystycznych i dróg wczesnośredniowiecznych; z uwagi na tradycję turystyczną oraz stanowiska archeologiczne wskazana adaptacja miejsca na bazę turystyki kwalifikowanej.
49	Ogrodniki - mezojednostka osadnicza 6.	1. Organizacja struktury przestrzennej jednostki: 1) utrzymanie historycznego podziału na niwy: siedliskową, rolne i leśne, 2) przeciwdziałanie lokalizacji nowych siedlisk poza granicami historycznej zabudowy niwy siedliskowej. 2. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych: 1) utrzymanie tradycyjnego układu zabudowy niwy siedliskowej, 2) przeciwdziałanie dalszemu zalesianiu niw rolnych.
50	<u>Leśnictwo Rakowo 6.1.</u>	1. Zasoby dziedzictwa niematerialnego i tradycja turystyczno - rekreacyjnego wykorzystania wskazują na potrzebę dobrej kontynuacji XIX-to wiecznej kultury organizacji i użytkowania przestrzeni.
51	Krasny Las - mezojednostka osadnicza 7.	1. Właściciele majątku w II połowie XIX wieku - podobnie jak właściciele Kadyn - prowadzili "protoekologiczną" gospodarkę przestrzenną, wykorzystując potencjalne możliwości środowiska geograficznego; po 1945 roku wiele z tych wartości zaprzepaszczono, ale wiele przetrwało i może być kontynuowane. 2. Adaptacja istniejących siedlisk.
52	<u>Las "Oberwald" 7.2.</u>	1. Las dworski pod koniec XIX wieku przybrał częściowo charakter publicznego parku leśnego z uwagi na sąsiedztwo zagospodarowań turystycznych; pomimo włączenia do kompleksu lasów państwowych powinien utrzymać swój "autonomiczny" charakter.
53	<u>Las "Mittelwald" 7.3.</u>	1. Las dworski pod koniec XIX wieku przybrał częściowo charakter publicznego parku leśnego z uwagi na sąsiedztwo zagospodarowań turystycznych; pomimo włączenia do kompleksu lasów państwowych powinien utrzymać swój "autonomiczny" charakter.
54	<u>Las "Unterwald" 7.4.</u>	1. Las dworski pod koniec XIX wieku przybrał częściowo charakter publicznego parku leśnego z uwagi na sąsiedztwo zagospodarowań turystycznych; pomimo włączenia do kompleksu lasów państwowych powinien utrzymać swój "autonomiczny" charakter.
55	<u>Osada młyńska</u> <u>"Geysmerode" 7.5.</u>	1. Wskazana restytucja zespołu młyńskiego i adaptacja na cele turystyki kwalifikowanej.
56	Jagodnik - mezojednostka osadnicza 8.	1. Pod koniec XVIII wieku była to dość duża wieś kmiecia. 2. Ze względu na XIX wieczne struktury turystyczne i rekreacyjne w sąsiedztwie wsi, wskazana adaptacja wg formuły "miękkiej turystyki" lub agroturystyki w powiązaniu z otaczającymi lasami. 3. Organizacja struktury przestrzennej jednostki: 1) utrzymanie historycznego podziału na niwy: siedliskową, rolne i leśne, 2) przeciwdziałanie lokalizacji nowych siedlisk poza granicami historycznej zabudowy niwy siedliskowej. 4. Kształtowanie zabudowy i użytkowanie gruntów niezabudowanych: 1) utrzymanie tradycyjnego układu zabudowy niwy siedliskowej, 2) przeciwdziałanie dalszemu zalesianiu niw rolnych.
57	Dąbrowa	1. Z uwagi na silne procesy urbanizacyjne, dla całego obszaru niwy siedliskowej wymagane sporządzenie

	- mezojednostka osadnicza 9.	miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w skali 1:2000.
58	Jagodna-Zawiszyn - mezojednostka osadnicza 10.	1. Terytorium znajduje się w dużej części poza obecnymi granicami PKWE.
59	Las miejski – Ceglany Las (Ziegelwald) 10.1.	1. Kontynuować tradycję publicznego lasu miejskiego i jego rekreacyjnego wykorzystania.
60	Zajazd (Drewshof) - mezojednostka osadnicza 11.	1. Jednostka w dużej części obecnie poza granicami PKWE.
61	Hamernia "Kupperhammer" 11.1.	1. Zalecana adaptacja na cele turystyczne.
62	Bażantarnia – Stagniewo - mezojednostka osadnicza 12.	1. Jednostka w całości powinna uzyskać status rezerwatu kulturowego, wymagana restytucja historycznych funkcji poszczególnych obiektów i miejsc.
63	Majątek Stagniewo 12.1.	1. Zalecana pełna integracja d. majątku z kompleksem parku leśnego Bażantarni.
64	Las Bażantarnia 12.2.	1. Zalecane odtworzenie historycznego programu zespołu rekreacyjno - turystycznego.

ROZDZIAŁ 3 OCHRONA KRAJOBRAZU.

§ 1. Zabudowa.

1. Wyróżnia się następujące rodzaje zabudowy i określa kierunki działań:

1) osadnictwo zwarte:

- a) miasto Tolkmicko - ochrona, porządkowanie, rekompozycja,
- b) wsie zwarte: Kamionek Wik., Suchacz, Łęcze, Próchnik - ochrona, rekompozycja,
- c) wsie zwarte i folwarki (dawne PGR-y):
 - Ogrodniki - ochrona,
 - Chojnowo, Nowinka - uporządkowanie,
 - Ogrodniki, Stagniewo - estetyzacja,
 - Dąbrowa - dawny PGR - rekompozycja,

2) osiedla rozproszone:

- a) tereny dawnej cegielni Luizy, ośrodki wypoczynkowe - rekompozycja,
- b) zakład produkcyjny na pn. od wsi Nowinka - rekompozycja, estetyzacja,
- c) pozostałości dawnych cegielni w Pęklewie - rekompozycja,

3) zespoły zabytkowe o szczególnej wartości:

- a) część miasta Tolkmicko - ochrona, rekompozycja,
- b) majątek Bogdaniec, dawny zespół kuracyjny Połoniny - rekompozycja,
- c) dawny folwark „Luizy” - możliwość adaptacji dawnego siedliska,
- d) leśniczówka „Nowy Wiek” - utrzymanie, dodanie funkcji turystycznej,
- e) Łęcze, Próchnik, folwark Pagórki - ochrona, rekompozycja,
- f) siedliska dawnych młynów i pensjonatów wzdłuż rzeki Kumieli - rekompozycja,
- g) Ogrodniki, folwark Stagniewo - ochrona poprzedzona rewaloryzacją,
- h) Kadyny - zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem, cegielnie, tradycja miejsca folwarku Ostrogóra - pełna ochrona oraz częściowo rekompozycja fragmentów zespołu,
- i) leśniczówka - dawny zajazd i pensjonat w Nowym Pęklewie - rewaloryzacja i rekonstrukcja,
 - dawne urządzenia rekreacyjno-wypoczynkowe Lasu Miejskiego Bażantarnia - ochrona, rewaloryzacja i rekonstrukcja.

2. Określa się następujący zakres wyżej wyróżnionych działań:

1) ochrona:

- a) ochrona istniejących tradycyjnych form zabudowy i zagospodarowania działki,
- b) zakaz rozbudowy i przebudowy obiektów zgodnie z wytycznymi Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

2) uporządkowanie:

- a) uporządkowanie i wprowadzenie estetycznych elementów małej architektury oraz zieleni towarzyszącej: ogrodzenia, nawierzchnie, drzewa, krzewy,
- b) przywrócenie oryginalnej, tradycyjnej kolorystyki elewacji i materiału pokryć dachowych,
- c) likwidacja szpecących elementów zainwestowania (substandardowa zabudowa gospodarcza, opuszczone budynki obsługi rolnictwa powstałe po 1945 roku, napowietrzne linie energetyczne),
- d) dla realizacji powyższych działań należy wykonać miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miejscowości oraz opracować wzornik architektoniczno - krajobrazowy gospodarowania przestrzenią,

3) estetyzacja:

- a) przebudowa istniejących obiektów architektonicznych i zagospodarowania niezgodnych z charakterem regionalnym,
- b) wprowadzenie zieleni maskującej, reorganizacja przestrzenna zagospodarowania terenu,
- c) dla realizacji powyższych działań należy wykonać miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miejscowości lub terenu zorganizowanej działalności inwestycyjnej oraz opracować wzornik architektoniczno - krajobrazowy gospodarowania przestrzenią,

4) rekompozycja:

- a) dla zniekształconych zabytkowych układów przestrzennych rewaloryzacja konserwatorska,
- b) przebudowa istniejących obiektów architektonicznych i zagospodarowania niezgodnych z charakterem regionalnym lub ich likwidacja,
- c) wprowadzenie zieleni maskującej, wprowadzenie nowych kompozycji i układów zieleni,
- d) reorganizacja przestrzenna zagospodarowania terenu,
- e) możliwa zmiana funkcji obiektów na funkcje związane na przykład z turystyką i rekreacją,
- f) wprowadzenie nowej zabudowy podnoszącej wartość estetyczną miejscowej przestrzeni,
- g) dla realizacji powyższych działań należy wykonać miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miejscowości lub terenu zorganizowanej działalności inwestycyjnej oraz opracować wzornik architektoniczno-krajobrazowy zagospodarowania przestrzeni.

3. Ustala się działania specjalne:

- 1) rekompozycja terenów ogródków działkowych: wykonanie odrębnego kompleksowego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zorganizowanej działalności inwestycyjnej,
- 2) dopuszczalne kierunki rozwoju miejscowości: wprowadzenie nowej zabudowy wyłącznie na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w formie wymiany zabudowy istniejącej i uzupełnienia historycznego układu rozplanowania miejscowości.

§ 2. Tereny niezabudowane.

1. Wyróżnia się poniższe rodzaje terenów nie zabudowanych i kierunki działań:

1) założenia krajobrazowe specjalne:

- a) komponowane założenie makrokrajobrazowe dawnych dóbr rycerskich Kadyny - komponowany krajobraz zawierający tereny leśne, wnętrza krajobrazowe, polany oraz tzw. upięszony krajobraz rolniczy – pełna ochrona oraz dla fragmentów przestrzeni (polana śródleśna i folwark Ostrogóra) uporządkowanie,
- b) komponowane założenie makrokrajobrazowe dawnych dóbr rycerskich Pęklewo - komponowany krajobraz leśny, polany śródleśne, przecinki, lunety widokowe, wylesione wzgórze - punkty widokowe,
- c) park leśny Bażantarnia - komponowany krajobraz leśny i komponowany krajobraz otwarty z polanami, wnętrzami krajobrazowymi, komponowanymi układami zadrzewień, żywopłotów, alei - ochrona, rekompozycja,

2) wnętrza krajobrazowe i przedpola ekspozycyjne wysokiej wartości:

- a) terasa nadzalewowa, pełniąca rolę przedpola ekspozycyjnego na krawędź Wysoczyzny - uporządkowanie,
- b) przedpole widokowe Tolkmicka - uporządkowanie,
- c) otoczenie wsi Łęcze, część zabytkowego rozłogu wsi Próchnik, polana przyleśna na wschód od wsi Próchnik - szczególna ochrona,
- d) smuga łąk bezpośrednio nad Zalewem Wiślanym eksponująca przylegający doń masyw lasu - ochrona,
- e) wnętrza „wodne” jezior śródleśnych: Goplenica, Martwe, Stare - utrzymanie, ochrona brzegów przed obcymi elementami zagospodarowania,
- f) wnętrza krajobrazu uprawowego wokół wsi Ogrodniki, Nowinka i Chojnowo - szczególna ochrona,

3) zadrzewienia śródpolne jako komponenty wnętrza krajobrazowych:

- a) na wschód od linii drogi Trakt Królewiecki - szczególna ochrona,

4) tereny leśne:

- a) kierunki działań zgodne ze wskazaniami ochrony przyrody.

2. Określa się następujący zakres wyżej wyróżnionych działań:

1) szczególna ochrona:

- a) zachowanie dotychczasowego sposobu zagospodarowania i użytkowania,
- b) pozostawienie istniejącego rozłogu, miedz i ścieżek, zieleni śródpolnej, przydrożnej, grup i kęp zadrzewień i zakrzewień,
- c) całkowity zakaz zabudowy za wyjątkiem uzasadnionego funkcjonalnie i kompozycyjnie odtworzenia nieistniejących siedlisk historycznych,
- d) konieczna likwidacja bądź neutralizacja widokowa wszelkich elementów szpecących wytypowanych na podstawie indywidualnego rozpoznania i studiów widokowych,

2) uporządkowanie:

- a) likwidacja bądź neutralizacja widokowa wszelkich elementów szpecących wytypowanych na podstawie indywidualnego rozpoznania i studiów widokowych,
- b) dopuszczalne wprowadzenie nowej zabudowy i zagospodarowania na ściśle określonych warunkach na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i studiów krajobrazowych,

3) rekompozycja:

- a) dla zniekształconych zabytkowych układów przestrzennych rewaloryzacja konserwatorska,
- b) kompleksowa przebudowa kompozycji, likwidacja lub przebudowa i restylizacja elementów szpecących (substandardowych, niezgodnych z charakterem otoczenia, niekorzystnie dominujących nad otoczeniem),

- c) wprowadzenie zieleni maskującej towarzyszącej zabudowie oraz tworzącej samodzielne układy kompozycyjne,
- d) wykonanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu zorganizowanej działalności inwestycyjnej,

4) inne: dla terenów lasów działania zgodne z zasadami ochrony przyrody.

§ 3. Ciągi komunikacyjne.

1. Wyróżnia się następujące rodzaje ciągów i kierunki działań:

- 1) drogi alejowe o charakterze zabytkowym i wysokiej wartości krajobrazowej:
 - a) aleja topolowa z topoli czarnej odm. piramidalnej długości ok. 8 km na pn od miejscowości Jagodna - rekultywacja przyrodniczo-krajobrazowa, oczyszczenie poboczy dla widoku,
 - b) aleja kasztanowa Jagodna - relikty trzech założeń dworsko-parkowych (Jagodna Mała, Jagodna Wielka, Zawiszyn) - rekultywacja przyrodniczo-krajobrazowa, oczyszczenie poboczy dla widoku,
 - c) aleja lipowo - dębowa Rubno Wlk. - Próchnik - bieżąca pielęgnacja drzewostanu i utrzymanie porządku na poboczach,
 - d) alejowa droga publiczna Elbląg - Próchnik (fragment na terenie PKWE) - rekultywacja przyrodniczo-krajobrazowa,
 - e) wszystkie drogi alejowe na terenie specjalnego komponowanego założenia makrokrajobrazowego dawnych dóbr rycerskich Kadyny - ochrona i rekultywacja przyrodniczo - krajobrazowa,
 - f) relikty dawnych alei promenadowych Lasu Miejskiego Bażantarnia - rekultywacja przyrodniczo-krajobrazowa,
- 2) drogi alejowe o wysokiej wartości krajobrazowej:
 - a) alejowa droga łącząca miejscowości: Kamionek Wlk.- Połoniny - Suchacz - Łęcze - bieżąca pielęgnacja drzewostanu i utrzymanie porządku na poboczach,
 - b) alejowa droga Suchacz - Kadyny (fragment) - rekultywacja przyrodniczo-krajobrazowa,
 - c) alejowa droga Kadyny - Tolkmicko - Pogrodzie - rekultywacja przyrodniczo-krajobrazowa (odcinka drogi na wschód od Tolkmicka), bieżąca pielęgnacja drzewostanu i utrzymanie porządku na poboczach,
 - d) alejowa droga łącząca Łęcze z Ogrodnikami - bieżąca pielęgnacja drzewostanu i utrzymanie porządku na poboczach,
 - e) system alejowych dróg publicznych: Elbląg - Frombork, Tolkmicko - Pogrodzie (fragment), w rejonie wsi Ogrodniki, Elbląg - Kamiennik Wlk. - Milejewo - bieżąca pielęgnacja drzewostanu i utrzymanie porządku na poboczach, w tym: oczyszczanie poboczy dla uczynienia widoków dla odcinków (przy drodze Pagórki - Ogrodniki fragment na pn od miejscowości Ogrodniki; przy drodze Milejewo - Ogrodniki; przy drodze Trakt Królewiecki fragment między miejscowością Dąbrowa a Milejewem),
 - f) wszystkie wytyczone trasy krajoznawcze i ścieżki spacerowe w obrębie obecnej Bażantarni - utrzymanie, uczynienie, rewaloryzacja konserwatorska, częściowo modernizacja i wprowadzenie nowych tras,
- 3) trasy krajoznawcze:
 - a) trasy krajoznawczo historyczne:
 - nadbrzeżna kolej turystyczna - utrzymanie,
 - „Długi Węgorz” - modernizacja, oznakowanie,
 - Trakt Tolkmicki - utrzymanie, oznakowanie,
 - Długi Węgorz, Czarna Droga - uczynienie przebiegu,
 - Czarna Droga, Węglowa Droga - utrzymanie, modernizacja, oznakowanie,
 - Ceglana Droga, Młyńska Droga - utrzymanie oznakowania,
 - Trakt Królewiecki - utrzymanie, modernizacja oznakowania,
 - Droga Menonitów, Ścieżka Majowa, Ścieżka Filozofów, Ścieżka Kościelna - uczynienie, modernizacja, oznakowanie,
 - Rakowski Szlak (fragment) - nazwa proponowana, uczynienie, modernizacja, oznakowanie,
 - Droga Siedmiu Gwiazd, droga wiodąca do dawnego zajazdu i leśniczówki „Plebanka”, Droga Pięknych Widoków, Długi Zaulek - uczynienie, modernizacja, oznakowanie,
 - b) trasy turystyczne proponowane:
 - „Droga Luizy” - uczynienie, oznakowanie,
 - „Tolkmicka Aleja” - bieżąca pielęgnacja drzewostanu i utrzymanie porządku na poboczach,
 - Kasztanowa Droga, Lipowa Droga, Droga Młyńskiego Jaru, Szlak Czarnej Jagody, Droga Niskich Łąk, Pruska Droga - wytyczenie, modernizacja, wprowadzenie urządzeń, oznakowanie,
 - Droga Przez Pagórki, „Przy Jeleniej Karczmi” - nazwy proponowane, modernizacja, oznakowanie,
 - Droga Luizy, Aleja Tolkmicka, Kmieca Droga, Alejowy Szlak - modernizacja, oznakowanie,
 - Droga Czerwonych Buków - nazwa proponowana, wytyczenie, oznakowanie.

2. Określa się następujący zakres wyróżnionych wyżej działań:

- 1) rekultywacja przyrodniczo - krajobrazowa obsadzeń:
 - a) przegląd stanu zdrowotno - sanitarnego zadrzewienia oraz przeprowadzenie zabiegów leczniczych,
 - b) uzupełnienie zadrzewienia za pomocą przesadzeń dorosłych drzew (tam, gdzie to możliwe), bezwzględnie konieczna ich pielęgnacja i stały dozór przez okres trzech lat po posadzeniu,
- 2) oczyszczenie poboczy dla uczynienia widoków:
 - a) stałe wykaszanie poboczy i czyszczenie rowów. Korekta form zakrzewień i zadrzewień na podstawie indywidualnego rozpoznania i studiów widokowych wzdłuż wyznaczonych ciągów ekspozycyjnych,

- 3) uczynienie i odtworzenie przebiegu tras historycznych i ich dawnych urzędzeń:
 - a) oczyszczenie, udrożnienie i zmodernizowanie nawierzchni ciągu komunikacyjnego,
 - b) wprowadzenie tablic objaśniających z nazwą własną trasy i opisem jej przebiegu i elementów,
 - c) wyeksponowanie i ułatwienie dojścia do elementów związanych z trasą,
 - d) odtworzenia urzędzeń związanych z funkcją turystyczną trasy,
- 4) wprowadzenie nowej trasy:
 - a) działania j.w.,
 - b) wprowadzenie nowych urzędzeń związanych z funkcją turystyczną trasy.

3. Ustala się działania specjalne związane z trasami turystycznymi:

- 1) adaptacja starego siedliska:
 - a) adaptacja istniejącej substancji budowlanej, odbudowa bądź rekonstrukcja obiektów nieistniejących z przeznaczeniem na funkcje związane z turystyką, wypoczynkiem i edukacją krajoznawczą,
 - b) forma architektoniczna i sposób zagospodarowania działki na ściśle określonych warunkach na podstawie wytycznych konserwatorskich.

§ 4. Elementy związane z ekspozycją krajobrazową.

1. Wyróżnia się następujące punkty widokowe i działania z nimi związane:

- 1) istniejące, współczesne - do zachowania:
 - a) przy Pomniku Ofiar Stutthofu - proponowana nazwa „Pomnik Ofiar Stutthofu” - uporządkowanie, modernizacja, zagospodarowanie: miejsca postojowe, ławki, informacja o pomniku,
 - b) na wschód od Suchacza - proponowana nazwa „Widok na Zalew” - uporządkowanie, modernizacja, zagospodarowanie: pełne zagospodarowanie turystyczne, mała gastronomia, parking, sanitariaty, informacja o PKWE,
- 2) istniejące, historyczne - do zachowania:
 - a) Góra Samolot - uporządkowanie i modernizacja, zagospodarowanie: siedziska, informacja o panoramie widocznej z punktu i o PKWE,
 - b) od południowej strony wsi Łęcze - proponowana nazwa „Angielska Faktoria”, uporządkowanie, modernizacja, zagospodarowanie: możliwość adaptacji historycznego siedliska na zajazd,
 - c) „Miejsce Thora”, „Widok Wodana” - utrzymanie stanu istniejącego,
- 3) historyczne nieistniejące - do odtworzenia:
 - a) we wsi Łęcze - proponowana nazwa „Wielka Góra Plantacyjowa”, zagospodarowanie: siedziska, informacja o PKWE,
 - b) we wsi Łęcze - proponowana nazwa „Stary Wiatrak”, zagospodarowanie: adaptacja ruin wiatraka i historycznego siedliska na obiekt turystyczny,
 - c) we wsi Próchnik - proponowana nazwa „Łubinowe Wzgórze”, zagospodarowanie: adaptacja historycznego siedliska dawnego młyna wietrznego na obiekt turystyczny,
 - d) w parku kadyńskim - rekonstrukcja konserwatorska, nazwa proponowana „Plac Św. Jerzego”, zagospodarowanie zgodne ze wskazaniami konserwatorskimi i całościową koncepcją rekonstrukcji zabytkowego założenia przestrzennego,
 - e) na leśnej tradycyjnej trasie krajoznawczej - nazwy historyczne „Wzgórze Karola” i „Wzniesienie Phillipsa”, zagospodarowanie: siedziska, głazy,
 - f) wszystkie elementy wprowadzone w myśl romantycznego programu Lasu Miejskiego w obrębie dzisiejszej Bażantarni - pełna ochrona, rewaloryzacja i rekonstrukcja konserwatorska, wprowadzenie nowych obiektów zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi,
- 4) projektowane:
 - a) „Na Zakręcie” - zorganizowanie punktu, zagospodarowanie: miejsca postojowe, ławki, informacja o PKWE,
 - b) we wsi Łęcze - proponowana nazwa „Łęczyńska Luneta”; zagospodarowanie: miejsca postojowe, ławki, informacja o wsi Łęcze z planem wsi,
 - c) na wzniesieniach nad Zalewem Wiślanym w okolicy Kamionka Wilk., zespół rozległych platform widokowych - proponowana nazwa „Maciejowe Wzgórze”, zagospodarowanie: siedziska, informacja o panoramie widocznej z punktu,
 - d) na trasie Łęcze - folwark Pagórki - proponowana nazwa „Felkowa Polana”, zagospodarowanie: miejsca postojowe, ławki, informacja o PKWE,
 - e) na południe od wsi Ogrodniki - proponowana nazwa „Wiatrakowe Wzgórze”, zagospodarowanie: adaptacja istniejącego tradycyjnego siedliska „Wiatrakowe Wzgórze”,
 - f) na północ od Krasnego Lasu - proponowana nazwa „Leśna Brama”, zagospodarowanie: miejsca postojowe, ławki, informacja o PKWE.

2. Wyróżnia się następujące odcinki ciągów widokowych o najwyższych walorach krajobrazowych i określa zasady ich kształtowania:

- 1) z nadbrzeżnej kolei turystycznej na Zalew Wiślany - utrzymanie,
- 2) z drogi „Trakt Tolkmicki” na wewnątrz przyleśne na wschód od wsi Próchnik - ochrona,
- 3) z drogi Próchnik - Łęcze na panoramę wsi Łęcze i Zalew Wiślany - ochrona,

- 4) z Drogi Menonitów w kierunku północnym i południowym na krajobraz uprawowy oraz wieś Próchnik - ochrona,
- 5) z drogi od punktu widokowego „Zielony Widok” do Chojnowa obustronnie, z drogi Ogrodniki - Milejewo obustronnie - ochrona,
- 6) z drogi Kadyny - Tolkmicko na wschód od Kadyn - ochrona,
- 7) z drogi Suchacz - Kadyny w rejonie lasu dawnego Gaju Św. Echa - utrzymanie,
- 8) wszystkie elementy wprowadzone w myśl romantycznego programu Lasu Miejskiego w obrębie dzisiejszej Bażantarni - pełna ochrona, rewitalizacja i rekonstrukcja konserwatorska, wprowadzenie nowych obiektów zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi.

3. Wyróżnia się najważniejsze widoki panoram miejscowości:

- 1) z wód Zalewu Wiślanego w kierunku zespołu kadyńskiego - ochrona poprzedzona rekompozycją zniekształceń,
- 2) z wód Zalewu Wiślanego na Suchacz - rekompozycja zniekształceń,
- 3) na Tolkmicko - ochrona, uporządkowanie, rekompozycja zniekształceń,
- 4) na Próchnik - ochrona,
- 5) na Łęcze - ochrona,
- 6) na folwark Pagórki - rekompozycja zniekształceń,
- 7) dla całej panoramy miejscowości: Nowinka oraz dla części panoramy miejscowości Ogrodniki - ochrona,
- 8) dla części panoramy miejscowości: Ogrodniki - uporządkowanie,
- 9) wszystkie elementy wprowadzone w myśl romantycznego programu Lasu Miejskiego w obrębie dzisiejszej Bażantarni - pełna ochrona, rewitalizacja i rekonstrukcja konserwatorska, wprowadzenie nowych obiektów zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi.

4. Ustala się następujące działania dotyczące punktów i ciągów widokowych:

- 1) zagospodarowanie punktów widokowych:
 - a) uporządkowanie i modernizacja istniejących punktów widokowych wraz z rekompozycją widoku,
 - b) zorganizowanie nowych punktów widokowych na bazie „tradycji miejsca” bądź w nowym miejscu na podstawie szczegółowych badań terenowych,
 - c) zagospodarowanie nowych punktów widokowych o różnym stopniu intensywności w zależności od potrzeb i charakteru miejsca,
 - d) wprowadzenie dla wszystkich punktów widokowych nazw własnych i umieszczenia jej w informatorach i przewodnikach turystycznych,
- 2) kształtowanie panoram miejscowości i ich ochrona:
 - a) pełna ochrona „linii nieba” panoramy oraz jej pozytywnej „treści”,
 - b) likwidacja elementów szpecących bądź agresywnych formą lub barwą,
 - c) wszelkie działania inwestycyjne na terenie miejscowości muszą być poddane ocenie wpływu na jej panoramę,
 - d) całkowity zakaz wprowadzenia elementów kubaturowych (także zieleni wysokiej oraz plantacji krzewów) na obszarze przedpola ekspozycyjnego panoramy,
- 3) uporządkowanie:
 - a) likwidacja lub zamaskowanie niekorzystnych dominant, subdominant i akcentów oraz elementów szpecących bądź agresywnych formą lub barwą,
 - b) odślonięcie i uczytelnienie dominant, subdominant i akcentów o formach zharmonizowanych z całością wizerunku panoramy,
 - c) wprowadzenie zieleni korygującej towarzyszącej zabudowie,
 - d) wszelkie działania inwestycyjne na terenie miejscowości winny być poddane ocenie wpływu na jej panoramę,
 - e) zakaz wprowadzania elementów kubaturowych (także zieleni wysokiej oraz plantacji krzewów) w przedpola ekspozycyjne panoramy w miejscowościach wyznaczonych na podstawie indywidualnego rozpoznania i studiów widokowych,
- 4) rekompozycja (naprawa zniekształceń):
 - a) likwidacja lub zamaskowanie niekorzystnych dominant, subdominant i akcentów oraz elementów szpecących bądź agresywnych formą lub barwą,
 - b) odślonięcie i uczytelnienie dominant, subdominant i akcentów o formach zharmonizowanych z całością wizerunku panoramy,
 - c) wprowadzenie zieleni korygującej towarzyszącej zabudowie oraz zieleni maskującej w postaci zaprojektowanych jej kompozycji i układów,
 - d) wszelkie działania inwestycyjne na terenie miejscowości winny być poddane ocenie wpływu na jej panoramę.

DZIAŁ IV ZASADY GOSPODARKI W PKWE I WYTYCZNE DO MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO I STUDIÓW UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

ROZDZIAŁ 1 ROZWÓJ I STRUKTURA OBSZARÓW FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNYCH.

§ 1. Reguły wdrażania zrównoważonego rozwoju w PKWE.

1. Ustala się następujące reguły wdrażania zrównoważonego rozwoju w parku:

- 1) polityka rozwoju zrównoważonego jako kierunkowy wyznacznik kształtowania przestrzeni gmin,

- 2) efektywna ochrona zasobów środowiska przyrodniczego oraz kształtowanie powiązanego przestrzennie systemu terenów ekologicznie ważnych,
- 3) racjonalizacja gospodarki zasobami środowiska przez oszczędność w gospodarowaniu zasobami i energią w produkcji oraz w gospodarstwach domowych,
- 4) minimalizacja konfliktów środowiskowych przez kompleksową restrukturalizację technologiczną i przestrzenną obszarów i obiektów konfliktowych,
- 5) rozbudowa i modernizacja systemów infrastruktury technicznej ochrony środowiska.

2. Określa się założenia rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych:

- 1) na obszarze parku powinny być realizowane różnorodne cele społeczne i gospodarcze, pod warunkiem, że nie będą powodowały negatywnych skutków dla ochrony wartości parku,
- 2) w szczególności powinny rozwijać się działalności, które posiadają ugruntowane podstawy przyrodnicze (warunki położenia i cechy klimatu) i kulturowe (tradycję, doświadczenia):
 - a) leśnictwo,
 - b) rolnictwo,
 - c) rybołówstwo zalewowe,
 - d) turystyka i rekreacja, w szczególności turystyka kwalifikowana, sporty wodne, agroturystyka,
 - e) edukacja,
 - f) badania naukowe.

3. Wyróżnia się następujące strefy (obszary) funkcjonalno-przestrzenne parku:

- 1) [I] Strefa przyzalewowa,
- 2) [II] Strefa leśno-rolnicza,
- 3) [III] Strefa rolnicza,
- 4) [IV] Strefa miejska i podmiejska Elbląga.

4. Ustala się podstawowe kierunki gospodarowania w poszczególnych strefach:

- 1) [I] Strefa przyzalewowa:
 - a) zachowanie wielofunkcyjnego charakteru i odmienności poszczególnych części strefy,
 - b) ochrona wybitnych wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych,
 - c) ochrona lub odtworzenie charakterystycznych sposobów gospodarowania (rybołówstwo i turystyka nadmorska);
- 2) [II] Strefa leśno-rolnicza:
 - a) ochrona wybitnych wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych,
 - b) zachowanie obecnego charakteru funkcjonalnego strefy,
 - c) zachowanie wykształconej struktury osadniczej;
- 3) [III] Strefa rolnicza:
 - a) zachowanie rolniczego charakteru strefy,
 - b) ochrona wartości kulturowych i krajobrazowych strefy;
 - c) zachowanie wykształconej struktury osadniczej w formie skupionych wsi;
- 4) [IV] Strefa miejska i podmiejska Elbląga:
 - a) ograniczenie negatywnego oddziaływania na wartości parku ze strony intensyfikowanego użytkowania rolniczego i ogrodów działkowych,
 - b) porządkowany i kontrolowany rozwój osadnictwa podmiejskiego,
 - c) ochrona zasobów wód podziemnych,
 - d) przystosowanie terenów leśnych do użytkowania rekreacyjnego.

§ 2. Zasady zagospodarowania stref funkcjonalno – przestrzennych.

1. Ustala się zasady zagospodarowania wyróżnionych części strefy [I] przyzalewowej:

- 1) Tolkmicko, Nowinka:
 - a) odtworzenie i zachowanie charakteru małego miasta nadmorskiego o rozwiniętych funkcjach rybackich i turystycznych,
 - b) zwiększanie zwartości struktury przestrzennej miasta,
 - c) porządkowanie zabudowy, szczególnie przedmieść oraz wzdłuż dróg dojazdowych,
 - d) ochrona i ekspozycja kulturowych i krajobrazowych wartości miasta,
 - e) wzbogacanie rangi usługowej ośrodka gminnego, szczególnie w zakresie obsługi czasu wolnego,
 - f) rekultywacja terenów poeksploatacyjnych (składowisko odpadów komunalnych, wyrobiska),
 - g) realizacja zadań edukacyjnych,
 - h) realizacja badań naukowych, ze szczególnym uwzględnieniem badań fauny i flory oraz badań archeologicznych,
- 2) Równina (terasa) Kadyńska:
 - a) zachowanie odrębności poszczególnych części składowych zagospodarowania równiny,
 - b) ochrona i ekspozycja wartości kulturowych i krajobrazowych miejscowości,

- c) przeciwdziałanie lokalizacji nowych budynków w oderwaniu od istniejących skupisk zainwestowania, z wyjątkiem rejonu portu,
- d) zapewnienie sposobu zagospodarowania gwarantującego wysoki standard i jakość obsługi w zespole pałacowo-parkowym,
- e) kształtowanie zagospodarowania wyłącznie dla kwalifikowanych form rekreacji,
- f) restytucja historycznego zagospodarowania wokół klasztoru,
- g) odtworzenie portu,
- h) realizacja punktu obsługi turystów w centrum wsi,
- i) realizacja zadań edukacyjnych,
- j) prowadzenie badań naukowych, ze szczególnym uwzględnieniem badań fauny i flory oraz badań archeologicznych,
- k) zabudowa i zagospodarowanie miejscowości wyłącznie zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wykonanym dla całej równiny,

3) pozostałe miejscowości: Pęklewo, Suchacz, Bogdaniec, Kamionek Wielki, Nadbrzeże, Jagodna:

- a) zachowanie rozczłonkowanego, gniazdowego charakteru zagospodarowania w postaci zespołu oddzielnych jednostek osadniczych,
- b) uporządkowanie, uczynienie i zachowanie odmienności struktury wewnętrznej poszczególnych miejscowości,
- c) odtworzenie i zachowanie nadmorskiego charakteru miejscowości o rozwiniętych funkcjach rybackich i turystycznych,
- d) zachowanie i wyeksponowanie walorów krajobrazowych,
- e) kształtowanie struktury wsi za pomocą obiektów nie większych od istniejących,
- f) rekultywacja terenów poprodukcyjnych i poeksploatacyjnych (wysypisko popiołów, wyrobiska),
- g) prowadzenie badań naukowych, ze szczególnym uwzględnieniem badań fauny i flory, badań archeologicznych oraz badań naturalnej sukcesji roślin na terenach zdegradowanych,
- h) realizacja zadań edukacyjnych,
- i) zabudowa i zagospodarowanie miejscowości wyłącznie zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

2. Określa się kierunki pożądanego rozwoju miejscowości nadzalewowych:

1) Tolkmicko:

- a) wypełnianie istniejących rezerw terenowych wewnątrz struktury miejskiej,
- b) ewentualny rozwój w kierunku południowym,

2) Kadyny:

- a) ewentualne wprowadzanie nowej zabudowy w nawiązaniu do istniejącej struktury zainwestowania (w sąsiedztwie istniejącej zabudowy w celu zachowania zwartości miejscowości),

3) Pęklewo, Suchacz, Bogdaniec, Nadbrzeże, Kamionek Wielki, Jagodna:

- a) zwiększanie zwartości zabudowy,
- b) ograniczanie ekspansji na strefę krawędziową.

3. Ustala się zasady zagospodarowania części strefy [II] leśno - rolniczej:

1) tereny leśne:

- a) zachowanie zwartości kompleksów leśnych,
- b) ograniczenie zainwestowania do obsługi gospodarki leśnej, szlaków turystycznych, oraz na określonych obszarach regulacji stosunków wodnych, ujmowania wód i ich przesyłu dla celów komunalnych,
- c) ograniczenie penetracji turystycznej poza wyznaczonymi drogami: wyznaczenie i urządzenie sieci szlaków pieszych i rowerowych, wyposażenie ich w obiekty małej architektury (ławki, schody, zadaszenia, WC, śmietniki itp.), zapewnienie dogodnego dojazdu do obszarów masowej penetracji,
- d) eliminowanie obiektów uciążliwych (wyrobiska, wysypiska odpadów),
- e) realizacja zadań edukacyjnych (przyrodniczo - krajobrazowa ścieżka dydaktyczna w okolicach Połonin),
- f) prowadzenie badań naukowych ze szczególnym uwzględnieniem badań fauny i flory oraz badań archeologicznych,

2) tereny rolnicze:

- a) ukierunkowanie rolnictwa na proekologiczne,
- b) przeciwdziałanie tworzenia nowych skupisk osadniczych, w tym rolniczych siedlisk zagrodowych, w oderwaniu przestrzennym od istniejących wsi,
- c) rekultywacja terenów poeksploatacyjnych (wyrobiska),

3) tereny wsi Łęcze, Pagórki, Jagodnik:

- a) rozwój wsi dopuszcza się jedynie w drodze wypełniania ich struktur przestrzennych i organicznego ich rozrastania się zgodnie z warunkami określonymi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- b) zachowanie charakteru fizjonomicznego i tradycyjnej struktury przestrzennej wsi przy wykorzystaniu tradycyjnych i charakterystycznych materiałów budowlanych, skali zabudowy i jej form.

4. Określa się kierunki pożądanego rozwoju miejscowości: Łęcze, Jagodnik, Chojnowo, Nowinka:

- 1) wypełnianie istniejących rezerw terenowych wewnątrz struktury wsi,

2) ewentualne wprowadzanie nowej zabudowy w nawiązaniu do istniejącej struktury zainwestowania (w sąsiedztwie istniejącej zabudowy w celu zachowania zwartości miejscowości).

5. Ustala się zasady zagospodarowania wyróżnionych części strefy [III] rolniczej:

1) tereny rolnicze:

- a) przeciwdziałanie tworzenia nowych skupisk osadniczych, w tym rolniczych siedlisk zagrodowych, w oderwaniu przestrzennym od istniejących wsi,
- b) przeciwdziałanie lokalizacji budynków, z wyjątkiem obiektów rekreacyjnych oraz realizowanych w obrębie istniejących rolniczych siedlisk zagrodowych,
- c) rekultywacja terenów poeksploatacyjnych (wyróbiska),
- d) zwiększenie zalesienia i zadrzewienia,
- e) prowadzenie badań naukowych ze szczególnym uwzględnieniem badań fauny i flory oraz badań archeologicznych,

2) tereny wsi (Chojnowo, Nowinka, Ogrodniki):

- a) rozwój wsi dopuszcza się jedynie w drodze wypełniania ich struktur przestrzennych i organicznego ich rozrastania się zgodnie z warunkami określonymi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- b) zachowanie charakteru fizjonomicznego i tradycyjnej struktury przestrzennej wsi przy wykorzystaniu tradycyjnych i charakterystycznych materiałów budowlanych, skali zabudowy i jej form.

6. Określa się kierunki pożądanego rozwoju miejscowości: Chojnowo, Nowinka:

1) wypełnianie istniejących rezerw terenowych wewnątrz struktury wsi; ewentualne wprowadzanie nowej zabudowy w nawiązaniu do istniejącej struktury zainwestowania (w sąsiedztwie istniejącej zabudowy w celu zachowania zwartości miejscowości).

7. Ustala się zasady zagospodarowania wyróżnionych części strefy [IV]miejskiej i podmiejskiej Elbląga:

1) lasy i parki leśne: Las Kumieli, Bażantarnia, Dąbrowskie Pustacie, Gronowskie Pustacie:

- a) ograniczenie penetracji turystycznej poza wyznaczonymi drogami, wyznaczenie i urządzenie sieci szlaków pieszych i rowerowych, zapewnienie dogodnego dojazdu do obszarów masowej penetracji,
- b) ograniczenie zainwestowania do urządzeń i obiektów małej architektury służących rekreacji podmiejskiej (wiaty, schody, urządzone miejsca odpoczynku, tablice informacyjne itp.),
- c) likwidacja lub ograniczenie negatywnego oddziaływania obiektów i urządzeń na stan wód podziemnych
- d) realizacja zadań edukacyjnych (Bażantarnia. Ścieżka przyrodniczo - dydaktyczna),
- e) prowadzenie badań naukowych ze szczególnym uwzględnieniem badań fauny i flory oraz badań archeologicznych,

2) tereny rolnicze z osiedlami Elbląg - Dąbrowa, Elbląg - Stagniewo, Elbląg - Próchnik:

- a) zachowanie i kształtowanie powiązań między obszarami leśnymi PKWE a terenami ekologicznie ważnymi w otoczeniu,
- b) preferencje dla ekologicznych metod wytwarzania żywności,
- c) likwidacja lub ograniczenie negatywnego oddziaływania obiektów i urządzeń na stan wód podziemnych,
- d) przeciwdziałanie wprowadzania mieszkalnictwa o dużej intensywności,
- e) przeciwdziałanie lokalizacji ogrodów działkowych,
- f) rekultywacja terenów poeksploatacyjnych (wyróbiska),
- g) możliwość uzupełniania istniejącej zabudowy przez obiekty rekreacyjno - wypoczynkowe lub turystyczne (np. ośrodek jeździecki) pod warunkiem zachowania niewielkiej skali jej układu przestrzennego i formy dostosowanej do krajobrazu wiejskiego oraz spełnienia wymagań środowiskowych dotyczących ochrony gleby, wód i powietrza,
- h) realizacja zadań edukacyjnych.

ROZDZIAŁ 2. OGÓLNE ZASADY I WARUNKI INWESTOWANIA.

1. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody w PKWE wprowadza się:

- 1) zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów prawo ochrony środowiska, z wyjątkiem tych dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko nie jest obowiązkowe i przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę parku krajobrazowego,
- 2) zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko nie dotyczy wykonywania zadań wynikających z planu ochrony parku, wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa, prowadzenia akcji ratowniczej oraz zadań związanych z bezpieczeństwem powszechnym oraz realizacji inwestycji celu publicznego w rozumieniu przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

2. Określa się następujące, ogólne zasady prowadzenia działalności produkcyjnej na terenie PKWE:

1) możliwość prowadzenia działalności produkcyjnej przy zapewnieniu:

- a) ograniczenia zasobochłonności, w tym terenochłonności i energochłonności,
- b) eliminowania uciążliwego wpływu działalności produkcyjnej dla środowiska i zdrowia ludzi,
- c) ewolucji rolnictwa i leśnictwa w kierunku ekologizacji,

- 2) w przypadku stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość negatywnego oddziaływania istniejących obiektów na środowisko, należy zobowiązać ich właścicieli do wykonania przeglądu ekologicznego.

ROZDZIAŁ 3. WYTYCZNE DO ROZWOJU DZIAŁÓW GOSPODARKI ORAZ PROPOZYCJE ELIMINACJI LUB OGRANICZENIA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISKA I ICH SKUTKÓW.

§ 1. Rolnictwo.

1. Na terenach rolniczych postuluje się propagowanie zasad zwykłej dobrej praktyki rolniczej ze szczególną preferencją programów rolno-środowiskowych.

2. Propaguje się zasady kształtowania krajobrazu rolniczego, wynikające z celów ochrony przyrody krajobrazu PKWE, protegujące formy tzw. rolnictwa ekologicznego:

- 1) kształtowanie struktury krajobrazu rolniczego w sposób stymulujący utrzymanie lub wzrost różnorodności biologicznej, przez różnicowanie warunków siedliskowych roślin i przez stwarzanie warunków ostojowych dla możliwie jak największej liczby gatunków zwierząt; w tym celu należy wykorzystywać nie zagospodarowane obszary rolnicze oraz popierać i propagować przekształcanie pól o niskich klasach bonitacyjnych gleb na zadrzewienia śródpolne, zalesienia, drobne zbiorniki wodne, kserotermiczne murawy itp.,
- 2) na obszarach użytkowanych rolniczo pozostawiać nie przeorywane pasy gruntu wokół jezior, oczek wodnych i wszelkiego typu mokradeł, w celu umożliwienia rozwoju półnaturalnych zbiorowisk roślinnych, które spontanicznie tworzą się w wyniku braku bezpośredniego użytkowania (zarośla, szuwary, ugrupowania roślinności bagiennej) lub pod wpływem koszenia i wypasu,
- 3) zachować tradycyjną gospodarkę łąkową, a zwłaszcza nie zastępować półnaturalnych łąk przez grunty orne i intensywne użytki zielone, które ze względu na sposób uprawy przyczyniają się m.in. do eutrofizacji i innych zanieczyszczeń wód powierzchniowych,
- 4) chronić ekosystemy półnaturalne (np. łąki) i synantropijne (np. zbiorowiska chwastów polnych) w warunkach normalnego użytkowania gospodarczego dużych obszarów, ponieważ ekosystemy te powstały i utrzymują się w wyniku różnych form działalności ludzkiej, należy w PKWE pielęgnować tradycyjne sposoby gospodarowania, przynajmniej w takim zakresie, aby ww. typy ekosystemów utrzymywały się,
- 5) objąć ochroną zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne oraz dążyć do ich większego udziału powierzchniowego, przez protekcję spontanicznego rozwoju drzew i krzewów na miedzach, wokół oczek wodnych i innych miejsc nie nadających się do rolniczego wykorzystania,
- 6) chronić tereny podmokłe i zabagnione, w tym wszystkie torfowiska i oczka wodne w kompleksach pól uprawnych przez zaniechanie ich odwodnień i zapobieganie eutrofizacji,
- 7) tworzyć bariery biologiczne, przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się zanieczyszczeń przez migrację wodną oraz powstawaniu erozji wietrznej i wodnej,
- 8) wszelkie prace melioracyjne podporządkować zasadom określonym w rozdziale „Gospodarka wodna”, a zwłaszcza zaniechać osuszania łąk, torfowisk i mokradeł,
- 9) rekultywować drobne tereny zdewastowane zgodnie z zasadą kształtowania zróżnicowanych warunków środowiskowych, stosując głównie kierunek fitomelioracyjny i krajobrazowy.

3. Propaguje się zasady uprawy, hodowli i agrotechniki wynikające z celów ochrony przyrody i krajobrazu PKWE, protegujące formy tzw. rolnictwa ekologicznego:

- 1) stosować prawidłowy płodozmian, unikając uproszczonych rotacji roślin oraz wprowadzając siew międzyplonów wykorzystywanych na paszę lub zielony nawóz, co prowadzi do zwiększenia zasobów próchnicy, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu bogactwa glebowych zwierząt bezkręgowych,
- 2) dostosować wielkość dawek nawożenia organicznego i mineralnego do wymagań pokarmowych uprawianych roślin i zasobności gleb,
- 3) uwzględniać nawozy organiczne powstające w gospodarstwie, a nawozy mineralne traktować jako uzupełnienie wymaganej dawki nawozowej,
- 4) zaniechać stosowania nawozów organicznych i mineralnych w okresie poza wegetacyjnym, na zamrzniętą glebę i na pokrywą śnieżną,
- 5) ograniczyć stosowanie nawozów, zwłaszcza mineralnych i środków ochrony roślin w strefach sąsiadujących z ciekami i jeziorami,
- 6) obsada zwierząt w gospodarstwie rolnym powinna być dostosowana do powierzchni posiadanych i/lub dzierżawionych gruntów, ich właściwości fizyko-wodnych i zasobności,
- 7) stosować w jak największym stopniu nawozy organiczne w celu zapobieżenia ubożeniu zasobów próchnicy, przyjmując za podstawę działania bilans substancji organicznej w glebie,
- 8) rozwijać zintegrowane metody ochrony roślin, przy wykorzystaniu metod agrotechnicznych, biologicznych i środków chemicznych o szybkim rozkładzie w środowisku,
- 9) obornik należy składować na betonowej, skanalizowanej gnojowni, o wodoszczelnym dnie, ze ścianami bocznymi, wyposażonej w zbiornik na gnojówkę i wody gnojowe,
- 10) skanalizowana płyta gnojowa powinna pomieścić produkcję obornika i gnojówki w gospodarstwie rolnym z okresu co najmniej 6 miesięcy, a zbiorniki na gnojowicę powinny pomieścić jej ilość produkowaną w gospodarstwie z okresu 9 miesięcy,
- 11) wycieki z przygotowania i produkowania kiszzonek należy zbierać i kierować do zbiorników na nawozy płynne (gnojówkę lub gnojowicę).

4. Zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody w PKWE wprowadza się zakaz:

- 1) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową,
- 2) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych.

§ 2. Leśnictwo.

1. Przedstawione wnioski odnoszą się ogólnie do lasów PKWE. Duże ich kompleksy, jeżeli nie większość, powinny w najbliższym czasie zostać objęte ochroną rezerwatową. Wówczas plany ochrony poszczególnych rezerwatów będą zawierały szczegółowe zalecenia dla objętych przez nie terenów leśnych.

2. Dla całości lasów PKWE najistotniejsze zalecenia są następujące:

- 1) ze względu na bardzo duże wartości przyrodnicze większości lasów PKWE oraz istniejące zagrożenia, sprawą pilną i konieczną jest objęcie możliwie dużych kompleksów leśnych ochroną rezerwatową. Oprócz powierzchni przeznaczonej do ochrony częściowej, głównie ze względu na potrzebę przebudowy drzewostanów, znaczne obszary, a szczególnie sieć leśnych dolin, należy objąć ochroną ścisłą. Niektóre rezerваты oprócz terenów leśnych muszą objąć granicami również ekosystemy nieleśne, aby chronić kompleksowo fragmenty obszaru Parku z powiązаныmi przestrzennie i funkcjonalnie lasami, szuwarami i wodami Zalewu. We fragmentach rezerwatów leśnych z ochroną częściową wszelkie podejmowane prace muszą być ściśle podporządkowane celom ochrony obiektu, stąd odmienne od działań w lasach gospodarczych. Należy pilnie wstrzymać takie działania gospodarcze, jak planowane cięcia (zwłaszcza uprzątające) i trzebieże w zatwierdzonych rezerwach przyrody „Buki Wysoczyzny Elbląskiej” i „Kadyński Las”, jako szkodliwe dla wartości przyrodniczych tych obiektów oraz poczekać z podejmowaniem wszelkich prac do czasu zatwierdzenia planu ochrony dla każdego z nich,
- 2) wszystkie głębokie doliny występujące na terenach leśnych PKWE ze względu na silną erozję zboczy, wybitne wartości przyrodnicze i specyfikę dla krajobrazu Wysoczyzny Elbląskiej, a także duże nakłady na zrywkę drewna, należy maksymalnie chronić przed ingerencją człowieka,
- 3) w lasach Parku należy przeprowadzić inwentaryzację powierzchni do ochrony w formie użytków ekologicznych lub stanowisk dokumentacyjnych, a także inwentaryzację drzew pomnikowych i ich skupień, a nawet całych wydzieleń do objęcia ochroną pomnikową. Wytypowane obiekty należy jak najszybciej zatwierdzić, gdyż przesuwanie tego zadania w czasie grozi zagładą szeregu z nich. Przy tworzeniu użytków ekologicznych należy zwrócić szczególną uwagę na tereny dawnych osuszonych i zalesionych torfowisk, z myślą o ich renaturyzacji oraz na śródleśne polany z ich nieleśnymi ekosystemami, które należy zachować poprzez zabiegi ochrony czynnej. Tereny dawnych parków, włączone do lasów, powinny być wyłączone z normalnej gospodarki leśnej i poddane rewaloryzacji w porozumieniu z Konserwatorem Zabytków,
- 4) zadaniem niezbędnym, ale długofalowym i wymagającym głębokich zmian w gospodarce leśnej, jest przebudowa drzewostanów, aby doprowadzić z czasem do ich składu i struktury właściwej dla siedlisk reprezentowanych w PKWE. Powinno to doprowadzić do odtworzenia pełnego bogactwa ekosystemów leśnych tego terenu, a także do renaturyzacji siedlisk, zniekształconych pod wpływem gospodarki człowieka. Wymaga to szczegółowego rozpoznania siedlisk w sensie fitocenotycznym dla ustalenia docelowego składu właściwego drzewostanu dla każdego wydzielenia, zgodnie z założeniami przedstawionymi w „Operacie ochrony ekosystemów leśnych PKWE”. Wśród zadań przygotowawczych będzie m.in. ustalenie nowych, niezbędnych drzewostanów nasiennych oraz możliwie jak najszersze wykorzystywanie samosiewów w odnowieniach drzewostanów,
- 5) dalsza gospodarka w lasach PKWE, poza obszarami pod ochroną ścisłą oraz terenami z przebudowywanym drzewostanem, powinna charakteryzować się kierunkiem naturalnym (zgodnie z ustawą o lasach), wykorzystującym możliwie w maksymalny sposób mechanizmy samoregulacyjne ekosystemów leśnych, jedynie w zupełnie niezbędnych przypadkach odwołując się do sztucznych zalesień i innych form ingerencji człowieka w środowisko leśne. Rębnie pełne powinny być ograniczone wyłącznie do monokultur drzew niezgodnych z siedliskiem, głównie plantacji topoli, dodatkowo z uwzględnieniem istniejących ograniczeń (np. zagrożenia erozją gleby),
- 6) z obszarów leśnych PKWE należy usunąć monokultury drzew niezgodnych z siedliskiem, a zwłaszcza gatunków degradujących siedliska leśne, na które je wprowadzono, jak plantacje topoli, świerka i sosny. Młode nasadzenia świerka i sosny, a także jednolite drzewostany brzożowe, powinny być stopniowo przekształcane przez podsadzanie drzew liściastych właściwych dla danego siedliska,
- 7) należy odbudowywać wielogatunkowe drzewostany, tam gdzie takie w przeszłości mogły występować, a zwłaszcza na siedliskach łągowych i grądowych. Niezbędne jest przy tym preferowanie takich gatunków jak lipa, jesion, grab, wiąz, typowych dla szeregu tutejszych siedlisk i wykazujących dużą, a ograniczoną przez człowieka dynamikę. Należy wstrzymać tępienie graba, brzozy i osiki z drzewostanów, gdyż w domieszce (grab głównie w grądzie i niektórych łągach) są pełnoprawnymi składnikami dynamicznych naturalnych drzewostanów. Specjalnej uwagi wymaga dąb, aby uporządkować zniekształcone w przeszłości przez gospodarkę człowieka występowanie dwu jego gatunków. Na terenie PKWE wydaje się korzystne wsparcie dębu bezszypułkowego, który tu rośnie, a może wzmocnić swoją pozycję na typowym dla siebie siedlisku lasu bukowo-dębowego *Fago-Quercetum petraeae*,
- 8) należy przywracać w lasach parku możliwie naturalną, pełną strukturę warstwową i wiekową nie tylko drzewostanów, ale i całych fitocenoz. W niezbędnych przypadkach będzie to wymagało wzbogacania podszytu, ale wyłącznie w gatunki typowe dla danych lokalnych fitocenoz, a także ochrony fragmentów lasu przed nadmierną penetracją ludzi i zwierzyny, ze względu na odbudowę pełnego bogactwa runa. Jednym z najważniejszych jednak punktów musi być bezwzględne pozostawianie we wszystkich wydzieleniach, gdzie tylko są obecne, biogrup drzew, z przestojami ich okazów starych, dziuplastych, a nawet martwych oraz zajętych przez gniazda większych ptaków (drapieżne, sowy, bocian czarny). Stanowią one ostoje organizmów leśnych z różnych grup systematycznych, w tym wielu puszczańskich, tj. związanych z

dużymi kompleksami leśnymi, o starych drzewostanach. Konieczny jest też zakaz likwidowania (np. poprzez spalanie) posuszu, jako materii mającej wrócić w naturalny sposób do obiegu w ekosystemie leśnym i stanowiącego siedlisko dla wielu leśnych organizmów,

- 9) prace związane z przebudową drzewostanów muszą być poprzedzone opracowaniem planu przywracania wysokiej wilgotności przesuszonych przez człowieka siedlisk leśnych, szczególnie podmokłych i wilgotnych. Należy odbudować siedliska olsowe i łąkowe oraz torfowiskowe, a także przesuszone powierzchnie boru bagiennego i brzeziny bagiennej, poprzez zlikwidowanie sztucznych odpływów wód wymuszonych przez człowieka. Należy całkowicie zaniechać udrażniania spływu wód ciekami znajdującymi się na terenach leśnych oraz odtworzyć śródleśne oczka, które uległy osuszeniu lub ograniczeniu.

3. Dla gruntów porolnych przekazanych w administrację Lasów Państwowych należy wytypować ich fragmenty zasługujące na ochronę ze względu na walory szaty roślinnej, faunę lub wartości krajobrazu oraz inne cenne cechy środowiska przyrodniczego. Dla pozostałych terenów porolnych przeznaczonych do zalesień należy opracować program odtwarzania ekosystemów leśnych najbliższy naturalnemu, nakierowany na odbudowanie drzewostanów zgodnych z siedliskiem, z ewentualnym udziałem drzew i krzewów przedplonu. Tereny dawnych wyrobisk, liczne w strefie krawędziowej Wysoczyzny, powinny być tylko w części zalesiane, aby pozostawić miejsce dla rozwoju ekosystemów nieleśnych oraz zaistnienia procesów naturalnej sukcesji lasu.

§ 3. Gospodarka rybacka.

1. Ustala się następujące, podstawowe zasady zrównoważonej gospodarki rybackiej na terenie PKWE:

- 1) przeciwdziałanie zarybianiu jezior: Starego i Martwego gatunkami obcymi, jak amur biały i tołpyga,
- 2) dążenie by ichtiofauna zbiorników wodnych była jak najbardziej zbliżona do naturalnej,
- 3) odtworzenie zniszczonych przez meliorację, wcześniej licznych na terenie całego PKWE, oczek wodnych,
- 4) przeciwdziałanie przegradzaniu cieków stałymi budowlami piętrzącymi.

§ 4. Przemysł i energetyka.

1. Wprowadza się następujące, podstawowe zasady funkcjonowania przemysłu i energetyki w PKWE:

- 1) poddanie istniejących obiektów przeglądom ekologicznym, w przypadku stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- 2) wyłączenie z użytkowania wszystkich nielegalnie eksploatowanych złóż surowców mineralnych i poddanie wyrobisk rekultywacji,
- 3) pozostawienie w użytkowaniu kopalni gliny w Kadynach do czasu wygaśnięcia koncesji na wydobywanie surowca, a następnie poddanie wyrobiska rekultywacji,
- 4) wykluczenie prowadzenia napowietrznych linii wysokiego napięcia poza istniejącymi wiązkami infrastruktury technicznej,
- 5) uwzględnianie uwarunkowań krajobrazowych w przypadku modernizacji sieci elektroenergetycznej,
- 6) preferowanie budowy nowych sieci elektroenergetycznych poprzez układanie kabli w gruncie,
- 7) zaopatrzenie miejscowości PKWE w gaz ziemny (realizacja instalacji gazu sieciowego),
- 8) preferowanie korzystania z proekologicznych źródeł energii cieplnej,
- 9) w przypadku braku możliwości (technicznych, technologicznych lub ekonomicznych) zastosowania paliw proekologicznych, budowa nowych lub usprawnienie istniejących urządzeń zapobiegających zanieczyszczeniom powietrza atmosferycznego.

2. Proponuje się następujące kierunki rekultywacji dla terenów zdewastowanych:

Tabela 5. Tereny szczególnej dewastacji środowiska przyrodniczego i kierunki ich rekultywacji.

Lp.	Określenie terenu lub nazwa obiektu	Położenie (gmina)	Proponowany kierunek rekultywacji
1	Wyrobisko poeksploatacyjne (nieczynne wylewisko odpadów)	Nowinka gm. Tolkmicko	krajobrazowy
2	Składowisko odpadów komunalnych (nieczynne)	Nowinka gm. Tolkmicko	leśny lub krajobrazowy
3	Wyrobisko poeksploatacyjne (przy drodze Tolkmicko - Nowinka)	Nowinka gm. Tolkmicko	leśny lub krajobrazowy
4	Wyrobisko poeksploatacyjne (przy drodze Tolkmicko - Nowy Wiek)	Nowinka gm. Tolkmicko	krajobrazowy
5	Wyrobisko poeksploatacyjne	Próchnik (ul. Głogowa) miasto Elbląg	wyrobisko w trakcie rekultywacji (rolniczy kierunek rekultywacji)
6	Wyrobisko poeksploatacyjne (przy drodze Jelenia Dolina - Ogrodniki)	Ogrodniki gm. Milejewo	leśny lub krajobrazowy
7	Składowisko odpadów paleniskowych EC Elbląg	Jagodna gm. Elbląg	leśny lub krajobrazowy
8	Zespół wyrobisk poeksploatacyjnych terenów nadzalewowych	Nadbrzeże - Suchacz - Kadyny, gm. Tolkmicko	specjalny; Kadyny - projektowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej

1) dla rejonu Nadbrzeże - Suchacz - Kadyny (gm. Tolkmicko), w obrębie którego występuje koncentracja dawnych wyrobisk i związanych z nimi przekształceń struktur przyrodniczych, zaleca się opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, uwzględniającego projekt zintegrowanej rewitalizacji zainwestowania i środowiska przyrodniczego.

3. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody wprowadza się zakaz:

- 1) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu na obszarze całego obszaru PKWE,
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsurowym, przeciwsuwiskowym lub budową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- 3) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od krawędzi brzegów klifów oraz w pasie technicznym brzegu morskiego.

§ 5. Gospodarka wodno-ściekowa.

1. Ustala się następujące zasady zrównoważonej gospodarki wodnej na terenie PKWE:

- 1) zachowanie naturalnych warunków cyrkulacji wody w poszczególnych jednostkach hydrograficznych,
- 2) dostosowanie wielkości poboru wody z ujęć powierzchniowych i podziemnych do wielkości zasobów dyspozycyjnych zlewni,
- 3) utrzymanie lub przywracanie zdolności retencyjnych w zlewniach poprzez:
 - a) przeciwdziałanie zanikowi naturalnych oczek wodnych oraz likwidacji obszarów bezodpływowych,
 - b) utrzymanie lub rekonstrukcja obiektów małej retencji,
 - c) przeciwdziałanie osuszaniu terenów podmokłych;
- 4) ukierunkowanie prac melioracyjnych na zwiększenie poziomu lokalnej retencji wodnej,
- 5) poprawa stanu czystości wód powierzchniowych (powstrzymanie eutrofizacji wód) poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń obszarowych oraz zahamowanie emisji nieoczyszczonych oraz niewłaściwie oczyszczonych ścieków.

2. Zaleca się stosowanie następujących działań dla ochrony zasobów wodnych PKWE odnoszących się do kształtowania przestrzeni całego obszaru parku:

- 1) stopniową zmianę struktury rolniczego użytkowania terenu w kierunku spadku udziału gruntów ornych na korzyść powierzchni leśnych,
- 2) eliminację gruntów ornych w bezpośrednim sąsiedztwie cieków i jezior, a także w całych dnach i strefach krawędziowych dolin cieków,
- 3) ukierunkowanie rozwoju przestrzennego jednostek osadniczych na tereny pasywne hydrologicznie.

3. Zaleca się stosowanie następujących działań uwzględniających wymogi ochrony przeciwpowodziowej:

- 1) uzupełnianie i konserwacja systemu polderowego w strefie przybrzeżnej Zalewu Wiślanego,
- 2) rekonstrukcja zbiorników wodnych w systemie rzeczny Kumieli oraz innych cieków PKWE,
- 3) wprowadzanie roślinnych stref ochronnych wzdłuż cieków.

4. W celu uzyskania poprawy stanu czystości wód powierzchniowych na terenie PKWE niezbędne są następujące działania:

- 1) uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie całego parku poprzez:
 - a) objęcie jak największej zainwestowanej części parku systemami kanalizacji sanitarnej z wysokosprawnymi oczyszczalniami ścieków (budowa nowych oraz rozbudowa lub modernizacja już istniejących systemów),
 - b) budowę indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w obiektach rozproszonych,
- 2) ścisła kontrola eksploatacji urządzeń gospodarki ściekowej,
- 3) racjonalne stosowanie nawozów i chemicznej ochrony roślin na gruntach rolnych,
- 4) wdrażanie zasad zwykłej dobrej praktyki rolniczej w gospodarstwach rolnych oraz realizacja programów rolno - środowiskowych,
- 5) likwidacja nielegalnych wysypisk odpadów,
- 6) tworzenie wzdłuż brzegów cieków i jezior roślinnych stref ochronnych,
- 7) budowa parkingów wyłącznie z zapleczem sanitarnym.

5. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody wprowadza się zakaz:

- 1) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- 2) likwidowania i niszczenia zadrzewień nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- 3) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów podmokłych,
- 4) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej.

§ 6. Transport.

1. Ustala się następujące zasady funkcjonowania transportu na terenie PKWE:

- 1) usprawnienie ruchu wewnątrz parku oraz zwiększenie bezpieczeństwa osób odwiedzających park i jego mieszkańców poprzez:
 - a) modernizację istniejących tras komunikacyjnych z zastosowaniem pasów zieleni izolacyjnej,
 - b) budowę zatok postojowych i parkingów z zapleczem sanitarnym,
 - c) budowę obejścia drogowego wsi Ogrodniki,
- 2) poprawa dostępności do walorów parku, ich ochrona i popularyzacja poprzez:
 - a) modernizację, odbudowę i rozbudowę zaplecza turystyki wodnej,
 - b) uatrakcyjnienie przewozów pasażerskich na linii kolejowej Elbląg-Tolkmicko- Frombork-Braniewo,
 - c) budowę ścieżek rowerowych, dróg dla rowerów poprzez przystosowanie istniejących tras komunikacyjnych dla ruchu rowerowego,
 - d) realizację koncepcji budowy drogi dla rowerów "Wokół Wysoczyzny Elbląskiej", łączącej trasy rowerowe wytyczone na terenie PKWE,
- 3) utworzenie węzłów integracji różnych rodzajów ruchu turystycznego.

2. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody wprowadza się zakaz:

- 1) likwidowania i niszczenia zadrzewień przydrożnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych.

§ 7. Osadnictwo i gospodarka komunalna.

1. Ustala się następujące założenia kształtowania sieci osadniczej:

- 1) stabilizacja istniejącej struktury sieci osadniczej, tj. układów osadniczych miast i wsi, związków między nimi i ich hierarchii:
 - a) utrzymanie i rozwój gminnej rangi usługowej Tolkmicka,
 - b) kształtowanie Suchacza jako ośrodka uzupełniającego dla Tolkmicka przez koncentrację i rozbudowę usług,
 - c) rozwój ośrodków obsługi ruchu turystycznego w Tolkmicku, Kadynach, Suchaczu i Kamionku Wielkim,
- 2) zachowanie zwartej charakteru większości miejscowości na obszarze parku: Łęcze, Chojnowo, Nowinka, Ogrodniki, Jagodnik, Pagórki, Elbląg - Próchnik,
- 3) ograniczenie zabudowy na terenach rolniczych,
- 4) kształtowanie nowej zabudowy i zagospodarowania z poszanowaniem struktury wewnętrznej jednostek osadniczych i ich związków z przestrzenią otaczającą,
- 5) zaleca się budowę nowych budynków i budowli:
 - a) poza gruntami leśnymi i w odległości większej niż 20 m od granicy lasu, z wyjątkiem obiektów gospodarki leśnej oraz służących obsłudze tras turystycznych,
 - b) w odległości większej niż 100 m od brzegów jezior, rzek i innych zbiorników wodnych z wyjątkiem obiektów służących ochronie przeciwpowodziowej, turystyce wodnej i gospodarce rybackiej,
 - c) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od krawędzi brzegów klifów oraz w pasie technicznym brzegu morskiego,
 - d) poza terenami o spadkach ponad 20 stopni z wyjątkiem budowli ochrony przed erozją,
 - e) wysokości nie większej niż dwie kondygnacje i użytkowe poddasze lub 10,5 m (od najniższego poziomu terenu przy budynku do kalenicy), o spadkach dachów mieszczących się w przedziale 10-50 stopni, nieagresywnej formie i kolorystyce,
 - f) nawiązujących architekturą do regionalnej tradycji budowlanej,
 - g) pozostawienie ok. 60 % działki budowlanej jako terenu biologicznie czynnego,
- 6) we wsiach o zwartej zabudowie nowa zabudowa mieszkaniowa oraz nowe rolnicze siedliska zagrodowe powinny być lokalizowane w bezpośrednim nawiązaniu do istniejących skupisk zabudowy:
 - a) nowe obiekty mieszkaniowe lokalizować w odległości nie większej niż 50 m od istniejących skupisk złożonych obecnie co najmniej z 3 domów mieszkalnych położonych bliżej niż 50 m od siebie,
 - b) nowe rolnicze siedliska zagrodowe lokalizować w sąsiedztwie istniejących w odległości nie większej niż 100 m (odstępstwo od tej zasady jest możliwe dla siedlisk zagrodowych gospodarstw rolnych o powierzchni ponad 50 ha).

2. Wszystkie jednostki osadnicze PKWE należy wyposażyć w infrastrukturę ochrony środowiska, a zwłaszcza:

- 1) w system kanalizacji sanitarnej (zbiorczej, lokalnej) powiązanej z wysokosprawnymi urządzeniami do oczyszczania ścieków, zaś obiekty zlokalizowane w oderwaniu od jednostek osadniczych - w indywidualne systemy oczyszczania ścieków,
- 2) w lokalne systemy podczyszczania wód opadowych z terenów zwartej zabudowy, z terenów komunikacyjnych i przemysłowych.

3. Ustala się następujące, podstawowe zasady gospodarki odpadami na terenie PKWE:

- 1) wywóz odpadów z terenu parku na składowisko odpadów zlokalizowane poza jego granicami,

- 2) wprowadzenie systemu selektywnej zbiórki odpadów,
- 3) wykluczenie możliwości lokalizacji składowisk odpadów przemysłowych oraz wykorzystywania odpadów przemysłowych na terenie parku,
- 4) likwidacja nielegalnych wysypisk odpadów,
- 5) rekultywacja wyłączonego z eksploatacji składowiska odpadów komunalnych w Nowince.

§ 8. Turystyka.

1. Kierunki działań w wykorzystaniu rekreacyjnym wyróżnionych rodzajów terenów rekreacyjnych:

- 1) tereny przyrodne:
 - a) funkcjonalne, kontrolowane wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego przez różne formy rekreacji,
 - b) rozwój bazy turystyki kwalifikowanej: żeglarstwa, windsurfingu, bojerów, wędkarstwa,
 - c) koncentracja wokół miejscowości leżących nad Zalewem Wiślanym (Kamionek Wielki, Nadbrzeże, Suchacz, Kadyny, Tolkmicko) obiektów turystycznych w tym: zaplecze portów, przystani jachtowych, stanic wodnych, kąpielisk i plaż oraz promenad spacerowych,
 - d) rozwój zagospodarowania turystycznego w zakresie infrastruktury usługowej (gospodarstwa agroturystyczne, tereny sportowe, tereny rekreacyjne, gastronomia),
 - e) prowadzenie edukacji ekologicznej wśród społeczności lokalnej i turystów,
 - f) ochrona przed zainwestowaniem brzegów nie zagospodarowanych, pozostawienie jak najdłuższych odcinków brzegu bez ingerencji w naturalne procesy brzegowe i procesy sukcesji roślinności,
 - g) oznaczenie tras pieszych i rowerowych,
 - h) realizacja zagospodarowania towarzyszącego przy wytyczonych trasach turystycznych pieszych i rowerowych,
- 2) tereny leśne:
 - a) przyjęcie zasad gospodarowania w lasach - metod hodowli, odnowienia, ochrony lasów i innych działań zgodnie z planem urządzania lasu na dany teren,
 - b) zachowanie leśnego użytkowania i udostępnienia dla turystyki krajoznawczej,
 - c) wyznaczenie zróżnicowanych przestrzennie ograniczeń w użytkowaniu niektórych terenów leśnych wynikających z ochrony ich wartości przyrodniczych oraz naturalnej odporności na użytkowanie rekreacyjne,
 - d) ograniczenie i ukierunkowanie penetracji turystycznej po wyznaczonych trasach i szlakach,
 - e) oznaczenie tras pieszych i rowerowych,
 - f) realizacja zagospodarowania towarzyszącego przy wytyczonych trasach turystycznych pieszych i rowerowych (oznaczenie tras, kosze, toalety kontenerowe, ławki, wiaty),
- 3) tereny rolne:
 - a) zachowanie użytkowania rolniczego z propozycjami proekologicznego ukierunkowania produkcji preferującej rozwój agroturystyki,
 - b) ochrona ważnych dla rekreacji wartości kulturowych wsi oraz krajobrazu wiejskiego,
 - c) lokalizacja obiektów rekreacyjnych w zwartej zabudowie wsi - preferencje dla odtworzenia obiektów w dawnych lokalizacjach lub lokalizowanie w sąsiedztwie zabudowy istniejącej,
 - d) realizacja zagospodarowania towarzyszącego przy wytyczonych trasach turystycznych pieszych i rowerowych,
- 4) tereny miejskie i podmiejskie:
 - a) uznaje się nadrzędność ochrony kompleksów leśnych w stosunku do realizacji zagospodarowania dla rekreacji,
 - b) wyznaczyć trasy turystyczne dla zaprzęgów konnych, jeźdźców oraz trasy wędrówek pieszych, rowerowych i narciarskich z zagospodarowaniem towarzyszącym,
 - c) umożliwienie lokalizacji terenowych urządzeń sportowych,
 - d) ukierunkowanie swobodnej penetracji turystycznej ograniczyć do wyznaczonych dróg, tras i szlaków.

2. Zasady zagospodarowania tras turystycznych:

- 1) drogowy ruch turystyczny:
 - a) dostosowanie dróg (droga dla rowerów) na obszarze parku dla poruszających się turystów na rowerach,
 - b) realizacja Miejsc Obsługi Podróżnych (MOP) przy drogach,
- 2) kolejowy ruch turystyczny:
 - a) przeciwdziałanie próbom likwidacji linii kolejowej Elbląg - Tolkmicko - Braniewo, unikatowo funkcjonalno - krajoznawczego w skali europejskiej,
- 3) turystyka wodna:
 - a) otwarcie dla nieograniczonego wodnego ruchu turystycznego przejścia z Bałtyku przez Mierzęję Wiślaną do portów nad Zalewem Wiślanym,
 - b) otwarcie portów i akwenu Zalewu Wiślanego na międzynarodowy popyt turystyczny,
 - c) połączenie dróg wodnych Zalewu z systemem dróg wodnych Żuław Wiślanych i rzek w zlewni Zalewu Wiślanego,
 - d) modernizacja, odbudowa i rozbudowa zaplecza turystyki wodnej, w tym:
 - stanowiska dla statków wycieczkowych o zasięgu zalewowym i zatokowym w porcie Tolkmicko i ewentualnie w Kadynach,
 - profesjonalną bazę obsługi żeglarstwa w portach Tolkmicko i Kadyny,

- stanowiska dla postoju jachtów i innych sportowych jednostek pływających w portach Kamienicy Elbląskiej, Suchaczu, Pęklewie,

4) turystyka rowerowa:

- a) szlaki turystyki rowerowej winny tworzyć sieć umożliwiającą dostęp do wszystkich najciekawszych turystycznie miejsc na obszarze parku,
- b) na terenach atrakcyjnych dla ruchu rowerowego, położonych w pobliżu miejscowości, sieć urządzonych ścieżek rowerowych wymaga zagęszczenia,

5) turystyka piesza:

- a) utrzymanie, konserwacja i uzupełnienie zagospodarowania obecnych szlaków turystyki pieszej,
- b) wytyczenie, oznakowanie i zagospodarowanie nowych szlaków pieszych,

6) turystyka konna:

- a) zakaz uprawiania turystyki konnej poza oznakowanymi szlakami,
- b) szlaki turystyki konnej na obszarze parku będą organizowane przez stadniny koni w uzgodnieniu z Nadleśnictwem Elbląg oraz dyrekcja Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej,

7) turystyka narciarska:

- a) wytyczenie tras biegowych dla narciarzy.

3. Ośrodki obsługi rekreacji:

1) ustala się trzy zespoły rekreacyjne wyposażone w ośrodki obsługi:

- a) Tolkmicko - Janówek - Nowinka - Chojnowo - Nowy Wiek związane z ośrodkiem w Tolkmicku,
- b) Kadyny - Suchacz - Pęklewo - Nadbrzeże Połoniny - Łęcze związane z ośrodkiem w Suchaczu,
- c) Kamionek Wielki - Próchnik - Jagodna związane z ośrodkiem w Kamionku Wielkim.

DZIAŁ V WNIOSKI DO KOREKTY GRANIC PKWE.

1. Proponuje się powiększenie parku o najbardziej wartościowe struktury przyrodniczo - krajobrazowe położone w jego sąsiedztwie. Ze względu na skalę przestrzenną powiększeń i zróżnicowany stopień zbadania środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu celowe jest wprowadzenie powiększenia w dwóch etapach.

2. W etapie I postuluje się powiększenie parku o:

- 1) rejon Jagodna - Krasny Las - Zajazd na południowo - zachodnim skraju Parku,
- 2) górne odcinki dolin na wschód od Parku, w środkowym i dolnym biegu położone w jego obrębie,
- 3) pas przyzalewowy od okolic Świętego Kamienia do ujścia Narusy do Zalewu Wiślanego.

3. W etapie II postuluje się powiększenie parku o strefę krawędziową Wysoczyzny Elbląskiej jej wschodniego skłonu, na zachód od ciągu miejscowości Krzyżewo - Krzywiec - Włóczyńska - Karszewo - Majewo.

DZIAŁ VI. ZADANIA EDUKACYJNE, BADAWCZE ORAZ MONITORING ŚRODOWISKA.

ROZDZIAŁ 1. ZADANIA EDUKACYJNE.

1. Opracowanie materiałów informacyjnych, folderów, przewodników dla różnych grup odbiorców; udostępnienie do celów edukacyjnych obszarów objętych prawną ochroną; przygotowanie ścieżek przyrodniczo - dydaktycznych, oznakowanie ich w terenie, przygotowanie materiałów promocyjnych o poszczególnych obiektach.

2. Organizacja konkursów propagujących walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej.

3. Organizacja i prowadzenie terenowych zajęć edukacyjnych.

4. Przygotowanie monografii przyrodniczej Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej.

5. Opracowanie katalogu pożądanej architektury ułatwiających wspieranie działań na rzecz ochrony krajobrazu i walorów kulturowych obszaru.

6. Współpraca z instytucjami i organizacjami proekologicznymi.

ROZDZIAŁ 2. ZADANIA BADAWCZE I MONITORING ŚRODOWISKA.

1. Określa się następujące potrzeby badawcze:

- 1) wykonanie badań fitosocjologicznych i florystycznych PKWE umożliwiających pełne zdiagnozowanie stanu szaty roślinnej i ostateczne określenie form i zakresu ochrony przyrody,
- 2) wykonanie inwentaryzacji i waloryzacji mokradeł i oczek wodnych,
- 3) prowadzenie badań fitosocjologicznych i florystycznych w projektowanych rezerwach,
- 4) prowadzenie inwentaryzacji zasobów fauny, obejmującej wybrane grupy bezkręgowców, ryby, płazy, gady, nietoperze, ptaki (lęgowe i przelotne) i ssaki,
- 5) wykonanie inwentaryzacji, a następnie podjęcie monitoringu stanowisk zwierząt objętych ochroną strefową w rozumieniu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną,
- 6) wykonanie badań na obszarach zdegradowanych, na których zaobserwowano naturalną sukcesję roślin (wysypisko popiołu w miejscowości Jagodna).

2. W celu pogłębienia wiedzy o stanie środowiska parku zaleca się:

- 1) realizację monitoringu wód powierzchniowych głównych cieków i jezior PKWE,
- 2) realizację monitoringu powietrza atmosferycznego na terenie parku,
- 3) realizację monitoringu hałasu na terenie parku.

3. W celu pogłębienia wiedzy o wartościach kulturowych parku zaleca się monitorowanie zmian w zasobach dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza w zakresie stanu obiektów proponowanych do wpisu do rejestru zabytków oraz pozostałych obiektów o dużej wartości kulturowej.

4. Wszelkie informacje w zakresie walorów przyrodniczych, kulturowych, krajobrazowych PKWE oraz stanu jego zagospodarowania i obciążenia antropogenicznego powinny być przechowywane w postaci komputerowych baz danych.

Załącznik Nr 2 do rozporządzenia Nr 2
Wojewody Warmińsko – Mazurskiego
z dnia 14.01.2005 r. (poz.)

PLAN OCHRONY
PARKU KRAJOBRAZOWEGO WYSOCZYNY ELBLĄSKIEJ
1: 100 000

148

ROZPORZĄDZENIE Nr 3 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 stycznia 2005 r.

w sprawie Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich.

Na podstawie art. 19 ust. 6, art. 154 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880), zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się „Plan Ochrony Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich”, zwany dalej Planem Ochrony.

§ 2. 1. Plan ochrony wymieniony w § 1 składa się:

- 1) z tekstu „Plan Ochrony Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich. Operat Generalny” stanowiącego załącznik Nr 1 do rozporządzenia;
- 2) tekstu „Plan Ochrony Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich. Streszczenie”, stanowiącego załącznik Nr 2 do rozporządzenia;
- 3) mapy „Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich. Plan Ochrony”. Skala 1: 25.000 stanowiącego załącznik Nr 3 do rozporządzenia.

2. Plan ochrony zawiera:

- 1) dane ogólne;
- 2) cele ochrony;
- 3) zagrożenia dla przyrody i krajobrazu Parku;
- 4) wskazanie obszarów realizacji działań ochronnych;
- 5) obszary i sposoby ich udostępniania dla celów naukowych, dydaktycznych, edukacyjnych, turystycznych i innych form gospodarowania;

6) ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województwa.

§ 3. Zobowiązuje się:

- 1) dyrektora Zespołu Parków Krajobrazowych w Jerzwałdzie do realizacji celów i zadań Parku określonych w Planie, przy współdziałaniu Rady Parków przy Dyrektorze Zespołu Parków Krajobrazowych Pojezierza Iławskiego i Wzgórz Dylewskich w Jerzwałdzie;
- 2) Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody do sprawowania ogólnego nadzoru nad wykonaniem rozporządzenia;
- 3) Wójtów Lubawy, Ostródy, Dąbrówna, Grunwaldu oraz Starostów w Iławie i Ostródzie do przestrzegania zasad i wytycznych Planu i współdziałania w realizacji celów funkcjonalnych i funkcji obszaru Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich.

§ 4. Traci moc rozporządzenie Wojewody Olsztyńskiego Nr 46 z dnia 8 czerwca 1998 roku (Dz. Urzędowy z dnia 10 czerwca 1998 r. Nr 12, poz. 163) w sprawie zatwierdzenia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich.

§ 5. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Wojewoda Warmińsko-Mazurski
Stanisław Szatkowski

Załącznik Nr 1
do rozporządzenia Nr 3
Wojewody Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 14 stycznia 2005 r.

PLAN OCHRONY PARKU KRAJOBRAZOWEGO WZGÓRZ DYLEWSKICH

OPERAT GENERALNY

CZĘŚCI SKŁADOWE DOKUMENTACJI PLANU OCHRONY.

Dokumentacja planu ochrony składa się z następujących części:

1. Stan istniejący - część informacyjno-diagnostyczna (zawiera dane wyjściowe, stan istniejący, diagnozę; teksty i mapy).
2. Operat generalny - (teksty i mapy).
3. Operaty szczegółowe (teksty i mapy).
4. Dokumenty formalno-prawne.

Zawartość poszczególnych części przedstawia się następująco:

Część nr 1:

Tekst - „Stan istniejący. Część informacyjno-diagnostyczna”.
Mapa - „Diagnoza stanu istniejącego”. Skala 1:25 000.

Część nr 2:

Tekst - „Plan ochrony Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich. Operat generalny”.
- „Plan ochrony Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich. Operat generalny – streszczenie”.
Mapa - „Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich. Plan ochrony” Skala 1:25 000.

Część nr 3:

Operaty szczegółowe (pięć tomów):

tom I - „Studium geomorfologiczne”
tom II - „Warunki fizjograficzne”
tom III - „Operat ochrony ekosystemów wodnych, torfowiskowych, nieleśnych, leśnych, flory”, „Operat ochrony fauny”
tom IV - „Operat ochrony walorów kulturowych i krajobrazowych”
tom V - „Zagospodarowanie przestrzenne. Turystyka. Gospodarka”
a) działalność produkcyjna. Rzemiosło.
b) operat rolny.
c) operat gospodarki leśnej i łowieckiej.

Dwa opracowania dodatkowe:

- Operat własności i użytkowania terenu. „Infrastruktura techniczna”,
- „Sieć majątków ziemskich”, „Trasy narciarskie”.

Mapy:

1. Mapa geomorfologiczna PKWD - skala 1:25 000
2. Warunki fizjograficzne , rolnictwo - skala 1:25 000
3. Kompleksy i typy gleb - skala 1:25 000
4. Wody powierzchniowe i podziemne - skala 1:25 000
5. Hipsometria - skala 1:25 000
6. Walory faunistyczne i tereny ważne dla fauny - skala 1:25 000
7. Mapa roślinności rzeczywistej i stanowisk wybranych gatunków roślin chronionych - skala 1:25 000
8. Walory kulturowe i krajobrazowe - ocena stanu istniejącego - skala 1:25 000
9. Walory kulturowe i krajobrazowe. Strefy ochrony konserwatorskiej i krajobrazowej - skala 1:25 000
10. Trasy narciarskie - skala 1:25 000
11. Leśnictwo - stan istniejący - skala 1:25 000
12. Las - plan ochrony - skala 1:25 000
13. Studium własności terenów - 1:10 000 (archiwum BPP Olsztyn)
14. Studium użytkowania terenów i bonitacja - skala 1: 10 000 (archiwum BPP Olsztyn).

SPIS TREŚCI:

1. Główne cele do osiągnięcia w toku realizacji ustaleń planu ochrony.
2. Funkcje obszaru Parku.
3. Zasady strefowania i użytkowania terenu.
4. Przepisy i zadania ochronne.
5. Zasady ochrony środowiska przyrodniczego.
 - 5.1. Przyroda nieożywiona.
 - 5.2. Ekosystemy roślinne. Flora.
 - 5.3. Fauna.
6. Zasady ochrony walorów krajobrazowych.
7. Zalecenia ochrony i rewitalizacji dziedzictwa kulturowego.
 - 7.1. Strefy ochrony dziedzictwa kulturowego.
 - 7.2. Zalecenia kształtowania architektury regionalnej.
 - 7.3. Zalecenia ochrony i rewitalizacji poszczególnych elementów dziedzictwa kulturowego.
8. Zasady rozwoju sieci osadniczej. Zagospodarowanie przestrzenne.
9. Zasady funkcjonowania turystyki.
10. Zasady rozwoju funkcji gospodarczych Parku i obszarze chronionego krajobrazu.
 - 10.1. Działalność produkcyjna. Rzemiosło.
 - 10.2. Rolnictwo.
 - 10.3. Leśnictwo.
11. Użytkowanie terenu. Gospodarka gruntami.
12. Infrastruktura techniczna.

- 12.1. Komunikacja.
- 12.2. Gospodarka wodno-ściekowa.
- 12.3. Zaopatrzenie w gaz.
- 12.4. Elektroenergetyka.
- 12.5. Gospodarka odpadami.

1. Główne cele do osiągnięcia w toku realizacji ustaleń planu ochrony.

Cele ekologiczne:

- zachowanie charakterystycznych lub unikatowych cech naturalnych środowiska przyrodniczego (rzeźba terenu, fauna i flora),
- utrzymanie na obszarze Parku podstawowych procesów ekologicznych, warunkujących ciągłość istnienia życia,
- zachowanie różnorodności gatunkowej,
- zapewnienie trwałego użytkowania gatunków i ekosystemów,
- utrzymanie walorów fizjonomii krajobrazu,
- utrwalanie znaczenia Parku jako obiektu dla nauki i edukacji przyrodniczej.

Cele kulturowe:

- zachowanie i ochrona krajobrazu kulturowego,
- zachowanie, ochrona i rewaloryzacja obiektów dziedzictwa kulturowego,
- likwidacja istniejących elementów dysharmonijnych w krajobrazie kulturowym.

Cele gospodarczo-społeczne:

- budowanie znaczenia Parku jako terenu uprawiania turystyki krajoznawczej,
- wspieranie inicjatyw i działań zmierzających do poprawy poziomu życia mieszkańców Parku,
- optymalny rozwój gospodarczy dopuszczonych na terenie Parku rodzajów działalności, w warunkach dyktowanych wymogami ochrony ekologicznej i krajobrazowych walorów Parku,
- rozwój bazy i usług turystycznych,
- propagowanie i pomoc we wprowadzeniu rolnictwa zintegrowanego i ekologicznego.

2. Funkcje obszaru Parku:

- ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz krajobrazu,
- badania naukowe i działalność dydaktyczna,
- osadnictwo ludności stałej,
- turystyka krajoznawcza,
- gospodarka leśna i rolna w ramach określonych przez obowiązujące przepisy i wymagania ochrony środowiska Parku.

3. Zasady strefowania i użytkowania terenu.

Teren Parku i otuliny charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem walorów przyrodniczych krajobrazowych i kulturowych.

Podstawowe znaczenie dla ochrony tych wartości mieć będzie zróżnicowanie stref ochrony, oraz form użytkowania i gospodarowania w tych strefach.

W wyniku analizy uwzględniającej:

- a) warunki fizjograficzne (ukształtowanie i rzeźbę terenu, stosunki wodne),
- b) walory przyrodnicze (cenne ekosystemy roślinne, występowanie rzadkich, zagrożonych gatunków fauny i flory oraz obszarów istotnych dla wielu gatunków fauny),
- c) funkcje ochronne dla innych obszarów;
- d) znaczenie dla utrzymania bioróżnorodności;
- e) stopień antropogenicznych przekształceń środowiska;
- f) walory krajobrazowe (m.in. stopień przekształcenia krajobrazu, rozległe panoramy, wnętrza widokowe);
- g) walory kulturowe (m.in. stopień zachowania czytelności układu przestrzennego),
- h) istniejące uwarunkowania gospodarcze.

wyróżniono cztery kategorie ochrony: P, E, K, B.

- P - kategoria ochrony walorów przyrodniczych,
- E - korytarze ekologiczne,
- K - kategoria ochrony walorów krajobrazowych,
- B - kategoria ochrony walorów kulturowych.

W ramach tych kategorii dokonano podziału na strefy I, II, III ... zależnie od walorów terenów lub obiektów.

Ze względu na stosunkowo jednorodny charakter poszczególnych stref ochrony i użytkowania nie wprowadza się specjalnych ustaleń dla wybranych terenów tych stref.

Przepisy ochronne i zasady gospodarowania w wyodrębnionych strefach PI, PII, PIII, PIV, KI, KII, KIII, E oraz BI i BII dotyczą wszystkich terenów w obrębie tych stref. Numeracja w obrębie strefy (np. PII₁, PII₂, PII₃, itd.) ma jedynie charakter porządkowy.

Poniżej przedstawiono opis poszczególnych stref kategorii P (ochrony walorów przyrodniczych) i E (korytarze ekologiczne) w następującym układzie;

- 1) nazwa strefy,
- 2) charakterystyka strefy,
- 3) użytkowanie terenu,

- 4) funkcje w Parku,
- 5) opis obszarów należących do strefy.

Charakterystyka stref K (ochrony walorów krajobrazowych) i B (ochrony walorów kulturowych) znajdują się odpowiednio w rozdziałach 6. i 7.

Strefa PI

Charakterystyka strefy:

Obszary o wyróżniających je zasobach przyrodniczych objęte lub postulowane do objęcia ochroną rezerwatową, należą do niej: dwa rezerваты istniejące i fragment rezerwatu – „Rzeka Drwęca”, dwa rezerваты projektowane i pięć stanowisk orlika krzykliwego.

Użytkowanie terenu:

Strefa wyłączona z użytkowania gospodarczego.

Funkcja w Parku:

Funkcje naukowo-badawcze, w rezerwatach oznaczonych PI₁ – PI₄ i PI₁₀ dodatkowo funkcje edukacyjne.

Opis obszaru należącego do strefy:

- PI₁ – rezerwat Jezioro Francuskie (istniejący);
- PI₂ – rezerwat Dylewo (istniejący);
- PI₃ – rezerwat Uroczysko Dylewo (projektowany);
- PI₄ – rezerwat Uroczysko Wygoda (projektowany);
- PI₅ – PI₉ – strefy ochronne stanowisk orlika krzykliwego;
- PI₁₀ – fragment istniejącego rezerwatu „Rzeka Drwęca”.

Strefa PII

Charakterystyka strefy:

Obszary o najwyższych wartościach przyrodniczych, przewaga biocenoz naturalnych i półnaturalnych i bogactwo gatunków, najbardziej urozmaicona rzeźba terenu (na mapie dodatkowo oznaczone ukośnym szarphem), obejmuje trzy główne kompleksy leśne parku.

Użytkowanie terenu:

Gospodarka leśna;

Funkcja w Parku:

Realizacja celów przyrodniczo-ekologicznych i w ograniczonym stopniu – turystycznych (turystyka przyrodnicza, wędrowną, piesza, rowerowa, konna, narciarstwo biegowe).

Opis obszaru należącego do strefy:

- PII₁ – główny kompleks leśny Parku (od Dziadyka na północy do Giętłewa na południu);
- PII₂ – kompleks leśny okolic Wygody i Napromka;
- PII₃ – kompleks leśny na północ od Glaznot;

Strefa PIII

Charakterystyka strefy:

Obszar o wysokich walorach przyrodniczych, głównie dzięki atrakcyjnej rzeźbie terenu. Zasobność gatunkowa świata flory i fauny jest w tej strefie mniejsza niż w poprzedniej. Obejmuje tereny Parku poza strefami PI i PII.

Strefa ta o charakterze krajobrazu rolniczo-leśnego, otoczona, bądź przylegająca do kompleksów leśnych tworzy bogatą mozaikę wewnątrz krajobrazowych, łącząc przestrzennie całość Parku.

Użytkowanie terenu:

Gospodarka rolna i leśna, osadnictwo;

Funkcja w Parku:

Głównie funkcje ochronne wobec stref PI i PII oraz ochrona fizjonomii krajobrazu i walorów kulturowych

Turystyka krajoznawcza (piesza, rowerowa, konna, narciarstwo biegowe, narciarstwo zjazdowe).

Opis obszaru należącego do strefy:

- PIII₁ – niezalesiona, centralna i zach. część Parku z Glaznotami, Wysoką Wsią, Owczarnią i Lubstynkiem,
- PIII₂ – tereny okolic Czelina i Jagodzin,
- PIII₃ – tereny okolic Bednarek.

Strefa P IV

Charakterystyka strefy:

Otulina Parku z wyłączeniem korytarzy ekologicznych – o mało urozmaiconej rzeźbie terenu, silnie przekształcone przez człowieka.

Użytkowanie terenu:

Tereny rolne upraw wielko- i małoobszarowych, osadnictwa, baza turystyki pobytowej.

Funkcje w Parku:

Izolowanie Parku przed niekorzystnymi wpływami otoczenia. Tu lokalizować funkcje gospodarcze związane z Parkiem.

Opis obszarów należących do strefy:

P IV₁ do P IV₆ - są to obszary, które w obecnie znajdują się w Obszarze chronionego krajobrazu Wzgórz Dylewskich.

Strefa E

Charakterystyka strefy:

Korytarze ekologiczne (pasma powiązań przyrodniczych Parku z otoczeniem) wiążą środowisko przyrodnicze Parku z terenami chronionymi poza Parkiem. Są to doliny cieków wodnych spływających ze Wzgórz wraz z otoczeniem; ekosystemy wodne i bagienne bogatsze od otaczających terenów otuliny, ostoje drobnych zwierząt i ptaków.

Użytkowanie terenu:

Tereny określone mianem nieużytków rolniczych oraz w części tereny łąk i pastwisk.

Funkcje w Parku:

Bardzo ważna funkcja biologiczna powiązania z ekosystemami terenów sąsiednich.

Opis obszarów należących do strefy:

E₁ do E₆ – doliny: Poburzanki, Dylewki, Małej Wkry, Strugi, Świniarca, Sandeli, Gizeli.

4. Przepisy i zadania ochronne.

1. Na terenie Parku obowiązują przepisy wynikające z ustaw:

- o ochronie przyrody,
- prawo ochrony środowiska,
- o zagospodarowaniu przestrzennym,
- prawo budowlane,
- o ochronie dóbr kultury,
- o lasach,
- o gospodarce łowieckiej.

2. Programy restrukturyzacji rolnictwa, plany urządzeniowe lasu, plany odstrzału zwierzyny łownej, programy rozwoju turystyki, plany zagospodarowania przestrzennego winny być zaakceptowane przez Dyrekcyj Parku.

3. Poniżej wskazano obszary wymagające opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- a) północna część Parku, z wyłączeniem terenów leśnych. Problemy do rozstrzygnięcia: rozwiązania infrastruktury technicznej, porządkowanie funkcji, uściślenie zasad rewaloryzacji w odniesieniu do poszczególnych jednostek osadniczych, określenie (przy współpracy architekta krajobrazu), sposobów zadrzewień, których rolą, oprócz kształtowania krajobrazu, jest poprawa stosunków wodnych na obszarze węzła hydrograficznego oraz ograniczenie erozji gleb.
- b) południowa część Parku, z wyłączeniem terenów leśnych. Problemy do rozstrzygnięcia: rozwiązania infrastruktury technicznej, porządkowanie funkcji, uściślenie zasad rewaloryzacji w odniesieniu do poszczególnych jednostek osadniczych, określenie sposobów zadrzewień (przy współpracy architekta krajobrazu), uściślenie sposobów lokalizacji zabudowy rozproszonej.

4. Wszelkie działania wpływające lub mogące wpłynąć na środowisko przyrodnicze i kulturowe Parku winny być uzgadniane z Dyrekcyj Parku.

5. Na terenie Parku i otuliny zakazuje się prowadzenia jakichkolwiek działań inwestycyjnych (np. budowy, rozbudowy, modernizacje obiektów; budowy, przebudowy, modernizacji dróg - bez uzgodnienia z Dyrekcyj Parku).

6. Planu urządzeniowe lasu uwzględniać muszą, w sposób szczególny w odniesieniu do terenów Parku, zasady zawarte w Zarządzeniu nr 11 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 stycznia 1995 r. w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych.

7. Postuluje się powołanie w strukturach Parku stałego etatu do spraw architektury i ochrony walorów kulturowych, w celu koordynacji i nadzorowania działalności inwestycyjnej na terenie Parku.

8. Operaty szczegółowe stanowią integralną część planu ochrony.

Przepisy i zadania ochronne adresowane do poszczególnych jednostek strukturalnych Parku:

Strefa PI

Cel działań ochronnych

W strefie tej obowiązuje ochrona rezerwatowa. Rezerwaty powoływane są odrębnym aktem prawnym, który równocześnie określa szczegółowe zasady ich ochrony.

Do czasu utworzenia projektowanych rezerwatów obowiązują zasady na ich terenie jak dla strefy PII.

Zadania ochronne:

Jak wyżej

Zakazy:

j.w.

Nakazy:

j.w.

Strefa PII

Cel działań ochronnych

Kształtowanie naturalnego krajobrazu leśnego z zachowaniem torfowisk, obniżeń, oczek wodnych, śródleśnych łąk i polan.

Zadania ochronne:

Określone są w poszczególnych operatach w odniesieniu do występujących w Parku elementów podlegających ochronie.

Zakazy:

- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.),
- pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- działań mogące zniszczyć i zmienić w istotny sposób istniejący krajobraz lub jego poszczególne elementy,
- lokalizacji ferm produkcji zwierzęcej w technologii bezściółkowej,
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych (dotyczy imprez o charakterze wycynowym, nie dotyczy zjazdów, zlotów itp. form o charakterze turystycznym),
- gromadzenia odpadów na nielegalnych wysypiskach.

Nakazuje się:

- zadrzewiać, wprowadzać trwałe użytki zielone, w celu przeciwdziałania erozji gleb,
- utrzymywać w najbliższym otoczeniu wód powierzchniowych zadrzewienia lub trwałe użytki zielone, wyłączone z ochrony chemicznej,
- objęcie ochroną w postaci użytków ekologicznych biotopów oznaczonych na planszy planu,
- zadrzewienie gruntów porolnych, jedynie na zasadach określonych przez dyrekcję parku,
- otaczanie zwartą zielenią obiektów gospodarskich w celu zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko i krajobraz.

Zaleca się:

- gromadzenie wód melioracyjnych w zbiornikach zbliżonych do naturalnych,
- wapnowanie gleb,
- zwiększenie roli małej retencji,
- odejście od redukcji spadku rzek przy pomocy budowli betonowych na rzecz narzutu z głazów,
- propagowanie agroturystyki,
- wprowadzenie rolnictwa zintegrowanego i ekologicznego,
- całkowitą rezygnację z zalesień na rzecz zadrzewień, w celu zachowania istniejących walorów krajobrazowych.

Strefa PIII

Cel działań ochronnych

Kształtowanie harmonijnego krajobrazu leśnego i rolniczego – utrzymywanie mozaiki krajobrazowej z licznymi zakrzaczeniami, zadrzewieniami i zabagnieniami, renaturalizacja zniekształconych zabagnień śródpolnych.

Zakazy, nakazy, zalecenia:

Jak w strefie PII.

5. Zasady ochrony środowiska przyrodniczego.

5.1. Przyroda nieożywiona.

Szczególną ochroną należy objąć trzy rejony Parku - pokazane na mapie - wyróżniające się złożonością geomorfologiczną i dynamiczną rzeźbą terenu stanowiącą o atrakcyjności krajobrazowej. Większość tych terenów jest zalesiona, co na obszarach o dużych nachyleniach powierzchni jest użytkowaniem optymalnym, na zboczach wzgórz użytkowanych rolniczo należy preferować użytki zielone i uprawy wieloletnie. Postuluje się objęcie ochroną jako pomniki przyrody:

- najbardziej okazałe wzgórze morenowe - Górę Czubatkę,
- głazy narzutowe: w parowie w Leśnictwie Dylewo, w żwirowni Omule przy szosie koło Giętłewa.

W operacji uwarunkowań fizjograficznych nakreślono kierunki, zakresy i sposoby działań zmierzających do likwidacji istniejących zagrożeń środowiska oraz poprawy jego funkcjonowania, dotyczące: wód powierzchniowych i podziemnych, gleby i powierzchni ziemi, powietrza atmosferycznego i zagospodarowania odpadów.

Szczegółowe zasady ochrony powierzchni ziemi zawiera Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 1987 r. (Dz. U. z 1987.02.20, Nr 4, poz. 23). Warunki ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem określa Rozporządzenie Ministra OŚiZNiL z dnia 12 lutego 1990 r. (Dz. U. z 1990.03.14, Nr 15, poz. 92);

- dla ochrony stabilności zasilania cieków należy dążyć do powiększenia obszarów leśnych i zadrzewionych kosztem przede wszystkim nieużytków rolniczych i gleb o niskiej produktywności;
- dla ochrony czystości wód powierzchniowych wskazane jest utrzymywanie w ich najbliższym otoczeniu (pas o szerokości przynajmniej kilkunastu metrów) zadrzewień lub trwałych użytków zielonych wyłączonych z ochrony chemicznej oraz intensywnego nawożenia mineralnego;
- optymalnym sposobem ochrony licznych oczek wodnych jest otoczenie ich trwałym użytkiem zielonym;
- z powodu znacznych spadków podłużnych dna (nawet powyżej 10%), koryta cieków narażone są na intensywną erozję. Okresowe zagrożenie stanowią wody wielkie. Powstałe wówczas uszkodzenia należy natychmiast usuwać. Wskazane jest odejście od redukcji spadku przy pomocy budowli betonowych na rzecz narzutu z głazów;

- na rozpatrywanym obszarze zadaniem melioracji rolnych jest przede wszystkim regulacja poziomu wody gruntowej na użytkach rolnych trwale podmokłych. Należy dążyć do gromadzenia wód melioracyjnych w zbiornikach o charakterze zbliżonym do naturalnego: oczkach wodnych, kotlinach bezodpływowych i obszarach bagiennych, nawet jeśli miałyby to być zbiorniki okresowe. Zbiorniki takie są tym cenniejsze przyrodniczo, im wyżej w terenie są zlokalizowane. Warunkiem realizacji inwestycji melioracyjnych zmieniających istotnie stosunki wodne na obszarach Parku i otulmy jest pozytywna ocena ich oddziaływania na środowisko, a projektowanie i wykonawstwo zapewniać winny funkcjonalność i bezkolizyjność rozwiązań w stosunku do zasad ochrony obszaru.

W kształtowaniu gospodarki wodnej Parku i jego Obszaru chronionego krajobrazu należy kierować się najnowszymi zaleceniami dotyczącymi obszarów o wzmożonych rygorach ochrony. Aktualnie miarodajna w tym zakresie jest instrukcja „Warunki techniczne prowadzenia robót z zakresu melioracji i gospodarki wodnej na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych”, opracowana przez zespół rzeczoznawców pod kierownictwem prof. P. Unickiego, wydana przez PIOŚ w Warszawie w 1988 r.

Gleby i powierzchnia ziemi.

Stan powierzchni ziemi Parku jest wynikiem oddziaływania intensywnych procesów denudacji i akumulacji. Aktualnie procesy erozji zachodzą w stopniu niewielkim w porównaniu z jej natężeniem pierwotnym (po ustąpieniu lodowca); wybitnie ochronną rolę w tym zakresie pełni ukształtowana szata roślinna. Na obszarach rolniczych w okresach pozbawienia okrywy roślinnej mamy jednak do czynienia z nawrotami erozji intensywnej, szczególnie podczas roztopów wiosennych oraz intensywnych opadów.

Przeciwdziałanie erozji winno polegać na utrzymaniu stosownej szaty roślinnej. Najlepszą ochronę stanowią lasy i zadrzewienia, nieco słabszą - trwale użytki zielone, następnie uprawy wieloletnie (w tym umiejętnie prowadzone sady na zboczach), użytki przemienne (omo-pastwiskowe), zboża ozime, następnie jare, zaś najsłabiej chronią glebę okopowe i warzywa.

Dla ograniczenia negatywnych skutków okresów posusznych należy dążyć do maksymalizacji retencji wodnej gleb, pozwoli to również na zmniejszenie erozji i wymywania składników. Podstawowe zabiegi w tym zakresie to intensywne nawożenie organiczne (obornik, kompost, nawozy zielone, torf itp.), wapnowanie oraz stosowne zabiegi agromelioracyjne (np. głębokie spulchnianie gleb związłych). Niedopuszczalne jest rozlewanie na terenie Parku i otuliny gnojowicy niezależnie od pory roku i rodzaju użytków.

W gospodarce rolnej szczególną uwagę należy poświęcić wapnowaniu gleb. Ich zakwaszenie pogarsza warunki wzrostu roślin oraz prowadzi do nadmiernej rozpuszczalności (a więc i wymywania) szeregu składników.

Szczegółowej ochronie, ze względu na specyfikę Parku, należy poddać formy rzeźby terenu. Oznacza to konieczność ograniczenia do najniezbędniejszego minimum prac ziemnych prowadzących do przekształcenia powierzchni gruntu oraz eksploatacji kopalni.

Należy unikać lokowania w krajobrazie agresywnych obiektów budownictwa kubaturowego lub infrastruktury, jak napowietrzne linie energetyczne, prowadzenia dróg o znacznym natężeniu ruchu przez obszary szczególnie atrakcyjne krajobrazowe oraz wznoszenia masywnych obiektów hydrotechnicznych.

Zakazem eksploatacji objęto głązy narzutowe występujące w rejonach wsi Dylewo i Szczepankowo (gm. Grunwald) oraz Wygoda. Na pozostałym obszarze Parku i otulmy głązy znajdujące się w miejscach osadzenia ich przez lodowiec winny być w tych miejscach pozostawione. Okazałe głązy usunięte z pól i wydobyte w trakcie eksploatacji kruszywa powinny być wyeksponowane w krajobrazie w sposób zbliżony do naturalnego, a nie stanowiący zagrożenia.

Szczegółowe zasady ochrony powierzchni ziemi zawiera Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 1987 r. (Dz. U. z 1987.02.20, Nr 4, poz. 23).

Powietrze atmosferyczne.

Warunki ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem precyzuje Rozporządzenie Ministra OŚiZNiL z 12 lutego 1990 r. (Dz. U. z 1990.03.14, Nr 15, poz. 92).

Na rozpatrywanym obszarze brak jest zakładów o znacznej uciążliwości pod względem emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Istnieje natomiast cały szereg punktów emisji o zasięgu lokalnym. Należą do nich kotłownie gorzelni i lokalnej energetyki cieplnej oraz paleniska domowe, wykorzystujące węgiel. Optymalnym sposobem ogrzewania, koniecznym do wprowadzenia na tym terenie jest gaz.

Lokalne emisje występują również w przypadku obiektów inwentarskich, zwłaszcza o bezściółowej technologii chowu zwierząt (fermy trzody chlewnej w Zajączkach i Lipowie).

Ten sposób produkcji zwierzęcej winien być na rozpatrywanym obszarze zakazany, zwłaszcza że wiąże się z nim problem zagospodarowania wytwarzanej gnojowicy. Ze względu na usytuowanie na obrzeżu Obszaru chronionego krajobrazu i posiadany poza jej obszarem areał gruntów do utylizacji gnojowicy, z punktu widzenia zadań Parku ferma w Lipowie nie stanowi istotnego zagrożenia dla jego obszaru.

Znacznie mniejsze zagrożenie powietrza atmosferycznego stanowią emisje z silosów kiszzonek, procesów technologicznych gorzelni oraz pozostałych obiektów inwentarskich, w tym rozpowszechnionych ostatnio ferm indyków.

Ze względu na rolniczy charakter obszaru, stanowią one podstawę gospodarki i do czasu stworzenia innych źródeł utrzymania miejscowej ludności winny być tolerowane jako najmniej uciążliwe. Warunkiem jest sprowadzenie do minimum stwarzanego zagrożenia, a więc zagospodarowanie zwartą zielenią otoczenia tych obiektów, a także rezygnacja z form szczególnie uciążliwych.

5.2. Ekosystemy roślinne. Flora.

W opracowaniu określono zasady ochrony ekosystemów wodnych, bagiennych i torfowiskowych, leśnych i nieleśnych.

Do najważniejszych ekosystemów parku należą ekosystemy leśne i zaroślowe. Dominująca rola tych zbiorowisk wynika z jednej strony z ich przewagi powierzchniowej nad pozostałymi składnikami szaty roślinnej parku, z drugiej pozostaje w ścisłym związku z ogromną rolą biologiczną, jaką odgrywają w tutejszym krajobrazie.

Zbiorowiska te, mimo wielowiekowej gospodarki leśnej prowadzonej na tym terenie, nie zostały w sposób istotny przekształcone przez człowieka (Mager 1960, Polakowski i współpr. 1989) i reprezentują postać utworów o wysokim stopniu naturalności. Pozostaje to w dużym stopniu w związku z ciągłością historyczną lasów na rozpatrywanym terenie, istniejących tu od wczesnego holocenu.

Plan ochrony ekologicznych wartości siedlisk

Musi on zapewnić utrzymanie walorów przyrodniczych i stabilności ekologicznej parku, co można osiągnąć przede wszystkim przez:

- 1) ochronę jego wód powierzchniowych,
- 2) zwiększenie roli tzw. małej retencji,
- 3) rozwijanie gospodarki leśnej i rolnej zgodnie z warunkami dyktowanymi rygorami ochrony środowiska,
- 4) całkowite wykluczenie na terenie parku funkcji przemysłowych, W operacie ochrony ekosystemów roślinnych podano także warunki zwiększania różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i lądowych ekosystemów nieleśnych oraz wskazane zmiany charakteru użytkowania rolniczego i kształtowania sieci zadrzewień i zadarnień w krajobrazie rolniczym.

Plan zwiększania różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych

Znaczny odsetek powierzchni ekosystemów leśnych, zajmujących nieco powyżej 40% ogólnego areалу parku, decyduje o wysokiej randze i znaczeniu tej formacji roślinnej w tworzeniu całokształtu stosunków przyrodniczych rozpatrywanego obszaru. Z tego też względu nadrzędnym celem gospodarki leśnej na tym terenie winno być dążenie do zachowania istniejącego krajobrazu leśnego.

Plan zmierzający do tego celu winien uwzględnić:

- 1) w realizacji gospodarki leśnej parku winien obowiązywać „Plan urządzenia lasu”, opracowany przy uwzględnieniu wszystkich aspektów przyrodniczych i przesłanek ekologicznych, warunkujących utrzymanie wysokich walorów przyrodniczych, rekreacyjnych i turystycznych lasów parku,
- 2) z ogólnej powierzchni leśnej wydzielić należy obszary o funkcjach ochronnych, wymagające w związku z tym odrębnego sposobu gospodarowania, obejmujące:
 - rezerваты,
 - lasy glebochronne,
 - lasy wodochronne,
 - lasy ochrony krajobrazu,
 - lasy położone w obrębie strefy najwyższych walorach przyrodniczych,
- 3) dążyć do restytucji naturalnego krajobrazu leśnego parku ograniczając zbyt dużą miejscami rolę świerka (gatunku obcego stosunkom naturalnym tego obszaru) i potęgując m.in. dąb szypułkowy,
- 4) dążyć do podwyższenia stopnia lesistości terenu poprzez obsadzenie gruntów porolnych (ugorów) gatunkami leśnymi skorelowanymi z siedliskami.

Plan ochrony i zwiększania różnorodności biologicznej lądowych ekosystemów nieleśnych.

Do ekosystemów nieleśnych występujących na rozpatrywanym obszarze zalicza się w pierwszym rzędzie agroekosystemy zajmujące w ogólnym areale ekosystemów nieleśnych ponad 90 % obszaru. Pozostały odsetek przypada na ekosystemy wodne, bagienne i torfowiskowe.

Rozpatrując agroekosystemy pod kątem widzenia możliwości zwiększenia ich różnorodności biologicznej należy jednoznacznie stwierdzić, że ta postać ekosystemów nie posiada w tym względzie większego znaczenia (stwierdzenie to odnosi się jednak tylko do naturalnego świata roślinnego) i w związku z tym nie wymaga również ochrony lub innego zabezpieczenia. Odwrotnie, intensywne wykorzystanie przestrzeni zajętej przez agroekosystemy, a zwłaszcza stosowanie intensywnego nawożenia oraz konieczność ochrony roślin uprawnych przed szkodnikami może stanowić zagrożenie dla bogactwa ilościowego rodzimych gatunków i naturalnych zbiorowisk roślinnych. Takim samym zagrożeniem jest maksymalizacja wykorzystania przestrzeni rolniczej, tj. likwidacja różnego rodzaju zakrzewień i zadrzewień śródpolnych, mokradeł itp. w celu utworzenia możliwie jednolitej powierzchni gospodarstwa rolnego.

Całkowicie odmienna jest rola pozostałych ekosystemów nieleśnych parku, tj. ekosystemów wodnych, bagiennych i torfowiskowych. Są to cenne ostoje dla licznych gatunków roślin, również dla naturalnych i pomaturalnych zbiorowisk hydro- i higrofilnych, wpływając tym samym na utrzymanie na terenie parku znacznej bioróżnorodności. Ekosystemy te wywierają ponadto niemały wpływ na kształtowanie stosunków wodnych parku, co nie jest obojętne dla całokształtu jego warunków ekologicznych. Należy ponadto podkreślić, że urozmaicają one krajobraz rolniczy podnosząc wydatnie stopień jego zróżnicowania fizjograficznego.

Rozpatrywane ekosystemy, reprezentujące fizycznie zimne siedliska, odznaczają się szczególnie dużym nagromadzeniem gatunków borealnych, które w tych właśnie siedliskach uzyskują optimum swojego rozwoju. Także większość zbiorowisk roślinnych tych ekosystemów reprezentuje utwory typowe dla strefy borealnej i subborealnej.

Wszystko to powoduje, że rozpatrywane ekosystemy zasługują w pełni na zachowanie ich jako trwałego składnika szaty roślinnej parku, a najbardziej typowe z nich należy objąć ochroną rezerwatową (patrz rozdz. „Wskazanie terenów do uznania za rezerваты przyrody”). Po zastosowaniu na terenie parku proekologicznych form gospodarowania oraz stopniowej renaturalizacji najbardziej zniekształconych płatów ekosystemów biogenych, pozytywna rola biologiczna rozpatrywanych ekosystemów może się jeszcze wydatnie zwiększyć.

Wskazane zmiany charakteru użytkowania rolniczego oraz kształtowania sieci zadrzewień i zadarnień w krajobrazie rolniczym.

Poniżej nakreślono problemy ogólne dotyczące zmian charakteru użytkowania rolniczego parku, pozostawiając rozstrzygnięcia szczegółowe opracowaniu dot. gospodarki rolnej:

- 1) gospodarka rolna na terenie parku musi być podporządkowana głównym celom ochrony parku, które należy traktować jako nadrzędne nad funkcjami gospodarczymi,
- 2) wybitne walory przyrodnicze parku, na które składa się m.in. piękno krajobrazu, czysta gleba, woda i powietrze stwarzają korzystne warunki do ukształtowania się w parku tzw. gospodarstw ekologicznych produkujących żywność najwyższej jakości (tzw. zdrowa żywność) oraz, co jest nie mniej istotne, do intensywnego rozwoju na tej bazie agroturystyki,
- 3) na terenie parku oraz jego otuliny winien obowiązywać zakaz prowadzenia ferm o technologii gnojowicowej oraz nawożenia użytków rolnych gnojowicą.
Na terenie parku i otuliny winien również obowiązywać zakaz lokalizacji ferm zwierząt futerkowych.

W odniesieniu do pozostałych spraw wchodzących w zakres niniejszego rozdziału postuluje się następujące rozwiązania:

- 1) należy utrzymać naturalnie ukształtowaną mozaikę krajobrazu rolniczego z lokalnymi zakrzaczeniami, zadrzewieniami i zabagnieniami. Wszystkie one służą urozmaiceniu krajobrazu rolniczego i podnoszą jego walory estetyczne, stanowią ostoję dla wielu gatunków rodzimej flory i fauny, wpływając pozytywnie na kształtowanie się małej retencji,
- 2) dążyć stopniowo do renaturalizacji terenów bagiennych, zwanych zazwyczaj w monokulturze rolniczej nieużytkami rolniczymi, wyłączając je całkowicie z użytkowania rolniczego, tj. wykaszania szuwarów trzcinowych i turzycowych. Winny one stanowić tzw. użytki ekologiczne, będące w krajobrazie rolniczym doskonałą, a często jedyną ostoją dla licznych, naturalnych składników szaty roślinnej i fauny. Użytki ekologiczne mają więc bardzo istotne znaczenie dla ochrony i zachowania unikalnych zasobów genowych i resztek typów ekosystemów. Służą to podniesieniu różnorodności biologicznej krajobrazu rolniczego.

Plan ochrony istniejących stanowisk roślin rzadkich i ginących.

Do najrzadszych składników flory krajowej występujących w parku, zalicza się 24 gatunki objęte ochroną ścisłą, a mianowicie: cis pospolity, wierzba borówkolistna, wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, barwinek pospolity, zimoziół północny, pióropusznik strusi, widłaki - goździsty, jałowcowaty, torfowy i wroniec, orlik pospolity, grzybień biały, grąźel żółty, rosiczka okrągłolistna, lilia złotogłów, listera jajowata, kruszczyk szerokolistny, podkolan biały i zielonawy, storczyki - krwisty, plamisty, szerokolistny i storczyk Fuksa oraz gnieźnik leśny. Wszystkie te gatunki podlegają ochronie na mocy przepisów rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin w Polsce, są więc prawnie dobrze zabezpieczone.

W uzupełnieniu powyższego postuluje się ochronę stanowiska pióropusznika strusiego występującego w żyznej buczynie pomorskiej w oddz. 100 i 108 leśn, Napromek nadl. Olsztynek.

Miejsce i zakres restytucji wybranych gatunków roślin.

Przeprowadzone w parku badania florystyczne (Polakowski i współpr. 1989, Jutrzenka-Trzebiatowski 1980, 1995) wskazują na stopniowe zmniejszenie się populacji wierzby borówkolistnej, występującej w rezerwacie przyrody „Jezioro Francuskie”. Celem przeciwdziałania zanikowi tego gatunku celowe jest podjęcie prac, mających na celu rozmnożenie rozpatrywanego gatunku i zwiększenie jego stanu w tym rezerwacie na typowych dla niego siedliskach. Nie ma potrzeby restytucji innych gatunków.

Wskazanie terenów do uznania za rezerwaty przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, stanowiska dokumentacyjne i pomniki przyrody

Na terenie parku istnieją aktualnie 3 rezerwaty przyrody:

- 1) rezerwat „Jezioro Francuskie”,
- 2) rezerwat „Rzeka Drwęca”,
- 3) rezerwat „Dylewo”,

oraz 8 roślinnych pomników przyrody, są to pojedyncze, sędziwe drzewa bądź ich niewielkie skupienia.

Na podstawie przeprowadzonych w parku badań florystyczno-fitosocjologicznych (Jutrzenka-Trzebiatowski 1980, 1995, Polakowski i in. 1989) postuluje się powołanie dodatkowo na tym obszarze uzasadnionych naukowo, roślinnych rezerwatów przyrody:

- 1) rezerwatu leśnego obejmującego fragment lasu położonego w Uroczysku Dylewo w nadl. Olsztynek, leśn. Napromek - oddz. 99, 100, 108, 109. W granicach projektowanego rezerwatu znajduje się doskonale wykształcona i zachowana buczyna pomorska (zespół *Melico-Fagetum*), realizująca się w postaci podzespołów:

- buczyny kokoryczowej (M.F. *corydaletosuni*)
- buczyny typowej (M.-F. *typicum*)
- buczyny z kostrzewą leśną (M.-F. *festucetosum sylvaticae*).

W proponowanym rezerwacie znajduje się ponadto jedyne na terenie Wzgórz Dylewskich stanowisko bardzo rzadkiego na Pojez. Mazurskim pióropusznika strusiego. Występują tu ponadto rzadkie gatunki: złoć mała, dzwonek szerokolistny i storczyki, podkolan biały oraz gnieźnik leśny.

Projektowany rezerwat położony jest w obrębie wydzielonych przez służbę leśna glebowej powierzchni wzorcowej.

- 2) rezerwat leśny w Uroczysku Wygoda (leśn. Napromek, nadl. Olsztynek) w oddz. 186, 187, 197 i 198. Proponuje się objęcie ochroną fragmentu doskonale wykształconego zboczowego lasu lipowo-klonowego (zespół *Aceri-Tuietum*) z udziałem w drzewostanie jawora, wiązu górskiego, jesionu wyniosłego, klonu zwyczajnego i graby. Runo wyróżnia się dużym udziałem kokorycz: puste, wątlej i pełnej, obok których występuje rzadka na Poj. Mazurskim złoć mała, łuskiewnik różowy, niezapominajka leśna i in.

Aktualny stopień rozpoznania terenów parku nie pozwala na bardziej wszechstronne rozwinięcie omawianego rozdziału. Ewentualne dalsze poszerzenie sieci obiektów chronionych parku wymaga dalszych szczególnych badań i w związku z tym może nastąpić po sporządzeniu planu ochrony tego terenu.

5.3. Fauna.

Plan ochrony naturalnych ostoi zwierząt (w szczególności miejsc rozrodu).

Na terenie Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich wykryto dotychczas obecność 169 gatunków zwierząt chronionych, a kolejnych 18 taksonów objętych jest ochroną łowiecką. Oprócz wielu zwierząt często spotykanych także w innych częściach regionu i kraju zachowało się wiele gatunków rzadkich, które występują tu częściej aniżeli gdzie indziej. Należą do nich przedstawiciele zarówno zwierząt kręgowych, np.: orlik krzykliwy, trzmielojad, gołąb siniak, dzięcioł średni, muchołówka mała, jak i zwierzęta bezkręgowce np. motyle - dostojka dama, dostojka akwilonans, mieniak strużnik i mieniak tęczowiec.

Wszystkie najcenniejsze gatunki są silnie związane ze środowiskiem leśnym Parku. Głównym czynnikiem, który będzie decydował o przetrwaniu na tym terenie najcenniejszych gatunków rzadkich i ginących będą więc właściwe zasady gospodarki leśnej, oparte na naturalnej hodowli lasu.

Spośród wymienionych wyżej rzadkich gatunków ptaków najprościej przedstawia się ochrona stanowisk lęgowych orlika krzykliwego, chronionych odrębnymi przepisami. Orlik krzykliwy znajduje się na liście ptaków objętych tzw. ochroną strefową. Ochrona ta polega na wyznaczeniu wokół drzewa z gniazdem strefy tzw. ochrony ścisłej o promieniu liczącej do 200 m, gdzie w ciągu całego roku nie prowadzi się żadnej działalności gospodarczej. W okresie lęgowym, tj. od 01.02. do 31.08., obowiązuje też tzw. strefa ochrony częściowej o promieniu do 500 m wokół gniazda. Na teren stref ochronnych obowiązuje zakaz wstępu. Strefa ochrony ścisłej zabezpiecza stanowiska lęgowe wraz z otaczającym drzewostanem, tworząc niejako mały rezerwat przyrody o powierzchni 12,5 ha.

Znacznie trudniej przedstawia się zagadnienie ochrony stanowisk lęgowych gołębia siniaka. Miejscem lęgów tego gatunku na terenie Parku są głównie dziuple dzięcioła czarnego, wykute w starych bukach. Intensywne pozyskiwanie drewna sprawia, że z każdym rokiem ubywa starych buczyn. Na poprawę sytuacji tego gatunku wpłynąć może ochrona drzew dziuplastych, zgodnie z nowymi zasadami ekologizacji gospodarki leśnej, innym praktycznym sposobem ochrony gołębia siniaka, a w Polsce mało wykorzystywanym, jest rozwieszanie skrzynek lęgowych. Warto zaznaczyć, że dziuple, zwłaszcza duże, są chętnie zamieszkiwane i wykorzystywane także przez wiele innych zwierząt, w tym np.: nietoperze, kuny, wiewiórki, ssaki z rodziny pilchovatych, wiele gatunków ptaków (sowy), a także owady, w tym szerszenie i osy.

Takie gatunki jak dzięcioł średni, czy muchołówka mała potrzebują rozległych, starych drzewostanów liściastych i mieszanych. Zwłaszcza dla ginącego w Europie dzięcioła średniego jedyną możliwością przetrwania jest pozostawienie w miarę dużych fragmentów starych drzewostanów.

Dla występujących tu rzadkich gatunków motyli bardzo ważne jest utrzymanie na terenach leśnych obecnie istniejących warunków, wśród nich: zachowanie torfowisk, niewielkich podmokłych obniżeń i oczek wody, śródleśnych łąk i polan, porośniętych ziołoroślami poboczy dróg o nasłonecznionych skarpach oraz bogatej różnorodności drzew i krzewów, w tym także tzw. gatunków niewartościowych.

Aby utrzymać obecne bogactwo fauny, zwłaszcza zachowanie gatunków rzadkich, plany urzędzeniowe gospodarującego tu Nadleśnictwa Olsztynek powinny między innymi uwzględnić:

- 1) zachowanie śródleśnych terenów podmokłych: torfowisk, bagnistych obniżeń i oczek wodnych,
- 2) ograniczyć do minimum rębnię zupełną, która całkowicie zmienia warunki środowiska leśnego, eliminując setki gatunków roślin i zwierząt związanych ze starymi drzewostanami,
- 3) objąć ochroną drzewa dziuplaste, pozostawiając wokół nich kępy zdrowych drzew lepiej chroniące drzewo z dziuplą,
- 4) w przypadku ewentualnych klęsk i gradacji owadów stosować środki jak najmniej szkodliwe dla środowiska,
- 5) pozostawianie w lesie tzw. posuszu jałowego, nieusuwanie martwych leżących drzew. Murszejące drewno jest biotopem szeregu gatunków zwierząt bezkręgowych, to także kryjówki dla drobnych ssaków i ptaków. Porastają je dziesiątki gatunków grzybów i roślin,
- 6) zakaz zalesiania śródleśnych łączek, halizn, polan,
- 7) w przypadku dalszego stosowania rębni zupełnej pozostawianie grup i pojedynczych zdrowych drzew (przynajmniej do kilkunastu na 1 ha),
- 8) zakaz dokonywania zrębów i trzebieży w okresie sezonu lęgowego (od 15.03. do 31.07).

Znaczna część powyższych zaleceń jest zgodna z Ustawą o lasach i instrukcją nr 11 traktującą o ekologizacji zasad gospodarki leśnej.

Drugim niezwykle ważnym elementem środowiska przyrodniczego Parku są wody powierzchniowe i tereny podmokłe. Ponieważ na obszarze Parku, jak i w jego strefie ochronnej, biotopy te są reprezentowane bardzo nielicznie -wymagają szczególnej ochrony. Dla ogromnej liczby gatunków zwierząt związanych z tymi środowiskami, w tym np.: owadów wodnych, płazów, niektórych ptaków, są one jedynymi miejscami ich występowania, decydując o poziomie bioróżnorodności Parku. Znaczna część tych biotopów powinna zostać objęta ochroną w postaci użytków ekologicznych. Następujące postuluje się objąć ochroną jako użytki ekologiczne (numery zgodne z rysunkiem planu ochrony):

1. Zbiornik wodny z najbliższym otoczeniem:
 - położenie: na północny zachód od Złotowa,
 - cel utworzenia: miejsce rozrodu płazów oraz odpoczynku ptaków wodnych.
2. Tereny podmokłe:
 - położenie: przy szosie Wałdyki - Złotowo w okolicy Lubstyna,
 - cel utworzenia: ochrona miejsc rozrodu płazów, siedlisko owadów wodnych, mała retencja.
3. Zbiornik wodny z najbliższym otoczeniem:
 - położenie: na północ od Napromka,
 - cel utworzenia: stanowisko rozrodu płazów, siedlisko owadów wodnych, mała retencja.

4. Podmokłe łąki:

- położenie: na północ od młyna w Glaznotach,
- cel utworzenia: mała retencja, ważne stanowisko rozrodu płazów i niektórych ptaków (żuraw, zimorodek, bekas krzyk).

5. Podmokłe łąki i łązowiska:

- położenie: przy szosie Elgnowo - Wierzbica (okolice Elgnowa),
- cel utworzenia: mała retencja, ostoja zwierzyny łownej, miejsce rozrodu płazów i niektórych ptaków. Jest to jedyna tego typu ostoja otoczona rozległymi polami.

6. Bagno otoczone polami:

- położenie: na wschód od Szczepankowa (w rozwidleniu dróg),
- cel utworzenia: mała retencja, miejsce rozrodu płazów.

7. Bagno:

- położenie: przy szosie Wygoda - Glaznoty - cel utworzenia: mała retencja, ważna ostoja rozrodu płazów i niektórych ptaków wodnych.

8. Staw Rudno:

- położenie: na wschód od osady Poborze,
- cel utworzenia: mała retencja, ważne miejsce rozrodu płazów i niektórych ptaków.

9. Podmokłe łąki z pojedynczymi kępami łoż:

- położenie: na terenie kolonu Elgnowo na południe od krańca kompleksu leśnego Jagodziny,
- cel utworzenia: mała retencja, ostoja płazów i ptaków.

Cieki wodne Parku są jedynym miejscem występowania takich gatunków, jak: zimorodek, wydra oraz szeregu zwierząt bezkręgowych zasiedlających wody bieżące. Zarówno koryta tych rzeczek, jak i ich doliny stanowią wyraźne korytarze ekologiczne łączące obszar Parku, poprzez silnie odlesioną i intensywnie wykorzystywaną rolniczo strefę ochronną, z terenami chronionymi i cennymi przyrodniczo (Gizela, Dylewka, Mała Wkra).

Trzecim cennym elementem środowiska przyrodniczego Parku i jego strefy ochronnej są obszary zadrzewień i zakrzewień śródpolnych powszechnie określane nieużytkami. Miejsca te są ostojami szeregu zwierząt zamieszkujących krajobraz rolniczy, odgrywają szczególnie ważną rolę w obrębie strefy ochronnej, która jest silnie wykorzystywana rolniczo. Te elementy krajobrazu i środowiska powinny być objęte ochroną. Powinien obowiązywać zakaz wycinania zadrzewień, drzew i krzewów na miedzach oraz wzdłuż cieków wodnych. Chronione powinny być także strome i porośnięte trawami, ziołoroślami i krzewami stoki wzgórz; nie powinno się ich zalesiać. Są to bardzo często jedyne w rozległej okolicy stanowiska wielu rzadkich owadów, np.: błonkówek, prostoskrzydłych, motyli.

Zakres i forma restytucji wybranych gatunków fauny.

W najbliższych latach działania restytucyjne dotyczące fauny nie będą tu realizowane. Dla dużych drapieżników, takich jak wilk czy ryś, występujące tu kompleksy leśne są za małe powierzchniowo.

Na uwagę zasługuje fakt introdukcji na tym terenie gatunku obcego dla regionu jakim jest muflon. Ponieważ gatunek ten nie jest wielkim konkurentem dla występujących tu roślinożerców - samy i jelenia, nie ma potrzeby wnioskowania o likwidację żyjącej tutaj populacji muflonów, zwłaszcza że zwierzę to może być dużą atrakcją turystyczną i przyrodniczą Parku. Jest to obecnie jedyna udana introdukcja tego gatunku na nizinach. Natomiast nie wskazana jest na tym terenie introdukcja innych nierodzimych przedstawicieli fauny.

Wskazania terenów do uznania za rezerваты przyrody.

Ponieważ cenne gatunki zwierząt występują na badanym terenie w dużym rozproszeniu nie wytypowano konkretnego obszaru z myślą o rezerwacie faunistycznym. Natomiast walory faunistyczne są cennym uzupełnieniem wartości przyrodniczych dwóch projektowanych rezerwatów leśnych proponowanych przez zespół botaników z ART w Olsztynie pod kierownictwem prof. Polakowskiego. Tego typu obiekty mogą dać szansę przetrwania takim gatunkom, jak: dzięcioł średni, gołąb siniak, muchołówka mała oraz wielu innym, potrzebującym dla swej egzystencji starych drzewostanów liściastych i mieszanych.

Jako użytki ekologiczne powinny zostać objęte ochroną najlepiej zachowane śródpolne i śródleśne zbiorniki wodne, torfowiska i tereny podmokłe.

Wnioski do zakresu i formy użytkowania łowieckiego.

Z łowieckich planów hodowlanych na rok gospodarczy 1996/97 oraz sprawozdań z wykonania planu za lata 1995/96 wynika, że stany bytującej tu zwierzyny grubej (jelenie, samy, dziki), pomimo intensywnych odstrzałów, nadal przekraczają przyjęte normy pojemności łowiska. Duże straty czynione przez zwierzynę powodują narzucanie przez gospodarza terenów leśnych - Lasy Państwowe - wysokich planów odstrzałów kołom łowieckim. Najprawdopodobniej w najbliższych latach na obszarze Parku nadal zwiększany będzie plan odstrzału i utrzymywane będą tendencje do redukcji zwierzyny grubej, tak aby przybliżyć jej liczebność do tzw. pojemności łowiska. Aby straty powodowane przez zwierzynę maksymalnie zmniejszyć należy:

- przestrzegać norm obsady łowiska,
- w miarę pełnie realizować plany pozyskania,
- utrzymywać właściwą strukturę płciową i wiekową populacji poszczególnych gatunków,
- należyce uprawiać poletka łowieckie, tak aby były one dla zwierzyny zawsze atrakcyjne, a zwłaszcza w okresie jesienno-zimowo-wiosennym,

- nie zalesiać i dbać o stan śródleśnych łąk, łączek i pastwisk wykorzystywanych przez zwierzyinę,
- należyście prowadzić zimowe dokarmianie,
- zapewnić zimą wodę w łowisku,
- dostarczać potrzebne ilości soli w lizawkach,
- ograniczyć stan niepokoju w łowisku,
- właściwa organizacja prac eksploatacyjna w lasach.

Korzystniej byłoby, gdyby gospodarowało tu jedno koło łowieckie, zamiast dwóch.

6. Zasady ochrony walorów krajobrazowych.

Na terenie Parku Krajobrazowego i Obszarze chronionego krajobrazu ochrona wartości kulturowych i przyrodniczych musi współistnieć z normalnym życiem społecznym i gospodarczym, zapewniającym mieszkańcom pełnostandardowe warunki życia. Koncepcja kształtowania krajobrazu zakłada wydzielenie obszarów (zależnie od walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, formy użytkowania) o różnym charakterze i stopniu ingerencji człowieka, pozwalających na realizację poszczególnych celów Parku Krajobrazowego.

Biorąc pod uwagę wymienione uwarunkowania wyróżniono trzy strefy ochrony krajobrazu: K I, KII i K III oraz strefę ochrony ekspozycji krajobrazu.

Strefowanie ochrony krajobrazu obejmuje teren całego Parku. Poszczególne strefy pokrywają się w dużym stopniu ze strefowaniem ochrony walorów przyrodniczych.

Strefa ochrony ekspozycji krajobrazu obejmuje tereny w ramach najatrakcyjniejszych widoków dostępnych z punktów, ciągów i osi widokowych. Obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym pozwalające zachować powiązania widokowe.

Są to: rejon Lichtajń, rejon Pobórza - Owczarni - Wysokiej Wsi, rejon Glaznot, rejon Zakurzewa, rejon Czerlina i Jagodzin oraz powiązania widokowe z tras komunikacyjnych; Smykowo - Bałcyny, Fiugajki - Wierzbica - Szczepankowo - Grabowo - Wiśnewo, Lipowo - Zajączki.

Poniżej przedstawiono opis stref KI, KII i KIII zawierający kolejno:

- 1) charakterystykę strefy,
- 2) opis obszaru należącego do strefy,
- 3) cele Parku realizowane w danej strefie,
- 5) zabudowa.

Strefy ochrony krajobrazu

Strefa KI - Całkowita ochrona krajobrazowa.

Charakterystyka strefy

Krajobraz naturalny, związany z parkami dworskimi, krajobraz rolny o wybitnych walorach krajobrazowych. Obejmujący takie formy użytkowania, jak tereny objęte przyrodniczą ochroną rezerwatową, lasy i zalesienia, łąki, bagna, doliny rzek, nieużytki.

Opis obszaru należącego do strefy:

Tereny leśne w obrębie parku, tereny między wsiami Durąg-Dziadyk, teren koło Janowca-Rudna, dolina rzeczki Gizeli i Dylewki.

Ad. 3 -

Cele Parku realizowane w tej strefie:

Realizacja celów przyrodniczo-ekologicznych, dydaktycznych i w ograniczonym stopniu turystyka (przyrodnicza, wędrówna, rowerowa, konna, narciarstwo biegowe, agroturystyka).

Działania ochronne:

Wskazane jest utrzymanie krajobrazu naturalnego lub przywrócenie charakteru do niego zbliżonego. Poza terenami rezerwatowymi, zaleca się gospodarkę leśno-rolną ekstensywną z zachowaniem wszelkich walorów krajobrazowych, kształtowanie naturalnego krajobrazu leśnego z zachowaniem i uczynieniem powiązań widokowych i malowniczości krajobrazu na terenach o największej atrakcyjności krajobrazowej, kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego, zachowaniu grup zieleni śródpolnej, renaturalizowaniu zabagnień, linii brzegowej cieków i zbiorników wodnych, utrzymaniu zróżnicowanej linii brzegowej lasu, umożliwieniem dostępności terenów o najlepszym mikroklimacie np. strefy brzegowej lasów. Planowane nasadzenia i ewentualne zalesienia winny być analizowane pod kątem ochrony widokowej.

Zabudowa:

Istniejąca zabudowa winna być rewaloryzowana zgodnie z regionalnym charakterem. Wskazane jest niedopuszczenie nowej zabudowy na tym terenie, likwidacja (w miarę możliwości) elementów dysharmonijnych i dewaloryzujących (np. linie energetyczne, wysypiska śmieci, żwirownie itp.).

Strefa K-II - Zachowawcza ochrona krajobrazowa.

Charakterystyka strefy:

Krajobraz naturalno-kulturowy, o wybitnych wartościach krajobrazowych rozwijający się w sposób najbardziej tradycyjny, harmonijny. Są to obszary o czytelnym historycznym układzie wsi chłopskich i majątków z licznymi zalesieniami, grupami i szpalerami śródpolnymi.

Opis obszaru należącego do strefy:

Okolice na południe od Dziadyka i Jankowca-Rudna, okolice Pobórza i Owczarni, okolice na wschód od Pietrzwaldu, okolice Wysokiej Wsi, Glaznot. Wygody, Wiśniowa. Zakurzewa, Lubstynka, Stegny, Lubstyna, Złotowa, Czerlina, Jagodzin, Szczepankowa (gm. Lubawa.) Klonówka, Klonowa - Giętłewa, Marwaldu-Fiugajek.

Cele Parku realizowane w tej strefie:

Głównie ochrona fizjonomii krajobrazu i walorów kulturowych. Turystyka krajoznawcza (piesza, rowerowa, konna, narciarstwo biegowe), narciarstwo zjazdowe, agroturystyka.

Działania ochronne:

Wskazane jest utrzymanie i przywrócenie harmonijnego, tradycyjnego krajobrazu kulturowego z licznymi elementami krajobrazu naturalnego. Wskazane jest porządkowanie i rewaloryzacja elementów krajobrazu (np. zabudowy, alei i szpalerów, podziału pól), likwidacja czy minimalizacja efektów (w miarę możliwości), elementów niezgodnych z tradycyjnym charakterem i funkcjami Parku Krajobrazowego (dyszarmijna zabudowa, infrastruktura naziemna), zachowanie wszelkich powiązań widokowych i dostępności terenowej.

Zabudowa:

Istniejąca zabudowa winna być rewaloryzowana zgodnie z regionalnym charakterem. Dopuszcza się możliwość odtworzenia dawnych siedlisk w ich dawnym zarysie, z zachowaniem tradycyjnego typu zabudowy, bez możliwości parcelacji terenu na potrzeby tworzenia nowych siedlisk.

K III - Częściowa ochrona krajobrazowa.

Charakterystyka strefy:

Tereny rolne o przeciętnych walorach krajobrazowych, mało urozmaiconej rzeźbie, tereny o gospodarce wielkoobszarowej i tereny o gospodarce chłopskiej.

Opis obszaru należącego do strefy:

Pozostałe tereny w granicach otuliny, które są obecnie w Obszarze chronionego Krajobrazu Wzgórz Dylewskich.

Cele Parku realizowane w tej strefie:

Ochrona krajobrazu kulturowego – zachowanie tradycyjnych form użytkowania terenu, turystyka krajoznawcza, pobytowa.

Działania ochronne:

W miarę możliwości harmonijny rozwój z zachowaniem podziału pól i szpalerów śródpolnych. Tereny zdegradowane wymagają rewaloryzacji i rekultywacji.

Zabudowa:

Dopuszcza się zabudowę z zachowaniem zasad ochrony funkcjonowania otuliny. Wskazane jest wykorzystanie istniejących historycznych na zaplecze turystyczne dla terenów Parku krajobrazowego.

7. Zalecenia ochrony i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego.

Krajobraz kulturowy i jego poszczególne elementy podlegają ochronie prawnej na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury i muzeach z roku 1962, (nowelizacja z roku 1990, z późniejszymi zmianami):

- art. 4 „jako dobra kultury wpisane do rejestru zabytków i jako dobra kultury posiadające oczywisty charakter zabytkowy”,
- art. 5 pkt 1-11 dotyczy poszczególnych obiektów; oraz pkt 12 - jako krajobraz kulturowy.

W związku z brakiem obowiązujących przepisów wykonawczych, precyzujących zasady ochrony, proponuje się, w formie opracowania autorskiego, przedstawić poniżej zalecenia dotyczące ochrony i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego.

Na obszarze Parku Krajobrazowego ochronie podlega cały zasób dziedzictwa kulturowego. Ochrona dziedzictwa kulturowego obejmuje w całości historyczną sieć osadniczą i sieć dróg wraz z towarzyszącymi alejami, zachowany historyczny rozłóg pól z zadrzewieniami śródpolnym oraz poszczególne zespoły i elementy: zespoły kościelne, założenia dworsko-pałacowe z parkami i folwarkami, zabudowę wiejską, zabytki techniki, cmentarze i zabytki archeologiczne. Ochronie podlegają także historyczne funkcje obejmujące tradycyjną gospodarkę rolną, hodowlaną, leśną, funkcje mieszkaniowe i usługowe z utrzymaniem, stosownie do lokalizacji, dawnej skali oraz zgodności z ochroną przyrody.

Wszelkie ingerencje w zakresie dziedzictwa kulturowego muszą być bezwzględnie konsultowane i uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Teren Parku ma być obszarem umiarkowanego zainwestowania, strefą ciszy przeznaczoną na cele poznawczo-naukowe, klimato- i fitoterapii, turystyki z zachowaniem istniejących funkcji gospodarczych (uprawnych, hodowlanych, leśnych) na poziomie nie zagrażającym wartościom środowiska przyrodniczo-kulturowego.

Program zagospodarowania turystycznego Parku powinien być ściśle powiązany z wartościami kulturowymi.

7.1. Strefy ochrony dziedzictwa kulturowego.

Kategoria ochrony walorów kulturowych (B) obejmuje pięć stref, z których główne oznaczono B I (pełna ochrona konserwatorska) i B II (częściowa ochrona konserwatorska) i pokazano na planszy podstawowej planu ochrony.

Poniżej przedstawiono charakterystykę poszczególnych stref ochrony dziedzictwa kulturowego w następującym układzie:

- opis elementów objętych ochroną,
- działania naprawcze i ochronne.

Obiekty należące do poszczególnych stref wymienione są w operacie walorów kulturowych i krajobrazowych.

Strefa BI - Pełna ochrona konserwatorska.

Dotyczy układu przestrzennego i elementów jednostek osadniczych o wyróżniających się wartościach kulturowo-krajobrazowych. Obejmuje formę, substancję, treść historyczną i w miarę możliwości funkcje obiektów. Obowiązuje nakaz przywrócenia lub zachowania historycznego stanu, ewentualnie do niego zbliżonego.

Strefa BII - Częściowa ochrona konserwatorska.

Dotyczy układu przestrzennego i /lub/ elementów jednostek osadniczych o wyróżniających się lub znacznych wartościach kulturowo-krajobrazowych, częściowo przekształconych. Obejmuje głównie formę, w miarę możliwości także substancję,

treść historyczną i funkcje. Obowiązuje zachowanie skali i charakteru obiektu z możliwością rozbudowy z zastosowaniem tradycyjnych form i jako kontynuacja istniejącego układu.

Strefa BIII - Ochrona elementów układu, pełnej ekspozycji i treści historycznych.

Dotyczy elementów układów przestrzennych. Obowiązuje zachowanie dotychczasowego charakteru krajobrazowego z możliwością wprowadzania nowych funkcji i form nie powodujących negatywnych zmian w krajobrazie.

Strefa BIV - Pełna ochrona archeologiczna.

Dotyczy zlokalizowanych stanowisk archeologicznych (grodziska i kurhany) i określa teren, na którym obowiązuje całkowity zakaz lokalizacji inwestycji trwałych i tymczasowych.

Strefa BV - Ochrona widokowa.

Dotyczy otoczenia zabytkowych układów przestrzennych o dużych wartościach krajobrazowych, określa teren, na którym obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym pozwalające zachować wartości widokowe ww. układów przestrzennych.

7.2. Zalecenia kształtowania architektury regionalnej.

W ramach ochrony układów ruralistycznych i sylwetki zabudowy winny obowiązywać następujące zasady:

- w obrębie zachowanych tradycyjnych zespołów zabudowy - zakaz zmiany rozplanowania zabudowy na działce, zmiany kubatury budynków (dopuszcza się zmianę kubatury na terenie otuliny z zachowaniem tradycyjnych proporcji), zmiany kształtu starej stolarki okiennej i drzwiowej, zmiany pokrycia dachu. Wszelkie remonty winny być wykonywane z zastosowaniem tradycyjnych materiałów (kamień, cegła, drewno, dachówka ceramiczna),
- nowe realizacje winny nawiązywać do tradycyjnych form z zachowaniem dotychczasowej skali, charakteru budownictwa, rozplanowania zabudowy w obrębie siedliska, linii zabudowy. Na terenie Parku Krajobrazowego obowiązuje zakaz wprowadzania dużych kubatur. Na terenie otuliny dopuszcza się wprowadzanie większej kubatury z zachowaniem skali, proporcji i materiałów charakterystycznych dla regionu,
- budownictwo mieszkaniowe z czerwonej cegły licowano lub tynkowane winno spełniać następujące warunki: I- lub 1,5-kondygnacyjny, niska piwnica, rzut wydłużonego prostokąta, wysoki dach z zachowaniem odpowiednich kątów spadku, tradycyjne pokrycie dachu (dachówka ceramiczna czerwona, ew. dachówka szara na terenie Ziemi Lubawskiej, a także dopuszcza się dawne sposoby pokrycia), tradycyjny kształt i podział otworów okiennych i drzwi,
- budownictwo gospodarcze winno zachować tradycyjną kubaturę, budowane z drewna, kamienia, cegły (licowane lub tynkowane), z wysokim dachem tradycyjnym pokryciem (jak budownictwo mieszkaniowe),
- budownictwo usługowe podlega takim zasadom jak budownictwo mieszkaniowe z dopuszczeniem zabudowy do dwóch kondygnacji,
- wskazane jest określenie funkcjonalnego podziału działek z wprowadzeniem tradycyjnych elementów: np. ogródek ozdobny, warzywnik, sad, tereny gospodarcze,
- w obiektach objętych pełną ochroną konserwatorską w przypadku odbudowy nieistniejącej architektury o szczególnym znaczeniu, wskazane jest odtworzenie dawnej historycznej formy (np. dwór, pałac),
- w obiektach o mniej rygorystycznej ochronie możliwa jest stylizowana współczesna architektura.

W ramach propagowania dobrych wzorów postuluje się opracowanie przez specjalistów z zakresu architektury i konserwacji zabytków - katalogów budownictwa mieszkalnego, gospodarczego, usługowego, obejmujących formę zabudowy i układ przestrzenny, dostosowanych do lokalnych warunków z zachowaniem specyfiki regionów kulturalno-historycznych (Mazury i Ziemia Lubawska).

Wszelkie prace związane z obiektami objętymi ochroną wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

7.3. Zalecenia ochrony i rewitalizacji poszczególnych elementów dziedzictwa kulturowego.

Sieć osadnicza.

Na opracowanym obszarze ochronie podlega cały historyczny układ jednostek osadniczych razem ze wszystkimi elementami tj. układ przestrzenny siedlisk, zespoły kościelne i cmentarze, majątki ziemskie i folwarki, urządzenia techniczne, historyczny układ pól, zieleń śródpolna.

Dla wsi o dużych wartościach krajobrazowo-kulturowych należy wykonać dokładne kwerendy, ewidencje i opracowania dotyczące ich historycznego rozwoju, analizy stanu zachowania substancji o charakterze zabytkowym, powiązań krajobrazowych oraz zagrożeń i dewastacji krajobrazu kulturowego. Wnioski wynikające z tych opracowań winny być uwzględnione jako wytyczne dla planów zagospodarowania przestrzennego oraz jako wpisy do rejestru zabytków z określeniem strefy ochrony konserwatorskiej dla poszczególnych zespołów zabytkowych i całej jednostki osadniczej.

W szczególności zakres ochrony jednostek osadniczych powinien dotyczyć:

- zachowania funkcji mieszkaniowo-rolniczych wraz z usługami dla mieszkańców, z ograniczeniem wprowadzania nowych funkcji sprzecznych z istniejącymi. Bezwzględnie na terenie Parku Krajobrazowego, częściowo na terenie Obszaru chronionego krajobrazu,
- zachowania skali i charakteru wsi. Nowe przedsięwzięcia uzasadnione funkcją, powinny być dopuszczalne tylko jako uzupełnienie i kontynuacja istniejącego układu. Forma i skala powinny nawiązywać do charakteru zespołu. Dotyczy to układu drogowego, układu działek, układu zabudowy w granicach działek, form architektonicznych. Na obszarze Parku Krajobrazowego - zakaz wprowadzania dużych kubatur,

- zakazu lokalizacji nowych inwestycji poza granicami istniejących zespołów zabudowy. Ewentualnie możliwa jest zabudowa na terenie zlikwidowanych siedlisk rolnych czy folwarków z zachowaniem lub nawiązaniem do dawnego charakteru, zgodnie z zasadami ochrony,
- zakazu wprowadzania inwestycji przemysłowych i zakładów niezgodnych z celami Parku Krajobrazowego, zagrażających wartościom przyrodniczo-krajobrazowo-kulturowym (np. międzygminny zakład utylizacji śmieci).
- nakazu uporządkowania terenu i zabudowy, w miarę możliwości likwidacja elementów dysharmonijnych wraz z wprowadzeniem odpowiednich korekt wynikających z wytycznych konserwatorskich.
- konieczność konsultowania i zatwierdzenia przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wszystkich działań inwestycyjnych w stopniu zależnym od zakresu ochrony.

Sieć drogowa.

W związku z historycznym charakterem sieci dróg, ochroną konserwatorską należy objąć cały układ komunikacji na obszarze Parku Krajobrazowego i w Obszarze chronionego krajobrazu, z tym, że na terenie Parku Krajobrazowego winna obowiązywać zasada bezwzględności zachowania historycznego układu, zgodnie ze stanem z XIX wieku.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania województwa należy wyznaczyć trasy komunikacji międzymiastowej i tranzytowej omijającej bezwzględnie rejon Parku Krajobrazowego i w miarę możliwości teren Obszaru chronionego krajobrazu. Na obszarze Parku Krajobrazowego winien obowiązywać zakaz zmiany klasy i poszerzania istniejących dróg. Na odcinkach dróg lokalnych, w miejscach, gdzie zachowały się stare nawierzchnie, powinny one podlegać ochronie (np. na trasie Bednarki - Pietrzwałd, Jankowiec Rudno - Naprom, czy boczne drogi w poszczególnych miejscowościach). Dotyczy to także innych elementów drogi jak ciosane słupy kamienne na rozstajach lub łukach dróg, kamienne drogowskazy, mostki, przepusty, itp.

Ochronie podlegają także dawne trasy kolejowe z wszystkimi elementami (nasypy, wykopy, wiadukty, itp.) z przystosowaniem ich do celów turystycznych (trasy rowerowe, narciarskie, konne, punkty i ciągi widokowe itp.).

Na terenie Obszaru chronionego krajobrazu mogą być dopuszczalne tylko lokalne zmiany w układzie sieci dróg, mające na celu poprawę głównych funkcji Parku. Przy wprowadzaniu modyfikacji należy uwzględnić historyczny charakter dróg i walory otaczającego je krajobrazu.

Zasadą powinno być ograniczenie ruchu samochodów do rozmiarów umożliwiających obsługę mieszkańców stałych i turystów. Skala dróg i obiektów towarzyszących lokalizowanych na terenie otulmy powinna harmonizować z charakterem zabytkowego krajobrazu.

Ochronie konserwatorskiej winny podlegać aleje przydrożne. Najcenniejsze (oznaczone na mapie) należy wpisać do rejestru zabytków. Konieczne jest przeprowadzenie prac pielęgnacyjnych i uzupełnienie braków drzewostanu alei historycznych zgodnie z dokumentacją konserwatorską. Niedopuszczalne jest kolejne okaleczanie drzew, jakiego dokonano do tej pory na wielu trasach opracowywanego terenu. Konieczne jest prowadzenie prac przez specjalistyczne zakłady, a nie przypadkowych wykonawców.

W celu zachowania historycznego charakteru ważniejszych dróg na terenie Parku i na Obszarze chronionego krajobrazu należy na podstawie analiz historycznych, kompozycyjno-przestrzennych i widokowych wyznaczyć strefy ochrony konserwatorskiej głównych i najatrakcyjniejszych szlaków komunikacyjnych, obejmujące również cały układ zieleni związanej z kompozycją trasy komunikacyjnej. Na obszarze tym winien obowiązywać zakaz zabudowy terenów przydrożnych.

Wszelkie zmiany dotyczące układu dróg i zagospodarowania terenów przydrożnych powinny być konsultowane ze stanowiska konserwatorskiego.

Kościóły

Wszystkie zabytkowe kościoły na terenie Parku Krajobrazowego i na Obszarze chronionego krajobrazu wpisane są do rejestru zabytków. Zalecenia:

- nie dopuścić do zniekształcenia bryły kościoła, jego detali i zabytkowego charakteru podczas prac konserwacyjnych (np. rażące pokrycie dachu wieży kościelnej w Marwałdzie).
- zachować historyczny układ i formę założenia kościelnego łącznie z plebanią, cmentarzem przykościelnym, istniejącymi starymi grobami, dzwonnica, kaplicami, murem ogrodzeniowym, starodrzewiem.
- wyznaczyć dla wszystkich obiektów strefę ochrony konserwatorskiej i widokowej w celu zachowania powiązań kompozycyjno-przestrzennych, widokowych i odpowiedniej skali założenia w obrębie miejscowości i w obrębie krajobrazu.

Majątki ziemskie

Na terenie Parku Krajobrazowego i na Obszarze chronionego krajobrazu wszystkie zespoły majątków ziemskich podlegają ochronie.

Dla zespołów o najwyższych wartościach należy wykonać dokładne kwerendy, inwentaryzacje, studia historyczno-krajobrazowe i projekty rewaloryzacji w zakresie zależnym od stanu zachowania. Dla pozostałych należy wykonać przynajmniej ewidencje i wytyczne konserwatorskie określające m.in. dokładne granice całego założenia.

Wnioski z tych opracowań z uaktualnieniem wpisów do rejestru zabytków (objęcie ochroną całego zespołu) winny być uwzględnione w planach zagospodarowania przestrzennego i obejmować wartości zabytkowe zespołu, ich ekspozycję, dokładne granice stref ochronnych i właściwy sposób użytkowania obiektów. Ochrona dawnych majątków winna obejmować:

- analizę zgodności obecnego użytkowania z zabytkowym charakterem obiektu i podjęcie działań wprowadzających docelowo właściwe funkcje,
- scalanie docelowo zespołów (podzielonych w okresie powojennym) w rękach jednego właściwego użytkownika,
- w przypadku destrukcyjnego użytkownika dążyć do zmiany użytkownika,
- niedopuszczenie do dzielenia zespołu w ramach trwającej obecnie prywatyzacji,

- powstrzymanie procesów destrukcyjnych (zabezpieczenia nieużytkowanych budynków, powstrzymanie rozbiórek, zachowanie elementów wyposażenia budynków, w parku zakaz wycinki drzewostanu, zakaz wypasu bydła, przejazdu pojazdów, wysypywania śmieci),
- zakaz lokalizacji na terenie parku i w strefie ochrony konserwatorskiej inwestycji trwałych i tymczasowych,
- przeprowadzenie rewaloryzacji założeń na podstawie dokumentacji. Zakres rewaloryzacji zależy od stanu zachowania poszczególnych elementów. Konieczne jest ustalenie wielkości i rodzaju programu użytkowego zgodnego ze skalą obiektu,
- w przypadku braku możliwości rewaloryzacji, przeprowadzenie podstawowych prac remontowych dworów i folwarków oraz prac porządkowych w parkach, zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi, przywracającymi charakter zabytkowy,
- uczytelnienie powiązań widokowo-kompozycyjnych pomiędzy założeniem a otaczającym krajobrazem,
- po przeprowadzeniu prac konserwatorskich i rewaloryzacyjnych prowadzenie na bieżąco remontów i sezonowych prac pielęgnacyjnych,
- w ramach modernizacji i rozbudowy utrzymanie skali i charakteru założenia folwarcznego i czworaków.

Cmentarze

Wszystkie cmentarze historyczne na tym obszarze winny podlegać ochronie w zakresie zależnym od stanu zachowania, być zinwentaryzowane i posiadać kartę cmentarza. Niedopuszczalne jest likwidowanie starych cmentarzy, niszczenie grobów, wycinka starodrzewia. Należy określić strefę ochronną cmentarzy, która umożliwiłaby utrzymanie skali i historycznego usytuowania poza obszarem zabudowy. W strefie tej powinien obowiązywać zakaz wznoszenia obiektów kubaturowych.

Na cmentarzach najcenniejszych, wytypowanych ze względu na ich stan zachowania, historyczne powiązania kompozycyjno-przestrzenne należy przeprowadzić rewaloryzację na podstawie specjalistycznej dokumentacji.

W przypadku cmentarzy zachowanych w mniejszym stopniu należy na podstawie wytycznych konserwatorskich przeprowadzić prace porządkowo-konserwacyjne polegające na uczytelnieniu układów kompozycyjno-przestrzennych, kwater, alei, szpalerów itp., konserwacji starodrzewia i usunięciu zbędnych samosiewów, zabezpieczeniu i konserwacji istniejących kaplic, starych grobów, nagrobków, ogrodzeń itp. W przypadku cmentarzy czynnych - przekształconych starych ewangelickich na katolickie, należy powstrzymać dewastację i określić zasady wykorzystania dawnych cmentarzy ewangelickich dla współczesnych pochówków.

W przypadku cmentarzy zniszczonych i zdewastowanych, z zachowanym starodrzewiem, określonymi granicami, ale trudnym do odtworzenia układem, przestrzenno-kompozycyjnym kwater, grobów, należy je zachować in situ, z uczytelnieniem ich bryły w krajobrazie.

Stanowiska archeologiczne

W związku z bardzo słabym rozpoznaniem terenu Parku Krajobrazowego i w obszarze chronionego krajobrazu pod względem archeologicznym, konieczne jest objęcie tego obszaru badaniami w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski i określenie stref i zakresu ochrony.

Zlokalizowane stanowiska archeologiczne /grodziska i kurhany/ podlegają pełnej ochronie konserwatorskiej z uczytelnieniem bryły w krajobrazie i całkowitym zakazem inwestowania, które mogłyby naruszyć ich specyficzną formę. Wszelkie inwestycje planowane na terenach o domniemanych wartościach archeologicznych winny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

8. Zasady rozwoju sieci osadniczej. Zagospodarowanie przestrzenne.

Park obejmuje część obszarów czterech gmin województwa: Ostródy, Lubawy, Dąbrówna i Grunwaldu. Wszystkie miejscowości leżące w granicach Parku mają charakter wiejski.

Plan ochrony nie wnosi wniosków o zmiany w funkcjonowaniu sieci osadniczej. Fizycznie istniejąca sieć osadnicza nie koliduje z zadaniami ochronnymi Parku (wyłączając problemy infrastruktury technicznej i dysharmonijnej zabudowy). Dotyczy to zarówno mieszkalnictwa, jak i usług. Umiarkowany rozwój miejscowości, przede wszystkim w kierunku polepszania standardu życia (zwodociągowanie, oczyszczalnie ścieków, składowanie odpadów), odzyskiwanie walorów kulturowych (remonty, rewaloryzacje, odbudowy) oraz przystosowanie do potrzeb turystyki (budowa urządzeń turystycznych, rozwój agroturystyki) byłby z korzyścią zarówno dla mieszkańców, jak i obszaru Parku.

Warunki, na jakich może rozwijać się osadnictwo poddane są w ustaleniach dotyczących poszczególnych stref przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych oraz w operacie walorów kulturowych i krajobrazowych.

W Parku dopuszcza się nową zabudowę jedynie w strefie PIII, w granicach zwartej zabudowy wsi i ewentualne odtworzenia nieistniejących już siedlisk, po uzgodnieniu z Dyrektorem ZPK. W strefie E, podobnie, dopuszcza się nową zabudowę w granicach zwartej zabudowy wsi i ewentualne odtworzenia nieistniejących już siedlisk, po uzgodnieniu z Dyrektorem ZPK. W strefie PIV (pozostałe tereny otuliny Parku) zaleca się warunki lokalizacji nowej zabudowy jak wyżej. Wszelkie odstępstwa od tej zasady muszą być zgodne z obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego, zgodne z wytycznymi dotyczącymi formy zabudowy zawartymi w operacie ochrony walorów kulturowych i krajobrazowych oraz winny uzyskać zgodę Dyrektora ZPK.

Należy unikać sytuowania turystycznej bazy pobytowej na terenie Parku, wykorzystując do tego celu obiekty pałacowe i inne w obszarze ochrony krajobrazu.

Ludność i zatrudnienie.

Na terenie parku leży 11 wsi. Mieszkają w nich 1334 osoby. W 36 wsiach na terenie otuliny mieszka 8508 mieszkańców.

Warunki życia we wsiach omawianego obszaru uznać należy za średnie. Prawie wszystkie wsie mają elektryfikację, sieć wodociągową, łączność telefoniczną, komunikację PKS, asfaltowe drogi dojazdowe, niezbędne, minimalne wyposażenie w usługi. Warunki mieszkaniowe w gospodarstwach indywidualnych i blokach po PGR ocenia się aktualnie jako średnie. Wzrost liczby mieszkańców oraz upływ czasu spowodować mogą pogorszenie się warunków.

Brak zakładów przemysłowych, rozwiniętego rzemiosła i usług na terenie parku i obszaru chronionego krajobrazu składa się na mocno odczuwalny brak miejsc pracy na tym obszarze.

Ludność obszaru parku i obszaru chronionego krajobrazu tylko w niewielkim stopniu znajduje zatrudnienie w miejscu zamieszkania. Po kilka do kilkunastu miejsc pracy oferują szkoły oraz spółki prywatne działające na bazie byłych PGR, pojedyncze miejsca pracy - sklepy, prywatne zakłady rzemieślnicze. Wsie tradycyjnie chłopskie dają zatrudnienie we własnych gospodarstwach.

Ludność tego obszaru znajduje miejsce pracy głównie w pobliskich dużych ośrodkach gminnych Lubawie i Ostródzie. Z dostępnych danych nie można ustalić liczby zatrudnionych, bezrobotnych oraz dojeżdżających do pracy. Z uzyskanych informacji wynika jednak, że sytuacja na rynku pracy na obszarze Parku i otuliny jest zła.

Usługi.

Ośrodkiem usług podstawowych o poszerzonym programie jest na terenie parku wieś Pietrzwałd. Obsługuje ona pozostałe jednostki osadnicze parku, szczególnie te leżące w gminie Ostróda. Ze względu na rejonizację niektórych usług (oświata, zdrowie) wsie spoza gminy Ostróda obsługiwane są w ramach swoich gmin. Na terenie parku także wieś Wygoda dysponuje zestawem usług podstawowych.

Na terenie otuliny zaopatrzenie w usługi podstawowe jest niemal wystarczające. Jedyne wsie Bałcyny, Smykówko i Kraplewo w gm. Ostróda oraz wieś Wierzbica w gm. Dąbrówno nie dysponują zestawem usług podstawowych, mimo liczby mieszkańców przekraczających 300 osób.

Wyposażenie w usługi komercyjne (sklepy, punkty usługowe) w niektórych przypadkach jest niewystarczające.

Zasady rozwoju sieci osadniczej.

Plan ochrony nie wnosi wniosków o zmiany w funkcjonowaniu sieci osadniczej. Fizycznie istniejąca sieć osadnicza nie koliduje z zadaniami ochronnymi Parku (wyłączając problemy infrastruktury technicznej i dysharmonijnej zabudowy). Dotyczy to zarówno mieszkalnictwa, jak i usług. Umiarkowany rozwój miejscowości, przede wszystkim w kierunku polepszania standardu życia (zwodociągowanie, oczyszczalnie ścieków, składowanie odpadów), odzyskiwanie walorów kulturowych (remonty, rewaloryzacje, odbudowy) oraz przystosowanie do potrzeb turystyki (budowa urządzeń turystycznych, rozwój agroturystyki) byłby z korzyścią zarówno dla mieszkańców, jak i obszaru Parku.

Warunki, na jakich może rozwijać się osadnictwo poddane są w ustaleniach dotyczących poszczególnych stref przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych oraz w operacje walorów kulturowych i krajobrazowych.

9. Zasady funkcjonowania turystyki.

Na obszarze Parku przebywać może jednocześnie 4 tysiące turystów (pobyt - 70%, przejazd - 30%).

Zalecanymi formami turystyki na terenie Parku są formy o charakterze krajoznawczym edukacyjnym (turystyka przyrodnicza, turystyka wędrowna rowerowa, piesza, konna, narciarstwo biegowe, zjazdowe).

Do obiektów turystycznych obsługujących dopuszczone formy turystyki powinny należeć: małe hoteliki i pensjonaty, pokoje gościnne, campingi, pola namiotowe, trwałe obiekty gastronomiczne, obiekty małej gastronomii, parkingi, wyciągi i zjazdowe trasy narciarskie, trasy narciarstwa nizinnego, ścieżki rowerowe, szlaki piesze, turystyczne i spacerowe punkty widokowe, oznakowanie.

Terenami głównego zainwestowania, czyli lokalizacji bazy pobytowej turystyki powinny być tereny powiązane bezpośrednio z istniejącymi jednostkami osadniczymi.

W rejonie miejscowości Marwałd - Tułodz i Złotowo - Omulew, w powiązaniu z drogą Lubawa - Pawłowo poza granicami Parku mogą być poza w/w lokalizowane również inne obiekty towarzyszące turystyce (stacje benzynowe, zakłady obsługi technicznej i inne).

Przy drogach publicznych mogą być lokalizowane parkingi i mała gastronomia. Obiekty agroturystyczne do kilkunastu miejsc noclegowych mogą być tworzone bez ograniczeń w oparciu o istniejące zagrody rolnicze.

10. Zasady rozwoju funkcji gospodarczych Parku i obszarze chronionego krajobrazu.

10.1. Działalność produkcyjna. Rzemiosło.

Na terenie Parku dopuszcza się lokalizację nieuciążliwych zakładów rzemiosła usługowego i drobnej produkcji, adaptowanych lub lokalizowanych w obrębie istniejącej zabudowy wiejskiej. Na obszarze chronionego krajobrazu dopuszcza się lokalizację nieuciążliwych obiektów działalności produkcyjnej oraz rzemiosła usługowego. Zakłady funkcjonujące na terenie Parku spełniać muszą obowiązujące przepisy, w tym wymogi ochrony środowiska, swoją skalą i charakterem nawiązywać do istniejących obiektów, wpisywać się harmonijnie w krajobraz. W otulinie dopuszcza się niezbędną działalność gospodarczą dla obsługi mieszkańców i dopuszczonych w parku funkcji, oraz inną działalność gospodarczą powiązaną z celami Parku, pod warunkiem spełnienia wymogów w zakresie ochrony środowiska i krajobrazu.

10.2. Rolnictwo.

Dla obszaru całego Parku Krajobraz. Wzgórz Dylewskich:

- dopuszcza się lokalizację obiektów produkcji zwierzęcej (fermy drobiu, trzody chlewnej, bydła) w technologii ściółkowej o obsadzie maksymalnej 2DJP/ha użytków rolnych, a koncentracja zwierząt w jednym kompleksie produkcyjnym nie może przekroczyć 200 DJP,
- dla kompleksów o wielkości ponad 100 DJP konieczne jest wykonanie oceny oddziaływania na środowisko,
- zakazuje się realizacji ferm zwierząt futerkowych,
- zakazuje się rozlewania gnojowicy (z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów),
- wskazane jest wprowadzanie zasad rolnictwa zintegrowanego i rolnictwa ekologicznego oraz agroturystyki.

Należy dążyć do utrzymania struktury średnich i dużych indywidualnych gospodarstw rolnych w których istnieje możliwość utrzymania prawidłowych proporcji między produkcją roślinną i zwierzęcą. Gospodarstwa takie stwarzają lepsze możliwości wdrażania rolnictwa zintegrowanego i ekologicznego na terenie Parku.

Dla obszaru Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich:

- nie należy lokalizować baz obsługi techn. i warsztatów naprawy sprzętu rolniczego.

Dla obszaru chronionego krajobrazu Wzgórz Dylewskich:

- postuluje się utrzymanie działalności Zakładu „Bałcyny” (UW-M Olsztyn),
- akceptuje się obecne zagospodarowanie areałów byłych PGR-ów, obecnie we władaniu AWRSP Oddział w Olsztynie,
- tuczarnia trzody chlewnej w Zajęczkach ze względu na swoje położenie podlega rygorom ochrony środowiska obowiązującym na terenie Parku. Warunkiem kontynuowania działalności jest rezygnacja z technologii gnojowicowej.

10.3. Leśnictwo.

Podstawą prowadzenia gospodarki leśnej w PKWD jest „Plan Urządzania Lasu” sporządzony wg stanu na 1.01.1993 r., zgodnie z zasadami Instrukcji Urządzania, Hodowli i Ochrony Lasu (Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14.02.95 w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych) uwzględniający wszystkie aspekty przyrodnicze i ekologiczne zmierzające do utrzymania walorów krajobrazowo-przyrodniczych tego obszaru.

11. Użytkowanie terenu. Gospodarka gruntami.

Na terenie Parku dominującym użytkownikiem gruntów jest Administracja Lasów Państwowych, która włada 52,50% powierzchni gruntów Parku.

Na terenie obszaru chronionego krajobrazu dominującymi właścicielami gruntów są osoby fizyczne. Ich grunty zajmują 49,99% ogólnej powierzchni.

Na terenie Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich dominują lasy i zadrzewienia, które zajmują 55,80 % powierzchni całkowitej Parku i są to zwarte kompleksy leśne.

Dominujące na terenie otuliny użytki rolne zajmują łącznie 83,30% jej powierzchni. Zasady ochrony i kształtowania krajobrazu parku zawarte w planie ochrony oraz związane z tym nakazy i zakazy wywołują skutki prawne, w postaci ewentualnych wykupów, zamian, odszkodowań i rekompensat itp. w trybie określonym ustawowo.

12. Infrastruktura techniczna.

12.1. Komunikacja.

W planie ochrony postuluje się adaptację wewnętrznego systemu komunikacyjnego Parku i jego powiązania z układem zewnętrznym. Dla zmniejszenia zagrożeń dla środowiska i walorów parku postuluje się:

- ograniczenia ruchu i zakaz zatrzymania pojazdów związane z zanieczyszczeniem środowiska i hałasem oraz ochronę zwierząt przechodzących swoimi ciągami przez drogi kołowe,
- ograniczenie uciążliwości hałasu i zanieczyszczeń powietrza poprzez tworzenie pasów zieleni izolacyjnej przy drogach krajowych przechodzących przez Park lub w bezpośrednim sąsiedztwie,
- należy wprowadzić zakaz używania żużla i popiołów do ulepszenia nawierzchni dróg, stosować zaś materiały naturalne takie jak żwir i kruszywo naturalne.

12.2. Gospodarka wodno-ściekowa.

Gospodarka wodna.

Sprzyjające warunki hydrogeologiczne i dobra jakość wód głębszych dają podstawy do programowania zbiorowego zaopatrzenia w wodę wszystkich jednostek osadniczych z wodociągów lokalnych bądź grupowych. W celu ochrony środowiska jak również standardu życia ludności należy dążyć do objęcia możliwie całej ludności Parku siecią wodociągową. Na terenach bez izolacji od użytkowych warstw wodonośnych bądź izolacji nieciągłej i terenach zainwestowanych zaleca się budowę ujęć wody grupowych, stacji wodociągowych oraz sieci wodociągowych równoległe z rozwiązaniem gospodarki ściekowej.

Gospodarka ściekowa.

Zaleca się rozwiązanie w 1-szym etapie gospodarki ściekowej w miejscowościach położonych na terenach bez izolacji od użytkowych warstw wodonośnych bądź izolacji nieciągłej. Dotyczy miejscowości i Marwałd, Tułodziad, Fiugajki, Wierzbica, Rumieniec, Gutowo.

Ścieki bytowo-gospodarcze ze wszystkich obiektów w zabudowie zwartej i rozproszonej powinny być odprowadzane do kanalizacji sanitarnej zbiorczej, a wszelkie inne rozwiązania w zakresie gospodarki ściekowej powinny być poprzedzone szczegółowymi badaniami hydrogeologicznymi wskazującymi możliwości odprowadzenia ścieków.

12.3. Zaopatrzenie w gaz.

Planowane jest objęcie siecią gazową całego obszaru Parku. Postuluje się przechodzenie na opalanie gazem bądź olejem opałowym.

12.4. Elektroenergetyka.

Istniejący układ sieci energetycznych w wystarczający sposób zabezpiecza obecne i przyszłe (przy założeniu umiarkowanego rozwoju) potrzeby elektroenergetyczne miejscowości zlokalizowanych w obszarze Parku.

12.5. Gospodarka odpadami.

Sieć osiedleńcza Parku winna być zaopatrzona w pojemniki (kontenerowe lub inne) wywożone do miejsca składowania lub przerobu. Aktualnie proponuje się wykorzystanie, jako miejsce deponowania odpadów, istniejącego wysypiska w okolicy Rudna. Niezbędne jest oczyszczenie pozostałego obszaru Parku zalegających tam na wysypiskach niezorganizowanych oraz rozproszonych po całym terenie.

Załącznik Nr 2
do rozporządzenia Nr 3
Wojewody Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 14 stycznia 2005 r.

Plan ochrony Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich

Operat Generalny Streszczenie

1. Główne cele do osiągnięcia w toku realizacji ustaleń planu ochrony.

Cele ekologiczne:

- zachowanie charakterystycznych lub unikatowych cech naturalnych środowiska przyrodniczego (rzeźba terenu, fauna i flora),
- utrzymanie na obszarze Parku podstawowych procesów ekologicznych, warunkujących ciągłość istnienia życia,
- zachowanie różnorodności gatunkowej,
- zapewnienie trwałego użytkowania gatunków i ekosystemów,
- utrzymanie walorów fizjonomii krajobrazu,
- utrwalanie znaczenia Parku jako obiektu dla nauki i edukacji przyrodniczej.

Cele kulturowe:

- zachowanie i ochrona krajobrazu kulturowego,
- zachowanie, ochrona i rewaloryzacja obiektów dziedzictwa kulturowego,
- likwidacja istniejących elementów dysharmonijnych w krajobrazie kulturowym.

Cele gospodarczo-społeczne:

- budowanie znaczenia Parku jako terenu uprawiania turystyki krajoznawczej,
- wspieranie inicjatyw i działań zmierzających do poprawy poziomu życia mieszkańców Parku,
- optymalny rozwój gospodarczy dopuszczonych na terenie Parku rodzajów działalności, w warunkach dyktowanych wymogami ochrony ekologicznej i krajobrazowych walorów Parku.
- rozwój bazy i usług turystycznych,
- propagowanie i pomoc we wprowadzeniu rolnictwa zintegrowanego i ekologicznego.

2. Funkcje obszaru Parku:

- ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz krajobrazu,
- badania naukowe i działalność dydaktyczna,
- osadnictwo ludności stałej,
- turystyka krajoznawcza,
- gospodarka leśna i rolna w ramach określonych przez obowiązujące przepisy i wymagania ochrony środowiska Parku.

3. Zasady strefowania i użytkowania terenu.

Teren Parku charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem walorów przyrodniczych krajobrazowych i kulturowych.

Podstawowe znaczenie dla ochrony tych wartości mieć będzie zróżnicowanie stref ochrony, oraz form użytkowania i gospodarowania w tych strefach.

W wyniku analizy uwzględniającej:

- warunki fizjograficzne (ukształtowanie i rzeźbę terenu, stosunki wodne),
- walory przyrodnicze (cenne ekosystemy roślinne, występowanie rzadkich, zagrożonych gatunków fauny i flory oraz obszarów istotnych dla wielu gatunków fauny),
- funkcje ochronne dla innych obszarów;
- znaczenie dla utrzymania bioróżnorodności;
- stopień antropogenicznych przekształceń środowiska;
- walory krajobrazowe (m.in. stopień przekształcenia krajobrazu, rozległe panoramy, wnętrza widokowe);

- g) walory kulturowe (m.in. stopień zachowania czytelności układu przestrzennego);
- h) istniejące uwarunkowania gospodarcze.

wyróżniono cztery kategorie ochrony: P, E, K, B.

- P - kategoria ochrony walorów przyrodniczych,
- E - korytarze ekologiczne,
- K - kategoria ochrony walorów krajobrazowych,
- B - kategoria ochrony walorów kulturowych.

W ramach tych kategorii dokonano podziału na strefy I, II, III ... zależnie od walorów terenów lub obiektów.

Ze względu na stosunkowo jednorodny charakter poszczególnych stref ochrony i użytkowania nie wprowadza się specjalnych ustaleń dla wybranych terenów tych stref.

Przepisy ochronne i zasady gospodarowania w wyodrębnionych strefach PI, PII, PIII, PIV, KI, KII, KIII, E oraz BI i BII dotyczą wszystkich terenów w obrębie tych stref.

Numeracja w obrębie strefy (np. PII₁, PII₂, PII₃, itd.) ma jedynie charakter porządkowy.

Poniżej przedstawiono opis poszczególnych stref kategorii P (ochrony walorów przyrodniczych) i E (korytarze ekologiczne) w następującym układzie:

- 1) nazwa strefy,
- 2) charakterystyka strefy,
- 3) użytkowanie terenu,
- 4) funkcje w Parku,
- 5) opis obszarów należących do strefy.

Charakterystyka stref K (ochrony walorów krajobrazowych) i B (ochrony walorów kulturowych) znajdują się odpowiednio w rozdziałach 6 i 7.

Strefa PI

Obszary o wyróżniających je zasobach przyrodniczych objęte lub postulowane do objęcia ochroną rezerwatową, należą do niej: dwa rezerwaty istniejące i fragment rezerwatu – „Rzeka Drwęca”, dwa rezerwaty projektowane i pięć stanowisk orlika krzykliwego.

Użytkowanie terenu:

Strefa wyłączona z użytkowania gospodarczego.

Funkcja w Parku:

Funkcje naukowo-badawcze, w rezerwach oznaczonych PI₁ – PI₄ i PI₁₀ dodatkowo funkcje edukacyjne.

Opis obszaru należącego do strefy:

- PI₁ – rezerwat Jezioro Francuskie (istniejący);
- PI₂ – rezerwat Dylewo (istniejący);
- PI₃ – rezerwat Uroczysko Dylewo (projektowany);
- PI₄ – rezerwat Uroczysko Wygoda (projektowany);
- PI₅ – PI₉ – strefy ochronne stanowisk orlika krzykliwego;
- PI₁₀ – fragment istniejącego rezerwatu „Rzeka Drwęca”;

Strefa PII

Obszary o najwyższych wartościach przyrodniczych, przewaga biocenoz naturalnych i półnaturalnych i bogactwo gatunków, najbardziej urozmaicona rzeźba terenu (na mapie dodatkowo oznaczone ukośnym szarphem), obejmuje trzy główne kompleksy leśne parku.

Użytkowanie terenu:

Gospodarka leśna;

Funkcja w Parku:

Realizacja celów przyrodniczo-ekologicznych i w ograniczonym stopniu – turystycznych (turystyka przyrodnicza, wędrowną, piesza, rowerowa, konna, narciarstwo biegowe).

Opis obszaru należącego do strefy:

- PII₁ – główny kompleks leśny Parku (od Dziadyka na północy do Giętłewa na południu);
- PII₂ – kompleks leśny okolic Wygody i Napromka;
- PII₃ – kompleks leśny na północ od Glaznot;

Strefa PIII

Obszar o wysokich walorach przyrodniczych, głównie dzięki atrakcyjnej rzeźbie terenu. Zasobność gatunkowa świata flory i fauny jest w tej strefie mniejsza niż w poprzedniej. Obejmuje tereny Parku poza strefami PI i PII.

Strefa ta o charakterze krajobrazu rolniczo-leśnego, otoczona, bądź przylegająca do kompleksów leśnych tworzy bogatą mozaikę wnętrza krajobrazowych, łącząc przestrzennie całość Parku.

Użytkowanie terenu:

Gospodarka rolna i leśna, osadnictwo;

Funkcja w Parku:

Głównie funkcje ochronne wobec stref PI i PII oraz ochrona fizjonomii krajobrazu i walorów kulturowych
Turystyka krajoznawcza (piesza, rowerowa, konna, narciarstwo biegowe, narciarstwo zjazdowe).

Opis obszaru należącego do strefy:

- PIII₁ – niezalesiona, centralna i zach. część Parku z Glaznotami, Wysoką Wsią, Owczarnią i Lubstynkiem,

PIII₂– tereny okolic Czelina i Jagodzin,
PIII₃– tereny okolic Bednarek.

Strefa P IV

Charakterystyka strefy:

Otulina Parku z wyłączeniem korytarzy ekologicznych – o mało urozmaiconej rzeźbie terenu, silnie przekształcone przez człowieka.

Użytkowanie terenu:

Tereny rolne upraw wielko i małoobszarowych, osadnictwa, baza turystyki pobytowej.

Funkcje w Parku:

Izolowanie Parku przed niekorzystnymi wpływami otoczenia. Tu lokalizować funkcje gospodarcze związane z Parkiem.

Opis obszarów należących do strefy:

P IV₁ do P IV₆ - są to obszary, które w obecnie znajdują się w Obszarze chronionego krajobrazu Wzgórz Dylewskich.

Strefa E

Charakterystyka strefy:

Korytarze ekologiczne (pasma powiązań przyrodniczych Parku z otoczeniem) wiążą środowisko przyrodnicze Parku z terenami chronionymi poza Parkiem. Są to doliny cieków wodnych spływających ze Wzgórz wraz z otoczeniem; ekosystemy wodne i bagienne bogatsze od otaczających terenów otuliny, ostoje drobnych zwierząt i ptaków.

Użytkowanie terenu:

Tereny określane mianem nieużytków rolniczych oraz w części tereny łąk i pastwisk.

Funkcje w Parku:

Bardzo ważna funkcja biologiczna powiązania z ekosystemami terenów sąsiednich

Opis obszarów należących do strefy:

E₁ do E₆– doliny: Poburzanki, Dylewki, Małej Wkry, Strugi, Świniarca, Sandeli, Gizeli

4. Przepisy i zadania ochronne.

1. Na terenie Parku obowiązują przepisy wynikające z ustaw:

- o ochronie przyrody,
- prawo ochrony środowiska,
- o zagospodarowaniu przestrzennym,
- prawo budowlane,
- o ochronie dóbr kultury,
- o lasach,
- o gospodarce łowieckiej.

2. Programy restrukturyzacji rolnictwa, plany urządzeniowe lasu, plany odstrzału zwierzyny łownej, programy rozwoju turystyki, plany zagospodarowania przestrzennego winny być zaakceptowane przez Dyrekcją Parku.

3. Poniżej wskazano obszary wymagające opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- a) północna część Parku, z wyłączeniem terenów leśnych. Problemy do rozstrzygnięcia: rozwiązania infrastruktury technicznej, porządkowanie funkcji, uściślenie zasad rewaloryzacji w odniesieniu do poszczególnych jednostek osadniczych, określenie (przy współpracy architekta krajobrazu), sposobów zadrzewień, których rolą, oprócz kształtowania krajobrazu, jest poprawa stosunków wodnych na obszarze węzła hydrograficznego oraz ograniczenie erozji gleb.
- b) południowa część Parku, z wyłączeniem terenów leśnych. Problemy do rozstrzygnięcia: rozwiązania infrastruktury technicznej, porządkowanie funkcji, uściślenie zasad rewaloryzacji w odniesieniu do poszczególnych jednostek osadniczych, określenie sposobów zadrzewień (przy współpracy architekta krajobrazu), uściślenie sposobów lokalizacji zabudowy rozproszonej.

4. Wszelkie działania wpływające lub mogące wpłynąć na środowisko przyrodnicze i kulturowe Parku winny być uzgadniane z Dyrekcją Parku.

5. Na terenie Parku i otuliny zakazuje się prowadzenia jakichkolwiek działań inwestycyjnych (np. budowy, rozbudowy, modernizację obiektów; budowy, przebudowy, modernizacji dróg - bez uzgodnienia z Dyrekcją Parku).

6. Plany urządzeniowe lasu uwzględniać muszą, w sposób szczególny w odniesieniu do terenów Parku, zasady zawarte w Zarządzeniu nr 11 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 stycznia 1995 r. w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych.

7. Postuluje się powołanie w strukturach Parku stałego etatu do spraw architektury i ochrony walorów kulturowych, w celu koordynacji i nadzorowania działalności inwestycyjnej na terenie Parku.

8. Operaty szczegółowe stanowią integralną część planu ochrony.

Przepisy i zadania ochronne adresowane do poszczególnych jednostek strukturalnych Parku:

Strefa PI

Cel działań ochronnych

W strefie tej obowiązuje ochrona rezerwatowa. Rezerwaty powoływane są odrębnym aktem prawnym, który równocześnie określa szczegółowe zasady ich ochrony. Do czasu utworzenia projektowanych rezerwatów obowiązują zasady na ich terenie jak dla strefy PII.

Zadania ochronne:

j.w.

Zakazy:

j.w.

Nakazy:

j.w.

Strefa PII

Cel działań ochronnych

Kształtowanie naturalnego krajobrazu leśnego z zachowaniem torfowisk, obniżeń, oczek wodnych, śródleśnych łąk i polan.

Zadania ochronne:

Określone są w poszczególnych operatach w odniesieniu do występujących w Parku elementów podlegających ochronie.

Zakazy:

- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.),
- pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- działań mogące zniszczyć i zmienić w istotny sposób istniejący krajobraz lub jego poszczególne elementy,
- lokalizacji ferm produkcji zwierzęcej w technologii bezściółkowej,
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych (dotyczy imprez o charakterze wycynowym, nie dotyczy zjazdów, zlotów itp. form o charakterze turystycznym),
- gromadzenia odpadów na nielegalnych wysypiskach.

Nakazuje się:

- zadrzewiać, wprowadzać trwałe użytki zielone, w celu przeciwdziałania erozji gleb,
- utrzymywać w najbliższym otoczeniu wód powierzchniowych zadrzewienia lub trwałe użytki zielone, wyłączone z ochrony chemicznej,
- objęcie ochroną w postaci użytków ekologicznych biotopów oznaczonych na planszy planu,
- zadrzewienie gruntów porolnych, jedynie na zasadach określonych przez dyrekcję parku,
- otaczanie zwartą zielenią obiektów gospodarskich w celu zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko i krajobraz.

Zaleca się:

- gromadzenie wód melioracyjnych w zbiornikach zbliżonych do naturalnych,
- wapnowanie gleb,
- zwiększenie roli małej retencji,
- odejście od redukcji spadku rzek przy pomocy budowli betonowych na rzecz narzutu z głazów,
- propagowanie agroturystyki,
- wprowadzenie rolnictwa zintegrowanego i ekologicznego,
- całkowitą rezygnację z zalesień na rzecz zadrzewień, w celu zachowania istniejących walorów krajobrazowych.

Strefa PIII

Cel działań ochronnych

Kształtowanie harmonijnego krajobrazu leśnego i rolniczego - utrzymywanie mozaiki krajobrazowej z licznymi zakrzaczzeniami, zadrzewieniami i zabagnieniami, renaturalizacja zniekształconych zabagnień śródpolnych.

Zakazy, nakazy, zalecenia:

Jak w strefie PII.

5. Zasady ochrony środowiska przyrodniczego.

5.1. Przyroda nieożywiona.

Szczególną ochroną należy objąć trzy rejony Parku - pokazane na mapie - wyróżniające się złożonością geomorfologiczną i dynamiczną rzeźbą terenu stanowiącą o atrakcyjności krajobrazowej. Większość tych terenów jest

zalesiona, co na obszarach o dużych nachyleniach powierzchni jest użytkowaniem optymalnym, na zboczach wzgórz użytkowanych rolniczo należy preferować użytki zielone i uprawy wieloletnie. Postuluje się objęcie ochroną jako pomniki przyrody:

- najbardziej okazałe wzgórze morenowe - Górę Czubatkę,
- głązy narzutowe: w parowie w Leśnictwie Dylewo, w zwirowni Omule przy szosie koło Giętłewa.

W operacji uwarunkowań fizjograficznych nakreślono kierunki, zakresy i sposoby działań zmierzających do likwidacji istniejących zagrożeń środowiska oraz poprawy jego funkcjonowania, dotyczące: wód powierzchniowych i podziemnych, gleby i powierzchni ziemi, powietrza atmosferycznego i zagospodarowania odpadów.

Szczegółowe zasady ochrony powierzchni ziemi zawiera Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 1987 r. (Dz. U. z 1987.02.20, Nr 4, poz. 23). Warunki ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem określa Rozporządzenie Ministra OŚiZNiL z dnia 12 lutego 1990 r. (Dz. U. z 1990.03.14, Nr 15, poz. 92).

5.2. Ekosystemy roślinne. Flora.

W opracowaniu określono zasady ochrony ekosystemów wodnych, bagiennych i torfowiskowych, leśnych i nieleśnych.

Do najważniejszych ekosystemów parku należą ekosystemy leśne i zaroślowe. Dominująca rola tych zbiorowisk wynika z jednej strony z ich przewagi powierzchniowej nad pozostałymi składnikami szaty roślinnej parku, z drugiej pozostaje w ścisłym związku z ogromną rolą biologiczną, jaką odgrywają w tutejszym krajobrazie.

Zbiorowiska te, mimo wielowiekowej gospodarki leśnej prowadzonej na tym terenie, nie zostały w sposób istotny przekształcone przez człowieka (Mager 1960, Polakowski i współpr. 1989) i reprezentują postać utworów o wysokim stopniu naturalności. Pozostaje to w dużym stopniu w związku z ciągłością historyczną lasów na rozpatrywanym terenie, istniejących tu od wczesnego holocenu.

Plan ochrony ekologicznych wartości siedlisk musi zapewnić utrzymanie walorów przyrodniczych i stabilności ekologicznej parku, co można osiągnąć przede wszystkim przez:

- 1) ochronę jego wód powierzchniowych,
- 2) zwiększenie roli tzw. małej retencji,
- 3) rozwijanie gospodarki leśnej i rolnej zgodnie z warunkami dyktowanymi rygorami ochrony środowiska,
- 4) całkowite wykluczenie na terenie parku funkcji przemysłowych, W operacji ochrony ekosystemów roślinnych podano także warunki zwiększania różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i łąkowych ekosystemów nieleśnych oraz wskazane zmiany charakteru użytkowania rolniczego i kształtowania sieci zadrzewień i zadarnień w krajobrazie rolniczym.

Plan ochrony istniejących stanowisk roślin rzadkich i ginących.

Do najrzadszych składników flory krajowej występujących w parku, zalicza się 24 gatunki objęte ochroną ścisłą, a mianowicie: cis pospolity, wierzba borówkolistna, wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, barwinek pospolity, zimosiol północny, pióropusznik strusi, widłaki - goździsty, jałowcowaty, torfowy i wroniec, orlik pospolity, grzybień biały, grażel żółty, rosiczka okrągłolistna, lilia złotogłów, listera jajowata, kruszczyk szerokolistny, podkolan biały i zielonawy, storczyki - krwisty, plamisty, szerokolistny i storczyk Fuksa oraz gnieźnik leśny. Wszystkie te gatunki podlegają ochronie na mocy przepisów rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin w Polsce, są więc prawnie dobrze zabezpieczone.

W uzupełnieniu powyższego postuluje się ochronę stanowiska pióropusznika strusiego występującego w żywej buczynie pomorskiej w oddz. 100 i 108 leśn, Napromek nadl. Olsztynek. Postuluje się powołanie dwóch roślinnych rezerwatów przyrody:

- 1) rezerwatu leśnego obejmującego fragment lasu położonego w Uroczysku Dylewo w nadl. Olsztynek znajduje się tu doskonale wykształcona i zachowana buczyna pomorska (zespół *Melico-Fagetum*) oraz jedyne na terenie Wzgórz Dylewskich stanowisko bardzo rzadkiego na Pój. Mazurskim pióropusznika strusiego. Projektowany rezerwat położony jest w obrębie glebowej powierzchni wzorcowej.
- 2) rezerwatu leśnego w Uroczysku Wygoda (leśn. Napromek, nadl. Olsztynek) w oddz. 186, 187, 197 i 198. Proponuje się objęcie ochroną fragmentu doskonale wykształconego zboczowego lasu lipowo-klonowego.

Aktualny stopień rozpoznania terenów parku nie pozwala na bardziej wszechstronne rozwinięcie omawianych zagadnień. Ewentualne poszerzenie sieci obiektów chronionych parku wymaga szczegółowych badań i w związku z tym może nastąpić w trakcie realizacji zadań wskazanych w planie ochrony.

Przeprowadzona analiza stosunków geobotanicznych terenów Parku pozwala na wysunięcie wniosków, które podporządkowane są głównym celom ochrony szaty roślinnej Parku, wynikającym z przesłanek ekologicznych sprowadzających się do następujących zadań:

- 1) utrzymanie na rozpatrywanym obszarze podstawowych procesów ekologicznych warunkujących ciągłość istnienia życia,
- 2) zachowanie różnorodności biologicznej gatunków roślin i zróżnicowania florystyczno-fitosocjologicznego zbiorowisk roślinnych,
- 3) wypuklenie roli Parku, a w szczególności jego szaty roślinnej dla nauki i edukacji przyrodniczej.

Z założeń powyższych wyprowadzono następujące wnioski:

- 1) naturalne zbiorowiska roślinne, a w szczególności zbiorowiska wodne, bagiennie, torfowiskowe i leśne winny pozostać stałym składnikiem parku. Niezależnie od ich dużej roli ekologicznej jaką spełniają stanowią najważniejsze na rozpatrywanym obszarze ostoje dla rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, decydujące o wysokim stopniu

bioróżnorodności omawianego terenu. One też posiadają fundamentalne znaczenie jako formacje roślinne niezmiernie charakterystyczne dla całego Pojezierza Mazurskiego,

2) plan ochrony terenów parku winien zapewnić utrzymanie walorów przyrodniczych i stabilności ekologicznej parku, co można osiągnąć przez:

- właściwą gospodarkę wodną terenów parku, uwzględniającą ochronę wód powierzchniowych i zwiększenie tzw. małej retencji,
- oparcie gospodarki leśnej (lasy gospodarcze) Parku na „Planie urządzenia lasu”, opracowanym z uwzględnieniem wszystkich aspektów przyrodniczych i przesłanek ekologicznych, warunkujących utrzymanie wysokich walorów przyrodniczych, rekreacyjnych i turystycznych lasów tego terenu,
- realizowanie na terenie parku gospodarki rolnej zgodnej z warunkami dyktowanymi rygorami ochrony środowiska,
- nie dopuszczenie na terenie parku działalności przemysłowej,
- utrzymanie w parku naturalnie ukształtowanej mozaiki krajobrazu rolniczego z lokalnymi zakrzaczeniami, zadrzewieniami i zabagnieniami. Dążyć do stopniowej renaturalizacji terenów bagiennych zajętych przez szuwały trzcinowe i turzycowe, wyłączając je z użytkowania rolniczego. Winny one stanowić tzw. użytki ekologiczne,
- uzupełnić sieć rezerwatów przyrody parku przez utworzenie postulowanych rezerwatów roślinnych.

5.3. Fauna.

Na terenie Parku wykryto obecność 169 gatunków zwierząt chronionych. Są to przedstawiciele zwierząt kręgowych, np.: orlik krzykliwy, trzmiełojad, gołąb siniak, dzięcioł średni, muchołówka mała oraz zwierząt bezkręgowych, np. z rzędu motyli: dostojka dama, dostojka akwilonaris, mieniak strużnik i mieniak tęczowiec.

Wszystkie najcenniejsze gatunki są silnie związane ze środowiskiem leśnym Parku. Głównym czynnikiem, który będzie decydował o przetrwaniu na tym terenie najcenniejszych gatunków rzadkich i ginących będą więc właściwe zasady gospodarki leśnej, oparte na naturalnej hodowli lasu.

W operacie ochrony fauny opisano szczegółowo sposoby ochrony m. in. stanowisk orlika krzykliwego i gołębia siniaka. Dla wielu gatunków jedyną możliwością przetrwania jest pozostawienie w miarę dużych fragmentów starych drzewostanów.

Dla występujących tu rzadkich motyli bardzo ważne jest utrzymanie na terenach leśnych obecnie istniejących warunków.

Drugim niezwykle ważnym elementem środowiska przyrodniczego Parku są wody powierzchniowe i tereny podmokłe, środowisko życia dla ogromnej liczby gatunków np.: owadów wodnych, płazów, niektórych ptaków. Następujące postuluje się objąć ochroną jako użytki ekologiczne (numery zgodne z rysunkiem planu ochrony):

1. Zbiornik wodny z najbliższym otoczeniem:
 - położenie: na północny zachód od Złotowa,
 - cel utworzenia: miejsce rozrodu płazów oraz odpoczynku ptaków wodnych.
2. Tereny podmokłe:
 - położenie: przy szosie Wałdyki - Złotowo w okolicy Lubstyna,
 - cel utworzenia: ochrona miejsc rozrodu płazów, siedlisko owadów wodnych, mała retencja.
3. Zbiornik wodny z najbliższym otoczeniem:
 - położenie: na północ od Napromka,
 - cel utworzenia: stanowisko rozrodu płazów, siedlisko owadów wodnych, mała retencja.
4. Podmokłe łąki:
 - położenie: na północ od młyna w Glaznotach,
 - cel utworzenia: mała retencja, ważne stanowisko rozrodu płazów i niektórych ptaków (żuraw, zimorodek, bekas krzyk).
5. Podmokłe łąki i łązowiska:
 - położenie: przy szosie Elgnowo - Wierzbica (okolice Elgnowa),
 - cel utworzenia: mała retencja, ostoja zwierzyny łownej, miejsce rozrodu płazów i niektórych ptaków. Jest to jedyna tego typu ostoja otoczona rozległymi polami.
6. Bagno otoczone polami:
 - położenie: na wschód od Szczepankowa (w rozwidleniu dróg),
 - cel utworzenia: mała retencja, miejsce rozrodu płazów.
7. Bagno:
 - położenie: przy szosie Wygoda - Glaznoty - cel utworzenia: mała retencja, ważna ostoja rozrodu płazów i niektórych ptaków wodnych.
8. Staw Rudno:
 - położenie: na wschód od osady Poborze,
 - cel utworzenia: mała retencja, ważne miejsce rozrodu płazów i niektórych ptaków.
9. Podmokłe łąki z pojedynczymi kępami łóz:
 - położenie: na terenie kolonu Elgnowo na południe od krańca kompleksu leśnego Jagodziny,
 - cel utworzenia: mała retencja, ostoja płazów i ptaków.

Cieki wodne Parku są jedynym miejscem występowania takich gatunków, jak: zimorodek, wydra oraz szeregu zwierząt bezkręgowych zasiedlających wody bieżące. Zarówno koryta tych cieków, jak i ich doliny, stanowią wyraźne korytarze

ekologiczne łączące obszar Parku, poprzez silnie odlesioną i intensywnie wykorzystywaną rolniczo strefę ochronną, z terenami chronionymi i cennymi przyrodniczo.

Trzecim cennym elementem środowiska przyrodniczego Parku i jego strefy ochronnej są obszary zadrzewień i zakrzewień śródpolnych powszechnie określane nieużytkami. Miejsca te są ostojami szeregu zwierząt zamieszkujących krajobraz rolniczy, odgrywają szczególnie ważną rolę w obrębie strefy ochronnej, która jest silnie wykorzystywana rolniczo.

Ochrona powyższych elementów środowiska przyrodniczego będzie zarazem ochroną fauny tego obszaru.

Walory faunistyczne są cennym uzupełnieniem pozostałych wartości dwóch projektowanych rezerwatów leśnych, dają one szansę przetrwania takim gatunkom, jak dzięcioł średni, gołąb siniak, muchołówka mała oraz wielu innym, potrzebującym dla swej egzystencji starych drzewostanów liściastych i mieszanych. Wnioski do zakresu i formy użytkowania łowieckiego;

- stany bytującej tu zwierzyny grubej przekraczają przyjęte normy pojemności łowiska,
- najprawdopodobniej w najbliższych latach na obszarze Parku zwiększany będzie plan odstrzału i utrzymywane będą tendencje do redukcji zwierzyny grubej,
- konieczne jest prowadzenie działań zmierzających do zmniejszenia strat powodowanych przez zwierzynę,
- korzystniej byłoby, gdyby na omawianym terenie gospodarowało jedno koło łowieckie, zamiast dwóch, jak jest obecnie, a jego granice pokrywałyby się z granicami Parku.

6. Zasady ochrony walorów krajobrazowych.

Na terenie Parku Krajobrazowego i otuliny ochrona wartości kulturowych oraz przyrodniczych musi współistnieć z normalnym życiem społecznym i gospodarczym, zapewniającym mieszkańcom pełnostandardowe warunki życia. Koncepcja kształtowania krajobrazu zakłada wydzielenie obszarów (zależnie od walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, formy użytkowania) o różnym charakterze i stopniu ingerencji człowieka, pozwalających na realizację poszczególnych celów Parku Krajobrazowego.

Biorąc pod uwagę wymienione uwarunkowania wyróżniono trzy strefy ochrony krajobrazu: KI, KII i KIII oraz strefę ochrony ekspozycji krajobrazu.

Strefowanie ochrony krajobrazu obejmuje teren całego Parku. Poszczególne strefy pokrywają się w dużym stopniu ze strefowaniem ochrony walorów przyrodniczych.

Strefa ochrony ekspozycji krajobrazu obejmuje tereny w ramach najatrakcyjniejszych widoków dostępnych z punktów, ciągów i osi widokowych. Obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym pozwalające zachować powiązania widokowe.

Są to: rejon Lichtajn, rejon Pobórza - Owczarni - Wysokiej Wsi, rejon Glaznot, rejon Zakurzewa, rejon Czerlina i Jagodzin oraz powiązania widokowe z tras komunikacyjnych; Smykowo - Bałcyny, Fiugajki - Wierzbica - Szczepankowo - Grabowo - Wiśnewo, Lipowo - Zajązki.

Poniżej przedstawiono opis stref KI, KII i KIII zawierający kolejno:

- 1) charakterystykę strefy,
- 2) opis obszaru należącego do strefy,
- 3) cele Parku realizowane w danej strefie,
- 4) działania ochronne i naprawcze,
- 5) możliwości zabudowy.

Strefy ochrony krajobrazu.

Strefa KI - całkowita ochrona krajobrazowa.

Charakterystyka strefy

Krajobraz naturalny, związany z parkami dworskimi, krajobraz rolny o wybitnych walorach krajobrazowych. Obejmujący takie formy użytkowania, jak tereny objęte przyrodniczą ochroną rezerwatową, lasy i zalesienia, łąki, bagna, doliny rzek, nieużytki.

Opis obszaru należącego do strefy:

Tereny leśne w obrębie parku, tereny między wsiami Durąg-Dziadyk, teren koło Janowca-Rudna, dolina rzeczki Gizeli i Dylewki.

Cele Parku realizowane w tej strefie:

Realizacja celów przyrodniczo-ekologicznych, dydaktycznych i w ograniczonym stopniu turystyka (przyrodnicza, wędrowna, rowerowa, konna, narciarstwo biegowe, agroturystyka).

Działania ochronne:

Wskazane jest utrzymanie krajobrazu naturalnego lub przywrócenie charakteru do niego zbliżonego. Poza terenami rezerwatowymi, zaleca się gospodarkę leśno-rolną ekstensywną z zachowaniem wszelkich walorów krajobrazowych, kształtowanie naturalnego krajobrazu leśnego z zachowaniem i uczytelnieniem powiązań widokowych i malowniczości krajobrazu na terenach o największej atrakcyjności krajobrazowej, kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego, zachowaniu grup zieleni śródpolnej, renaturalizowaniu zabagnień, linii brzegowej cieków i zbiorników wodnych, utrzymaniu zróżnicowanej linii brzegowej lasu, umożliwieniem dostępności terenów o najlepszym mikroklimacie np. strefy brzegowej lasów. Planowane nasadzenia i ewentualne zalesienia winny być analizowane pod kątem ochrony widokowej.

Zabudowa:

Istniejąca zabudowa winna być rewaloryzowana zgodnie z regionalnym charakterem. Wskazane jest niedopuszczenie nowej zabudowy na tym terenie, likwidacja (w miarę możliwości) elementów dysharmonijnych i dewaloryzujących (np. linie energetyczne, wysypiska śmieci, żwirownie itp.).

Strefa K-II - Zachowawcza ochrona krajobrazowa.

Charakterystyka strefy:

Krajobraz naturalno-kulturowy, o wybitnych wartościach krajobrazowych rozwijający się w sposób najbardziej tradycyjny, harmonijny. Są to obszary o czytelnym historycznym układzie wsi chłopskich i majątków z licznymi zalesieniami, grupami i szpalerami śródpolnymi.

Opis obszaru należącego do strefy:

Okolice na południe od Dziadyka i Jankowca-Rudna, okolice Pobórza i Owczarni, okolice na wschód od Pietrzwaldu, okolice Wysokiej Wsi, Glaznot. Wygody, Wiśniowa. Zakurzewa, Lubstynka, Stegny, Lubstyna, Złotowa, Czerlina, Jagodzin, Szczepankowa (gm. Lubawa.) Klonówka, Klonowa - Giętłewa, Marwaldu-Fiugajek.

Cele Parku realizowane w tej strefie:

Głównie ochrona fizjonomii krajobrazu i walorów kulturowych. Turystyka krajoznawcza (piesza, rowerowa, konna, narciarstwo biegowe), narciarstwo zjazdowe, agroturystyka.

Działania ochronne:

Wskazane jest utrzymanie i przywrócenie harmonijnego, tradycyjnego krajobrazu kulturowego z licznymi elementami krajobrazu naturalnego. Wskazane jest porządkowanie i rewaloryzacja elementów krajobrazu (np. zabadowy, alei i szpalerów, podziału pól), likwidacja czy minimalizacja efektów (w miarę możliwości), elementów niezgodnych z tradycyjnym charakterem i funkcjami Parku Krajobrazowego (dyszarmionijna zabudowa, infrastruktura naziemna), zachowanie wszelkich powiązań widokowych i dostępności terenowej.

Zabudowa:

Istniejąca zabudowa winna być rewaloryzowana zgodnie z regionalnym charakterem. Dopuszcza się możliwość odtworzenia dawnych siedlisk w ich dawnym zarysie, z zachowaniem tradycyjnego typu zabudowy, bez możliwości parcelacji terenu na potrzeby tworzenia nowych siedlisk.

K III - Częściowa ochrona krajobrazowa.

Charakterystyka strefy:

Tereny rolne o przeciętnych walorach krajobrazowych, mało urozmaiconej rzeźbie, tereny o gospodarce wielkoobszarowej i tereny o gospodarce chłopskiej.

Opis obszaru należącego do strefy:

Pozostałe tereny w granicach otuliny, które są obecnie w Obszarze chronionego Krajobrazu Wzgórz Dylewskich.

Cele Parku realizowane w tej strefie:

Ochrona krajobrazu kulturowego - zachowanie tradycyjnych form użytkowania terenu, turystyka krajoznawcza, pobytowa.

Działania ochronne:

W miarę możliwości harmonijny rozwój z zachowaniem podziału pól i szpalerów śródpolnych. Tereny zdegradowane wymagają rewaloryzacji i rekultywacji.

Zabudowa:

Dopuszcza się zabudowę z zachowaniem zasad ochrony funkcjonowania otuliny. Wskazane jest wykorzystanie istniejących historycznych na zaplecze turystyczne dla terenów Parku krajobrazowego.

7. Zalecenia ochrony i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego.

Krajobraz kulturowy i jego poszczególne elementy podlegają ochronie prawnej na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury i muzeach z roku 1962 (nowelizacja z 1990 r., z późniejszymi zmianami):

- art. 4 „jako dobra kultury wpisane do rejestru zabytków i jako dobra kultury posiadające oczywisty charakter zabytkowy”,
- art. 5 pkt 1-11 dotyczy poszczególnych obiektów; oraz pkt 12 - jako krajobraz kulturowy.

W związku z brakiem obowiązujących przepisów wykonawczych, precyzujących zasady ochrony, proponuje się, w formie opracowania autorskiego, przedstawić poniżej zalecenia dotyczące ochrony i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego.

Na obszarze Parku Krajobrazowego ochronie podlega cały zasób dziedzictwa kulturowego. Ochrona dziedzictwa kulturowego obejmuje w całości historyczną sieć osadniczą i sieć dróg wraz z towarzyszącymi alejami, zachowany historyczny rozłóg pól z zadrzewieniami śródpolnym oraz poszczególne zespoły i elementy: zespoły kościelne, założenia dworsko-pałacowe z parkami i folwarkami, zabudowę wiejską, zabytki techniki, cmentarze i zabytki archeologiczne. Ochronie podlegają także historyczne funkcje obejmujące tradycyjną gospodarkę rolną, hodowlaną, leśną, funkcje mieszkaniowe i usługowe z utrzymaniem, stosownie do lokalizacji, dawnej skali oraz zgodności z ochroną przyrody.

Wszelkie ingerencje w zakresie dziedzictwa kulturowego muszą być bezwzględnie konsultowane i uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Teren Parku ma być obszarem umiarkowanego zainwestowania, strefą ciszy przeznaczoną na cele poznawczo-naukowe, klimato- i fitoterapii, turystyki z zachowaniem istniejących funkcji gospodarczych (uprawnych, hodowlanych, leśnych) na poziomie nie zagrażającym wartościom środowiska przyrodniczo-kulturowego.

Program zagospodarowania turystycznego Parku powinien być ściśle powiązany z wartościami kulturowymi.

7.1. Strefy ochrony dziedzictwa kulturowego.

Kategoria ochrony walorów kulturowych (B) obejmuje pięć stref, z których główne oznaczono BI (pełna ochrona konserwatorska) i BII (częściowa ochrona konserwatorska) i pokazano na planszy podstawowej planu ochrony.

Poniżej przedstawiono charakterystykę poszczególnych stref ochrony dziedzictwa kulturowego w następującym układzie:

- opis elementów objętych ochroną,
- działania naprawcze i ochronne.

Obiekty należące do poszczególnych stref wymienione są w operacji walorów kulturowych i krajobrazowych.

Strefa BI - Pełna ochrona konserwatorska.

Dotyczy układu przestrzennego i elementów jednostek osadniczych o wyróżniających się wartościach kulturowo-krajobrazowych. Obejmuje formę, substancję, treść historyczną i w miarę możliwości funkcje obiektów. Obowiązuje nakaz przywrócenia lub zachowania historycznego stanu, ewentualnie do niego zbliżonego.

Strefa BII - Częściowa ochrona konserwatorska.

Dotyczy układu przestrzennego i /lub/ elementów jednostek osadniczych o wyróżniających się lub znacznych wartościach kulturowo-krajobrazowych, częściowo przekształconych. Obejmuje głównie formę, w miarę możliwości także substancję, treść historyczną i funkcje. Obowiązuje zachowanie skali i charakteru obiektu z możliwością rozbudowy z zastosowaniem tradycyjnych form i jako kontynuacja istniejącego układu.

Strefa BIII - Ochrona elementów układu, pełnej ekspozycji i treści historycznych.

Dotyczy elementów układów przestrzennych. Obowiązuje zachowanie dotychczasowego charakteru krajobrazowego z możliwością wprowadzania nowych funkcji i form nie powodujących negatywnych zmian w krajobrazie.

Strefa BIV - Pełna ochrona archeologiczna.

Dotyczy zlokalizowanych stanowisk archeologicznych (grodziska i kurhany) i określa teren, na którym obowiązuje całkowity zakaz lokalizacji inwestycji trwałych i tymczasowych.

Strefa BV - Ochrona widokowa.

Dotyczy otoczenia zabytkowych układów przestrzennych o dużych wartościach krajobrazowych, określa teren, na którym obowiązują o graniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym pozwalające zachować wartości widokowe ww. układów przestrzennych.

7.2. Zalecenia kształtowania architektury regionalnej.

W ramach ochrony układów ruralistycznych i sylwety zabudowy winny obowiązywać następujące zasady:

- w obrębie zachowanych tradycyjnych zespołów zabudowy - zakaz zmiany rozplanowania zabudowy na działce, zmiany kubatury budynków (dopuszcza się zmianę kubatury na terenie otuliny z zachowaniem tradycyjnych proporcji), zmiany kształtu starej stolarki okiennej i drzwiowej, zmiany pokrycia dachu. Wszelkie remonty winny być wykonywane z zastosowaniem tradycyjnych materiałów (kamień, cegła, drewno, dachówka ceramiczna),
- nowe realizacje winny nawiązywać do tradycyjnych form z zachowaniem dotychczasowej skali, charakteru budownictwa, rozplanowania zabudowy w obrębie siedliska, linii zabudowy. Na terenie Parku Krajobrazowego obowiązuje zakaz wprowadzania dużych kubatur. Na terenie otuliny dopuszcza się wprowadzanie większej kubatury z zachowaniem skali, proporcji i materiałów charakterystycznych dla regionu,
- budownictwo mieszkaniowe z czerwonej cegły licowano lub tynkowane winno spełniać następujące warunki: 1- lub 1,5-kondygnacyjny, niska piwnica, rzut wydłużonego prostokąta, wysoki dach z zachowaniem odpowiednich kątów spadku, tradycyjne pokrycie dachu (dachówka ceramiczna czerwona, ew. dachówka szara na terenie Ziemi Lubawskiej, a także dopuszcza się dawne sposoby pokrycia), tradycyjny kształt i podział otworów okiennych i drzwi,
- budownictwo gospodarcze winno zachować tradycyjną kubaturę, budowane z drewna, kamienia, cegły (licowane lub tynkowane), z wysokim dachem tradycyjnym pokryciem (jak budownictwo mieszkaniowe),
- budownictwo usługowe podlega takim zasadom jak budownictwo mieszkaniowe z dopuszczeniem zabudowy do dwóch kondygnacji,
- wskazane jest określenie funkcjonalnego podziału działek z wprowadzeniem tradycyjnych elementów: np. ogródek ozdobny, warzywnik, sad, tereny gospodarcze,
- w obiektach objętych pełną ochroną konserwatorską w przypadku odbudowy nieistniejącej architektury o szczególnym znaczeniu, wskazane jest odtworzenie dawnej historycznej formy (np. dwór, pałac),
- w obiektach o mniej rygorystycznej ochronie możliwa jest stylizowana współczesna architektura.

W ramach propagowania dobrych wzorów postuluje się opracowanie przez specjalistów z zakresu architektury i konserwacji zabytków - katalogów budownictwa mieszkalnego, gospodarczego, usługowego, obejmujących formę zabudowy i układ przestrzenny, dostosowanych do lokalnych warunków z zachowaniem specyfiki regionów kulturalno-historycznych (Mazury i Ziemia Lubawska).

Wszelkie prace związane z obiektami objętymi ochroną wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

8. Zasady rozwoju sieci osadniczej.

Park obejmuje część obszarów czterech gmin województwa: Ostródy, Lubawy, Dąbrówna i Grunwaldu. Wszystkie miejscowości leżące w granicach Parku mają charakter wiejski.

Plan ochrony nie wnosi wniosków o zmiany w funkcjonowaniu sieci osadniczej. Fizycznie istniejąca sieć osadnicza nie koliduje z zadaniami ochronnymi Parku (wyłączając problemy infrastruktury technicznej i dysharmonijnej zabudowy). Dotyczy to zarówno mieszkalnictwa, jak i usług. Umiarkowany rozwój miejscowości, przede wszystkim w kierunku polepszania standardu życia (zwodociągowanie, oczyszczalnie ścieków, składowanie odpadów), odzyskiwanie walorów kulturowych (remonty, rewaloryzacje, odbudowy) oraz przystosowanie do potrzeb turystyki (budowa urządzeń turystycznych, rozwój agroturystyki) byłby z korzyścią zarówno dla mieszkańców, jak i obszaru Parku.

Warunki, na jakich może rozwijać się osadnictwo poddane są w ustaleniach dotyczących poszczególnych stref przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych oraz w operacie walorów kulturowych i krajobrazowych.

W Parku dopuszcza się nową zabudowę jedynie w strefie PIII, w granicach zwartej zabudowy wsi i ewentualne odtworzenia nieistniejących już siedlisk, po uzgodnieniu z Dyrektorem ZPK. W strefie E, podobnie, dopuszcza się nową zabudowę w granicach zwartej zabudowy wsi i ewentualne odtworzenia nieistniejących już siedlisk, po uzgodnieniu z Dyrektorem ZPK. W strefie PIV (pozostałe tereny otuliny Parku) zaleca się warunki lokalizacji nowej zabudowy jak wyżej. Wszelkie odstępstwa od tej zasady muszą być zgodne z obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z wytycznymi dotyczącymi formy zabudowy zawartymi w operacie ochrony walorów kulturowych i krajobrazowych oraz winny uzyskać zgodę Dyrektora ZPK.

Należy unikać sytuowania turystycznej bazy pobytowej na terenie Parku, wykorzystując do tego celu obiekty pałacowe i inne w obszarze ochrony krajobrazu.

9. Zasady funkcjonowania turystyki.

Na obszarze Parku przebywać może jednocześnie 4 tysiące turystów (pobyt - 70%, przejazd - 30%).

Zalecanymi formami turystyki na terenie Parku są formy o charakterze krajoznawczym edukacyjnym (turystyka przyrodnicza, turystyka wędrowna rowerowa, piesza, konna, narciarstwo biegowe, zjazdowe).

Do obiektów turystycznych obsługujących dopuszczone formy turystyki powinny należeć: małe hoteliki i pensjonaty, pokoje gościnne, campingi, pola namiotowe, trwałe obiekty gastronomiczne, obiekty małej gastronomii, parkingi, wyciągi i zjazdowe trasy narciarskie, trasy narciarstwa nizinnego, ścieżki rowerowe, szlaki piesze, turystyczne i spacerowe punkty widokowe, oznakowanie.

Terenami głównego zainwestowania, czyli lokalizacji bazy pobytowej turystyki powinny być tereny powiązane bezpośrednio z istniejącymi jednostkami osadniczymi.

W rejonie Miejscowości Marwałd-Tułodzian i złotowo-Omulew, w powiązaniu z drogą Lubawa-Pawłowo poza granicami Parku mogą być poza w/w lokalizowane również inne obiekty towarzyszące turystyce (stacje benzynowe, zakłady obsługi technicznej i inne).

Przy drogach publicznych mogą być lokalizowane parkingi i mała gastronomia. Obiekty agroturystyczne do kilkunastu miejsc noclegowych mogą być tworzone bez ograniczeń w oparciu o istniejące zagrody rolnicze.

10. Zasady rozwoju funkcji gospodarczych Parku i otuliny. Działalność produkcyjna. Rzemiosło.

Na terenie Parku dopuszcza się lokalizację nieuciążliwych zakładów rzemiosła usługowego i drobnej produkcji, adaptowanych lub lokalizowanych w obrębie istniejącej zabudowy wiejskiej. Na obszarze chronionego krajobrazu dopuszcza się lokalizację nieuciążliwych obiektów działalności produkcyjnej oraz rzemiosła usługowego. Zakłady funkcjonujące na terenie Parku spełniać muszą obowiązujące przepisy, w tym wymogi ochrony środowiska, swoją skalą i charakterem nawiązywać do istniejących obiektów, wpisywać się harmonijnie w krajobraz. W otulinie dopuszcza się niezbędną działalność gospodarczą dla obsługi mieszkańców i dopuszczonych w parku funkcji, oraz inną działalność gospodarczą powiązaną z celami Parku, pod warunkiem spełnienia wymogów w zakresie ochrony środowiska i krajobrazu.

Rolnictwo

Dla obszaru całego Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich:

- dopuszcza się lokalizację obiektów produkcji zwierzęcej (fermy drobiu, trzody chlewnej, bydła) w technologii ściółkowej o obsadzie maksymalnej 2DJP/ha użytków rolnych, a koncentracja zwierząt w jednym kompleksie produkcyjnym nie może przekroczyć 200 DJP,
- dla kompleksów o wielkości ponad 100 DJP konieczne jest wykonanie oceny oddziaływania na środowisko,
- zakazuje się realizacji ferm zwierząt futerkowych,
- zakazuje się rozlewania gnojowicy (z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów),
- wskazane jest wprowadzanie zasad rolnictwa zintegrowanego i rolnictwa ekologicznego oraz agroturystyki.

Należy dążyć do utrzymania struktury średnich i dużych indywidualnych gospodarstw rolnych w których istnieje możliwość utrzymania prawidłowych proporcji między produkcją roślinną i zwierzęcą. Gospodarstwa takie stwarzają lepsze możliwości wdrażania rolnictwa zintegrowanego i ekologicznego na terenie Parku.

Dla obszaru Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich:

- nie należy lokalizować baz obsługi techn. i warsztatów naprawy sprzętu rolniczego.

Dla obszaru chronionego krajobrazu Wzgórz Dylewskich:

- 1) postuluje się utrzymanie działalności Zakładu „Bałcyny” (UW-M Olsztyn),
- 2) akceptuje się obecne zagospodarowanie arealów byłych PGR-ów, obecnie we władaniu AWRSP Oddział w Olsztynie,
- 3) tuczarnia trzody chlewnej w Zajączkach ze względu na swoje położenie podlega rygorom ochrony środowiska obowiązującym na terenie Parku. Warunkiem kontynuowania działalności jest rezygnacja z technologii gnojowicowej.

Leśnictwo

Podstawą prowadzenia gospodarki leśnej w PKWD jest „Plan Urządzania Lasu” sporządzony wg stanu na 1.01.1993 r., zgodnie z zasadami Instrukcji Urządzania, Hodowli i Ochrony Lasu (Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 14 lutego 1995 r. w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych) uwzględniający wszystkie aspekty przyrodnicze i ekologiczne zmierzające do utrzymania walorów krajobrazowo-przyrodniczych tego obszaru.

11. Użytkowanie terenu. Gospodarka gruntami.

Na terenie Parku dominującym użytkownikiem gruntów jest Administracja Lasów Państwowych, która włada 52,50% powierzchni gruntów Parku.

Na terenie obszaru chronionego krajobrazu dominującymi właścicielami gruntów są osoby fizyczne. Ich grunty zajmują 49,99% ogólnej powierzchni.

Na terenie Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich dominują lasy i zadrzewienia, które zajmują 55,80 % powierzchni całkowitej Parku i są to zwarte kompleksy leśne.

Dominujące na terenie łąki użytki rolne zajmują łącznie 83,30% jej powierzchni. Zasady ochrony i kształtowania krajobrazu parku zawarte w planie ochrony oraz związane z tym nakazy i zakazy wywołują skutki prawne, w postaci ewentualnych wykupów, zamian, odszkodowań, rekompensat itp., w trybie określonym ustawowo.

12. Infrastruktura techniczna.

12.1. Komunikacja.

W planie ochrony postuluje się adaptację wewnętrznego systemu komunikacyjnego Parku i jego powiązania z układem zewnętrznym. Dla zmniejszenia zagrożeń dla środowiska i walorów parku postuluje się:

- ograniczenia ruchu i zakaz zatrzymania pojazdów związane z zanieczyszczeniem środowiska i hałasem oraz -ochronę zwierząt przechodzących swoimi ciągami przez drogi kołowe.
- ograniczenie uciążliwości hałasu i zanieczyszczeń powietrza poprzez tworzenie pasów zieleni izolacyjnej przy drogach krajowych przechodzących przez Park lub w bezpośrednim sąsiedztwie,
- należy wprowadzić zakaz używania żużla i popiołów do ulepszenia nawierzchni dróg, stosować zaś materiały naturalne takie jak żwir i kruszywo naturalne.

12.2. Gospodarka wodno-ściekowa.

Gospodarka wodna.

Sprzyjające warunki hydrogeologiczne i dobra jakość wód w głębszych dają podstawy do programowania zbiorowego zaopatrzenia w wodę wszystkich jednostek osadniczych z wodociągów lokalnych bądź grupowych. W celu ochrony środowiska jak również standardu życia ludności należy dążyć do objęcia możliwie całej ludności Parku siecią wodociągową. Na terenach bez izolacji od użytkowych warstw wodonośnych bądź izolacji nieciągłej i terenach zainwestowanych zaleca się budowę ujęć wody grupowych, stacji wodociągowych oraz sieci wodociągowych równoległe z rozwiązaniem gospodarki ściekowej.

Gospodarka ściekowa.

Zaleca się rozwiązanie w 1-szym etapie gospodarki ściekowej w miejscowościach położonych na terenach bez izolacji od użytkowych warstw wodonośnych bądź izolacji nieciągłej. Dotyczy miejscowości i Marwałd, Tułodziad, Fiugajki, Wierzbica, Rumieniec, Gutowo.

Ścieki bytowo-gospodarcze ze wszystkich obiektów w zabudowie zwartej i rozproszonej powinny być odprowadzane do kanalizacji sanitarnej zbiorczej, a wszelkie inne rozwiązania w zakresie gospodarki ściekowej powinny być poprzedzone szczegółowymi badaniami hydrogeologicznymi wskazującymi możliwości odprowadzenia ścieków.

12.3. Zaopatrzenie w gaz.

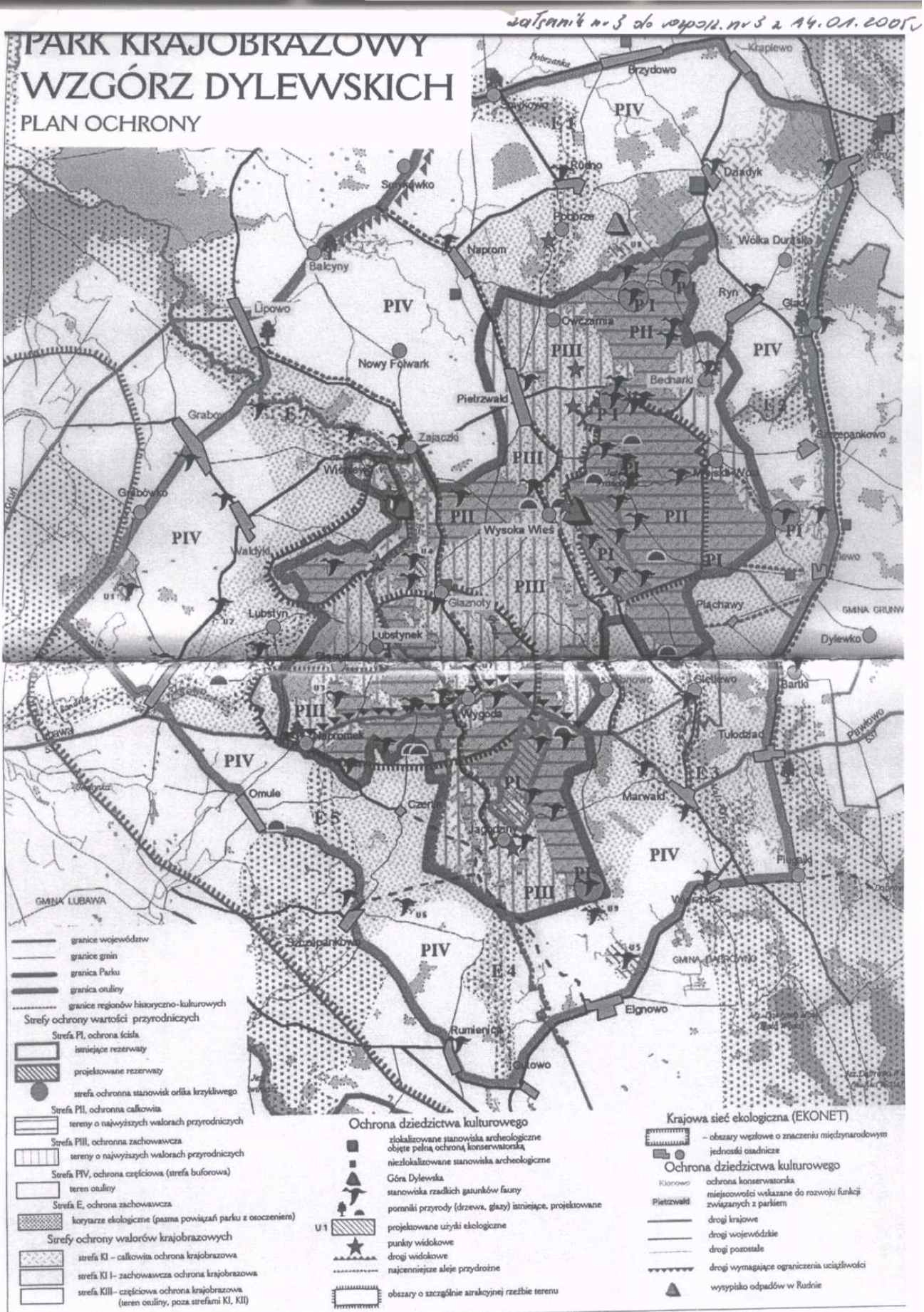
Planowane jest objęcie siecią gazową całego obszaru Parku. Postuluje się przechodzenie na opalanie gazem bądź olejem opałowym.

12. 4. Elektroenergetyka.

Istniejący układ sieci energetycznych w wystarczający sposób zabezpiecza obecne i przyszłe (przy założeniu umiarkowanego rozwoju) potrzeby elektroenergetyczne miejscowości zlokalizowanych w obszarze Parku.

12.5. Gospodarka odpadami.

Sieć osiedleńcza Parku winna być zaopatrzona w pojemniki (kontenerowe lub inne) wywożone do miejsca składowania lub przerobu. Aktualnie proponuje się wykorzystanie, jako miejsce deponowania odpadów, istniejącego wysypiska w okolicy Rudna. Niezbędne jest oczyszczenie pozostałego obszaru Parku zalegających tam na wysypiskach niezorganizowanych oraz rozproszonych po całym terenie.

149

ROZPORZĄDZENIE Nr 4 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 stycznia 2005 r.

w sprawie Planu Ochrony Mazurskiego Parku Krajobrazowego.

Na podstawie art. 19 ust. 6, art. 20 ust 4, art. 154 ust 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880), zarządza się co następuje:

§ 1. Ustanawia się „Planu Ochrony Mazurskiego Parku Krajobrazowego”, zwany dalej Planem Ochrony.

§ 2. 1. Plan Ochrony składa się:

- 1) z tekstu planu, stanowiącego załącznik Nr 1 do rozporządzenia;
- 2) z rysunku planu w skali 1:25000, stanowiącego załącznik Nr 2 do rozporządzenia.

2. Plan Ochrony zawiera:

- 1) dane ogólne;
- 2) cele ochrony;
- 3) zagrożenia dla przyrody i krajobrazu Parku;
- 4) wskazanie obszarów realizacji działań ochronnych;
- 5) obszary i sposoby ich udostępniania dla celów naukowych, dydaktycznych, edukacyjnych, turystycznych i innych form gospodarowania;
- 6) ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, decyzji o warunkach zabudowy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego województwa.

§ 3. Zobowiązuje się:

- 1) dyrektora Mazurskiego Parku Krajobrazowego do wdrożenia i realizacji ustaleń Planu Ochrony;
- 2) Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody do sprawowania ogólnego nadzoru nad wykonaniem rozporządzenia;
- 3) Burmistrzów Miasta i Gminy Mikołajki, Orzysz, Pisz i Ruciane Nida, Wójtów Gmin Mrągowo, Piecki i Świętajno oraz Starostów w Mrągowie, Piesz i Szczytnie do przestrzegania zasad i wytycznych Planu Ochrony i współdziałania w realizacji celów funkcjonalnych Mazurskiego Parku Krajobrazowego.

§ 4. Tracą moc:

- 1) rozporządzenie Nr 23 Wojewody Olsztyńskiego z dnia 8 lutego 1994 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Mazurskiego Parku Krajobrazowego w części obejmującej tereny położone w granicach woj. Olsztyńskiego (Dz. Urz. Woj. Olsztyńskiego z 1994 r. Nr 8, poz. 78);
- 2) rozporządzenie Nr 67 Wojewody Suwalskiego z dnia 23 września 1993 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Mazurskiego Parku Krajobrazowego w części obejmującej tereny położone w granicach WOJ. Suwalskiego (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego z 1993 r. Nr 29, poz. 193).

§ 5. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Wojewoda Warmińsko-Mazurski
Stanisław Szatkowski

Załącznik Nr 1
do rozporządzenia Nr 4
Wojewody Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 14 stycznia 2005 r.

PLAN OCHRONY MAZURSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO.

Rozdział 1 Dane Ogólne.

§ 1. Podstawa prawna.

Mazurski Park Krajobrazowy został utworzony na mocy uchwały Wojewódzkich Rad Narodowych w Suwałkach z dnia 5 grudnia 1977 r. (Dz. Urz. WRN w Suwałkach Nr 8, poz. 36) i w Olsztynie z dnia 8 grudnia 1977 r. (Dz. Urz. WRN Nr 11, poz. 51).

Obydwie uchwały zostały opublikowane w obwieszczeniu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 marca 1999 r. w sprawie wykazu obowiązujących aktów prawa miejscowego wydanych przez dniem 1 stycznia 1999 r. przez b. Wojewódzkie Rady Narodowe, b. Prezydium Wojewódzkich Rad Narodowych oraz Wojewodów: Olsztyńskiego, Elbląskiego, Suwalskiego, Ciechanowskiego, Ostrołęckiego oraz Toruńskiego (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 15, poz. 122).

§ 2. 1. Położenie fizyczno-geograficzne wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej i podziału administracyjnego.

Mazurski Park Krajobrazowy wg podziału J. Kondrackiego na regiony fizyczno-geograficzne znajduje się na terenie Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Pojezierza Mrągowskiego i Równiny Mazurskiej (część południowa Polski).

Mazurski Park Krajobrazowy położony jest w Podobszarze Niżu Wschodnio-Europejskiego w Prowincji Niżu Wschodnio-Bałtyckiego w Podprowincji Pojezierza Wschodnio-Bałtyckiego, w Regionie Pojezierza Mazurskiego wchodzi w skład mezoregionów Wielkich Jezior Mazurskich, Pojezierza Mrągowskiego i Równiny Mazurskiej.

Pod względem regionalizacji przyrodniczo-leśnej Mazurski Park Krajobrazowy położony jest w Krainie II Mazursko-Podlaskiej w Dzielnicy Pojezierza Mazurskiego i Równiny Mazurskiej.

Pod względem podziału administracyjnego Kraju, obszar Parku położony jest w województwie warmińsko-mazurskim na terenie powiatów Mrągowo, Pisz i Szczytno w gminach: Piecki, Mikołajki, Mrągowo, Ruciane Nida, Pisz, Orzysz, Świętajno.

2. **Powierzchnia** Parku Krajobrazowego wynosi 53 655 ha, jego otuliny (strefy ochronnej) 18 608 ha. Powiat mrągowski obejmuje 26 814 ha (gmina Piecki - 15 326 ha, gmina Mikołajki - 10 740 ha, gmina Mrągowo - 748 ha). W granicach powiatu Pisz znajduje się 25 486 ha (gmina Ruciane-Nida - 14 706 ha, gmina Pisz - 9 270 ha, gmina Orzysz - 1510 ha). W powiecie szczytniejskim do Parku należy 1355 ha gruntów z terenu gminy Świętajno. Powierzchnia lasów na terenie Parku wynosi 29 tys. ha, rzeki i jeziora zajmują 18 tys. ha, reszta to użytki rolne.

3. Granice (załącznik mapowy).

4. Cele rozwoju obszaru Parku.

„ za podstawowe cele rozwoju obszaru Mazurskiego Parku Krajobrazowego plan uznaje:

- 1) osiągnięcie stanu pełnej równowagi środowiska na terenach o szczególnych walorach przyrodniczych oraz utrwalenie wartości Parku, jako bardzo cennego obiektu przyrodniczego i kulturowego dla nauki i edukacji ekologicznej społeczeństwa,
- 2) zachowanie swoistych cech krajobrazu pojeziernego, jego wartości krajoznawczych i turystycznych oraz doprowadzenie do właściwego zagospodarowania turystycznego terenów parku i otuliny,
- 3) ustanowienie na części terenów Parku - Mazurskiego Parku Narodowego,
- 4) tworzenie właściwych warunków życia stałym mieszkańcom Parku,
- 5) optymalne wykorzystanie potencjału gospodarczego gruntów rolnych i leśnych oraz wód powierzchniowych lecz w warunkach podporządkowania wymogom ochrony przyrody i krajobrazu.

Funkcje obszaru Parku.

Plan przyjmuje, że podstawowymi funkcjami Parku będą:

działania na rzecz ochrony i rewitalizacji środowiska przyrodniczego i krajobrazu,

prace badawczo-naukowe i działania dydaktyczne w zakresie ekologiczno-przyrodniczym, geograficzno- krajoznawczym i historycznym,

prowadzenie gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej oraz turystycznej na warunkach wymaganych przez ochronę środowiska i krajobrazu.

Środowisko – zasady ochrony.

Ogólna ocena stanu środowiska, przedstawiona w części informacyjnej planu, wskazuje na znaczne uszczuplenie bogactwa świata roślin i zwierząt Parku, obniżenie wartości wielu ekosystemów wodnych i leśnych, a także na dewaloryzację fragmentów krajobrazu.

Podstawę takiego wniosku stanowią porównania wyników obserwacji i badań, jakie były prowadzone w latach 1980 - 2004. Należy więc stwierdzić, że środowisko Parku, przy obecnych trendach rozwojowo-cywilizacyjnych i równoczesnym braku radykalnych działań ochronnych, będzie skazane na nieodwracalne zmiany i utratę wymienionych wartości. W celu określenia potrzeb, kierunków i zakresu takich działań przeprowadzono podział Parku i otuliny na strefy, wyróżniające się pod względem wartości przyrodniczych i krajobrazowych. Powyższy podział jest naniesiony na rysunek planu.

Wokół jezior Parku i wzdłuż rzeki Krutyni wyznaczono ponadto tereny, które winny być uznane za ich strefy ochronne, przeciwdziałające splotom substancji biogennych powodujących eutrofizację. Działania ochronne na rzecz innych elementów środowiska znajdują się:

- dla lasów - w dziale dotyczącym gospodarki leśnej,
- dla gleb - nie określono, ponieważ dostateczny zakres znajduje się w odnośnych ustawach,
- dla atmosfery - w dziale „Ciepłownictwo”.

Waloryzacja terenów Parku i otuliny.

Strefa o symbolu OB.(strefa zerowa B) - to część Parku o najwyższych wartościach przyrodniczych w skali europejskiej, gdzie znajdują się największe skupiska unikalnych ekosystemów, roślin i zwierząt. Obszary te obejmują istniejące lub projektowane rezerваты biosfery wraz z ich strefami buforowymi. Każda strefa zerowa B ma własną numerację. Powinna przeważać tu funkcja naukowo-dydaktyczna z silnym ograniczeniem zwiedzania i to po specjalnie wyznaczonych szlakach z przygotowanym przewodnikiem. Zaliczono do tej strefy rezerваты „Łuknajno” (O B1) i „Krutynia Dolna” (O B2).

Strefa o symbolu OR.(strefa zerowa R) rezerwatowa - to część Parku obejmująca istniejące i projektowane rezerваты przyrody wraz z ich strefami buforowymi lub tereny o podobnie wysokich walorach przyrodniczych. Każda strefa zerowa rezerwatowa posiada własną numerację. Wyróżniono na terenie Parku dwanaście takich stref, które posiadają najwyższe walory przyrodnicze w skali krajowej. W tej grupie np. strefy OR6 i OR12 mają istotne znaczenie ekologiczne jako jedyne zbiorniki wodne w rejonach sandrowych.

Strefa o symbolu I E (strefa pierwsza ekologiczna) - obejmuje dużą część obszarów leśnych Parku, niektóre cenne przyrodniczo tereny rolnicze wraz z ich terenami zabudowanymi oraz cenniejsze tereny wodne. Obszary tej strefy odgrywają olbrzymią rolę w równowadze ekologicznej Parku, stanowiąc ostoję wielu rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Wśród lasów tej strefy na wyróżnienie zasługują kompleksy na południe i zachód od wsi Lipowo oraz dalej w strefie ochronnej wspomnianych już wcześniej Krzywych Gór, następnie lasy między Iznotą i Mikołajkami, lasy PAN w Popielnie oraz tzw. Las Łukniański. Wśród terenów wodnych na uwagę zasługuje bardzo czyste (I klasy czystości) jezioro Kuc, wraz z malowniczym rejonem wokół niego oraz jezioro Nawiady Duże. Natomiast na wyróżnienie w tej strefie zasługują także tereny rolnicze okolic Bobrówka i Nowej Ukty, gdzie znajduje się największa populacja bociana białego w Parku. Strefa pierwsza ekologiczna obejmuje też większe wyspy na jeziorach, między innymi Szeroki Ostrów, który powinien być poddany specjalnemu urządzeniu przyrodniczemu. W strefie I E wprowadza się całkowity zakaz wyznaczania nowych siedlisk budowlanych oraz wymóg zweryfikowania wyznaczonych w planach gmin siedlisk budowlanych.

Strefa o symbolu I K (strefa pierwsza krajobrazowa) obejmuje bardzo cenne pod względem krajobrazowy tereny Parku. Znalazły się tu duże akwenuy jak Śniardwy i Beldany, gdzie przeważa funkcja turystyczna oraz mniej cenne pod względem przyrodniczym lasy Parku. Wśród terenów rolniczo-osadniczych na szczególne wyróżnienie zasługuje w tej strefie rejon osadnictwa rosyjskiego z XIX wieku wokół takich wsi jak Wojnowo (zastosować kompleksową ochronę konserwatorską), Osiniak-Piotrowo i Gałkowo. Obszary tej strefy muszą być poddane ścisłej ochronie pod względem krajobrazowym, z likwidacją obiektów szpecących łącznie. Wyznaczanie nowych siedlisk budowlanych musi być w tej strefie silnie ograniczone.

Strefa I K oprócz zadań ochronnych krajobrazu pełni poważne funkcje ochronne w sensie przyrodniczym. Do strefy tej zaliczono także bardzo malownicze rejonu jeziora Probarskiego i Wierzbowskiego(otulina Parku). Strefa I K może być obszarem szerszego wykorzystania turystycznego.

Strefa o symbolu II (strefa druga) - to część Parku o niższych wartościach przyrodniczych, ale o dużych walorach krajobrazowych. Krajobraz tej strefy wymaga częściowego zrewaloryzowania. Rozwój jednostek osadniczych w tej strefie powinien być ograniczony i nie może wychodzić poza istniejące obecnie ramy. W strefie tej mogą istnieć różne formy rolnictwa oraz intensywniejsze formy turystyki. Strefa ta pełni także funkcje ochronne dla grup strefy I i O.

Strefa o symbolu III (strefa trzecia) - obejmuje obszary o relatywnie niższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz o intensywniejszym rolnictwie. Pełni ona funkcje ochronne wobec pozostałych stref. Zasady podobne jak w strefie II.

Zasady ochrony i zagospodarowania dla wszystkich wydzielonych stref Parku zamieszczono w ustaleniach szczegółowych.

Strefy ochronne wód powierzchniowych

Cel wyznaczenia: ograniczenie splywu substancji biogenych do wód, zachowanie naturalnych zbiorowisk nadbrzeżnych i wodnych oraz swoistych cech krajobrazu.

Strefa S o - 1 - Nadbrzeżna - zasięg (średnio) 50 m od brzegu rzeki, 100 m - od brzegu jeziora. Przy ustaleniu granic w opracowaniach szczegółowych należy uwzględnić granice naturalne, wynikające z użytkowania lub władania gruntów ukształtowania względem pokrycia terenu itp.

Warunki

Obowiązujące:
(poza strefą OB.
i OR)

- ograniczenie intensywności i koncentracji użytkowania rekreacyjnego,
- zakaz wyznaczania nowych terenów budowlanych,
- zakaz dostępu motoryzacji, tj. sytuowania parkingów, budowy dróg o nawierzchniach bitumicznych bez kanalizacji deszczowej (z osadnikami) oraz lokalizacji campingów.

Warunki

Postulowane:

- Sukcesywna zmiana użytkowania gruntów ornych na trwałe użytki zielone lecz z wykluczeniem pastwisk przylegających do linii brzegowej.

Strefa So - 2 - Ochrona zlewni bezpośredniej o zasięgu oznaczonym na mapie (poza terenami stref OB. i OR).

Warunki

obowiązujące:

- Zakaz wylesiania oraz likwidacji enklaw śródpolnych. (nieużytków, oczek wodnych, bagien) oraz zadzwień, w szczególności składających się z gatunków wolnorosnących i trudnoodnawialnych, jeśli nie stanowią zagrożenia ze względu np. na wiek i stan biologiczny,
- Ograniczenie, a co najmniej stabilizacja intensywności użytkowania rekreacyjnego z zakazem rozbudowy obiektów rekreacyjnych i budowy nowych nie związanych z krajoznawczą albo turystyczną funkcją Parku,
- Eliminacja źródeł nieoczyszczonych ścieków poprzez wyposażenie adaptowanych, wzgl. nowych obiektów 3- stopniowe oczyszczanie,
- Niedopuszczenie do agrolotniczego nawożenia i ochrony gruntów rolnych oraz leśnych (poza przypadkami kłesk żywiołowych).

Warunki

postulowane:

- Wprowadzenie na gruntach rolnych metod produkcji ekologicznej z kontrolą nawożenia i ochrony roślin przez Stację Chemiczno-Rolnicze lub Stację Atestacji Żywności,
- Wzbogacenie gatunkowe drzewostanów i podszytów na terenach leśnych oraz zalesianie gruntów o niższej wartości rolniczej.

Ludność, struktura sieci osadniczej, zatrudnienie.

Na terenie projektowanego Parku i strefy ochronnej, w skład których wchodzi fragmenty gmin Piecki, Mrągowo, Świętajno, Mikołajki, Ruciane Nida, Pisz i Orzysz znajduje się 55 jednostek osadniczych, w tym 29 w parku i 26 w strefie ochronnej.

W roku 1988 wg NSP obszar ten zamieszkiwało 10985 osób, z czego 47 % mieszkańców na terenie Parku.

Sieć osadnicza Parku jest rozdrobniona. W jednostkach osadniczych do 300 osób zamieszkuje 55% ludności.

Średnia liczba mieszkańców w jednostce osadniczej wynosi 200 osób.

W/w jednostki stanowią 78 % ogólnej liczby wsi na analizowanym terenie.

Zakłada się na rok 2005 wzrost jednostek o 300 mieszkańców do 81 %. Zamieszkiwać w nich będzie 58 % ludności terenu Parku i otuliny. Udział liczby ludności w jednostkach największych powyżej 500 mieszkańców jakimi są Woźnice i Ukta pozostanie na podobnym poziomie 12-13%

Według prognoz demograficznych liczba ludności na analizowanym terenie zmniejszy się do 10600 mieszkańców.

Umocnić się natomiast powinny ośrodki będące podstawowymi ogniwami sieci osadniczej.

§ 3. Charakterystyka i ocena stanu przyrody.

Klimat i hydrografia.

Mazurski Park Krajobrazowy charakteryzuje się dość chłodnym klimatem w porównaniu z innymi częściami kraju. Szczególnie długa jest tu zima ze średnią temperaturą stycznia około -3°C . Lata te z nie są tu ciepłe (średnia temp. lipca od 17°C do 18°C) i odznaczają się dużymi opadami związanymi z napływającymi w tym czasie wilgotnymi masami powietrza z zachodu. Średnia temperatura roczna na terenie Parku wynosi około $+6 - +7^{\circ}\text{C}$, a średnia roczna suma opadów około 600-650 mm. Interesująca jest hydrografia Parku. Przez jego zachodnią część przepływa rzeka Krutynia (20-30 m szer.), wypływająca z Jeziora Krutyńskiego i wpadająca do Jeziora Ogrodowego (Gardyńskiego). W górnym biegu rzeka ma wartki prąd i jest płytka (około 0,5 do 1,5 m głęb.), natomiast w dolnym biegu płynie bardzo leniwie, silnie meandrując i jest głęboka (od 2-7 m).

Charakterystyczne dla Parku są liczne jeziora z największym w Polsce jeziorem Śniardwy (pow. 11 416 ha wraz z jeziorami Kaczerajno i Seksty). Dużymi jeziorami są: Beldany (940,6 ha), Mokre (814,78 ha i 51 m głęb.), Łuknajno (692,3 ha), Mikołajskie (498 ha), Warnołty (465 ha), Zdrężno (252,3 ha) oraz kilkadziesiąt mniejszych.

Ciekawostką przyrodniczą w dorzeczu Krutyni jest obecność ponad 20 małych, śródleśnych jezierek dystroficznych, charakteryzujących się kwaśną wodą. Zajmują one bezodpływowe zagłębienia, najczęściej w terenach piaszczystych. Oprócz rzeki Krutyni i jezior na omawianym terenie występują liczne strumienie o czystej wodzie, które niejednokrotnie mają charakter małych rzeczek. Najbardziej interesującymi strumieniami są tu: Blankowa Struga, Pierwos oraz Uklanka.

Blankowa Struga jest to strumień, wypływający z jeziora Wiskolisko i uchodzący do jeziora Kaczerajno, które jest odnogą jeziora Seksty. Płynie przez malowniczy, leśny i odludny teren.

Pierwos jest lewym dopływem rzeki Krutyni, łączącym z nią jeziora Kołowinek i Pierwos. Ostatni odcinek strumienia Pierwos, łączący jezioro Skok z rzeką Krutynią, nazywany jest Garcianką.

Uklanka jest strumieniem przepływającym obok osady Uklanka, biorącym początek w jeziorze Mojtyny i wpadającym od zachodu do Jeziora Mokrego.

Geomorfologia.

Według podziału Pojezierza Mazurskiego autorstwa J. Kondrackiego na regiony fizyczno-geograficzne Mazurski Park Krajobrazowy położony jest w większości na terenie Krainy Wielkich Jezior, część zachodnia wchodzi w skład Pojezierza Mrągowskiego, a południowa należy do Równiny Mazurskiej.

Rzeźba Pojezierza Mazurskiego została ukształtowana pod wpływem zlodowacenia bałtyckiego.

Większa część Parku położona jest między fazą poznańską (linia Stare Kiełbonki - Zgon - Ruciane Nida - południowy brzeg Śniardw), a fazą pomorską ostatniego zlodowacenia (linia Mrągowo - Mikołajki - tereny na północ od Śniardw). Zajmuje zatem strefę przejściową między zwartym obszarem sandrów fazy poznańskiej, położonych na południe od tego stadium zlodowacenia, a obszarem masowego występowania glin zwałowych, położonym na północ od fazy pomorskiej. Utwory akumulacji fluwioglacjalnej zajmują na terenie Parku większą powierzchnię niż gliny zwałowe.

Wyróżnić tu można:

wzgórza stref marginalnych - zajmują większą część leśną zlewni rzeki Krutyni, w szczególności południowo-zachodni brzeg Jeziora Mokrego do wsi Mojtyny i Stare Kiełbonki, cały wschodni brzeg tegoż jeziora i dalej na wschód aż do wsi Gałkowo i Osiniak - Piotrowo, zwarty obszar wyznaczony przez północny brzeg Jeziora Mokrego i wsie Lipowo, Bobrówko i Nową Uktę, tereny leśne położone równolegle na południe od linii Mrągowo - Mikołajki, północną większą część tzw. „Lasu Łukniańskiego”, położonego na wschód od jeziora Łuknajno oraz południowo-wschodnie wybrzeża jeziora Śniardwy i największą jego wyspę Szeroki Ostrów (obecnie połączoną groblą z lądem);

moreny denne - zajmują tereny aktualnie wykorzystywane rolniczo - między Pieckami, Nawiadami i Mojtynami w zachodniej części Parku, rolniczy rejon wsi Ukta, Wojnowo i Śwignajno nad środkowym odcinkiem rzeki Krutyni, północne obrzeża Parku między Mrągowem i Mikołajkami, okolice osady Kamień nad jeziorem Bełdany, teren rolniczy wsi Wejsuny i Onufryjowo na południe od jeziora Warnoły oraz basen jeziora Śniardwy;

kemy i sandry młodsze - zajmują zwarty obszar w północno-zachodniej części Parku między północno-zachodnim brzegiem Jeziora Mokrego, jeziorem Wągiel i jeziorem Majcz Wielki, dalej ok. 2-3 kilometrowy pas między jeziorami Majczem Wielkim a Mikołajskim, południową część „Lasu Łukniańskiego”, leśny obszar PAN w Popielnie oraz tereny leśne położone na południe od jeziora Śniardwy;

sandry fazy poznańskiej - zajmują południowe obrzeża Parku, ciągnąc się w jego granicach pasem od jeziora Zdržno poprzez miejscowość Ruciane Nida do jeziora Jegocin i dalej mniejsze tereny na południowy wschód od jeziora Śniardwy;

równiny holoceni - zajmują obecnie tereny torfowiskowe oraz bagiennych łąk i lasów, takie jak: dolina dolnej Krutyni między Uktą a osadą Nowy Most - tzw. „Zalewki”, następnie tzw. „Prawdowskie Łąki” przy wschodnim brzegu Jeziora Gardyńskiego, tereny łąkowo-bagienne na zachód i wschód od wsi Wojnowo, podmokłe łąki przy północnym i zachodnim brzegu jeziora Łuknajno, południowo-zachodnie brzegi jeziora Śniardwy łącznie z wschodnim brzegiem jeziora Warnoły, półwysp Kusunort oraz niektóre tereny przy północno-wschodnim i wschodnim brzegu jeziora Śniardwy.

Mazurski Park Krajobrazowy posiada bardzo urozmaiconą rzeźbę. Dodatkowo ilustruje to różnica w wysokościach bezwzględnych między najniższym punktem Parku - 116 m n.p.m. (jeziora Śniardwy i Bełdany), a najwyższym 206 m n.p.m. (Krzywe Góry na południe od Mrągowo w strefie ochronnej Parku). Lokalne różnice wysokości względnych sięgają 35 metrów. Dotyczy to wzgórz morenowych w północno-zachodniej i zachodniej części Parku. Równiny sandrowe w południowej części Parku położone są średnio na wysokości 120–140 m n.p.m., natomiast północne i północno-zachodnie części Parku leżą już wyżej, na wysokości 140–160 (170) m n.p.m.

Szata roślinna

Mazurski Park Krajobrazowy posiada bogatą szatę roślinną. Wynika to m. in. z tego, że Park obejmuje swoimi granicami najżyźniejszą północno-zachodnią część Puszczy Piskiej, gdzie w podłożu licznie występują gliny zwałowe bogate w węglan wapnia.

Teren Parku wyróżnia bogata rzeźba oraz urozmaicona sieć wodna, co sprzyja różnorodności florystycznej.

Flora Parku

Flora Mazurskiego Parku Krajobrazowego jest stosunkowo dobrze poznana (dotyczy to głównie roślin naczyniowych), bogata jak na warunki Polski północno-wschodniej i dobrze zachowana. W tym miejscu warto wymienić rośliny chronione i szczególnie interesujące.

Do takich na terenie Parku należą: cis (2 stanowiska), storczyki - listera sercowata, listera jajowata, obuwik, storczyk szerokolistny, kruszczyk błotny, kruszczyk rdzawoczerwony, tajeża jednostronna, gnieźnik leśny, żłobik koralowy, a także rośliny drapieżne - roszciska okrągłolistna, pływacz zwyczajny i średni oraz piękne rośliny związane z wilgotnymi łąkami, jak: pełnik europejski, kosaciec syberyjski, mieczyk dachówkowaty, goździk pyszny.

Do pięknych roślin należą znane z polan śródleśnych: dzwoniecznik wonny, orlik pospolity, lilia złotogłów, sasanki - otwarta i łąkowa oraz o stepowym charakterze zawilec wielkokwiatowy i dzwonek boloński. Efektownymi roślinami grądowymi Parku są ciepłolubny miodownik melisowaty i kokoryczka okółkowa - gatunek górski.

Do relikwów glacialnych i borealnych należą na terenie Parku m. in. chamedafne północna (największe stanowisko w Polsce), zimozioł północny, wielosił błękitny, turzyca strunowa, turzyca luźnokwiatowa i wierzba borówkolistna. Ta ostatnia roślina w liczbie około 400 okazów na śródpolnym torfowisku przy północnej granicy Parku.

Z terenu Parku znane są trzy stanowiska widłaka wrońca, rosnącego tu w wilgotnych lasach.

Z innych ciekawych roślin torfowiskowych można wymienić: wełniankę delikatną, bażynę czarną, bagnicę torfową, turzycę bągliwą i żurawinę drobnolistkową.

Z roślin związanych z wodami należy wyróżnić takie, jak: kłoc wiechowata (brzegi jeziora Lisunie), jeżogłówka najmniejsza, rdzestnica nitkowata oraz bardzo rzadki w kraju mech wodny - Fontinalis dalecarlica, występujący w rzece Krutyni k. Ukty – jedyne znane stanowisko tej rośliny na Pojezierzu Mazurskim, a także krasnorost z górnej Krutyni – Hildebrandtia rivularis, wyglądająca jak czerwone plamy na kamieniach w rzece.

Pośród mchów największą osobliwością jest występujący na zachód od jeziora Pierwos, bardzo rzadki w kraju relikwowy mech Paludella squarrosa.

Zbiorowiska roślinne

Charakterystycznym zbiorowiskiem roślinnym jest tu łąka - wielogatunkowy las liściasty, w którym rosną takie drzewa, jak: dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, grab zwyczajny, klon zwyczajny. Runo tego zbiorowiska składa się m. in. z takich gatunków roślin, jak: marzanka wonna, gajowiec żółty, czerniec gronkowy, jaskier kosmaty, fiołek przedziwny, gwiazdnica wielokwiatowa, kokoryczka wielokwiatowa, zawilec gajowy, przylaszczka pospolita, trędownik bulwiasty, żywiec cebulkowy, rzadka kokorycz pełna, pasożytniczy łuskiewnik różowy, czyściec leśny, złoć żółta i wiele innych.

W tutejszych łąkach pospolicie występuje chroniony krzew wawrzynek wilczełyko.

Dla terenów sandrowych Parku charakterystyczny jest bór sosnowy, w którym dominuje z drzew sosna zwyczajna, często z domieszką świerka, a w runie występują licznie – borówka czarna, borówka brusznica, mącznica lekarska, pomocnik baldaszkowaty, widłak goździsty i splaszczony. W zbiorowisku tym licznie występuje jałowiec pospolity.

W miejscach wilgotnych i bezodpływowych na ubogich siedliskach trafiają się płaty borów bagiennych, gdzie dominuje sosna o niskim wzroście, a w runie rosną charakterystyczne krzewinki z rodziny wrzosowatych - bagno zwyczajne i borówka bagienna.

Z brzegami wód na terenie Parku związany jest ols - zbiorowisko leśne z dominującą olszą czarną. Tutaj występuje dziko porzeczka czarna. Mniejsze powierzchnie zajmuje ols torfowcowy, związany z bardziej ubogim podłożem. Na terenach silnie podtopionych przy rzece Krutyni i niektórych jeziorach występują zarośla wierzbowe z wierzbami szarą, uszatą i pięciopęcikową. Żyzne siedliska przy strumieniach porasta rzadki już w kraju łąka jesionowy z jesionem wyniosłym.

W szczytkowej formie zachowały się na terenie Parku takie zbiorowiska leśne, jak:

łąka topolowo-wierzbowa z panującą wierzwą kruchą i wierzwą białą oraz rzadką tutaj topolą białą (brzegi Krutyni k. Ukty oraz niektóre odcinki brzegu Śniardw), buczyna niżowa z bukiem zwyczajnym i jaworem (k. wsi Ukty i Krutyń) oraz łąka wiązowo-jesionowy panującym jesionem wyniosłym, wiązem górskim i czeremchą (k. wsi Bobrówko).

Interesujący jest też płat o borealnym charakterze świerczyny na torfie, rosnącej na zachód od jeziora Pierwos, gdzie drzewostan złożony jest ze świerka o niskim wzroście, a dominującym torfowcem jest tu reliktowy torfowiec *Sphagnum russowii*.

Oprócz zbiorowisk leśnych charakterystycznymi dla Mazurskiego Parku Krajobrazowego są zbiorowiska roślinności torfowiskowej i wodnej. Duże torfowiska niskie z turzycami i trzciną spotykamy w środkowym i dolnym biegu rzeki Krutyni oraz przy większych jeziorach. Masowo występują tu liczne gatunki turzyc np. błotna, zastrzona, brzegowa i trzcina pospolita. Mniejsze powierzchnie zajmują torfowiska przejściowe i wysokie z różnorodnymi torfowcami, storczykami i licznymi gatunkami z rodziny wrzosowatych. Spotykamy tu interesujące rośliny drapieżne, takie jak rosiczka i płwacze.

Roślinność wód Parku jest bardzo bogata i różnorodna. W rzekach i jeziorach uwagę zwracają: rdzestnice, rogatki, wywłóczniki, grzybienie białe, grązele żółte, a w strefie brzeżnej oczerety i pałki.

Świat zwierząt

Fauna Mazurskiego Parku Krajobrazowego należy do najbogatszych w Polsce. Dobrze poznane są tu kręgowce, natomiast wymagane są nadal prace nad znajomością zwierząt bezkręgowych. Do często spotykanych ssaków należą tu: jeleń, sarna, dzik, zając, wiewiórka, lis, jenot, kuna, łasica, tchórz, jeż, kret, ryjówki i nietoperze. Spotyka się też łosie, wilki, wydry, gronostaje, borsuki, bobry, a z drobnych ssaków rzęsorka. Bardzo rzadkie są rysie. W ostatnich latach rozprzestrzeniła się tu norka amerykańska, czyniąc spustoszenie wśród gniazd ptaków środowisk podmokłych.

Na terenie Parku występuje wiele rzadkich i ginących ptaków. Do takich możemy zaliczyć największego naszego ptaka drapieżnego bielika (ok. 6-7 par lęgowych), rybołowa (2-3 pary), orlika krzykliwego (12-15 par), bociana czarnego (1-2 pary), żurawia (15-20 par), naszą największą sowę – puchacza (3-4 pary), cietrzewia (na granicy wyginięcia).

Oprócz nich godnymi wymienienia są: kania – czarna i ruda, trzmielojad, sokół kobuz, błotniak zbożowy, sowa uralaska, kormoran, łabędź niemy, tracz nurogęś, czapla siwa, rybitwa czarna, bąk, czajka, dzięcioł czarny i zielony, jarząbek, orzechówka, krzyżodziób świerkowy, wilga, gołąb siniak, dudek, barwny zimorodek, sporadycznie kraska. Nad górą Krutynią i na strumieniu Pierwos nierzadko można w okresie jesienno-zimowym obserwować pluszcze. Licznym ptakiem, na omawianym terenie, jest bocian biały - który jest uznany za symbol Mazurskiego Parku Krajobrazowego.

Z gadów, oprócz jaszczurek - żyworodnej i zwinki, padalca, spotyka się tutaj węża gniewosza, a nieco częściej, żmiję zygakowatą.

Na terenie Parku liczne są płazy, co wiąże się z dużym zróżnicowaniem środowisk wodnych. Występują tu takie gatunki, jak: traszki - zwyczajna i grzebieniasta, ropuchy - szara i zielona, żaby: moczarowa, trawna, wodna, śmieszka i kumak nizinny. Bardzo rzadko spotykana jest tu nadrzeczna rzekotka.

Różnorodne ekosystemy wodne wpływają na bogactwo ryb. Występującymi tu gatunkami ryb są: płoć, wzdregęga, leszcz, krap, kleń, kiełb, szczupak, sandacz, okoń, sum, lin, węgorz, ukleja, sporadycznie świnka oraz sielawa, znana niegdyś z dużej populacji z Jeziora Mokrego, a obecnie odławiana w jeziorach Nawiady i Śniardwy.

Ze zwierząt bezkręgowych na szczególną uwagę zasługują owady, a spośród nich motyle: paź królowej, rusałka żałobnik, rusałka admirał, mieniak tęczowiec.

Do efektownych chrząszczy Parku należą - chroniony kozioróg dębosz, kremowo-bordowy wałkarz lipczyk. Na uwagę zasługują pająki, a szczególnie duże, związane ze środowiskiem wodnym z rodzaju *Dolomedes*.

Z innych bezkręgowców warto wymienić dużą osobliwość, jaką jest gąbka *Euspongia lacustris*, występująca w rzece Krutyni. Osobliwością jest tu też zimnowodny skorupiak *Pallasea quadrispinosa* – relikw plejstoceński, występujący w Jeziorze Mokrym.

Śród mięczaków rzadkościami występującymi w dolnym biegu rzeki Krutyni są północne relikwowe małże takie, jak *Pisidium lilljeborgi* i *Pisidium hibernicum*.

Ochrona środowiska przyrodniczego Parku

Przyroda Mazurskiego Parku Krajobrazowego była i jest nadal pod presją różnorodnych czynników degradujących jej wartość. Najważniejsze z tych czynników to:

- rozwój zabudowy i sieci dróg (zwłaszcza w zlewniach rzek i jezior),
- zmiany stosunków wodnych i zanieczyszczenie wód,
- niszczenie lasów o strukturze naturalnej i zastępowanie ich monokulturami,
- chemizacja środowiska i jego zaśmiecenie.

Jednym z praktycznych sposobów neutralizowania presji człowieka na przyrodę i na zachowanie poszczególnych elementów przyrody jest tworzenie rezerwatów, obejmujących najcenniejsze tereny przyrodnicze o charakterze naturalnym, wyłączone z gospodarki człowieka.

Na terenie Parku utworzono 11 rezerwatów przyrody.

Rezerваты Mazurskiego Parku Krajobrazowego.

Krutynia - rezerwat krajobrazowo-leśny, pow. 273,12 ha. Rezerwat ten chroni Jezioro Krutyńskie i górny odcinek rzeki Krutyni, wypływającej z tego jeziora oraz przybrzeżne lasy liściaste i mieszane. Poznać tu można rośliny runa leśnego, jak: przylaszczkę, zawilca gajowego i żółtego, kokoryczkę wielokwiatową i wonną, konwalię majową, konwalię dwulistną, zerwę kłosową i skrzyp zimowy, a także pasożytniczą roślinę łuskiewnika różowego. Przełom rzeki Krutyni wyróżnia się płytką, przejrzystą wodą w której zobaczyć można liczne kamienie z krasnorostem *Hildebrandtia rivularis*. Występuje też gąbka słodkowodna *Euspongilla lacustris*. Spotkać tu można: bielika, dzięcioła czarnego, pospolitą sójkę, a na wodzie stale występującą parę łabędzi niemych, i trzecie nurogęsi z młodymi. W rezerwacie gnieździ się puszczyk i lelek kozodój. Zimą porą ujrzeć można zatrzymujące się tu łabędzie krzykliwe, pluszcze oraz wydry pożywające się na lodzie Jeziora Krutyńskiego.

Zakręt - rezerwat torfowiskowo-leśny, pow. 105,8 ha. Rezerwat chroni 3 jeziora dystroficzne z reliktoową florą torfowisk wysokich oraz otaczające lasy sosnowe z domieszką dębu szypułkowego w wieku 200 lat. Można tu prześledzić zarastanie jezior śródleśnych i tworzenie się torfowisk z charakterystycznymi pływającymi wyspami (odrywające się fragmenty kożucha torfowego). Na uwagę zasługuje tu fragment boru bagiennego z typowymi gatunkami w podszycie jak bagno zwyczajne i borówka bagienna. Rezerwat jest znanym obiektem dydaktycznym, gdzie zobaczyć można rosiczkę okrągłolistną, wełnianki pochwowatą i wąskolistną oraz żurawinę. W rezerwacie gnieźdzą się licznie gągoty, spotkać tu można bielika i puchacza.

Królewska Sosna - rezerwat leśno-torfowiskowy, pow. 103,76 ha. Chroni ponad 200-letni starodrzew sosnowy z domieszką dębu szypułkowego, świerka i brzozy brodawkowatej oraz 3 jeziora dystroficzne z reliktoową florą torfowisk wysokich (rosiczka okrągłolistna, modrzewnica wyczajna, bagno zwyczajne). Atrakcją turystyczną jest obumarła w wieku ok. 300 lat pomnikowa sosna (360 cm obw.) oraz dąb szypułkowy (540 cm obw.), zwany „Dębem nad Mukrem” im. Karola Małłka. W runie występują: pierwiosnka wyniosła, goździk piaskowy, sasanka Tekli oraz pnący się, po nadjeziornych olszach, chmiel zwyczajny.

Strzałowo - rezerwat leśny, pow. 14,12 ha. Utworzony dla zachowania fragmentu lasu mieszanego. Spotykamy tu sosny o ładnym pokroju i dużej wysokości - 33 m. W runie występuje ok.100 gatunków; z roślin chronionych: lilia złotogłów, wawrzynek wilczełyko, a także konwalia majowa, przylaszczka pospolita, zawilec gajowy.

Pierwos - rezerwat krajobrazowo-florystyczno-faunistyczny, pow. 605,48 ha. Rezerwat chroni zróżnicowane ekosystemy leśne, torfowiskowe i wodne. Ochroną objęto płytkie, zarastające jezioro Pierwos, strumienie Pierwos i Garciankę oraz ujściowy odcinek rzeki Krutyni, gdzie występują rzadkie rośliny i zwierzęta. Występuje tu wiele starych drzew, z których na uwagę zasługują dęby (o obw. powyżej 3 m). Z rzadkości florystycznych wymienić można: wielosił błękitny - roślinę północną oraz bardzo rzadki mech rurkowaty *Paludella squarrosa*. Spotkać tu można tak rzadkie w kraju zwierzęta, jak: bielika, orlika krzykliwego, puchacza czy wilka, a w okresie jesienno-zimowym na strumieniu Pierwos zaobserwować można interesującego ptaka rzek górskich i wyżynnych - pluszcza.

Czapliisko - Ławny Lasek - rezerwat ornitologiczny, pow. 7,62 ha. Chroniony jest ponad 200-letni drzewostan sosnowy, gdzie niegdyś była kolonia czapli siwej.

Czapliniec - rezerwat ornitologiczny, pow. 17,10 ha. Rezerwat chroni ponad 200-letni drzewostan sosnowy, gdzie wcześniej była kolonia czapli siwej.

Jezioro Łuknajno - rezerwat ornitologiczny, pow. 1189,11 ha. Chroni jedną z największych ostoi łabędzia niemego w Polsce. W okresie letnio-jesiennym przebywa tu do 2500 łabędzi. Obserwowano w rezerwacie ponad 175 gatunków ptaków, z których 95 gniazduje. W 1977 r. jezioro zostało uznane przez UNESCO za rezerwat biosfery (MaB), a w 1978 r. wpisano je na listę międzynarodowych rezerwatów Konwencji RAMSAR. Odbywa tu lęgi kaczka hełmiatka, gatunek występujący w rejonie Morza Azowskiego i Kaspijskiego. Zobaczyć też można bielika, błotniaka stawowego, czaplę siwą, kormorana, rybitwę czarną, a na wodzie łyski, perkozy oraz kaczki - płaskonos i rożeniec. Występuje tu remiz a w trzcinach rzadka wąsatka.

Jezioro Warnoły - rezerwat krajobrazowo-ornitologiczny, pow. 373,3 ha. Chroni płytkie, zarastające jezioro, stanowiące odnogę Śniardw. Jest to miejsce lęgowe wielu gatunków ptaków wodno-błotnych oraz miejsce żerowania rzadkich gatunków ptaków drapieżnych.

Są wśród nich: łabędź niemy, czapla siwa, kokoszka wodna, łyska, kaczka krzyżówka, perkoz dwuczuby, bielik, kania czarna i ruda. Jest to jezioro eutroficzne z dobrze wykształconą roślinnością wodną, której głównym składnikiem jest trzcina pospolita.

Jej skupiska wnikają daleko w obręb powierzchni wodnej. Jezioro otaczają skupienia roślinności turzycowej, zarośli wierzbowych, a miejscami lasów olszowych.

Jeziro Lisiny - rezerwat florystyczny, pow. 15,78 ha. Obejmuje silnie zarastające jezioro i stanowiska rzadkich roślin wodnych (kłoc wiechowata, jeziorza giętka). Jest to jezioro śródleśne z silnie zarośniętymi brzegami. Zespół trzciny pospolitej okala niemal całe jezioro pasem równej szerokości. Na skraju tego zespołu występuje szuwar kłoci wiechowatej. Dno jeziora pokryte jest mułem o grubości warstwy dennej średnio 3,7 m. Na uwagę zasługuje również bogactwo mchów.

Krutynia - zwany: **Krutynia Dolna** - rezerwat krajobrazowo-florystyczno-faunistyczny, pow. 969,33 ha. Rezerwat obejmuje dolny odcinek rzeki Krutyni i jeziora: Gardyńskie, Malinówko, Dłużec i Smolak oraz przyległe lasy, torfowiska i łąki. W obrębie rezerwatu Krutynia jest rzeką szeroką do 30 m i głęboką 2-7 m o powolnym prądzie i silnie wykształconych meandrach. Rezerwat chroni teren Parku o najbogatszej florze i faunie. Wśród roślin na uwagę zasługuje 10 gatunków storczyków z takimi rzadkościami, jak: listera sercowata, lipiennik Loesela, podkolan biały, a także owadożerna rosiczka i pływacze oraz efektowne rośliny takie, jak: pełnik europejski, orlik pospolity, lilia złotogłów, sasanka łąkowa. Do rzadkich roślin należą: o stepowym charakterze - zawilec wielkokwiatowy i dzwonek boloński; relikty glacialne - wielosił błękitny, turzyce strunowa i luźnokwiatowa, a także - wełnianka delikatna, bagnica torfowa, rdestnica nitkowata. Gnieźdzą się rzadkie gatunki ptaków: bielik, rybołów, orlik krzykliwy, puchacz, żuraw, zimorodek, derkacz i wodniczka.

Rezerваты przyrody, znajdujące się w sąsiedztwie Parku.

Jeziro Nidzkie - rezerwat krajobrazowy, pow. 2 934,71 ha. Ochroną objęto jezioro rynnowe - ciekawe pod względem limnologicznym i faunistycznym, z przyległymi lasami, w których dominują starodrzewia sosnowe.

Jeziro Pogubie Wielkie - rezerwat ornitologiczny, pow. 670,8 ha. Chronione są tu miejsca lęgowe i żerowe ptaków wodno-błotnych oraz tarliska wielu gatunków ryb.

Gązwa - rezerwat torfowiskowy, pow. 204,76 ha. Rezerwat chroni kompleks torfowisk śródleśnych przejściowych i wysokich. Szczególnie cenione jest tu torfowisko wysokie typu kontynentalnego z rzadkimi roślinami takimi, jak: bagno zwyczajne, bażyna czarna, żurawina błotna, borówka bagienna, wełnianka pochwowata, rosiczka okrągłolistna oraz bardzo rzadką rosiczką długolistną.

Jeziorko koło Drozdowa - rezerwat torfowiskowy, pow. 9,93 ha. Rezerwat utworzony dla ochrony trzęsawiska ze zbiorowiskami roślinnymi torfowisk niskich, przejściowych i wysokich oraz stanowiskami rzadkich i zagrożonych gatunków roślin. W rezerwacie chronione jest stanowisko brzozy niskiej - jedno z lepiej zachowanych na Pojezierzu mazurskim oraz jedyne na Pojezierzu Mazurskim stanowisko gnidosza królewskiego. Z innych rzadkości chroni się tu stanowisko wełnianeczki alpejskiej, lipiennika Loesela, wełnianki delikatnej i ponikła skąpokwiatowego.

Nietlickie Bagno - rezerwat ornitologiczny, pow. 1132,91 ha. Ochroną objęto teren dawnego jeziora Wąż, który jest miejscem zlotów i żerowania w czasie wędrówek żurawi i gęsi. W rezerwacie występuje niewielka populacja cietrzewia.

Użytki ekologiczne Krajobrazowego i w jego sąsiedztwie*

Użytki ekologiczne są formą ochrony przyrody obejmującą pozostałości ekosystemów, dotychczas często traktowanych jako nieużytki, jak np.: śródpolne i śródleśne jeziora i bagienka, murawy kserotermiczne, podmokłe łąki, głązowiska.

Wszystkie wyspy na jeziorach Parku w części byłego województwa suwalskiego, z wyjątkiem wysp objętych inną formą ochrony przyrody (rezerwaty) oraz wysp wykorzystywanych rolniczo i wysp posiadających trwałą zabudowę. Wyspy leżą w granicach gmin Ruciane Nida, Mikołajki, Pisz, i znajdują się w administracji Nadleśnictwa Maskulińskiego w Rucianem Nidzie i Nadleśnictwa Pisz. Są to leśne wyspy jezior takich, jak Śniardwy, Tuchlin, Mikołajskie, Beldany. Na Wyspie Kamieńskiej znajduje się stanowisko rzadkiej rośliny kokoryczy pełnej. Wyspy Czarcie Ostrów i Piaseczna są stanowiskami archeologicznymi.

Grąd Wygryny, znajdujący się w gminie Ruciane Nida, na terenie Nadleśnictwa Maskulińskiego. Ochronie podlega tu fragment unikalnej w północno-wschodniej Polsce odmiany grądu z kokoryczą pełną o powierzchni 18,78 ha.

Łąka Krutynia, leżąca w gminie Ruciane Nida, Nadleśnictwie Maskulińskie. Łąka stanowi enklawę w rezerwacie przyrody „Krutynia Dolna”. Jest to ekstensywnie użytkowana, wilgotna łąka o powierzchni 6,83 ha z licznie występującymi storczykami, szerokolistnym i krwistym.

Torfowisko Zelwagi*, leżące w gminie Mikołajki, Nadleśnictwie Maskulińskie, tuż przy półn.

Ochroną objęte jest stanowisko wierzy borówkolistej o powierzchni 4,25 ha, liczące około 400 pędów. Wierzba rośnie tu na torfowisku przejściowym pod okapem kilkudziesięcioletniego drzewostanu sosnowego.

Prawdowskie Wzgórze, które znajduje się w gminie Mikołajki, Nadleśnictwie Maskulińskie.

Ochroną objęte jest piaszczyste wzgórze o powierzchni 1,5 ha, z występującym licznie rojnikiem pospolitym. Rojnikowi towarzyszy kolonia roślin ciepłolubnych.

Jeziorko dystroficzne Zaulek*, leżące koło miejscowości Stare Kiełbonki w gminie Piecki, Nadleśnictwie Strzałowo, przy południowo-zachodniej granicy Parku.

Ochroną objęto dystroficzne jezioro z otaczającym lasem, o powierzchni 26,47 ha. Taflę wodną otacza torfowisko wysokie z reliktową florą polodowcową.

Rozlewisko Zawady* położone w gminie Mrągowo, przy północno-zachodniej granicy Parku. Objęto tu ochroną rozlewisko śródpolne o powierzchni 40,72 ha, stanowiące ostoję wielu rzadkich gatunków ptaków i miejsce występowania żółwia błotnego.

Łąki Morysie położone w gminie Piecki, o powierzchni 19,7 ha.

Są to śródleśne łąki, stanowiące enklawę w rezerwacie przyrody „Pierwos”. Z bardziej interesujących roślin występuje tu pełnik europejski.

Bażyna jest to użytek ekologiczny o powierzchni 14,30 ha, leżący w gminach Mikołajki i Piecki na terenie Nadleśnictwa Strzałowo.

W gminie Mikołajki znajduje się większa część użytku o powierzchni 13,43 ha. Mniejsza część o powierzchni 0,87 ha leży na terenie gminy Piecki.

Ochroną objęto torfowisko wysokie, a w części środkowej i północno-zachodniej torfowisko przejściowe. W południowej części torfowiska na pograniczu z borem bagiennym występuje bardzo rzadka krzewinka - bażyna czarna *Empetrum nigrum*, charakterystyczna dla nadmorskich borów sosnowych.

Klimontek, małe jeziorko dystroficzne o powierzchni 0,37 ha, leżące w gminie Piecki, na południowy wschód od jeziora Klimont, na terenie Nadleśnictwa Strzałowo.

Taflę jeziora otacza kożuch torfowy, a dalej bór bagienny.

Kruczek Duży, jeziorko stanowiące enklawę w rezerwacie „Królewska Sosna”, położone w gminie Piecki, na terenie Nadleśnictwa Strzałowo.

Ochroną objęto jeziorko dystroficzne o powierzchni 4,24 ha z pływającymi wyspami torfowymi.

Kruczy Staw, jeziorko stanowiące enklawę w rezerwacie „Królewska Sosna”, położone w sąsiedztwie Kruczka Dużego, w gminie Piecki, na terenie Nadleśnictwa Strzałowo.

Ochroną objęto jeziorko dystroficzne o powierzchni 2,08 ha, otoczone płem torfowym.

Kruczek Mały jest to dystroficzne jeziorko o powierzchni 2,56 ha, leżące koło miejscowości Zakręt w gminie Piecki, na terenie Nadleśnictwa Strzałowo.

Kruczy Stawek położone jest w ciągu Kruczków, między Kruczkiem Małym i Kruczkami, stanowiącymi enklawy w rezerwacie „Królewska Sosna”. Jeziorko to o powierzchni 0,50 ha leży w gminie Piecki, na terenie Nadleśnictwa Strzałowo.

Duży Róg jest to śródlądowe jeziorko dystroficzne o powierzchni 219 ha, położone na południowy wschód od Strzałowa, w gminie Piecki, na terenie Nadleśnictwa Strzałowo.

Fragmety pła torfowego odrywają się tu i pływają po tafli jeziora w postaci wysp.

Mały Róg jest to drugie jeziorko śródlądowe, o pow. 1,34 ha, będące pozostałością pra-jeziora, podobnie jak Duży Róg. Położone jest na południowy-wschód od Strzałowa w gminie Piecki, na terenie Nadleśnictwa Strzałowo.

Ławny Lasek, śródpolne jeziorko o powierzchni 2,55 ha, położone u nasady półwyspu Ławny Lasek w gminie Piecki, na terenie Nadleśnictwa Strzałowo. Przy wschodnim brzegu od 20 lat znane jest żeremie bobrowe.

Dziegiarek, śródlądowe jeziorko o powierzchni 1,89 ha, położone na wschód od Starych Kiełbonek, na terenie gminy Piecki, w Nadleśnictwie Strzałowo.

Piekiełko, śródlądowe głębokie jeziorko, położone jest przy północno-zachodnim brzegu jeziora Uplik w gminie Piecki, na terenie Nadleśnictwa Strzałowo, zajmujące powierzchnię 1,41 ha.

Klimont, śródlądowe mezotroficzne jezioro z wyspą przy „skrzyżowaniu krutyńskim”, leżące w gminie Piecki, na terenie Nadleśnictwa Strzałowo, zajmujące powierzchnię 12,28 ha.

Dopuszczona jest w nim racjonalna gospodarka rybacka.

Łabędzie jest to śródlądowe jezioro o powierzchni 7,37 ha, położone na północny-wschód od wsi Cierpięty w gminie Piecki, na terenie Nadleśnictwa Strzałowo.

Dopuszczona jest w nim racjonalna gospodarka rybacka.

Gajne*, ochrona objęto zróżnicowane ekosystemy na powierzchni 65,28 ha o dużej bioróżnorodności. W miejscu starych wyrobisk po eksploatacji kresy jeziornej znajdują się cztery stawy, podmokłe łąki i torfowiska niskie oraz fragmenty ekosystemów o naturalnym charakterze. Teren użytku stanowi ostoję wielu gatunków rzadkich zwierząt związanych z wodami oraz ptaków drapieżnych, a także chronionych storczyków.

Pomniki przyrody

Do końca 1999 r. uznano pomnikami przyrody na terenie Mazurskiego Parku Krajobrazowego 94 obiekty, w tym 4 głązy narzutowe i 90 drzew. Są to najczęściej stare dęby, występujące pojedynczo lub w grupach, o ciekawych kształtach sosny, malownicze aleje lipowe, a wśród głązów – granity i gnejsy.

Część z nich można łatwo zobaczyć, gdyż znajdują się we wsiach, na skraju lasu.

Aleje doprowadzają do miejscowości i osad lub zabudowań leśniczówek.

Stare drzewa, aleje oraz zadrzewienia śródpolne (jabłonie, grusze, jarzębiny i inne), które oprócz dekoracyjnej roli w krajobrazie pełniły kiedyś, ważną rolę jako miejsca odpoczynku i schronienia w czasie posiłków ludzi i zwierząt pracujących w polu, są nieodzownym elementem w kształtowaniu malowniczego mazurskiego krajobrazu. Niekiedy wiążą się z nimi legendy, wspomnienia, uczucia tych, którzy w ich sąsiedztwie przeżyli życie lub upamiętniają imiona bliskich oraz zasłużonych ludzi w naszym regionie.

Godnymi obejrzenia i łatwymi do odszukania w terenie są między innymi:

„Zakochana Para”, para drzew, gdzie dąb obejmuje konarami sosnę, rosnąca 200 m na zachód od wsi Krutyń, przy drodze prowadzącej do „Plaży Krutyńskiej” nad Jeziorem Mokrym;
dąb szypułkowy - obw. 200 cm, wys. 18 m,
sosna zwyczajna - obw. 275 cm, wys. 27 m,

„Dąb Krutyński”, dąb rosnący przy drodze z Krutyń do Jeziora Mokrego w lesie przy szlabanie;
dąb szypułkowy - obw. 530 cm, wys. 25 m,

„Mazurski Dąb Bartny”, dąb bartny, rosnący na skraju rezerwatu „Zakręt”, ok. 200 m w głąb lasu ścieżką obok „Dębu Krutyńskiego”, pszczoły wymarły w czasie ostrej zimy w 1979 r. ;
dąb szypułkowy – ob. 315 cm, wys. 28 m,

„Dąb nad Mukrem” im. Karola Małka, rosnący na wschodnim brzegu Jeziora Mokrego w rezerwacie „Królewska Sosna”, ok. 1 km od miejscowości Zgon, przy drugiej zatoce od Zgonu;
dąb szypułkowy – obw. 552 cm, wys. 30,

„Królewska Sosna”, martwa, przy drodze biegnącej wzdłuż Jeziora Mokrego na wschodnim brzegu naprzeciwko ścieżki prowadzącej do „Dębu nad Mukrem”, ok. 1 km od miejscowości Zgon;

sosna zwyczajna – obw. 360 cm, wys. 35 m,

„Bracia Syjamscy”, dęby rosnące w przy drodze leśnej, odchodzącej od drogi gruntowej prowadzącej z osady Kołoin do Cierzpięt, 200 m od leśniczówki Kołoin;
zrosnięte 1 gałęzią 2 dęby szypułkowe o obw. 85 cm, 110 cm i wys. 10 m,

Dwa dęby szypułkowe przy siedzibie Nadleśnictwa Strzałowo, w miejscowości Lipowo; obw. 420 cm i 450 cm, wys. 28 m,

„Dąb Diany”, największy dąb w Mazurskim Parku Krajobrazowym, rosnący w grądzie przy północno-zachodnim brzegu Jeziora Gardyńskiego;
dąb szypułkowy – o . 610 cm, wys. 29 m,

„Dąb Oliwii” ,dąb kandelabrowy, rosnący 1 km na południowy-zachód od wsi Bobrówko;
dąb szypułkowy – o obw. 440 cm, wys. 29 m,

Klon zwyczajny w miejscowości Nowy Most, przy drodze wiejskiej obok posesji W. Bąby;
obw. 345 cm, wys. 28 m,

Dąb szypułkowy we wsi Ukta, 50 m od skrzyżowania dróg Mrągowo - Mikołajki;
obw. 332 cm, wys. 30 m,

Dąb szypułkowy we wsi Ukta, na placu Szkoły Podstawowej;
obw. 330 cm, wys. 30 m,

Wierzba krucha we wsi Ukta, przy rozwidleniu dróg w kierunku wsi Wojnowo i Osiniak; obw. 302 cm, wys. 25 m,

Aleja lipowa we wsi Ukta, droga gruntowa od zlewni mleka do granicy lasu w kierunku osady Kamień;
23 lipy drobnolistne o obw. od 208 do 430 cm,
3 klony pospolite o obw. od 202 do 250 cm; wys. drzew: 15 – 25 cm,

Lipa drobnolistna we wsi Iznota przy drodze publicznej, biegnącej w lewo za mostem; obw. 302 cm, wys. 25 m,

Osiem klonów pospolitych w miejscowości Iznota, przy drodze publicznej;
o obw. od 200 do 340 cm; wys. drzew: 20 – 25 m,

Lipa drobnolistna we wsi Niedźwiedzi Róg, 50 m od jez. Śniardwy;
obw. 390 cm, wys. 27 m,

Lipa drobnolistna, bartna w osadzie Kadzidłowo k. wsi Ukta, naprzeciw zabudowań W. Sucheckiego; pszczoły wymarły w czasie ostrej zimy w 1979 r.
obw. 318 cm, wys. 25 m,

„Kłoc wiechowata”, stanowisko rzadkiej rośliny wodnej występującej w jeziorze Lisunie Małe, w pasie trzcinowisk, w gminie Mikołajki, Głaz narzutowy, różowy granit na półwyspie Kusnort na południowy-wschód od Mikołajek; jest to największy głaz narzutowy w Mazurskim Parku Krajobrazowym;
obw. 1 215 cm, wys. 2 m,

„ Głaz „Edward”, szary granitognejs na zachód od osady Zakręt w gminie Piecki;
obw. 680 cm, wys. 1,4 m,

„Dęby Królewskie”, dwa dęby szypułkowe w miejscowości Ruciane Nida przy szosie do Pisz po lewej stronie, bliżej ulicy przy Wyłuszcarni Nasion - „Dobko” – o obw. 550 cm, wys. 29 m, dalej - „Gniewko” – o obw. 470 cm, wys. 26 m.

Rozdział 2 **Cele ochrony**

§ 4. Przyroda nieożywiona.

Celem ochrony Mazurskiego Parku Krajobrazowego w zakresie ochrony przyrody nieożywionej jest zachowanie w stanie jak najmniej naruszonym wszystkich występujących tu form geomorfologicznych zaznaczonych w młodoglacjalnym krajobrazie polodowcowym:

- utwory moreny czołowej,
- utwory moreny dennej,
- drumliny,
- ozy,
- pagórki kemowe,
- głazy narzutowe i głazowiska.

Wiąże się to z zakazem: przekształcania rzeźby terenu, eksploatacji żwiru, piasku i kredy jeziornej oraz lokalizacji wszelkich inwestycji mogących stanowić dominantę w krajobrazie.

§ 5. Ekosystemy.

W Mazurskim Parku Krajobrazowym w zakresie ochrony ekosystemów głównym celem jest zachowanie w stanie nienaruszonym o naturalnych cechach:

- grądów,
- łągów,
- olsów,
- borów bagiennych,
- borealnych świerczyn bagiennych,
- torfowisk wysokich
- torfowisk przejściowych,
- jezior eutroficznych,
- jezior mezotroficznych,
- jezior dystroficznych,
- rzek i strumieni,

utrzymanie najlepiej zachowanych:

- dąbrów,
- brzezin bagiennych,
- łąk wilgotnych ekstensywnie użytkowanych,
- pastwisk ekstensywnych,
- muraw kserotermicznych,
- muraw napiaskowych,
- torfowisk nakredowych.

§ 6. Wykaz rzadkich gatunków roślin występujących na terenie Parku które wymagają szczególnej ochrony wraz z ich siedliskami:

Bagnica torfowa *Scheuchzeria palustris*
Bagno zwyczajne *Ledum palustre*
Bluszcz pospolity *Hedera helix*
Brzoza niska *Betula humilis*
Buławnik czerwony *Cephalanthera rubra*
Centuria pospolita *Centurium umbellatum*
Chamedafne północna *Chamedaphne calyculata*
Cis *Taxus baccata*
Czereśnia ptasia *Cerasus aiium*
Dziewięcśli bezłodygowy *Carlina acaulis*
Dzwonnik wonny *Adenophora liliifolia*
Dzwonek boloński *Campanula bononensis*
Dzwonek szerokolistny *Campanula latifolia*
Fiołek błotny *Viola epipsila*
Gnieźnik leśny *Nettia nidus-avis*
Goździk piaskowy *Dianthus arenarius*
Goździk pyszny *Dianthus superbus*
Gruszyca jednokwiatowa *Pyrola uniflora*
Gruszyca mniejsza *Pyrola minor*
Grzybień białe *Nymphaea alba*
Grzybień północne *Nymphaea candida*
Kąkol *Agrostemma gitago*
Kłoc wiechowata *Cladium mariscus*
Kocanki piaskowe *Helichrysum areanrium*
Kokorycz pełna *Coridalis solida*
Kokoryczka okółkowa *Polygonatum verticillatum*
Kosaciec syberyjski *Iris sibirica*
Kruszczyk błotny *Epipactis palustris*
Kruszczyk rdzawoczerwony *Epipactis atropurpurea*
Kruszczyk szerokolistny *Epipactis latifolia*
Lilia złotogłów *Lilium martagon*
Lipiennik Loesela *Liparis Loeselii*
Listera jajowata *Listera ovata*
Listera sercowata *Listera cordata*
Mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi*
Mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*
Miodownik melisowaty *Melittis melisophyllum*
Naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*
Nasięźżał pospolity *Ophioglossum vulgatum*
Obuwik pospolity *Cypripedium calceolus*
Orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*
Pajęcznica gałęzista *Anthericum ramosum*

Paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*
Pełnik europejski *Trollius europaeus*
Podkolan biały *Platanthera bifolia*
Podkolan zielonawy *Platanthera chlorantha*
Pomocnik baldaszkowy *Chimaphila umbellata*
Porzeczka czarna *Ribes nigrum*
Przytulia trójdzielna *Galium trifidum*
Rdestnica nitkowata *Potamogeton filiformis*
Rojnik pospolity *Sempervivum soboliferum*
Rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*
Sasanka łąkowa *Pulsatilla pratensis*
Sasanka otwarta *Pulsatilla patens*
Storczyk krwisty *Dactylorhiza incarnata*
Storczyk szerokolistny *Dactylorhiza majalis*
Tajeża jednostronna *Goodyera repens*
Turzyca bagienna *Carex limosa*
Turzyca dwupienna *Carex dioica*
Turzyca luźnokwiatowa *Carex vaginata*
Turzyca strunowa *Carex chordorrhiza*
Wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*
Wielnianka delikatna *Eriophorum gracile*
Widłak goździsty *Lycopodium clavatum*
Widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum*
Widłak spłaszczony *Diphasiastrum complanatum*
Widłak wroniec *Huperzia selago*
Wielosił błękitny *Polemonium coeruleum*
Wierzba borówkolistna *Salix myrtilloides*
Wierzba czarniawa *Salix nigricans*
Wierzba śniada *Salix livida*
Wyblin jednolistny *Malaxis monophyllos*
Zawilec wielkokwiatowy *Anemone sylvestris*
Zimoziół północny *Linnea borealis*
Żłobik koralowaty *Corallorhiza trifida*
Żurawina drobnolistkowa *Oxycoccus microcarpus*

Celem ochrony ww. gatunków roślin jest ich zachowanie in situ.

Warunkiem jest zakaz ich zrywania i wykopywania oraz niszczenia ich siedlisk, a w szczególności przez:

- wyrąb drzewostanów,
- odwadnianie torfowisk,
- zaniechanie koszenia łąk trzęślicowych i turzycowisk,
- zaniechanie ekstensywnego wypasu muraw kserotermicznych.

Należy prowadzić stały lub okresowy monitoring wymienionych gatunków i ich siedlisk.

§ 7. Wykaz zwierząt występujących na terenie Parku wymagających szczególnej ochrony wraz z ich siedliskami:

Bączek *Ixobrychus minutus*
Bąk *Botaurus stellaris*
Bielik *Haliaeetus albicilla*
Błotniak zbożowy *Circus cyaneus*
Bocian czarny *Ciconia nigra*
Borsuk *Meles meles*
Bóbr *Castor fiber* (na terenie Parku liczny)
Brodziec krwawodzioby *Tringa totanus* (rzadko)
Brodziec samotny *Tringa ochropus*
Cietrzew *Lyrurus tetrix*
Derkacz *Crex crex*
Dudek *Upupa epops*
Dzierzba srokosz *Lanius excubitor*
Dzięcioł czarny *Dryocopus martinus*
Dzięcioł średni *Dendrocopos medius*
Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*
Dzięcioł zielony *Picus viridis*
Dziwonia *Corpodacus erythrinus*
Gąbka słodkowodna – nadecznik *Spongilla lacustris*
Gęś gęgawa *Anser anser* (sporadycznie)
Gil *Pyrrhula pyrrhula*
Gniewosz plamisty *Coronella austriaca*
Gołąb siniak *Columba oenas*
Gronostaj *Mustela erminea*
Grubodziób *Coccothraustes coccothraustes*

Hełmiatka *Netta rufina*
Jarząbek *Tetrastes bonasia*
Jastrząb *Accipiter gentilis*
Kania czarna *Milvus migrans*
Kania ruda *Milvus milvus*
Kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*
Kraska *Coracias garrulus* (obecnie zalatująca, dawniej lęgowa)
Krogulec *Accipiter nissus*
Krzyżobiób świerkowy *Loxia curvirostra*
Kulik wielki *Numenius arquata* (sporadycznie)
Kumak nizinny *Bombina bombina*
Kureczka nakrapiana *Porzana porzana*
Kureczka zielona *Porzana parva*
Kurka wodna *Gallinula chloropus*
Lelek kozodój *Carpimulgus europaeus*
Łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus* (gniazdowanie możliwe)
Łasica *Mustela nivalis*
Łoś *Alces alces*
Mieniak strużnik *Apatura ilia*
Mieniak tęczowiec *Apatura iris*
Mietus *Lota lota*
Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*
Orzechówka *Nucifraga caryocatactes*
Paź królowej *Papilio machaon*
Perkoz rdzawoszyi *Podiceps griseigena*
Perkozek *Podiceps ruficollis*
Piskorz *Misgurnus fossilis*
Pluszcz *Cinclus cinclus*
Płaskonos *Anas clypeata*
Podgorzałka *Aythya nyroca*
Puchacz *Bubo bubo*
Przepiórka *Coturnix coturnix*
Remiz *Remiz pendulinus*
Ropucha zielona *Bufo viridis*
Rożeniec *Anas acuta*
Rybitwa białoskrzyda *Chlidonias leucopterus*
Rybitwa czarna *Chlidonias nigier*
Rybołów *Pandion haliaetus*
Ryś *Lynx lynx*
Słonka *Sicita betulina*
Sokół kobuz *Falco subbuteo*
Sowa błotna *Asio flammeus*
Sowa uralaska *Strix uralensis*
Sóweczka *Glaucidium passerinum*
Szlamik rycyk *Limosa limosa* (sporadycznie)
Świstun *Anas penelope*
Tracz długodzioby *Mergus serrator*
Tracz nurogęś *Mergus merganser*
Trzmielojad *Pernis apivorus*
Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*
Wilk *Canis lupus*
Włochatka *Aegolius funereus*
Wodniczka *Acrocephalus paludicola*
Wodnik *Rallus aquaticus*
Wydra *Lutra lutra*
Zimorodek *Alcedo atthis*
Żaba śmieszka *Rana ridibunda*
Żmija zygzakowata *Vipera berus*
Żółw błotny *Emys orbicularis*
Żuraw *Grus grus* (w ostatnich latach wzrost populacji)

Celem ochrony wymienionych zwierząt jest ich zachowanie w naturze szczególnie poprzez:

- zakaz ich zabijania i płoszenia,
- ochronę ich ostoi i biotopów,
- reintrodukcję niektórych gatunków.

§ 9. Walory kulturowe.

Odkrycia archeologiczne wskazują na ślady bytności gromad ludzkich na terenie Mazurskiego Parku Krajobrazowego już od samego schyłku paleolitu, czyli starszej epoki kamienia (10 000 lat p.n.e.). Świadczą o tym znaleziska archeologiczne w

postaci kościanych ostrzy - grotów, strzał oraz harpunów, jak np. z okolic Wojnowa (harpun rogowy wydobyty z rzeki Krutyni). Znaleźiska te zachowane w bagnach lub torfach związane są z kręgiem gromad rybacko-myśliwskich, wędrujących i polujących między innymi na renifery. W tym czasie, aż do połowy mezolitu, na terenie dzisiejszej Ukty znajdowało się wielkie obozowisko łowców reniferów.

Dopiero w epoce brązu (1 700 lat p.n.e. - 550 lat p.n.e.) i następnej epoce żelaza (550 lat p.n.e. - do początku n.e.) ma miejsce rozwój osadnictwa, a stabilizacja osiedleńcza i zagęszczenie osiedli nastąpiło w okresie rzymskim (od początku n.e. do 400 lat n.e.). Z tego okresu pochodzą cmentarzyska ciałopalne w Mojtynach, Żelwągach, Nawiadach i Onufryjewie. Wiązały się one z autochtoniczną ludnością omawianych ziem - Galindami, plemieniem należącym do Prusów - ludu zachodniobałtyjskiego.

Z okresu wczesnego średniowiecza (od 400 lat n.e. do X w.) pochodzi cmentarzysko z Łuknajna, gdzie znaleziono miecz inkrustowany złotem, srebrem i miedzią oraz cmentarzysko z pochówkiem konnym z Uklanki na zachodnim brzegu Jeziora Mokrego. Przy południowym brzegu tego jeziora w Ławnym Lasku istniała też osada. Z tego okresu, być może, pochodzą cmentarzyska z pobliskiego Koczka i Spychowa. Obok cmentarzysk płaskich z terenu Parku znane są mogiły w formie kurhanów (rozpowszechnione zwłaszcza w epoce brązu i żelaza) z Krutyni - kurhan kamienny i okolic Lipowa. Przy jezioru Pawełek k. Nowych Kiełbonek odkryto w latach 80-tych kopiec strażniczy. Duży kopiec obronny z grodziskiem istnieje też na zachodnim brzegu jeziora Tyrkło (północno-wschodnia odnoga Śniardw).

Najciekawszym jednak zabytkiem wczesnośredniowiecznym na terenie Parku jest grodzisko z wielkim wałem obronnym przy północno-zachodnim brzegu jeziora Majcz Wielki. Ponadto osady i grodziska istniały w miejscowościach: Gašior, Kamień, Guzianka, Końcewo, Onufryjowo, Popielno, Inulec, Woźnice, Kosewo, Nawiady, Mojtyny, Uklanka, Wólka Prusinowska, Cierzpięty, Brejdyny i osadzie Łuknajno.

Osadnictwo nowożytnie na terenie Parku mogło rozwijać się planowo i bez przeszkód po 1422 r., kiedy podpisano traktat pokojowy nad jeziorem Melnem przez Polskę, Litwę i państwo krzyżackie, ustalający między nimi stałą granicę. Zakładano wsie wzdłuż dróg, co nadawało im kształt „ulicówek”. Osady majątkowe, zajmujące dobre gleby, miały przysiółkowy lub kolonijny (rozproszony) typ zabudowy. Podstawowy etap kolonizacyjny byłych ziem pruskich, kończyły powstające w XVIII w. w miejsce małych osad leśnych wsie szkatułowe.

W ten sposób ukształtowana historyczna sieć osadnicza przetrwała bez większych zmian do dziś; zwiększyła się jedynie liczba drobnej zabudowy rozproszonej w wyniku parcelacji majątków.

Do podstawowych wartości kulturowych obszaru Parku należy tradycyjna, ukształtowana w XIX i pierwszej połowie XX w. zabudowa rolnicza i leśna, występująca w formie wsi, przysiółków i pojedynczych zagród, stanowiąca obecnie wzorzec architektoniczny dla tzw. regionalnego budownictwa mazurskiego.

Charakterystycznymi jej cechami są: oparcie podstawy na rzucie prostokątnym, małogabarytowa skala i prostota form, przewaga materiałów pochodzenia miejscowego (cegła ceramiczna, drewno, kamień polny), dwuspadowe dachy o konstrukcji drewnianej, kryte dachówką ceramiczną typu „holenderka”.

Zły stan techniczny i niska wartość użytkowa dawnej zabudowy nie sprzyja jej przetrwaniu, stąd z uwagi na koszty remontów i współczesne potrzeby właścicieli, jest ona wyburzana i zastępowana nową zabudową, najczęściej obcą architektonicznie i agresywną względem krajobrazu.

Można uznać, że niektóre wsie tworzą dziś zabytkowo-historyczny zespół osadniczy, wymagający ochrony i rewaloryzacji, ustalający potrzebę sporządzania dla takich wsi opracowań historyczno-przetrzennych w trybie miejscowych planów szczegółowego zagospodarowania przestrzennego. Do takich wsi możemy zaliczyć między innymi: Wojnowo, Nową Uktę, Gałkowo, Śwignajno, Bobrówko, Krutyński Piecok i Lipowo, gdzie zachowało się wiele zabytkowych, starych chałup - często drewnianych. Do najciekawszych zabytków należą klasztor staroobrzędowców z połowy XIX w., drewniana cerkiew prawosławna oraz murowana molenna staroobrzędowców (1922 - 1927) z Wojnowa, zabytków związanych z osadnictwem rosyjskim, które zostało tu zapoczątkowane od 1830 r. Byli to staroobrzędowcy, posługujący się dialektem pskowsko-nowogrodzkim, którzy sprzeciwili się reformom religijnym prawosławnego patriarchy Nikona w 1652 r., pozostając przy starych obrzędach. Oprócz Wojnowa, założyli takie wsie, jak: Gałkowo, Onufryjowo, Iwanowo, Fiedorowo (Osiniak), Piotrowo, Kadzidłowo, Śwignajno, Piaski. Nadali obecną nazwę wsi Ukta (dawniej Szklarnia) oraz rzece Krutyni od jej krętego biegu (dawniej Babant - od bałtyckiego słowa „baba”, czyli czarownica, wiedźma; w wierzeniach Galindów dolina rzeki była siedliskiem „sił nieczystych” z uwagi na mgły, opary).

Do cenniejszych zabytków na terenie Parku można zaliczyć kościoły: gotycki w Nawiadach z 1437 r. (obecny z 1527 r.) oraz neogotyckie w Ukcie z 1864 r. i w Wejsunach z 1898 r. Ponadto należy wymienić drewnianą dzwonnice w Ukcie z 1846 r. oraz młyn wodny na rzece Krutyni w Zielonym Lasku z XIX w.

Rozdział 3

Zagrożenia dla przyrody i krajobrazu Parku.

§ 10. Czynniki antropogeniczne i ich skutki.

Lp.	Czynnik i jego charakterystyka	Skutki
1.	Sztuczne oświetlenie - czynnik podstawowy, wywołujący skutki przemijające.	Zwabienie i niszczenie nocnych motyli zwłaszcza ciem i zawisaków. Zakłócenie dobowych migracji ptaków. Inne grupy zwierząt np. ssaki reagują różnie - roślinożerne przyzwyczajają się, natomiast drapieżne wycofują.
2.	Hałas - czynnik podstawowy, wywołujący skutki przemijające.	Płoszenie ssaków i ptaków, zwłaszcza przy hałasie gwałtownym i permanentnym stres u ssaków i rozbijanie ich populacji na izolowane grupy. Do hałasu długotrwałego ale jednostajnego (szosa) mogą się przyzwyczaić ssaki roślinożerne, a nawet drapieżne jak np. wilki
3.	Presja mechaniczna - czynnik podstawowy, wywołujący skutki względnie nietrwałe lub w przypadku erozji	Wydeptywanie roślin i ich wyrwanie oraz żłobienie kolein w gruncie, co daje pochodny skutek w postaci erozji. Zabijanie np. pod kołami płazów, gadów, niektórych owadów oraz w mniejszej skali innych grup zwierząt. Wstrząsy mechaniczne przy wodach powierzchniowych powodują płoszenie ryb (ważne w okresie tarła). Mechaniczne zaśmiecanie terenu jest nie tylko groźne dla przyrody (kaleczenie sobie ryjów przez dziki,

		możliwość pożaru od butelki) ale daje też ujemne odczucia estetyczne.
4.	Pożary - czynnik podstawowy, wywołujący skutki względnie trwałe, rzadko niełatwe.	Możliwość zniszczenia całych ekosystemów zwłaszcza takich jak torfowisko, sucha łąka czy las iglasty. Złóżka torfowe są nieodwracalnie w skutkach jest spalanie złoża torfowego.
5.	Sztuczne zmiany stosunków wodnych - czynnik złożony wywołujący skutki względnie trwałe.	Spadek liczebności zwierząt związanych ze środowiskami podmokłymi jak np. płazów, ptaków wodno-błotnych oraz niektórych drapieżników (orlik krzykliwy). Nieodwracalne niszczenie torfowisk wysokich i częściowo przejściowych oraz wkraczanie zadrzewień na osuszone torfowiska niskie, co wiąże się z ustępowaniem np. storczyków i innych ciekawych roślin.
6.	Chemizacja środowiska przyrodniczego - czynnik podstawowy, wywołujący skutki względnie trwałe: * środki chemiczne z takich źródeł jak: rolnictwo, budownictwo, przemysł poza Parkiem, gospodarka leśna oraz samochody: * zanieczyszczenia: SO ₂ , metale ciężkie Pb, Cd, Cu, Ni, Zn, tlenki azotu, fosforu i potasu.	Obecnie najistotniejszy czynnik degradujący – powodujący przeważnie nieodwracalne zmiany ilościowe i jakościowe w ekosystemach. Wyniszczenie owadów i ptaków (zwłaszcza drapieżników) a także masowe giniecie nietoperzy, płazów i bezkręgowców wodnych (jak np. skorupiaki i małże). Zanikanie niektórych efektywnych roślin na łąkach (storczyki, pełnik, mieczyk). Osłabianie drzewostanów iglastych i przyspieszenie procesu ich obumierania. Metale ciężkie mają ponadto niekorzystny wpływ na ludność stałą Parku. Na szczęście sytuacja pod tym względem jest najlepsza spośród chronionych obszarów w kraju. Mech <i>Pleurozium schreberii</i> kumuluje tutaj 14 razy mniej ołowiu i kadmu niż w Ojcowskim Parku Krajobrazowym. Poziom metali ciężkich w Mazurskim Parku jest nawet mniejszy niż w Białowiejskim Parku Narodowym uznanym za czysty.
7.	Promieniotwórcze skażenie terenu (Cez 137) - czynnik podstawowy, wywołujący skutki względnie trwałe lub przemijające.	Nowy czynnik wpływający na rośliny (wydajność liści i zdeformowanie owoców, nasion i części podziemnych) oraz na zwierzęta – co daje przykładowo takie efekty jak mutacje i masowe pojawianie się niektórych grup owadów i zanik innych, obniżenie liczebności ptaków poprzez dużą śmiertelność wśród piskląt. Problem ten dotyczy zwłaszcza gatunków, które związane są z brzegami wód gdzie, koncentracja cezu 137 jest największa. Po awarii w Czarnobylu bardzo wzrosło skażenie mięsa dzików, sarn i jeleni izotopami cezu; u sarn nawet 1000-krotnie – do 6407 [Bq/kg](Grabowski, Kurowski et al. 1994. Nie można wykluczyć, że w związku z tym pozostaje gwałtowny, 70 – 90 % ubytek zimorodków i piskląt gęsi domowych, który zaobserwowałem w 1986 r. na terenie Parku. W latach 1986-89 zaobserwowano w jeziorach mazurskich masowe owrzodzenia wśród populacji ryb różnych gatunków i ich śnięcie (Dane PGryb. Mikołajki). Pewnym przeciw działaniem tym skutkom np. na gruntach rolnych jest ich nawożenie kredą jeziorną lub minerałami zawierającymi duże ilości wapna i magnezu jak dolomit (zasada wzbogacania siedlisk); kumulacja dawek promieniowania w organizmach żywych jest bardziej rozłożona w czasie i przez to mniejsza na siedliskach bogatszych niż uboższych.
8.	Eksploatacja gatunków (wybiórca) - czynnik złożony wywołujący skutki przemijające lub względnie trwałe.	Ograniczenie liczebności lub wyniszczenie niektórych populacji zwierząt i roślin na skutek: polowań, zbiorów do zielnika, zbiorów płodów runa leśnego i trzebieże leśne. Za przykład mogą tu służyć takie gryby, rośliny i zwierzęta jak rydz, borowik szlachetny, iwa, osika łoś i ryś.
9.	Niszczenie lasów o strukturze naturalnej i zastępowanie ich monokulturami - czynnik złożony, wywołujący skutki przemijające lub względnie trwałe.	Dotyczy to zwłaszcza lasów liściastych jak grąd, łęg i oles. Giniecie dużych grup owadów (kózki) i grzybów oraz ptaków związanych z lasami liściastymi (np. dziuplaki). Obniżenie liczebności niektórych gatunków drzew jak jesion czy lipa. Zaburzenia retencji wody (obniżenie się poziomu wody – wysychanie bagienek).
10.	Rozwój zabudowy i sieci dróg (rozwój infrastruktury zwłaszcza w zlewni jezior i rzek) - czynnik złożony, wywołujący skutki względnie trwałe.	Obok chemizacji i odwodnień najważniejszy czynnik degradujący przyrodę, odznaczający się dużą destrukcją oddziaływania, złożonością i będący głównym czynnikiem degradującym krajobraz (niszczenie otwartych przestrzeni poprzez ich zabudowę - potencjał dla dzikiej przyrody). Skutki to – obniżanie się populacji zwierząt antropofobowych (np. drapieżniki) i większość zwierząt dziko żyjących (zwiększenie się populacji niektórych zwierząt związanych z człowiekiem - szpak, jaskółka, wróbel). Izolowanie populacji (efekt wysp), niszczenie naturalnej szaty roślinnej i wprowadzenie świadome i zawlekane przypadkowe obcych gatunków roślin. Wraz z omówionym czynnikiem pojawia się jako pochodna większość pozostałych, które często równocześnie nakładają się na siebie co wielokrotnie skutki degradacji.
11.	Eksploatacja kopalni (żwirowanie, kreda jeziorna) - czynnik złożony, wywołujący skutki względnie trwałe.	Na terenie Parku w związku z jego utworzeniem czynnik zanikający, niemniej zostawiający trwały ślad w krajobrazie, jednakże jego wpływ na środowisko przyrodnicze, przy niewielkiej eksploatacji na potrzeby lokalne nie jest duży, może jedynie zachwiać np. propozycje gatunkowe (zwiększenie ilości jaszczurek) lub pojawienie się nowych zwierząt (jaskółka brzegówka) lub roślin piaszkowych. W przypadku eksploatacji kredy jeziornej pojawienie się ptaków wodno-błotnych na stawach pooksplatacyjnych i niektórych roślin wodnych.

§ 11. Sposoby eliminacji zagrożeń.

Wszelkie zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i krajobrazu Parku należy eliminować zgodnie z zaleceniami zawartymi w paragrafach od 12 do 21.

Rozdział 4

Wskazania obszarów realizacji działań ochronnych

§ 12. Proponowane obszary i obiekty do objęcia formami ochrony przyrody.

Na obszarze Parku należy sukcesywnie rozszerzać sieć rezerwatów przyrody oraz tworzyć nowe użytki ekologiczne a także uznawać za pomniki przyrody pojedyncze twory przyrody.

Między innymi sieć ochrony rezerwatowej należałoby uzupełnić o następujące tereny:

- lasy grądowe koło leśniczówki Ukta,
- lasy grądowe na zachód od Bobrówka,
- Jezioro Mokre wraz Uplikiem i Zdrużnem,
- Jezioro Majcz Wielki,
- Jeziora Kołowin i Kołowinek,
- Jezioro Skarp,
- Głazowisko Wojnowskie wraz ze środkowym biegiem rzeki Krutyni,
- Zatoka Łuknańska wraz z przyległymi podmokłymi lasami, w tym Kusnort,
- Lasy grądowe i łąkowe w rejonie Wigryn i jeziora Jerzewko,
- Jezioro Jegocin Duży,
- Przyległe tereny do Blankowej Strugi i jeziora Kaczerajno,
- Torfowisko z Chamedafne północną.

Ponadto w formie użytku ekologicznego należy objąć ochroną łąki położone w zlewni jezior Kołowinek i Pierwos ze stanowiskami takich rzadkich gatunków roślin jak:

Kosaciec syberyjski, pełnik europejski, mieczyk dachówkowaty, goździk pyszny i dzwonecznik wonny.

Należy sukcesywnie uzupełniać listę pomników przyrody o takie elementy jak: pojedyncze drzewa i ich grupy oraz aleje, głązy narzutowe i ich skupienia, zwłaszcza na terenach polnych i w strefach brzegowych jezior. Nie eksploatowane żwirownie jak np. na Majdanie koło Wojnowa i koło Siniaka można uznać za stanowiska dokumentacyjne służące celom dydaktyczno-edukacyjnym.

§ 13. Obszary o szczególnych walorach krajobrazowych i kulturowych.

Ochrona i kształtowanie krajobrazu.

Wyznaczenie w planie strefy o randze rezerwatowej (OB i OR), z racji wybitnych walorów przyrodniczo-ekologicznych będą poddane ochronie o reżimie wykluczającym niekorzystne zmiany tych elementów środowiska, które są głównymi komponentami krajobrazu, czyli: powierzchni ziemi, lasów i zadrzewień, jezior i wód płynących.

Na pozostałych terenach, gdzie prawie wszędzie występuje, cenny w obecnych warunkach, harmonijny krajobraz kulturowy i gdzie dopuszczone zostaną wybrane działania gospodarcze, staje się konieczne ustalenie zasad chroniących istniejące wartości i wspomagających odzyskanie utraconych.

Ranga Parku Krajobrazowego, a w przyszłości Parku Narodowego wymaga, aby we wszelkich działaniach programowo-projektowych i urzędzeniowych, które mogą powodować zmianę przestrzeni - dążyć do uczestnictwa architekta krajobrazu, jako konsultanta lub współprojektanta.

Walory i ochrona głównych elementów krajobrazu.

Walory krajobrazu Parku są efektem współistnienia niezdegradowanych elementów geograficzno-przyrodniczych środowiska oraz twórców działalności człowieka - zwłaszcza zabudowy. Zachowane cechy, decydujące o wyrazie estetycznym i kulturowym krajobrazu stanowią dziedzictwo regionu i powinny podlegać ochronie.

Ważne i najbardziej narażone na szkodliwe przekształcenia są powierzchnia ziemi, lasy, zadrzewienia, zabudowa i harmonijność krajobrazu.

Powierzchnia ziemi - wprowadza się zakaz dokonywania zmian ukształtowania, za wyjątkiem zmian niezbędnych dla realizacji celów Parku lub zadań związanych z uznanymi jego funkcjami. Np. dla potrzeb mieszkańców Parku dopuszcza się utrzymanie istniejących punktów poboru piasku lub wyznaczenie nowych, po uzgodnieniu lokalizacji z Zarządem Parku. Istniejące miejsca poboru żwiru lub piasku dla celów budowlanych, komunalnych lub drogowych muszą być zamknięte i zrehabilitowane.

Tereny leśne. Rola terenów leśnych we współtworzeniu swoistych cech krajobrazu Parku jest uznana i zabezpieczona zasadą zachowania istniejącej przestrzeni.

Konieczne jest jednak podwyższanie jakości gospodarowania leśnego, estetyki zabudowy i urządzeń z nim związanych. Poza przewidzianą, sukcesywną przebudowę drzewostanów, która prowadzić będzie do urozmaicenia i wzbogacenia wnętrza i panoram leśnych, potrzebne będą działania w poprawie estetyki tych fragmentów drzewostanów, które są szczególnie eksponowane widokowo, bądź stanowią otoczenie ważniejszych miejsc, miejscowości lub szlaków turystycznych.

Zadrzewienia i zakrzewienia. Z racji istotnej roli ekologicznej i estetycznej spełnianej przez te dwa rodzaje zieleni, zwłaszcza na terenach otwartych, użytkowanych rolniczo, plan wskazuje na konieczność ich szczególnej ochrony i kultywacji oraz ustala zakaz wycięcia bez zgody Zarządu Parku. Dla wybranych fragmentów Parku i otuliny powinny być sporządzone właściwe plany zadrzewienia, spełniające wymogi dendrologiczno-siedliskowe i estetyczno-krajobrazowe.

W miarę sprzyjających warunków winny być odnawiane dawne remizy i enklawy śródpolne.

Zabudowa.

Z dwu zasadniczych rodzajów zabudowy, występujących w krajobrazach Parku - wiejskiej i rekreacyjnej, na wyróżnienie i ochronę zasługuje zabudowa wsi, przede wszystkim dawna, którą charakteryzuje podporządkowanie właściwościom przyrodniczym środowiska i naturalnym, fizjograficznym cechom terenu. Znajduje to swój wyraz w prostych, spokojnych

formach architektonicznych, powściągliwym zdobnictwie oraz w stonowanym kolorycie powszechnie stosowanych miejscowych materiałów.

Ochronie walorów zabudowy wiejskiej wymaga przestrzeganie następujących zasad: -istniejące układy przestrzenne poszczególnych wsi oraz ich zabudowa winny być zachowane i poddane kompleksowej rewaloryzacji, której podstawą winny być plany zagospodarowania przestrzennego, sporządzane na bazie wytycznych konserwatorskich lub właściwych opracowań historyczno-kulturowych ustalających zasięgi przestrzenne zabytkowych niw siedliskowych i zasady ich ochrony. Rewaloryzacja niw siedliskowych i zabudowy wspomagana kredytowo i dotacyjnie przez fundacje, samorządy i budżet państwa, stanowi jedno z głównych zadań Parku.

Nowe obiekty budowlane, niezbędne dla uznanych funkcji Parku powinny być lokalizowane na terenach zwartej zabudowy wsi, położonych w strefach II i III, a wyjątkowo (np. obiekty turystyczne) w strefie I K, po uwzględnieniu warunków wymienionych w p.p.1.

Wydanie pozwoleń na budowę obiektów nowych i przebudowę istniejących powinno być uzależnione od właściwego poziomu architektonicznego projektów technicznych i po ich pozytywnym zaopiniowaniu przez zarząd Parku.

Zabudowa służąca funkcjom turystyczno-krajoznawczym Parku, zarówno istniejąca jak i projektowana powinna nawiązywać, pod względem architektonicznym, do cech i wyrazu tradycyjnej zabudowy Parku i nie powodować powstawania w krajobrazie silnie eksponowanych dominat.

Utworzenie Parku Kulturowego pod patronatem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków obejmującego następujące wsie: Ukta, Nowa Ukta, Gałkowo, Iwanowo, Kadzidłowo, Wojnowo, Choszczka, Zameczek, Śwignajno, Osiniak, Wólka.

Harmonijność krajobrazu

Duże znaczenie dla środowiska i harmonijności kulturowych fragmentów krajobrazu Parku ma zabudowa rozproszona (kolonijna) przeważnie występująca w postaci zagród rolniczych lub osad związanych z gospodarką leśną a także domów letniskowych. Jej wpływ na otoczenie jest zdecydowanie negatywny. Obserwowany obecnie, nasilony trend rozwoju zabudowy rozproszonej - niekontrolowanej, z racji cywilno-prawnego obrotu ziemią, zagraża zdegradowaniem krajobrazu otwartych (rolniczych) terenów otuliny Parku.

Konieczne jest więc wprowadzenie zakazu zabudowy terenów rolnych i leśnych w obrębie Parku i ustalenie zakazu wydawania pozwoleń na budowę obiektów zbędnych lub szkodliwych dla celów i zadań Parku.

Zakaz lokalizacji zabudowy poza terenami zwartej zabudowy wsi może nie dotyczyć nowych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 20 ha, wydzielanych z gruntów państwowych gospodarstw rolnych w strefie ochronnej Parku. W obrębie wym. nowych gospodarstw dopuszcza się wyznaczenie nowych siedlisk (zagród) rolniczych, pod warunkiem zachowania min. 200 m odległości od brzegów jezior i unikania lokalizacji w sąsiedztwie punktów widokowych lub miejsc widokowo eksponowanych.

Rozdział 5

Obszary i sposoby ich udostępniania dla celów naukowych, dydaktycznych, edukacyjnych, turystycznych i innych form gospodarowania.

§ 14. Wykorzystanie naukowe.

Mazurski Park Krajobrazowy powinien kontynuować nawiązaną współpracę z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, Uniwersytetem Warszawskim, Uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersytetem Łódzkim, Instytutem Ochrony Przyrody PAN w Krakowie oraz Wszechnicą Mazurską w zakresie wykonywania na jego terenie:

- prac habilitacyjnych,
- prac doktorskich,
- prac magisterskich,
- prac licencjackich,
- monitoringu roślin zagrożonych i ginących,
- stałych badań populacyjnych nad ssakami,
- inwentaryzacji najlepiej zachowanych ekosystemów,
- reintrodukcji rzadkich zwierząt (np. ryś, cietrzew),
- stałych badań ornitologicznych na wybranych obszarach,
- stałych badań entomologicznych,
- badań genetycznych rodzimych gatunków drzew.

Badania naukowe mogą być prowadzone na obszarze całego Parku.

Prace magisterskie i licencjackie o charakterze terenowym należy wykonywać poza rezerwatami przyrody.

§ 15. Wykorzystanie dydaktyczne i edukacyjne.

Edukacja ekologiczna w Mazurskim Parku Krajobrazowym.

Edukacja ekologiczna w Mazurskim Parku Krajobrazowym prowadzona jest i w dalszym ciągu należy ją kontynuować w postaci form stałych i okazjonalnych o bardzo szerokim zakresie.

Wśród stałych form edukacyjnych znajdują się:

lekcje muzealne – prowadzone w Muzeum Przyrodniczym MPK w Krutyni dla miejscowych szkół, przyjezdnych grup – o życiu i przystosowaniach zwierząt do swojego środowiska oraz udzielanie informacji dla zainteresowanych indywidualnych turystów,

wystawa fotograficzna – o tematyce przyrodniczej ze zdjęciami Waldemara Bzury,

zajęcia terenowe – wycieczki, często do pobliskich rezerwatów, po ścieżkach przyrodniczych dla dzieci, młodzieży szkolnej i studenckiej, grup kolonijnych oraz niepełnosprawnych na wózkach inwalidzkich,

referaty, pogadanki – połączone z wyświetlaniem przeźroczy, organizowane w szkołach i uczelniach dla młodzieży szkolnej i akademickiej, w ośrodkach kolonijnych, ośrodkach doradztwa rolniczego, domach kultury dla zainteresowanych,

konkursy – wiedzy o Parku oraz plastyczne,

wydawanie biuletynu informacyjnego – “W krainie bociana białego” (od 2000 r.),

informacje – o przyrodzie Parku, atrakcjach turystycznych, możliwościach zakwaterowania wypożyczenia sprzętu turystycznego oraz zasadach zwiedzania terenu Parku, a w szczególności rezerwatów przyrody,

udostępnianie materiałów – do prac magisterskich, dyplomowych, referatowych dotyczących naszej działalności, tematów z zakresu ochrony przyrody w Parku i w Polsce,

obozy naukowe i praktyki studenckie – w ramach współpracy między Parkiem i uczelniami takimi, jak: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Wszechnica Mazurska w Olecku,

akcje – sprzątanie terenu Parku – wiosenne i jesienne porządki z udziałem pracowników i sympatyków Parku, młodzieży szkolnej, związane z “odsміecaniem” rzeki Krutyni i brzegów jezior. Wśród okazjonalnych form edukacyjnych znajdują się:

warsztaty – dla zainteresowanych zdobyciem kwalifikacji przewodnika po Mazurskim Parku Krajobrazowym oraz dla nauczycieli biologii i geografii we współpracy z Wojewódzkimi Ośrodkami Metodycznymi,

opracowanie materiałów informacyjnych – ścieżek przyrodniczych, tras rowerowych, folderów, map,

plenery malarskie – o tematyce przyrodniczej,

wystawy plastyczne.

§ 16. Wykorzystanie turystyczne i rekreacyjne.

Turystyka

Turystykę wodną i żeglarstwo oraz turystykę krajoznawczą plan uznaje za stałą funkcję Parku. Ich rozwój winien być podporządkowany wymogom ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu. Za podstawowy wyznacznik rozwoju przyjmuje się chłonność rekreacyjną terenów, która określa liczby jednoczesnych użytkowników, nie powodujących degradacji środowiska. Elementem o szczególnym znaczeniu na terenach o uznanych funkcjach turystycznych są jeziora.

W „Studium gospodarki rybackiej w M.P.K.” opracowanym dla potrzeb planu, podaje się, że „dopuszczalne obciążenie rekreacyjne” wyliczone przy zastosowaniu metody Vollen weidera jezior Parku i otuliny wg ich stanu na r. 1983, mogło wynosić 1.722 tys. Osobodni rocznie tzn. , że w czasie sezonu o 150 dniach (V-IX) na jeziorach i terenach nadbrzeżnych mogło przebywać 11,5 tys. Osób dziennie .

Zwiększenie tej liczby uznano za możliwe, jednak pod warunkiem zmniejszenia dopływu, do określonych jezior, składników biogenych, zwłaszcza fosforu, stosując np. wyposażenie właściwych, sprawnych oczyszczalni ścieków komunalnych w urządzenia III-go oczyszczania i wprowadzając strefy ochronne jezior wydatnie ograniczające spływy biogenów z gruntów rolnych.

Program turystycznego zagospodarowania Parku poza chłonnością, uwzględnia specyfikę wymienionych na wstępie funkcji, podział obszaru Parku na strefy przyrodniczo-ekologiczne i krajobrazowe, możliwości rozwoju rekreacji w otulinie Parku oraz potrzeby współdziałania z sąsiadującymi miastami w obsłudze ruchu turystycznego.

Liczba miejsc w obiektach obsługi turystyki wodnej i żeglarstwa na szlakach Wielkich jezior Mazurskich, położonych w granicach Parku, wyliczona jako niezbędna przy założeniu optymalnych warunków do uprawiania wymienionych form turystyki i ogólnych wskaźników /Krasnodębski – 1983/ wynosi 4500. Ze względu na zróżnicowaną chłonność jezior oraz odmienne uwarunkowania przyrodnicze i funkcjonalne, liczba ta wymaga weryfikacji drogą oceny istniejącego stanu zagospodarowania i chłonności trzech głównych szlaków:

Szlak Mikołajki –Ruciane Nida

Długość - 18,5 km

Liczba miejsc istn. – 970 w tym 590 na polach namiotowych.

Postulowana liczba miejsc – 1920

W tym: - istniejące – do adaptacji	1020
- do uzyskania po zmianie istniejącej funkcji	330
- projektowane	600

Razem 1950

Przekroczenie chłonności, bardzo ograniczonej wielkością ładunku zanieczyszczeń dostarczanych ze ściekami komunalnymi, jest koniecznością wynikającą z potrzeby dostosowania liczby miejsc turystycznych do intensywności ruchu na omawianym szlaku stanowiącym odcinek drogi wodnej o dużym znaczeniu dla całego systemu W.J.M. Przewidywany wzrost turystyki kwalifikowanej i krajoznawczej oraz obowiązek ograniczenia przekształceń krajobrazu nowym zainwestowaniem, uzasadniają wprowadzenie wobec rekreacji pobytowej polityki dążącej do jej eliminacji z terenów nadbrzeżnych szlaku, poprzez likwidację lub przeniesienie na inne tereny ośrodków o niskim standardzie użytkowym i technicznym, wykluczenie prolongowania terminów dzierżaw gruntów – wykorzystanie możliwości przekazania na rzecz fundacji lub samorządu a także poprzez wykup. Ośrodki w dobrym stanie przejęte przez Zarząd Parku, Fundację lub Samorząd powinny być przekwalifikowane na obiekty obsługujące turystykę wodną lub krajoznawczą. Pola namiotowe powinny być traktowane jako obiekty przeznaczone tylko dla turystyki wodnej - niedostępne dla samochodów i motocykli.

Szlak „Rzeki Krutyni”

Długość szlaku w granicach Parku	- 73 km
Miejsca noclegowe istniejące /do adaptacji/	- 400
Miejsca do uzyskania po zmianie funkcji istniejących obiektów w Cierzpiętach i Krutyni	- 200
Miejsca nowe	- 100

Razem	700

Szlak „Krutyni” jest bardzo znany, posiadający rangę krajową i m. narodową w europejskiej skali. Na obszarze Parku wiedzie przez najcenniejsze tereny przyrodniczo-ekologiczne. Zachowanie walorów będzie wymagać spełnienia warunków ustalonych przez Zarząd Parku.

Aktualny stan środowiska wymaga:

- organizowania spływów tylko w okresie lata kalendarzowego /22.VI – 22.IX/. Spływy powinny się odbywać w grupach liczących do 20 osób z udziałem uprawnionego przewodnika;
- pola namiotowe będą wyznaczone przez Zarząd Parku w zależności od miejsc występowania szczególnie chronionych rzadkich okazów fauny i flory.

Podstawowymi obiektami zagospodarowania szlaku „Krutyni” będą stacje wodne usytuowane w Zgonie, Cierzpiętach /po zmianie funkcji ośrodka wypoczynkowego/, Krutyni i Ukcie . Stanica istniejąca w Nowym Moście w przyszłości winna być przekształcona w zagospodarowane pole namiotowe, a stacja położona na półn. wschód od Ukty winna być przeniesiona w obręb terenów zabudowanych tej miejscowości.

Jezioro Śniardwy /z Sekstami/

Powierzchnia:	10920 ha
Długość odcinka szlaku Mikołajki – Pisz	- 13,5 km
Długość odcinka szlaku Pisz – Okartowo /Giżycko/	- 18,0 km
Miejsca noclegowe istniejące /do adaptacji/	- 550
Miejsca noclegowe – projektowane	- 1900

Razem	2540

Warunki naturalne Śniardw sprawiają, że posiada ono dużą zdolność samooczyszczenia swych wód i dużą chłonność turystyczno-rekreacyjną.

W programowaniu zagospodarowania turystycznego przyjęto zasady- priorytetu dla żeglarstwa i turystyki wodnej, ograniczania antropopresji na południowo-zachodnim brzegu i ochronę naturalnych cech krajobrazu północnych i południowo-wschodnich terenów nadbrzeżnych.

Rozmieszczenie postulowanego programuje się następująco:

- Ośrodki turystyki wodnej – na terenach zabudowy folwarków P.P.Gosp. Rolnej w Kwiku i Suchym Rogu.
- Pola namiotowe - koło Niedźwiedziego Rogu, na gruntach wsi Zdory /Pod Lipą/, przy wypływie strugi Wyszki, na zachód od wsi Kwik oraz po południowej i północnej stronie wsi Nowe Guty.

Przystanie żeglarskie – w rejonach wsi Zdory, Kwik, Nowe Guty, Okartowo, Wężewo, Suchy Róg, Dziubiele, Popielno.

Z zagospodarowaniem turystycznym akwenu Śniardw wiąże się problem rozmieszczenia obiektów ratownictwa wodnego, wykonywanego przez Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe /WOPR/. Obecnie, ta społeczna organizacja, działająca przy klubie żeglarskim PTTK, prowadzi stację ratownictwa wodnego, usytuowaną po zachodniej stronie „Księdzowskiego Rogu” na gruntach byłego PGR Wężewo. Przeprowadzone rozpoznanie wykazało, że optymalnym miejscem lokalizacji stacji ratownictwa wodnego jest teren przy wsi Dziubiele, umożliwiający obserwację 78% powierzchni jeziora. Obecna stacja mogłaby pełnić rolę punktu obserwacyjnego dla części akwenu niewidocznej z Dziubiel. Ze względu na koszty, obecna stacja w Wężewie powinna być zagospodarowana jako przyszły punkt obserwacyjny WOPR i przystań żeglarska.

Turystyka krajoznawcza

Zgodnie z ustaleniami zawartymi w założeniach do planu, turystyka krajoznawcza stanowi jedną z głównych funkcji, umożliwiającą spełnienie społecznych celów Parku. Rosnące znaczenie stanu środowiska dla społeczeństwa i kraju będzie coraz bardziej zwiększać zainteresowanie terenami o niezdegradowanych walorach naturalnych i mało przekształconym, harmonijnym krajobrazie a więc o cechach jakimi charakteryzuje się Mazurski Park.

Plan przyjmuje, że właściwymi formami turystyki krajoznawczej w M.P.K. są formy występujące obecnie.

Wynikają one z jego walorów przyrodniczo-geograficznych i estetycznych, rozległość obszaru oraz istniejącego zainwestowania /drogi, sieć osadnicza, usługi/.

Do główniejszych, o największym uczestnictwie i znaczących zalicza się:

wycieczki krajoznawcze - autokarowe, organizowane, liczące 30-u, 40-u uczestników - całodzienne z ewentualnym noclegiem lub kilkugodzinne, których uczestnicy części trasy zwiedzania odbywają statkami Żeglugi Mazurskiej. Posługując się rachunkiem szacunkowym, przeciętną dzienną liczbę zwiedzających w omawianej formie określa się na około 500 osób, a w całym sezonie /liczonym na 150 dni/ na około 80.000. Elementami głównymi zagospodarowania szlaku, wyznaczonego miejscowościami :- Kosewo, Kosewo Górne, Strzałowo, /Mikołajki/, Łuknajno, Dziubiele, Okartowo, Nowe Guty, Kwik, Zdory, Jegocin, Popielno, Guzianka, Wojnowo, Gałkowo, Krutyń, Zgon - będą hotele lub domy wycieczkowe, które mogą powstać po zmianie funkcji istniejących ośrodków wypoczynkowych w Piaskach, Rucianem, Guziance, Krutyni i Zgonie, osiągając liczbę około 450 miejsc oraz parkingi usytuowane w wymienionych miejscowościach lub w ich sąsiedztwie. Można przewidywać ponadto możliwość budowy małych hotelików /20 - 30 miejsc/ w większych jednostkach osadniczych Parku z warunkiem uzyskania właściwej przestrzennej lokalizacji oraz wiejskiego gabarytu i wyrazu architektonicznego zabudowy.

wędrownie obozy młodzieżowe - piesze i rowerowe, w grupach po ok. 20 osób na szlakach po drogach leśnych i polnych wyznaczonych wokół jezior Śniardwy, Beldany, Mikołajskie, Mokre, Zdróżno i inne. Uczestników tej formy turystyki krajoznawczej szacuje się na kilka tysięcy /do 10 tys./ w sezonie. Podstawowymi obiektami zagospodarowania szlaków winny być schroniska szkolne i stacje turystyczne w odpowiednich wiejskich budynkach mieszkalnych organizowane przez właścicieli, Zarząd Parku, Fundację lub inne jednostki.

wycieczki osób indywidualnych, małych grup towarzyskich piesze i rowerowe, a ponadto konne w siodle lub zaprzęgu, po szlakach jak w p.2 oraz po szlakach o charakterze profesjonalnym, wyznaczonych przez Zarząd Parku w strefach rezerwatowych.

Rekreacja pobytowa

Z przyczyn omawianych m in. W dziale „Turystyka wodna i żeglarstwo”, a przede wszystkim ze względu na konieczność ograniczenia antropopresji na cenne przyrodniczo tereny Parku plan nie przewiduje utrzymywania lub realizacji nowych obiektów typu pensjonatowego, wczasowego, wypoczynkowego i kolonijnego oraz domków letniskowych.

Natomiast plan nie ingeruje w działalność stałych mieszkańców wynajmujących część swoich domów /mieszkań/ w formie „kwater prywatnych” pod warunkiem, że posiadane budynki mieszkalne nie będą poprzez przebudowę powiększane w sposób zmieniający niekorzystnie ich bryłę, gabaryt lub wyraz architektoniczny.

Istniejące domy letniskowe, których liczba wynosi przeszło 200, powinny być przedmiotami zabiegów prawnych, mających na celu sukcesywną ich eliminację z Parku, a co najmniej ograniczenie liczby w drodze nie odnawiania umów dzierżawnych, wykupów, dobrowolnego przenoszenia na tereny poza granice Parku, określenie nieprzekraczalnego terminu dla lokalizacji tymczasowych i ewentualnych innych działań.

Obiekty dla rekreacji pobytowej typu pensjonatowego o wyższym standardzie - z racji konieczności ochrony terenów Parku - plan postuluje lokalizować w jego otulinie, w okolicach miejscowości Góra i Nowe Guty w gm. Orzysz, Kwik i Zdory w gm. Ruciane Nida, Ostrów Pieckowski w gm. Piecki oraz Inulec w gm. Mikołajki.

§ 17. Gospodarka rolna.

Aktualny profil gospodarki rolnej na terenie Mazurskiego Parku Krajobrazowego wykształcił się pod wpływem działania różnorodnych czynników przyrodniczych, ekonomicznych i społecznych.

Spośród charakterystycznych dla Mazurskiego Parku Krajobrazowego cech koniecznych do wzięcia pod uwagę przy ustalaniu możliwie sprawnego modelu gospodarki rolnej, w pierwszym rzędzie wzięto pod uwagę:

Unikalny charakter miejscowego krajobrazu, którego to walory winny być chronione przed szkodami wynikającymi z prowadzenia nieodpowiedniej gospodarki rolnej.

Warunki naturalne o cechach w znacznej mierze przesądzających o kierunkach gospodarowania, surowość miejscowego klimatu, związana z tym mała ilość ciepła i krótki okres wegetacyjny ograniczający dobór roślin uprawnych i zmniejszający możliwość uprawy poplonów, niską jakość gleb użytkowanych rolniczo – są to w większości gleby bielcowe utworzone z utworów kamienistych, żwirków i piasków, mało urodzajne, wrażliwe na brak wody/ w części nadmiernie wilgotne /, często kwaśne, tworzące skomplikowaną mozaikę zarówno w zakresie typów, jak i rodzajów oraz gatunków. W większości zaliczone są one do IV - VI klasy bonitacyjnej. Ogranicza to również dobór roślin i zmniejsza ich plonowanie, wpływając w konsekwencji na wielkość dochodów z prowadzenia gospodarstw rolnych.

Ukształtowany profil produkcji roślinnej i zwierzęcej.

W istniejącej strukturze zasiewów czy stosowanych zmianowaniach wskazane byłyby pewne zmiany /zapropozowane w dalszej części opracowania/. Wykształcony profil produkcji zwierzęcej winien być utrzymany przy czym wskazane mogłoby być uproszczenie produkcji – koncentrowanie się na 1-2 działalnościach w produkcji zwierzęcej, w produkcji roślinnej dążenie do zapewnienia wystarczającej ilości pasz, szczególnie bezwzględnych, dla posiadanego inwentarza.

Zagospodarowanie terenów rolniczych MPK.

Mazurski Park Krajobrazowy obok terenów stanowiących miejsce rekreacji i turystyki, posiada znaczny obszar ziemi rolniczej. Wykorzystanie prawidłowe i racjonalne użytków rolnych, musi być na terenie parku ściśle synchronizowane z koniecznością ochrony środowiska przyrodniczego.

Nawożenie gnojowicą gruntów rolnych w gospodarstwach mleczarskich dozwolone jest na terenie Parku jedynie w formie zraszania, wyłącznie w okresie od 01.06 do 15.09 z zachowaniem minimum 10 metrowego pasa ochronnego od wód powierzchniowych w tym rowów.

Pojenie bydła bezpośrednio w jeziorach, rzekach i strumieniach jest na terenie Parku zabronione.

Stąd konieczne staje się zaprojektowanie takiego rolnictwa, które z jednej strony zapewni producentowi godziwy dochód rolniczy, z drugiej technologia jego produkcji stanie się chemiooszczędna i przyjazna środowisku.

W wyniku przejęcia gruntów PFZ w niektórych gminach MPK ulega wyraźnemu zwiększeniu przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego. Nie przewiduje się zmniejszenia liczby gospodarstw, co pozwoli na dalsze pełne wykorzystanie istniejącej substancji budynkowej / w niektórych przypadkach celowa będzie jej rozbudowa i uzupełnienie/.

W obrębie Parku zachodzić będzie nadal obrót ziemią zgodnie z ogólnokrajowymi tendencjami. Wzrastać więc będzie liczba gospodarstw obszarowo małych oraz obszarowo większych - ponad 10 hektarowych. W grupie tych ostatnich dominować będą gospodarstwa o powierzchni 15-ha.

Drugi po rolnictwie dział gospodarki obejmujący obsługę sfery rekreacyjnej i turystyki stanowi w zasadzie tylko sezonowe źródło zatrudnienia i dochodów. Ponad 85 % miejsc noclegowych w obiektach turystycznych zlokalizowanych na terenie parku jest czynnych tylko w okresie 2 - 3 miesięcznego sezonu letniego, stąd liczba ludności znajdującej się stałe zatrudnienie w tym dziale może być stosunkowo niewielka. Obsługa ruchu turystycznego i obiektów wypoczynku letniego stanowi natomiast dodatkowe źródło niekiedy nawet znacznych, choć sezonowych dochodów głównie dla ludności rolniczej prowadzącej indywidualne gospodarstwa rolne. Przeciętny obszar gospodarstwa indywidualnego jest tu nieco mniejszy niż na pozostałych terenach województwa Warmińsko-Mazurskiego. Zwłaszcza dla rodzin użytkujących gospodarstwa o mniejszej powierzchni możliwości dodatkowego, choćby sezonowego zatrudnienia stanowi ważne źródło uzupełniającego dochodu. A gospodarstw o areale poniżej 5 ha będzie nadal stosunkowo dużo, zwłaszcza w części parku należącej do gmin: Piecki, Orzysz i Ruciane Nida. W wymienionych gminach ponad 50 % rodzin chłopskich będzie użytkować gospodarstwa małe, poniżej 5 ha.

Rozwój ruchu turystycznego i rekreacji na terenie Mazurskiego Parku Krajobrazowego zwiększa w sezonie letnim popyt na artykuły rolnicze nie wymagające przemysłowego przetwarzania, takie jak: mleko i jego gospodarcze przetwory.

§ 18. Gospodarka leśna i łowiecka.

Podstawą prowadzenia gospodarki leśnej w MPK /do czasu zmiany statusu/ powinien być „Plan Urządzenia Lasu” sporządzony w oparciu o „Operat Glebowy” i zgodny z zasadami Instrukcji Urządzenia Lasu, Hodowli i Ochrony Lasu.

Lasy na terenie Parku powinny być tak zagospodarowane, aby mogły spełniać zadania kształtowania krajobrazu leśnego w różnych warunkach środowiska przyrodniczego z zachowaniem zasad maksymalnego utrzymania tego terenu w stanie zadrzewionym. Ponadto

Nadrzędnym celem opracowania zasad gospodarki leśnej na tym terenie powinny być dążenie do zachowania istniejących w znacznym stopniu istniejących naturalnych krajobrazów leśnych oraz walorów przyrodniczych, rekreacyjnych i turystycznych.

Celom tym należy podporządkować wszystkie zamierzenia w hodowli, ochronie i szeroko rozumianego użytkowania lasu, tak w zakresie pozyskania drewna i rekreacyjnego, turystycznego wykorzystania obszarów leśnych.

Lasy ochrony krajobrazu

Do lasów tych należy zaliczyć wszystkie drzewostany, które nie zostały objęte strefami rezerwatowymi. Najistotniejszymi zasadami zagospodarowania, gwarantującymi utrzymanie istniejących walorów krajobrazowych, przyrodniczych, turystycznych oraz rekreacyjnych powinno być przestrzeganie następujących ustaleń:

Wiek rębności wszystkich gatunków powinien podwyższony o dwie klasy wieku w stosunku do aktualnie obowiązującego na terenie parku krajobrazowego.

Etat użytkowania– powinien być wyliczony wg wytycznych Instrukcji Urządzenia Lasu z tym, iż w gospodarstwie zrębowym wyliczenie to powinno opierać się na etacie powierzchniowym wg dojrzałości drzewostanów mieszczącego się w granicach etatu z ostatniej klasy wieku. W gospodarstwie przerębowym powinien on wynikać z potrzeb handlowych drzewostanów. Przekroczenie etatu cięć rębnych, zarówno w ilości łącznej, jak i układzie asortymentowym jest niedopuszczalne. W przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych lub zniszczeń w drzewostanach wskutek gradacji szkodników i wynikających stąd potrzeb znacznego zwiększenia w stosunku do przewidzianego w planie rozmiaru cięć pielęgnacyjnych i sanitarnych, należy wstrzymać odpowiednie pozycje planu cięć rębnych, aby w ten sposób nie przekroczyć rozmiarów użytkowania lasu wynikającego z etatu dla nadleśnictwa /lub jego części/ wchodzącego w skład parku krajobrazowego.

Rębnie i zasady ich zastosowania.

Przejęcie określonych do stosowania rębni powinno w pierwszym rzędzie zapewnić:

- maksymalne wykorzystanie samosiewów, urozmaicenie składu gatunkowego odnowień i pełnego zastosowania składu upraw do warunków siedliskowych /w tym mikrosiedliskowych/
- uzyskanie urozmaiconej struktury piętrowej i wiekowej drzewostanu,
- wolniejsze usuwanie starodrzewi w rębniach częściowych i gniazdowych, a przy cięciach uprzątających pozostawienie części dobrej jakości drzew do następnej kolei rębni nie włączając ich masy do etatu użytkowania / zasada ta powinna bezwzględnie obowiązywać przy stosowaniu każdej rębni uzupełniającej/

- maksymalne wydłużenie okresu odnowień wg zaleceń zasad hodowli lasu oraz przyjmowania minimalnych powierzchni zrębnych i manipulacyjnych przewidywanych w tych zasadach dla odnowień w zależności od składu gatunkowego drzewostanów i siedlisk.

Na terenie Parku wyklucza się stosowanie rębni zupełnej Ia i Ib poza sytuacjami kłęskowymi.

Ponadto przyjąć należy tu następujące ustalenia:

- następne ciecia mogą być wykonywane wyłącznie po utrwaleniu się odnowienia na przylegającej powierzchni,
- wyklucza się stosowanie wrębów,
- granice powierzchni manipulacyjnych powinny mieć przebieg dostosowany do lokalnych warunków siedliskowych i do danej konfiguracji terenu,
- w celu preferowania i utrzymania ekotypu sosny piskiej stosować zmodyfikowane rębnie częściowe, umożliwiające uzyskanie naturalnych odnowień tego gatunku. Teren Parku powinien być swoistym obszarem działań hodowlanych zmierzających do osiągnięcia naturalnych odnowień ekotypu tej sosny. Ponadto teren Parku powinien być też swoistym bankiem drzewostanów nasiennych i drzew doborowych występującego tu tego wybitnie cennego ekotypu sosny. W całości planowanych zadań hodowlanych należy mieć na uwadze bezwzględną potrzebę stosowania takich sposobów zagospodarowania, które umożliwiają odnawianie tego gatunku we wszystkich siedliskach, gdzie w określonym udziale powinien on znaleźć miejsce,
- na siedliskach bagiennych /Bb,BMb, LMb/ stosować rębnie jednostkowe i ciecia ograniczone głównie do cięć jednostkowych /sanitarne/,
- w rezerwach częściowych prowadzić ciecia zgodnie ze wskazaniem zawartymi w planach urządzania lasu opracowanych dla tych obiektów przez specjalistów leśników – przyrodników.

Dobór gatunków drzew i krzewów:

- skład gatunkowy drzewostanów powinien być zbliżony do warunków naturalnych, przy ścisłym dostosowaniu gatunków do siedlisk leśnych,
- dobór gatunków drzew i krzewów powinien odbywać się indywidualnie w oparciu o Zasady Hodowli Lasu. Na siedliskach słabszych zwiększyć udział brzozy i rodzimych gatunków liściastych poszytowych / np. lipa – buk/. Podobnie przy zalesianiu gruntów porolnych,
- na siedliskach żyzniejszych wprowadzić szeroki zestaw rodzimych gatunków drzew i krzewów, również o znaczeniu biocenotycznym,
- w lasach tych nie dopuszcza się wprowadzania gatunków obcych naszej flory oraz temu regionowi, jak też zakładania plantacji drzew szybko rosnących.

Gospodarka nasienna i szkółkarska:

- materiał nasienny, odnowieniowy powinien być pochodzenia miejscowego, a drzewostany nasienne powinny w pierwszym rzędzie zabezpieczać potrzeby lokalne parków,
- gospodarka nasienna powinna być prowadzona w oparciu o wytyczne przedstawione w „Zasadach Hodowli Lasu”. Należy przyjąć zasadę, że zbiór nasion będzie prowadzony przede wszystkim w drzewostanach nasiennych położonych w lasach obiektu. Przy braku nasion z drzewostanów nasiennych na terenie obiektu, dopuszcza się używanie materiału odnowieniowego z nasion pochodzących z tej samej dzielnicy przyrodniczo-leśnej,
- zasadą produkcji szkółkarskiej jest produkcja szerokiego wachlarza gatunków drzew i krzewów.

Odnowienie i pielęgnowanie lasów:

- w pracach odnowienia lasu należy wykorzystywać w możliwie dużym stopniu pojawiające się dobrej jakości odnowienia naturalne lub je inicjować,
- pozostałe prace z zakresu odnawiania i pielęgnowania lasu powinny być realizowane zgodnie z wytycznymi Zasad Hodowli Lasu, w dążeniu do uzyskania urozmaiconego składu gatunkowego drzewostanów, utrzymanie dobrego stanu zdrowotnego i sanitarnego oraz wysokiej odporności drzewostanów na szkodliwych czynnikach biotycznych, abiotycznych i antropogenicznych,
- wszystkie czynności w odnowieniu i pielęgnowaniu lasu powinny również uwzględniać w jak najszerszym zakresie kształtowanie walorów estetycznych drzewostanów. Zakres zalesienia terenów i wprowadzania zadrzewień należy dostosować do potrzeb ochrony i zachowania walorów estetycznych i widokowych krajobrazu,
- przy planowaniu zabiegów pielęgnacyjnych należy wykluczyć metody chemiczne i ciecia schematyczne na rzecz biologicznych,
- przy usuwaniu drzew chronić cenne gatunki pielęgnacyjne i biocenotyczne, drzewa z dziuplami, o oryginalnych formach oraz drzewa pomnikowe,
- planowanie rozmiaru cięć pielęgnacyjnych powinno odbywać się wg indywidualnych potrzeb hodowlanych danego drzewostanu, w oparciu o powierzchnie próbne wyznaczanych cięć w terenie,
- dążyć do wyrównania granicy polno-leśnej przez zalesianie enklaw i półenklaw.

Wykonanie tych prac powinno być uzależnione tylko i wyłącznie od zgody właściciela gruntów.

Wzbogacanie bazy żerowej zwierzyny:

- na każde 1000 ha powierzchni leśnej należy utrzymać w uprawie minimum 3 ha poletek żerowych /poza pastwiskami i łąkami/ w tym 1 ha np. obsadzonych topinamburem. Rozmieszczenie poletek powinno być w maksymalnym stopniu dostosowane do naturalnych ostoi zwierzyny i jej ciągów,
- przyjąć zasadę, iż do 5% powierzchni drzewostanów winno stanowić otwartą lub półotwartą przestrzeń, gdzie zwierzyna mogłaby korzystać z naświetlonego żeru. Można w tym celu wykorzystać np. część istniejących płazowizn i halizn, przez pozostawienie ich w stanie nieodnowionym gatunkami drzewiastymi, a tylko gatunkami krzewów chętnie zgrzyzanych przez zwierzynę /również drzew owocowych/ ,

- obsadzać pobocza dróg leśnych, linii podziału powierzchniowego, rowów oraz obrzeża lasów na granicy styku lasu z polami, drzewami i krzewami rodzimych gatunków liściastych / w tym i drzew owocowych, np. jabłoni płonki/.

Postępowanie takie ma bardzo duże znaczenie we właściwym kształtowaniu krajobrazu środowiska leśnego wewnątrz drzewostanów,

- nie powinno się zalesiać istniejących na terenie Parku łąk śródleśnych,
- należy prowadzić inne pozostałe działania wynikające z prawidłowo realizowanych zadań gospodarki łowieckiej.

Ochrona lasu /hylopatologia lasu/ i związku z łowiectwem:

- zabiegi ograniczenia i zapobiegania chorobom lasu wykonać zgodnie z wytycznymi Instrukcji Ochrony Lasu,
- najważniejszymi działaniami w tym zakresie powinny być zabiegi profilaktyczne zwiększające odporność drzewostanów,
- środki chemiczne do zwalczania szkodliwych owadów i do zabezpieczania surowca drzewnego można stosować tylko w minimalnie niezbędnym zakresie. Decyzja o zastosowaniu tych środków może być podjęta wyłącznie po wyczerpaniu innych metod ochrony lasu /zwłaszcza biologicznych/,
- szczególnie powinny być preferowane biologiczne metody ochrony lasu, w tym: ochrona mrowisk, krzewów biocenotycznych, ptaków, biologiczna metoda ogniskowo- kompleksowa i inne,
- działania związane z ochroną lasu przed pożarami powinny być prowadzone zgodnie z ogólnie obowiązującymi zasadami,
- w zakresie ochrony lasu przed szkodami od zwierzyny łownej niezbędne jest prowadzenie prawidłowej gospodarki łowieckiej oraz regulacji stanu ilościowego zwierzyny w zależności od nasilenia szkód przez nią wyrządzanych. Rodzime gatunki zwierząt są nieodzownym komponentem środowiska krajobrazu. Mają one przede wszystkim duże znaczenie jako element ożywiający krajobraz. Jednak niektóre gatunki zwierzyny grubej /jeleń, łos i sarna/ przy nadmiernie zagęszczonych populacjach przez zgryzanie pędów i spalowanie /ogryzanie kory/, bez interwencji człowieka, przy braku naturalnych regulatorów populacji tych zwierząt mogą uniemożliwiać naturalne i sztuczne odnowienia lasów. Praktycznie cały obszar Parku jest wyjątkowo korzystnym biotopem do rozmnażania i bytowania wyżej wymienionych grup zwierząt. Na całym tym terenie, ilości tej zwierzyny zdecydowanie przekraczają dopuszczalne normy. Potwierdza to rozmiar szkód przez nią wyrządzanych w uprawach i młodnikach leśnych.

Aby umożliwić realizację proponowanych założeń hodowlanych drzewostanów należy:

- A/ Objąć szczególną ochroną ostoje wilka oraz rysia, które tu występują i w naturalnych warunkach są biologicznymi regulatorami populacji między innymi łosia, jelenia i sarny. Redukują także nadmierną populację lisa oraz eliminują dziczące psy i koty.
- B/ Na całym obszarze Parku wprowadzić też zakaz całkowity polowania na wszystkie gatunki ptaków łownych z wyjątkiem ptaków pochodzących z hodowli sztucznej, np. bażantów.
- C/ Stosować wszystkie metody ochrony upraw i młodników leśnych, takie jak są stosowane w lasach gospodarczych, z grozdeniami upraw włącznie /stosować grozdenia drewniane - żerdziowe/.
Przy obecnych stanach zwierzyny płowej, niemożliwe są praktycznie odnowienia lasu o właściwym składzie gatunkowym/ bez stosowania bardzo kosztownych grodzień. Bez zastosowania tego najbardziej radykalnego zabiegu ochronnego nie będzie możliwe również wdrożenie proponowanych zasad zagospodarowania lasów właściwych dla parku krajobrazowego. Należy jednak mieć świadomość, iż grozdenia nie są naturalnym elementem krajobrazu na tym terenie, a ich stosowanie jest wymuszone nadmiernym stanem zwierzyny płowej.
- D/ Prowadzić redukcyjny odstrzał zwierzyny płowej, zwłaszcza jelenia – utrzymując właściwą strukturę płciową i wiekową. Właściwa realizacja zadań w powyższym zakresie pozwoli na przebudowę istniejących drzewostanów zgodnie z siedliskiem przyrodniczym.

Zasady szczególne

Ścinka, zrywka i wywóz drewna powinny być prowadzone w sposób zapewniający w maksymalnym stopniu ochronę gleby, istniejących odnowień ora z drzew pozostających na pniu, a szlaki zrywkowe powinny być projektowane w sposób nie naruszający charakteru ochronnego i walorów estetycznych lasu.

Wypas zwierząt domowych oraz grabienia ściółki powinno być zakazane.

Pozyskanie karpiny przemysłowej i opałowej jest niedopuszczalne.

Niedopuszczalne jest żywicowanie drzew oraz pozyskiwanie krzewów i ziół.

Regulacja stosunków wodnych powinna być ograniczona do rozmiarów niezbędnych do celów odnowieniowych oraz do racjonalnego zagospodarowania użytkowanych gruntów nieleśnych. Każdy jednak tego rodzaju projekt może być realizowany dopiero po przeprowadzeniu ekspertyzy naukowej wykonanej przez niezależnego od zlecniodawcy wykonawcę, określającej stopień wpływu danego obiektu melioracyjnego na środowisko leśne. Trwałe odwadnianie bagien śródleśnych może być podejmowane również tylko po przeprowadzeniu ekspertyzy stwierdzającej, że nie wpłynie ono ujemnie na kształtowanie się stosunków wodnych na obszarach chronionych.

Zabiegi agromelioracyjne mogą być wykonywane jedynie wtedy, gdy ich zastosowanie przyczynia się do wzmocnienia funkcji ochronnych i nie koliduje z charakterem ochronności tych lasów.

Poruszanie się turystów na terenie Parku może odbywać się tylko istniejącymi drogami i wyznaczonymi szlakami turystycznymi dla turystyki pieszej, rowerowej i konnej. Pojazdy samochodowe mogą poruszać się na terenie Parku tylko drogami udostępnionymi do tego celu.

Miejsca czasowego całonocowego pobytu /leśne pola biwakowe/ mogą być organizowane tylko w strefie A wokół wyznaczonych miejscowości.

Utrzymać istniejące, a w wypadku zwiększonych potrzeb organizować niezbędną ilość miejsc biwakowania dla wodniaków. Warunkiem jednak istnienia już zorganizowanych takich miejsc i nowo organizowanych musi być zapewnienie w takich miejscach odpowiednich warunków, tj.:

- sanitarnych i porządku /sanitariaty i zbiorniki na odpadki nie mogą być lokalizowane bliżej jak 100 m od brzegów, zbiorników i cieków wodnych/,
- brzeg jeziora stykający się z biwakowiskiem w pasie 5 m w głąb lasu powinien zostać obsadzony krzewami,
- każde tego rodzaju miejsce musi mieć zapewnione nadzór przez osobę odpowiedzialną za ład i porządek na polu biwakowym,
- na polu powinien obowiązywać zakaz rozpalania ognisk,
- wyznaczanie nowych miejsc i decyzja o pozostawieniu istniejących winna należeć do nadleśnictwa i dyrekcji Parku.

§ 19. Gospodarka rybacka i amatorski połów ryb.

Alokacja jezior.

Jeziora pełnią wieloraką funkcję zarówno gospodarczą jak i w środowisku geograficznym.

Ze względu na to, a także z uwagi na różnorodne użytkowanie jezior są one szczególnie narażone na kompleks ujemnych oddziaływań. Obecnie stosowane zasady /lub raczej ich brak/ użytkowania jezior prowadzą do drastycznych negatywnych zmian w ekosystemach. Stan licznych jezior z terenu MPK jest taki, że stoją one na granicy katastrofy ekologicznej, która musi doprowadzić do utraty ich wielostronnych wartości, kolejno jako zasobów czystej wody, użytków rybackich i użytków rekreacyjnych. Dlatego też jakiegokolwiek dalsze użytkowanie jezior Parku, w tym także bazy produkcyjnej rybactwa, jest uzależnione od zapewnienia skutecznej ochrony przed zanieczyszczeniami i wpływami soli biogennej oraz wprowadzenia w życie systemu alokacji jezior. Alokacja ta powinna określać priorytetowe użytkowanie jezior, lub - innymi słowy - główne funkcje poszczególnych zbiorników. Za realizację głównych funkcji jezior, niezależnie od obowiązku prowadzenia właściwej gospodarki rybackiej winni być odpowiedzialni ich gestorzy.

W Mazurskim Parku Krajobrazowym i jego strefie ochronnej wyróżniono jeziora o następujących głównych funkcjach:

Jeziora o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Jeziora te powinny posiadać status rezerwatów przyrody: Mokre, Uplik, Zdrężno, Zdrężno, Kołowin, Kołowinek, Majcz Wielki, Majcz Mały, Skarp, Duś, Jerzewko, Sęczek, Borkowkie, Flos, Płociczno, Jaśkowiek, Wesołek, Jegocin Duży.

Jeziora, których główną funkcją powinna być gospodarka rybacka, zaś wszystkie inne formy podprzadkowe tej właśnie funkcji. Na poszczególnych jeziorach w tej grupie dopuszcza się użytkowanie rekreacyjne na określonym poziomie z zastrzeżeniem, że nie będzie ono kolidowało z działalnością rybacką. Dla przykładu niedopuszczalne jest użytkowanie akwenu w miejscach połowu sieciami stawnymi lub przeszkadza rybakom w połowach sprzętem ciągnionym. Lokalizacja jakichkolwiek obiektów rekreacyjnych trwałych lub okresowych powinna być uzgodniona z właściwym dla danego jeziora użytkownikiem rybackim. Ma to na celu niedopuszczenie do niszczenia stref rozrodu ryb, bytowania narybku, bytowania itp. niektórych jeziorach tej kategorii użytkownik rybacki powinien mieć decydujący głos przy określaniu przez rekreację środków pływających. Zakres użytkowania wędkarskiego tych jezior powinien pozostawać całkowicie w gestii jednostek prowadzących gospodarkę rybacką.

Jeziora, których główną powinno być gospodarka rybacko-wędkarska, zaś inne formy użytkowania nie mogą kolidować z tą funkcją. Na tych jeziorach należy prowadzić gospodarkę rybacką zmierzającą do zapewnienia zaspokojenia potrzeb wędkarskich z jednej strony i zachowania prawidłowego funkcjonowania z drugiej. Gospodarka ta powinna polegać m.in. na prowadzeniu odłowów gatunków ryb nie preferowanych przez wędkarzy, zarybianiu gatunkami „wędkarskimi” i ograniczeniu gospodarczych połowów tych ostatnich. Eksploatacja rybacka powinna być prowadzona w taki, aby nie przeszkadzać działalności wędkarskiej. Dopuszcza się rekreacyjne użytkowanie tych jezior w tej grupie, jednak z rygorami bardziej obojętnymi niż w przypadku jezior poprzedniej grupy. Znajduje to swoje uzasadnienie w wyraźnym konflikcie pomiędzy szeroko pojętą rekreacją, a wędkarstwem.

Jeziora, których główną funkcją jest użytkowanie rekreacyjne.

Działalność gospodarcza i wędkarska na tych jeziorach winna być podporządkowana realizacji funkcji głównej. Lokalizacja obiektów rekreacyjnych na poszczególnych jeziorach tej grupy winna być podyktowana wyłącznie zasadami ochrony jezior, w mniejszym zaś stopniu interesami gospodarki rybackiej i wędkarskiej. Eksploatacja gospodarcza powinna być ukierunkowana na utrzymanie równowagi ekosystemu, a wszelkie działania gospodarcze nie mogą być sprzeczne z rekreacyjnym użytkowaniem jeziora. Dopuszcza się wędkarskie użytkowanie tych jezior w sposób nie przeszkadzający rekreacji. We wszystkich wymienionych grupach jezior, a zwłaszcza w grupie 1 i 3 należy dążyć do jak najszerzego wprowadzenia stref ciszy i zakazu używania silników spalinowych poza koniecznymi potrzebami gospodarczymi.

Ogólne zasady gospodarki rybackiej.

Status Mazurskiego Parku Krajobrazowego, a w przyszłości Parku Narodowego, a także bezsprzeczne gospodarcze walory jezior tego terenu, stawiają określone wymagania przed gospodarką rybacką, poza oczywistą koniecznością prowadzenia gospodarki maksymalnie racjonalnej i jednocześnie zmierzającej do utrzymania równowagi w środowisku, w jeziorach położonych na terenie Parku należy:

- bezwzględnie kontynuować zarybianie węgorzem,
- zintensyfikować gospodarkę sieją,
- na całym terenie Mazurskiego Parku Krajobrazowego całkowicie zakazać wprowadzania do jezior jakichkolwiek gatunków obcych dla rodzimej ichtiofauny.

Zakaz ten jest konieczny z uwagi na to, że introdukcja gatunków obcych wiąże się z niebezpieczeństwem rozprzestrzeniania się chorób ryb dotychczas nie występujących naszym kraju,

- zakazać stosowania agregatów elektrycznych do połowów ryb,
- utworzyć obręby ochronne z całorocznym zakazem połowów, obejmujące najważniejsze akwenty tarliskowe Parku.
- zaniechać wędkarskiego użytkowania drobnych zbiorników, zwłaszcza jezior dystroficznych.

§ 20. Infrastruktura techniczna.

Komunikacja

Wewnętrzny system komunikacyjny Parku i jego powiązania z układem zewnętrznym plan adaptuje, postulując wprowadzenie następujących zmian, niezbędnych w celu wyeliminowania względnie zmniejszenia do minimum sytuacji konfliktowych ze środowiskiem. W związku z powyższym uznaje się za konieczne podjęcie działań w zakresie:

Zmiany funkcji dróg

- wojewódzkich nr 40207, 40208, 40210, 40215, 40217, 40219, 40222, 40223, 40224, 40225, 26562, 26585-40204, 26565-40219- na drogi gminne oraz drogi 40220 na drogę wewnętrzną. Zmiana przyczyni się do uporządkowania układu i zbliżenia go do funkcji, jaka układ ten już właściwie spełnia,
- zakładowych nr 47013-7, 47014-2, 4011004, 40123001 powyżej. Piasek, 40123012, 47003-2, na drogi wewnętrzne.

Ograniczenie ruchu

- ograniczenie szybkości i zakaz zatrzymywania pojazdów dla ochrony zwierząt przechodzących swoimi ciągami przez drogi kołowe w miejscach wskazanych powinny być ustanowione na drogach:
 - Ukta-Mikołajki /nr 609/
 - Piecki-Ukta /nr 610/
 - Kołwinek-Lipowo-Skrzyż /nr 26563/
 - Krutyń-Skrzyż Krutyńskie /nr 26566/
 - Rosocha-Skrzyż Zakręt /nr 26566/
 - Stare Kielbonki-Koczek /nr 26477015/
 - Bobrówko-Zełwagi /nr 26585/
 - Jakubowo-Piecki /nr 26562/
 - Onufryjowo-Popielno /nr 30217/
 - Nowy Most-Iznota /nr 26565-40218/
 - Łuknajno-Dziubiele / nr 40215/
 - Bobrówko-Lipowo-Strzałowo / nr 609/
- wyłączenie z ruchu publicznego dróg:
 - Wigryny –Kamień /nr 40220/
 - Z Niedźwiedziego Rogu / nr 4011004/ do skrzyżowania z drogą Wejsuny-Pisz ze względu na ich przebieg przez tereny o wysokich walorach przyrodniczo-ekologicznych.

Ograniczenie uciążliwe hałasu

- poprzez tworzenie pasów zieleni izolacyjnych przy drogach krajowych przechodzących w bezpośrednim sąsiedztwie Parku i w jego otulinie oraz ustalenie strefy uciążliwości dla dróg krajowych.

Inne organizacje

- dla odcinków dróg położonych w sąsiedztwie brzegów jezior i rzek wykonywać, w ramach ich modernizacji, odprowadzenie wód deszczowych do odbiorników zapewniających zabezpieczenie wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami,
- należy wprowadzić zakaz używania żużla i popiołów do ulepszania nawierzchni dróg, stosować zaś materiały takie jak żwir, kruszywo łamane, mieszanki optymalne bądź nawierzchnie betonowe.

Potrzeby parkingowe

Walory przyrodnicze i krajobrazowe Parku sprzyjają rozwojowi ruchu krajoznawczego. W miejscach i miejscowościach o większej atrakcyjności, wym. w dziale „Turystyka krajoznawcza”, należy zabezpieczyć w planach miejscowych tereny na budowę parkingów o pojemności 2 autokarów i 8-10 samochodów osobowych.

Elektroenergetyka

Wzrost energochłonnego wyposażenia gospodarstw domowych i rolniczych oraz liczby miejsc noclegowych i gastronomicznych w obiektach obsługi turystyki, a także zamierzenia wykorzystywania energii elektrycznej dla zaplecza gastronomii, instalacji c.w. oraz posezonowego podgrzewania części obiektów turystycznych wywoła zwiększenie zapotrzebowania mocy szacowane na 1,3 MW. W celu jej zapewnienia będzie potrzebna budowa nowych linii SN /średniego napięcia o relacji Ruciane-Nida-Zgon /ok. 7 km/ i Guzianka-Piaski /ok. 2 km/.

Przyrodnicze obserwacje wskazują niekorzystny wpływ napowietrznych linii elektroenergetycznych na środowisko Parku, powodując m.in. Wycinanie i okaleczenie drzew, rozbijanie się ptactwa w złych warunkach atmosferycznych i w czasie dorocznych ciągów. Wpływają też na przekształcenia dewaloryzujące krajobraz - ważny element walorów Parku. W celu ograniczenia uciążliwości urządzeń elektroenergetycznych należy:

zrezygnować z prowadzenia linii 110 KV przez teren Parku, budować nowe linie średniego i niskiego napięcia jako kablowe, nowe i modernizowane stacje transformatorowe wykonywać jako kubaturowe, wkomponowane w zabudowę, przy programowaniu remontów i modernizacji istniejących linii napowietrznych przewidywać ich skablowanie.

W pierwszej kolejności powinny być uwzględnione:

- odgałęzienia lub linie na ciągach przelatującego ptactwa:
odgałęzienia: do PGR Łuknajno, PGR Mikołajki, Głodowo-Niedźwiedzi Róg,
linie: Tuchlin-PGR Suchy Róg, Krutyń-Rosocho-Zgon, Ukta-Kołowin, Ukta-Kadzidłowo-Bobrowko-NowyMost, Śwignajno-Wigryny-Kamień-Iznota, Lipowo-Strzałowo-Lisunie.

Gospodarka wodno-ściekowa

Zaopatrzenie w wodę

Sprzyjające warunki hydrogeologiczne i dobra jakość wód w głębszych, nie wymagających specjalnych procesów uzdatniających, dają podstawy do programowania zbiorowego zaopatrzenia w wodę wszystkich, w zasadzie, jednostek osadniczych, z wodociągów lokalnych bądź grupowych. Wykorzystanie winno być do tego celu, w maksymalnym stopniu, istniejące, wydajne odwierty studzienne.

W celu ochrony środowiska, jak i podniesienia standardu życia ludności zamieszkałej w MPK należy dążyć do objęcia możliwie całą ludność zamieszkałą w Parku i jego otulinie, realizując równolegle w miarę możliwości kanalizację sanitarną (w myśl przyjętych zasad dla MPK).

Kanalizacja sanitarna

Specyficzne cech terenu, rodzaj zagospodarowania przestrzennego oraz wysokie wymogi stawiane w zakresie ochrony i kształtowania środowiska, wymagają, aby w działalności dotyczącej gospodarki ściekami uwzględniać następujące podstawowe uwarunkowania:

Przy projektowaniu systemów kanalizacji sanitarnej należy przewidywać wysoki stopień oczyszczania ścieków, zapewniający nie przekraczania naturalnej chłonności odbiorników, czyli dopuszczalnego poziomu dopływu fosforu i azotu w skali rocznej.

W ustaleniu technologii ścieków, jako niezbędne ogniwo, winno być stosowane oczyszczanie roślinne.

Wyklucza się bezpośrednie odprowadzenie ścieków do jezior i rzeki Krutyni, lecz w sposób pośredni poprzez możliwie najdłuższe odcinki cieków. (W przypadku miejscowości położonych w zlewni rzeki Krutyni do oczyszczalni zbiorczych w Rucianem Nidzie i Spychowie)

W dążeniu do ograniczania ilości ścieków należy stosować oszczędne gospodarowanie wodą i nie lokalizować obiektów i technologii wodochłonnych w miastach: Mikołajki, Ruciane-Nida, Orzysz oraz na terenach zlewni jezior i rzek (cieków) wpływających na tereny Parku.

Priorytetowo należy potraktować rozwiązania gospodarki ściekowej w miastach: Mikołajki, Orzysz i Ruciane Nida oraz wsiach Piecki i Spychowo, a także ośrodkach turystycznych, powstających w Parku bądź w otulinie z uwagi na degradujący wpływ ścieków na jeziora: Mikołajskie, Bełdany, Śniardwy, Seksty, Tyrało, Zdrużno, Mokre i Wągiel.

Podane propozycje należy traktować jako jeden z możliwych wariantów, które powinny być przeanalizowane na etapie miejscowych planów ogólnych zagospodarowania przestrzennego gmin, związanych terenowo z Parkiem.

Gospodarka ciepła

Stan w dziedzinie ciepłownictwa na obszarze Parku i w jego sąsiedztwie, przedstawiony w p. 6.5. części informacyjnych planu, wskazuje na potrzebę traktowania większych źródeł ciepła w Mrągowie, Mikołajkach, Orzyszu, Piszku i Rucianem Nidzie jako potencjalne źródła zagrożonych dla środowiska Parku. W związku z tym uznaje się za niezbędne podjęcie następujących ustaleń:

1. Należy uznać, że na obszarze Parku i otuliny rozwiązaniem w zakresie grzewczych potrzeb sieci osadniczej powinien być przewodowy gaz ziemny lub olej opałowy. W okresie przejściowym należy stosować preferencje dla bezprzewodowej dystrybucji gazu z przeznaczeniem dla gospodarstw domowych.

W wypadkach adaptacji istniejącej kotłowni należy poddać je modernizacji celem zmniejszenia zanieczyszczeń do pożądanego wskaźnika.

Dla adaptowanych sezonowych obiektów turystycznych jako źródło ciepła dla potrzeb gospodarczych należy przyjmować energię elektryczną i gaz. Dla obiektów czynnych przez cały rok można dopuszczać kotłownie wbudowane z właściwymi urządzeniami zapewniającymi zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do pożądanego wskaźnika;

2. Kotłownie miejskie i zakładowe, położone w Mrągowie, Rucianem Nidzie, Mikołajkach, Pieckach, Orzyszu i Piszku należy zmodernizować poprzez zastosowanie kotłów z paleniskami fluidalnymi i wysokosprawnymi urządzeniami odpylającymi i odsiarczającymi;

3. Niezbędne jest prowadzenie pomiarów emisji i imisji zanieczyszczeń powietrza w wybranych punktach Parku i określanie stopnia zanieczyszczeń.

Utylizacja odpadów

Ochrona środowiska oraz walorów turystycznych i krajobrazowych parku wymaga zorganizowania odpowiedniego do warunków lokalnych systemu gospodarki odpadami. Winien on uwzględniać konieczność dalszego przetwarzania odpadów,

eliminację niebezpieczeństw skażenia środowiska /środki toksyczne/ a także aspekty ekonomiczne w zakresie kosztów utylizacji oraz warunki przestrzenne rozmieszczenia poszczególnych jego elementów.

Do ważniejszych ogniw systemu należy zaliczyć właściwie zlokalizowane składowiska i sortowanie. Zasięg ich działania na terenach osiedleńczych nie powinien przekraczać promienia 5-10 km. Powyższe aspekty gospodarki odpadami należałoby przeanalizować w miejscowych planach ogólnych zagospodarowania przestrzennego gmin. W okresie przejściowym w celu bezwzględnej poprawy stanu sanitarnego na terenach Parku mogą być stosowane inne rozwiązania, np. zorganizowanie większych punktów gromadzenia odpadów, z których wywozi się je na gminne wysypisko.

Biorąc pod uwagę całokształt sytuacji w gospodarce odpadami uznaje się za konieczne:

Stworzenie właściwie zorganizowanego systemu gospodarki odpadami, zabezpieczającego potrzeby gminy z uwzględnieniem wymogów stawianych dla części Parku leżącego w jej granicach.

Uwzględnienie w strukturze organizacyjnej projektowanych, gminnych systemów utylizacji odpadów, lokalizacji składowisk-sortowni dla następujących rejonów Parku:

- południowy – w m. Wólka /w sąsiedztwie proj. tymczasowego wysypiska/ - gm. Ruciane Nida,
- zachodni – w m. Piecki – gm. Piecki,
- wschodni – w m. Kociołek Szlachecki – gm. Pisz,
- północny – w m. Grabówek gm. Mikołajki.

Dla poszczególnych jednostek osadniczych przewiduje się stosowanie kontenerów- pojemników. Sukcesywne likwidowanie istniejących na terenie Parku i otuliny wysypisk wraz z wylewiskami. Projektowane wysypisko dla m. Ruciane Nida we wsi Wólka winno być traktowane jako rozwiązanie tymczasowe.

Wprowadzenie zakazu wylewania gnojowicy z ferm przemysłowych na obszarze Parku i jego otuliny. Odpady płynne należy wywozić do nowo powstających oczyszczalni ścieków.

Gospodarka wodna i melioracja

Potrzeba melioracji i sposób jej prowadzenia w MPK i jego strefie ochronnej jest uwarunkowana przez:

- poziom wód systemu Wielkich Jezior Mazurskich,
- wymogi szczególne wynikające ze statusu Parku.

Poziom wód gruntowych w Parku i jego strefie ochronnej szczególnie na użytkach zielonych i na obrzeżu jezior jest w znacznej mierze uzależniony od poziomu wód w systemie WJM. Stany jezior są niestabilne i ulegają znacznym wahaniom w wieloletiu, w zależności od ilości opadów atmosferycznych warunków odpływu rzekami, Pisz i Węgorapą.

Ogólnie biorąc stany wód przed 1945 r. były znacznie wyższe niż obecnie, przekraczając niejednokrotnie rzędną 117,0 mn.p.m. Znaczne powierzchnie były wówczas chronione systemem obwałowań a poziom wód gruntowych regulowany przy pomocy pompowni mechanicznych. Niektóre z tych systemów zmodernizowano i funkcjonuje do dziś, niektóre uległy zniszczeniu.

Z analizy wykresu zmian poziomów wody jezior Śniardwy-Niegocin-Mamry w latach 1947-1987 zamieszczonego w „Programie Zagospodarowania Wielkich Jezior Mazurskich” Mazurskich 1988 r. /Hydroprojekt-Warszawa/ wynika, że:

Stany średnie jezior obniżają się systematycznie. Obecnie stany średnie oscylują wokół rzędnej 115,70 m n.p.m. i są niższe o około 0,3 m od stanów z lat 1947-1958. Warto zaznaczyć, że rzędna 115,70 m była najniższym stanem systemu WJM w 1958r.

Stany niskie oscylują wokół rzędnej 115,50 m n.p.m. i są niższe o około 0,35 m od stanów z lat -1959.

Występuje znaczna rozpiętość wahań pomiędzy stanami wysokimi i niskimi. N.P. w 1949 r. amplituda stanów wyniosła 0,3 m a w 1951 r. -0,64 m.

Jeszcze większa różnica stanów wysokich niskich występuje w niektórych okresach kilkuletniej sekwencji.

W latach 1976-1977 różnica stanów wynosiła 0,81 m a w latach 1958-1960 aż 1,03 m. Zauważalna jest przy tym nieprawidłowa „prawidłowość”. Im wyższy stan wysoki, tym niższy stan niski /lata: 1951, 1958-1960, 1964-1965, 1975/.

Obniżenie stanów średnich systemu WJM nie jest zjawiskiem wynikającym ze zjawisk przyrodniczych ani zjawiskiem utwalonym. Świadczy o tym wykres stanów w latach 1975-1988 kiedy to stany niskie aż w sześciu latach były bliskie lub przekraczały rzędną 115,70 m n.p.m.

Obniżenie stanów średnich jest wynikiem gospodarki wodnej systemu WJM prowadzonej obecnie.

W latach sześćdziesiątych wysunięto koncepcję stabilizacji poziomu systemu WJM pomiędzy rzędnymi 116,20 m a 115,70 m n.p.m. Wytworzona warstwa użyteczna o pojemności około 160-200 mln. m³ miała być wykorzystana do celów gospodarczych, szczególnie w rolnictwie oraz dla potrzeb aglomeracji warszawskiej.

Koncepcja gospodarczego wykorzystania zasobów systemu WJM była powtórzona w „Kompleksowym programie zagospodarowania i wykorzystania Wisły” Z 1979 r. oraz była akceptowana w opracowaniu „Rejon Wielkich Jezior Mazurskich, program kompleksowego zagospodarowania” z 1974 r.

„Program zagospodarowania systemu WJM” z 1988 r. wyraża pogląd, że obecnie w zmienionych warunkach gospodarowania ograniczających w znacznej mierze potrzeby wodne rolnictwa oraz wobec zarzucenia koncepcji zasilania w wodę z systemu WJM aglomeracji warszawskiej jak również ze względu na zastrzeżenia i sprzeciw placówek naukowych, koncepcja stabilizacji poziomu systemu WJM pomiędzy rzędnymi 116,20 m a 115,70 m. n.p.m. nie znajduje wystarczającego uzasadnienia gospodarczego.

„Program” uważa natomiast za uzasadnioną potrzebę stabilizacji poziomu systemu WJM wokół wytworzonego obecnie stanu średniego, tj. na rzędnej 115,70 m n.p.m.

Wobec tego, że stan 115,70 m jest generalnie niższy od stanów z lat 1947-1959 i lat 1975-1983 przyjęcie tej koncepcji spowoduje znaczne trwałe zmniejszenie objętości systemu WJM, nie do odtworzenia w przyszłości bez rzeczywistie negatywnych skutków przyrodniczych.

Jak dotąd nie można mówić o wytworzeniu trwałych biotopów uwarunkowanych stanem średnim systemu WJM o rzędnej 115,70 m n.p.m. gdyż stany średnie o rzędnej 115,8 m i wyższej były notowane w 57% a stany średnie o rzędnej 115,90 m i wyższej w 45% okresu lat 47-89. Przeto można i należy uznać za naturalne poziomy jezior Śniardwy-Niegocin-Mamry w przedziale stanów 115,70-116,20 m n.p.m.

Postulat stabilizacji stanów jezior w tym przedziale winien być podtrzymany, ze zdecydowanym wskazaniem na rzędne w przedziale 116,00-116,20 m z uwagi na tarliska ryb oraz łęgowska i żerowiska ptaków.

Niezależnie jednak od tego jaki stan średni zostanie przyjęty za podstawę stabilizacji poziomu systemu WJM decyzja w tej sprawie winna zostać podjęta niezwłocznie.

Nie można tolerować dalej sytuacji degradującej jeziora, w systemie WJM musi być prowadzona gospodarka wodna jak na zbiorniku retencyjnym. Wyrównanie odpływów pozwoli chociażby na podwyższenie przepływów niżówkowych w rzekach Pisa i Narew. Tym samym na zwiększenie ich zdolności regeneracyjnej i atrakcyjności turystycznej.

Melioracje rolne w MPK i strefie ochronnej nie są problemem znaczącym ze względu na skalę zagadnienia, gdyż:

- użytki rolne w Parku stanowią tylko 16%, a w strefie ochronnej około 49% powierzchni,
- przewiduje się, że gospodarka na użytkach zielonych w Parku będzie prowadzona ekstensywnie,
- użytki zielone w strefie ochronnej będące poza bezpośrednim oddziaływaniem wód powierzchniowych lub trwałe zabagnione mają sprawne urządzenia melioracyjne. Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych Suwałkach i Wojewódzki Zakład Obsługi Inwestycyjnej Rolnictwa, Oddział Terenowy w Mrągowie nie przewidują w najbliższej przyszłości modernizacji urządzeń.

Tym nie mniej melioracje w Parku i strefie ochronnej winny być rozpatrywane w dwóch aspektach, jako element regulujący stosunki powietrzno-wodne w glebie i zwiększający jej produktywność, jako element zapobiegający degradacji wód i gleby.

Gospodarka rolna na obszarach nie będących we władaniu zarządcy Parku i strefie ochronnej będzie prowadzona na ogólnych zasadach, dlatego należy przyjąć, że melioracje mogą i powinny być tam wykonywane, szczególnie na użytkach ornych.

Degradacja wód i gleby bierze się przede wszystkim z samego procesu produkcyjnego rolnictwa.

Wszystkie zanieczyszczenia, za wyjątkiem przemysłowych komunalnych to wynik nawożenia, chemizacji i wylewu gnojowicy.

Zanieczyszczenia są transportowane wodami gruntowymi do urządzeń melioracyjnych, do rzek i jezior. Eliminacja zanieczyszczeń „u źródła” winna polegać na rygorystycznym przestrzeganiu norm nawożenia ustalonych na podstawie badań zasobności gleb. Przekraczanie dawek nawożenia i ochrony chemicznej winno być traktowane jako skażenie środowiska i ścigane jak wszystkie inne rodzaje skażeń.

Aby ochrona wód MPK była skuteczna rygory nawożenia i ochrony chemicznej muszą być wprowadzone w całej zlewni jeziora Śniardwy. Ograniczenia ochrony do samego Parku i strefy ochronnej które stanowią mniej niż 30% powierzchni zlewni jeziora będzie wyłącznie działaniem pozornym.

Funkcję ochrony gleb i wody przed degradacją w całej zlewni jeziora Śniardwy melioracje winny pełnić przez dobór właściwych rozwiązań technicznych wprowadzenia urządzeń spełniających przede wszystkim funkcje ekologiczne. Dodatkowym warunkiem musi być przy tym zasada trwałości wszystkich elementów przyrodniczych krajobrazu.

W zlewni jeziora Śniardwy melioracje winny być zatem projektowane i wykonywane z uwzględnieniem następujących zasad:

1. Prymatu funkcji ekologicznej i rekreacyjnej terenu oraz trwałości wszystkich elementów przyrodniczych krajobrazu.

Melioracje nie mogą:

- powodować trwałych zmian krajobrazu, m.in. przez niwelację zasoleń terenowych ani przez ich osuszanie,
- lustru wody w zasoleniach winno być stabilizowane w sposób gwarantujący napętnienie w latach średnich,
- karczować bez uzasadnionej potrzeby drzew i krzewów na trasach urządzeń melioracyjnych,
- likwidować potorfii i zakrzaczeń na terenach zdewastowanych,
- likwidować zadrzewień na użytkach zielonych,
- likwidować biotopów bagiennych,
- zmieniać poziom jezior,
- zmieniać poziomy wód gruntowych na terenie MPK bez zgody zarządcy Parku,
- meliorować gleb organicznych użytków zielonych bez zapewnienia nawodnień efektywnych.

Ograniczenie do minimum stosowania melioracyjnych urządzeń technicznych na gruntach ornych i zastępowanie ich zabiegami agromelioracyjnymi, zwiększającymi m.in. rotację gleb.

Pozostawianie w stanie istniejącym wszystkich kotlin bezodpływowych, zagłębień terenowych, wykorzystując je na przepływowe odbiorniki wód dymarskich lub na zbiorniki buforowe na ciekach, które będą pełniły rolę biofiltrów lub bioakumulatorów. Wydaje się możliwe utworzenie takiego zbiornika n.p. na ujściowym odcinku Snopkowskiej Strugi w okolicy miejscowości Karwik.

Stosowania zabudowy biologicznej cieków w miejsce zabudowy technicznej.

W celu respektowania interesów MPK oraz ochrony przyrody rozpoznania potrzeb melioracji winny być konsultowane ze służbami ochrony środowiska, przed podjęciem decyzji o wykonaniu projektu technicznego.

Rozdział 6

Ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, decyzji o warunkach zabudowy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

§ 21. Podział Parku na strefy waloryzacyjne.

1. WSKAZANIA OGÓLNE.

1) podział obszaru M.P.K. i jego otuliny wynikający z walorów przyrodniczo-krajobrazowych wyodrębnia następujące strefy i ich części:-

STREFA ZEROWA REZERWATÓW BIOSFERY Numeracja od 1 do 2	- Symbol O B
STREFA ZEROWA – REZERWATÓW PRZYRODY Numeracja od 1 do 12	- Symbol O R
STREFA PIERWSZA EKOLOGICZNA Numeracja od 1 do 25	- Symbol I E
STREFA PIERWSZA KRAJOBRAZOWA Numeracja od 1 do 21	- Symbol I K
STREFA DRUGA Numeracja od 1 do 8	- Symbol II
STREFA TRZECIA /bez numeracji/	- Symbol III

2) położenie i zasięgi Stref Parku są podane na mapie topograficznej w skali 1:25000, stanowiącej rysunek Planu zagospodarowania przestrzennego M.P.K

Granice stref w obszarze Parku winny być traktowane jako obowiązujące. Natomiast granice stref w otulinie Parku winny być traktowane jako wskazania planistyczne.

Zmiany mogą być dokonywane przez Zarząd Parku po zasięgnięciu opinii Naukowo- Społecznej Rady Parku.

3) tereny stref rezerwatowych, oznaczonych symbolami OB, I OR nie podlegają ustaleniom miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wszelkie działania w tych strefach będą podejmowane na podstawie Planu Ochrony Parku, planów ochrony rezerwatów lub rocznych zadań ochronnych.

4) jednostki osadnicze położone w strefach rezerwatowych oraz I /pierwszych/ E i K nie mogą być rozbudowane.

W przypadkach uzasadnionych, pozytywnie zaopiniowanych przez Zarząd Parku, dopuszcza się w strefie I K zabudowę uzupełniającą /plombową/ na wolnych działkach w obrębie zwartej zabudowy istniejących jednostek osadniczych pod warunkiem, iż nowa zabudowa – będzie posiadać właściwy gabaryt i wyraz architektoniczny.

5) zabudowa rozproszona /kolonijna/ istniejąca w strefie I E i I K powinna być stopniowo ograniczona poprzez wszelkie działania dopuszczone prawem. W przypadkach wyjątkowo uzasadnionych, za zgodą Zarządu Parku, może być dopuszczone w rozproszonych zagrodach rolniczych uzupełnienie zabudowy, przebudowa lub wymiana budynków pod warunkiem uwzględnienia wymagań w zakresie gabarytu nowych obiektów oraz ich form architektonicznych .

6) gospodarka leśna na obszarze Parku i otuliny winna być prowadzona na podstawie odrębnego planu urzędniowego, w którym należy uwzględnić ogólne zasady podane w tekście Planu ochrony Parku.

7) rewaloryzacja zabudowy, polecana we wskazaniach szczegółowych winna być traktowana jako działalność wieloletnia, przygotowania i ukierunkowania opracowaniem historycznym i przestrzenno-architektonicznym, obejmującym całą niwę siedliskową danej jednostki osadniczej.

Opracowania te powinny być sporządzone w trybie planów miejscowych.

8) podane w treści wskazań określenie – gospodarka rolna – „proekologiczna” – w intencji planu oznacza gospodarkę uwzględniającą uwarunkowania wynikające z zagrożeń środowiska i potrzeb jego ochrony, a także wymagania jakościowe wobec produkowanej żywności.

9) wskazania podane dla poszczególnych stref lub ich części dotyczą:

W punkcie 1	-	kwalifikacji przyrodniczej, ekologicznej lub krajobrazowej terenu.
W punkcie 2	-	uznanych funkcji, głównych i dostępności krajoznawczej.
W punkcie 3	-	dopuszczonych funkcji towarzyszących,

- W punkcie 4 - uwarunkowań dla budownictwa i infrastruktury technicznej,
W punkcie 5 - zasad kształtowania krajobrazu.

2. WSKAZANIA SZCZEGÓŁOWE

O B - STREFA ZEROWA - REZERWATOWA

O B 1 „JEZIORO ŁUKNAJNO” - Rezerwat biosfery,obszar Ramsar nr 71

- 1) unikalne ekosystemy o znaczeniu międzynarodowym,
- 2) naukowe i dydaktyczne,
 - dostępność dla grup profesjonalnych z przyrodnikiem,
 - zwiedzanie krajoznawcze z wież widokowych,
- 3) gospodarka rybacka i rolna według planu ochrony albo rocznych zadań ochronnych ,
- 4) zakaz wprowadzania nowej zabudowy i urządzeń infrastruktury technicznej - za wyjątkiem urządzeń niezbędnych dla gospodarki wodno-melioracyjnej,
- 5) restytucja krajobrazu naturalnego.

O B 2 „KRUTYNIA DOLNA”

- 1) unikalne ekosystemy o znaczeniu międzynarodowym,
- 2) funkcje naukowe i dydaktyczne oraz turystyczno- krajoznawcze /piesze i wodne/,
 - dostępność dla grup profesjonalnych z przewodnikiem po wyznaczonych trasach;
 - turystyka wodna - „Szlak rz. Krutyni” - grupy z przewodnikiem od 20.06. do 20.09,
- 3) gospodarka leśna według zasad rezerwatowych,
 - ewentualna interwencyjna gospodarka rybacka wyłącznie w przypadku zagrożenia ekosystemu jeziora,
- 4) zakaz wprowadzania nowej zabudowy i urządzeń infrastruktury; zmiana istniejącej stacji wodnej w Nowym Moście na pole namiotowe,
- 5) restytucja krajobrazu naturalnego z pozostawieniem istniejących trawiastych terenów otwartych.

O R - STREFA ZEROWA - REZERWAT PRZYRODY

O R 1 „JEZIORO - MAJ CZ WIELKI, LISUNIE”

- 1) wybitne wartości przyrodnicze i ekologiczne,
- 2) funkcje naukowe, dydaktyczne i turystyczno-krajoznawcze,
 - dostępność dla grup z przewodnikiem - po wyznaczonych trasach,
- 3) gospodarka rybacka i leśna według zasad rezerwatowych,
- 4) zakaz wyznaczania terenów budowlanych i wznoszenia zabudowy,
 - konieczna wymiana linii elektroenergetycznych SN /średniego napięcia/ na linie kablowe;
 - pożądana rewaloryzacja zabudowy będącej w gestii Administracji Lasów Państwowych /A.L.P./,
- 5) dążenie do przebudowy drzewostanów dla uzyskania cech krajobrazu naturalnego.

O R 2 „JEZIORO KLIMUNT - PIERWOS”

- 1) wybitne wartości przyrodnicze i ekologiczne,
- 2) funkcje: naukowa, dydaktyczna i turystyczno-krajoznawcza;
 - dostępność dla grup z przewodnikiem po wyznaczonych trasach,
- 3) gospodarka leśna według zasad rezerwatowych,
- 4) zakaz wyznaczania terenów budowlanych i wznoszenia zabudowy,
- 5) sukcesywna przebudowa drzewostanów dla uzyskania cech krajobrazu naturalnego.

O R 3 „JEZIORO MOKRE - KRUTYNIA GÓRNA”

- 1) wybitne wartości przyrodnicze i ekologiczne.
- 2) funkcje: naukowa, dydaktyczna i turystyczno-krajoznawcza,
 - dostępność dla grup z przewodnikiem po wyznaczonych trasach,
 - szlak turystyki wodnej „Rzeka Krutynia” – dostępny dla grup z przewodnikiem w okresie 01.05. – 01.10,
- 3) gospodarka rybacka i leśna według zasad rezerwatowych,
- 4) zakaz wyznaczania nowych terenów budowlanych i wznoszenia zabudowy,
 - zmiana funkcji ośrodka wypoczynkowego, własność Z.P.O. „Warmia” z Kętrzyna, na stanicie dla turystyki wodnej - podwyższenie standardu adaptowanych pól namiotowych, ograniczenie uciążliwości i dysharmonii zabudowy z otoczeniem w osadzie Ławny Lasek,
 - wymiana napowietrznych linii elektroenergetycznych na linie kablowe,
- 5) sukcesywna przebudowa drzewostanów dla uzyskania cech krajobrazu naturalnego.

O R 4 „JEZIORA: UPLIK, ZDRUŻNO”

- 1) bardzo cenne wartości przyrodnicze,
- 2) funkcje: naukowa, dydaktyczna i turystyczno-krajoznawcza;
 - dostępność: po wyznaczonych trasach; turystyka wodna - jak w O R 3,
- 3) gospodarka rybacka i leśna - według zasad rezerwatowych,
- 4) zakaz wyznaczania nowych terenów budowlanych i wznoszenia zabudowy; likwidacja tymczasowego /nielegalnego/,
 - ośrodka wędkarskiego z nad jez. Zdrężno, przy wsi Połom; ograniczenie liczby domów letniskowych w strefie nadbrzeżnej jeziora Zdrężno,
- 5) zachowanie istniejącego krajobrazu leśno-jeziornego o cechach naturalnych.

O R 5 „KRUTYNIA ŚRODKOWA”

- 1) bardzo ważne znaczenie ekologiczne - szlak migracyjny ornitofauny i ssaków ziemno-wodnych.
- 2) funkcja naukowo-dydaktyczna;
 - dostępność po wyznaczonych terenach;
 - spływy turystyczne Krutynią wg zasad wymienionych w O R 3,
- 3) gospodarka rolna /tradycyjna/ na trwałych użytkach zielonych,
- 4) zakaz wyznaczania nowych terenów budowlanych i wznoszenia nowych zagród rolniczych i innych obiektów kubaturowych,
- 5) ochrona zadrzewień i zakrzewień; zwiększanie i wzbogacanie ich składu gatunkowego.

O R 6 „JEZIORO SKARP”

- 1) bardzo cenne wartości ekologiczne i przyrodnicze,
- 2) funkcje: naukowe i dydaktyczne,
 - dostępność - jak w O R 1,
- 3) gospodarka leśna i rybacka na zasadach urzędzenia rezerwatowego,
- 4) zakaz zabudowywania,
- 5) przebudowa drzewostanów jak w O R 12.

O R 7 „LAS WYGRYŃSKI”

- 1) bardzo cenne wartości przyrodnicze,
- 2) funkcja: naukowa i dydaktyczna,
 - dostępność: - po wyznaczonych trasach /pieszych, rowerowych i konnych/,
- 3) gospodarka leśna według zasad rezerwatowych,

- 4) zakaz zabudowywania; - likwidacja ośrodków wypoczynkowych na bindudze „Grochówka”; - wyłączenie z ruchu publicznego drogi; Kamień – Wygryny; - wymiana linii elektroenergetycznej, napowietrznej na kablową,
- 5) sukcesywna przebudowa drzewostanów dla przywrócenia cech krajobrazu naturalnego.

O R 8 „JEZIORO JERZEWKO”

- 1) bardzo cenne wartości przyrodnicze,
- 2) funkcja: naukowa i dydaktyczna:
 - dostępność: - po wyznaczonych trasach pieszych,
 - spływy kajakowe: jak dla O R 3,
- 3) gospodarka leśna według urządzenia rezerwatowego;
 - gospodarka rybacka - tylko w przypadkach koniecznych działań interwencyjnych,
- 4) zakaz zabudowywania,
- 5) sukcesywna przebudowa drzewostanów dla przywrócenia cech krajobrazu naturalnego.

O R 9 „PÓLWYSEP KUSNO”

- 1) bardzo cenne wartości pod względem ekologicznym,
- 2) naukowa i dydaktyczna;
 - dostępność tylko dla ekip profesjonalnych,
- 3) brak funkcji dodatkowych,
- 4) zakaz zabudowywania i biwakowania,
- 5) bez ingerencji.

O R 10 „JEZIORO WARNOŁTY”

- 1) bardzo cenne wartości przyrodnicze /ostoja ptaków błotno-wodnych i drapieżnych/,
- 2) funkcja naukowa i dydaktyczna,
 - dostępność dla grup profesjonalnych, krajoznawcza - po wyznaczonych trasach,
- 3) gospodarka rybacka i częściowo leśna i rolna –na zasadach rezerwatowych,
- 4) zakaz zabudowywania; - rewaloryzacja przystani Brygady Rybackiej w Głodowie,
- 5) ochrona i wzbogacanie zadrzewień i zakrzewień.

O R 11 „BLANKOWA STRUGA - KACZERAJNO”

- 1) bardzo cenne wartości ekologiczne i przyrodnicze,
- 2) funkcja: naukowa i dydaktyczna;
 - dostępność krajoznawcza - po wyznaczonych trasach,
- 3) gospodarka leśna - według planu urządzenia rezerwatowego - gosp. rybacka - tylko interwencyjnie w przypadkach koniecznych,
- 4) zakaz zabudowywania i zmian stosunków wodnych;
 - wyłączenie z ruchu publicznego drogi: Niedźwiedzi Róg - Snopki,
- 5) sukcesywna przebudowa drzewostanów.

O R 12 „JEZIORO JEGOCIN”

- 1) bardzo cenne wartości ekologiczno-przyrodnicze,
- 2) funkcja: naukowa i dydaktyczna;
 - dostępność krajoznawcza - po wyznaczonych trasach pieszych, rowerowych i konnych,
- 3) gospodarka leśna i rybacka według zasad urządzenia rezerwatowego,

- 4) zakaz zabudowywania,
- 5) sukcesywna przebudowa drzewostanów dla przywrócenia krajobrazu naturalnego.

I E STREFA PIERWSZA - EKOLOGICZNA

Wydzielone części o numeracji i nazwie:

- I E**
1. Las Łukniański.
 2. Las Suchy Róg.
 3. Wyspy Śniardw.
 4. Bagna Snopki.
 5. Lasy Jegocińskie.
 6. Łąki Warnowskie.
 7. Las Popielno / z jez. Wesolek/.
 8. Las Guzianka.
 9. Las i niwa polna Kamienia.
 10. Niwa polna i siedliskowa Bobrówka.
 11. Niwa polna i siedliskowa Nowej Ukty.
 12. Niwa Śwignajna.
 13. Morena Wojnowsko - Wólczańska.
 14. Las Gałkowski.
 15. Niwa Rosochy i Klasztorna.
 16. Pobrzeże Krutyni /do Rosochy/.
 17. Lasy Zgońskie - południowe.
 18. Las Spychowski.
 19. Ławny Lasek.
 20. Las Mojtęński.
 21. Lasy Lipowsko - Pieckowskie.
 22. Lasy Mikołajskie.
 23. Jezioro Kuc.
 24. Lasy Krzywych Gór.
 25. Jezioro Nawiady.

I E 1 „LAS ŁUKNIAŃSKI”

- 1) istotne znaczenie dla utrzymania równowagi ekologicznej północnej części Parku a szczególnie dla jeziora Łuknajno,
- 2) ostoja bielika i rybołowa;
 - dostępność turystyczno-krajoznawcza po wyznaczonych trasach,
- 3) gospodarka leśna według zasad ustalonych dla lasów Parku,
- 4) zakaz wyznaczania nowych terenów i działek budowlanych,
 - zmiana funkcji gospodarstwa Łuknajno /Ługanie/ na związaną z edukacją i turystyką obsługującą rezerwat biosfery „Jezioro Łuknajno” z równoczesną rewaloryzacją zabudowy,
- 5) restytucja krajobrazu naturalnego poprzez przebudowę struktury drzewostanów lasu na naturalną.

I E 2 „LAS SUCHEGO ROGU”

- 1) szczególnie znaczenie dla utrzymania równowagi ekologicznej północnej części jeziora Śniardwy,
- 2) ostoja ptaków drapieżnych i drobnych śpiewających w części nieleśnej;
 - dostępność ograniczona – niekorzystne warunki dla ruchu krajoznawczego,
- 3) gospodarka leśna według zasad dla lasów Parku i /częściowo/ gospodarka rolna na trwałych użytkach zielonych,
- 4) zakaz wyznaczania terenów i działek budowlanych,
- 5) przywracanie cech krajobrazu naturalnego poprzez dolesienie i większe zadrzewienie terenu otwartego.

E 3 „WYSPY ŚNIARDW”

- 1) duże znaczenie dla utrzymania równowagi ekologicznej południowej części jeziora Śniardwy,
- 2) ważna, potencjalna ostoja ptactwa;
 - użytkowanie turystyczne ograniczone tylko do awaryjnego przybijania do brzegów,
- 3) do czasu uzyskania pożądanego stanu ekologicznego – tylko pielęgnacyjne zabiegi leśne,

- 4) zakaz wyznaczania terenów budowlanych i wznoszenia jakiegokolwiek zabudowy,
- 5) przywracanie cech krajobrazu naturalnego poprzez właściwe dolesienia.

I E 4 „BAGNO SNOPKI”

- 1) istotne znaczenie dla utrzymania równowagi ekologicznej południowo-wschodniej części Parku,
- 2) ostoja ptaków drapieżnych, zwierzyny płowej i czarnej;
 - teren dla krajoznawstwa niekorzystny,
- 3) gospodarka łąkowa na części terenu – zasady będą ustalone poprzez Zarząd Parku,
- 4) zakaz zabudowywania; - przy opracowaniu dokumentacji na odnowienie melioracji zbadać możliwość utworzenia zbiornika buforowego na Snopkowskiej Strudze,
- 5) utrzymanie krajobrazu „półnaturalnego” z zachowaniem otwartych przestrzeni trawiastych.

I E 5 „LAS Y JEGOCIŃSKIE”

- 1) duże znaczenie przyrodnicze,
- 2) ważny teren w ochronie ptaków drapieżnych;
 - dostępność krajoznawcza; - po wyznaczonych trasach pieszo-rowerowych bądź konnych,
- 3) gospodarka leśna według zasad ustalonych dla lasów Parku,
- 4) wyklucza się jakąkolwiek zabudowę; - rewaloryzacja stancji wodnej w osadzie Kierzek,
- 5) przywracanie cech krajobrazu naturalnego w drodze przebudowy drzewostanów.

I E 6 „ŁĄKI WARNOWSKIE”

- 1) istotne znaczenie dla ochrony ornitofauny jeziora Warnołty,
- 2) ostoja drobnych ptaków śpiewających i zwierzyny płowej;
 - dla celów krajoznawczych teren niekorzystny,
- 3) gospodarka łąkowa - zasady winny być uzgadniane z Zarządem Parku,
- 4) zakaz zabudowywania,
- 5) zachowanie krajobrazu łąkowego.

I E 7 „LAS Y POPIELNA”

- 1) cenne wartości przyrodnicze oraz ważna rola w utrzymaniu równowagi ekologicznej w rejonach jezior Bełdany i Warnołty,
- 2) obszar gniazdowania bielika i duża ostoja zwierzyny płowej oraz introdukowanej przez Zakład Doświadczalny P.A.N. /konik polski/; - dostępność krajoznawcza do ustalonych punktów,
- 3) gospodarka leśna według specjalnego planu urzędzeniowego,
- 4) zakaz zabudowywania; - kablow. linii elektroenergetycznej S.N.; - adaptacja pola namiotowego dla turystyki wodnej nad jez. Bełdany,
- 5) utrzymywanie krajobrazu leśnego z częściową przebudową drzewostanów.

I E 8 „LAS Y GUZIANKA”

- 1) duże wartości przyrodnicze oraz rola buforu wobec niekorzystnego oddziaływania miasta Ruciane-Nida na cenne obszary Parku,
- 2) funkcja dydaktyczna i ochronna;
 - dostępność: dla turystyki pieszej i rowerowej,
- 3) gospodarka leśna według zasad dla lasów parkowych,
- 4) zakaz zabudowywania,

5) utrzymanie naturalnego krajobrazu leśnego.

I E 9 „LAS I NIWA POLNA KAMIENIA”

- 1) duże wartości przyrodnicze,
- 2) funkcja strefy izolacyjnej /transmisyjnej/ dla rezerwatu biosfery /O B 2/ i rezerwatu przyrody /O R 7/,
 - ograniczona dostępność turystyczno-krajoznawcza,
- 3) gospodarka leśna według zasad dla lasów parkowych i gospodarka rolna na trwałych użytkach zielonych,
- 4) bezwzględny zakaz wyznaczania i tworzenia nowych siedlisk /rolniczych, mieszkalnych i innych/,
- 5) stopniowa przebudowa drzewostanów na bardziej zbliżone do naturalnych i utrzymanie istniejących terenów otwartych /rolniczych/.

I E 10 „NIWA POLNA I SIEDLISKOWA BOBRÓWKA”

- 1) cenne tereny dla ornitofauny,
- 2) funkcja strefy buforowej i transmisyjnej dla rezerwatów OB 2 i OR 2,
 - dostępność; - preferowana turystyka kwalifikowana,
- 3) gospodarka rolna - tradycyjna,
- 4) bezwzględny zakaz wyznaczania i tworzenia nowych siedlisk /rolniczych, mieszkalnych i innych /rewaloryzacja zabudowy istniejącej/,
- 5) zachowanie krajobrazu wiejskiego o wyrazie harmonijnym.

I E 11 „NIWA POLNA I SIEDLISKOWA NOWEJ UKTY”

- 1) ważny obszar ochronny populacji bociana białego, żurawia, czajki i derkacza,
- 2) funkcje: izolacyjna i transmisyjna rezerwatów OB 2 i OR 2;
 - dostępność krajoznawcza: po istniejących drogach,
- 3) gospodarka rolna z preferencjami dla kierunku ekologicznego na zwiększonych obszarach trwałych użytków zielonych,
- 4) bezwzględny zakaz wyznaczania nowych siedlisk /rolniczych, mieszkalnych i innych/;
 - rewaloryzacja zabudowy istniejącej;
 - likwidacja budynku byłej fermy drobiu oraz zmiana napowietrznych linii elektroenergetycznych na kablowe,
- 5) utrzymywanie tradycyjnej zabudowy wiejskiej i harmonijnego krajobrazu kulturowego, - zwiększenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

I E 12 „NIWA ŚWIGNAJNA”

- 1) duże znaczenie ekologiczne i przyrodnicze – ostoja drobnych ptaków śpiewających, błotniaków i dzików,
- 2) strefa ochronna dla strefy OB. 2;
 - dostępność krajoznawcza: po istniejących drogach.
- 3) gospodarka rolna z preferencjami dla kierunku ekologicznego na zwiększonych obszarach użytków zielonych,
- 4) zakaz wyznaczania nowych siedlisk /rolniczych, mieszkaniowych i innych/;
 - rewaloryzacja zabudowy istniejącej,
 - zamiana napowietrznych linii elektroenergetycznych na kablowe,
- 5) utrzymanie cech krajobrazu „półnaturalnego”, w części naturalnego,
 - dążenie do zwiększenia zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

I E 13 „MORENA WOJNOWSKO - WÓLCZAŃSKA”

- 1) duże walory geomorfologiczne - charakterystyczna morena „blokowa” z dużą ilością głazów,
- 2) dydaktyczna i krajoznawcza,
 - dostępność: po wyznaczonej trasie,

- 3) funkcje uzupełniające - nie występują,
- 4) zakaz zabudowywania,
- 5) utrzymanie naturalnego krajobrazu leśnego.

I E 14 „LAS GAŁKOWSKI”

- 1) duże znaczenie ekologiczne,
- 2) las glebochronny - wzorcowa powierzchnia glebowa,
- 3) gospodarka leśna uwarunkowana wyżej wymienioną funkcją, dążąca do naturalnej struktury lasu,
- 4) zakaz zabudowywania,
- 5) restytucja krajobrazu leśnego o cechach naturalnych.

I E 15 „NIWA ROSOCHY I KLASZTORNA”

- 1) duże znaczenie ekologiczne,
- 2) funkcja ochronna i transmisyjna dla strefy OR 5,
 - ograniczona atrakcyjność krajoznawcza,
- 3) ekstensywna gospodarka rolna - hodowlana na użytkach zielonych,
- 4) zakaz wyznaczania nowych siedlisk,
 - zamiana napowietrznych linii elektroenergetycznych na kablowe,
- 5) zachowanie krajobrazu rolniczego - tradycyjnego z przewagą łąk i pastwisk.

I E 16 „POBRZEŻE KRUTYNI /OD WSI KRUTYŃ DO ROSOCHY/”

- 1) ważne znaczenie ekologiczne i przyrodnicze,
- 2) strefa ochronna górnego odcinka rzeki Krutyni,
- 3) rolnictwo - uprawy polowe - dążenie do zwiększenia użytków zielonych,
 - turystyka wodna /wg zasad dla rzeki Krutyni/,
- 4) zakaz wyznaczania nowych siedlisk budowlanych,
- 5) powiększenie liczby zadrzewień i zakrzewień sródpołnych.

I E 17 „LASY ZGOŃSKIE POŁUDNIOWE”

- 1) duże wartości przyrodnicze,
- 2) funkcje dydaktyczne;
 - gospodarka leśna wg zasad dla lasów parkowych,
- 3) krajoznawstwo /pieszo-rowerowe, konne/ po wyznaczonych drogach leśnych,
- 4) nie występują,
- 5) utrzymanie naturalnego krajobrazu leśnego.

I E 18 „LAS SPYCHOWSKI”

- 1) duże wartości przyrodnicze,
- 2) funkcja ochronna dla Spychowskiej Strugi i jeziora Zdrużno,
- 3) gospodarka leśna według zasad parkowych;
 - turystyka krajoznawcza /piesza, rowerowa, konna/ po wyznaczonych drogach leśnych,
- 4) zakaz wyznaczania nowych siedlisk budowlanych,
- 5) utrzymanie naturalnego krajobrazu leśnego.

I E 19 „ŁAWNY LASEK”

- 1) istotne znaczenie ekologiczne, wynikające z położenia między jeziorami. Teren o dużych wartościach historycznych, miejsce wykopalisk archeologicznych,
- 2) naukowo-dydaktyczna; - ostoja bobrów,
- 3) gospodarka leśna wg zasad parkowych,
- 4) zakaz wyznaczania nowych siedlisk budowlanych,
 - zamiana linii elektroenergetycznych - napowietrznych na kablowe /docelowo/,
- 5) dążenie do restytucji naturalnego krajobrazu leśnego.

I E 20 „LAS MOJTYŃSKI”

- 1) duże znaczenie ekologiczne,
- 2) ochrona strefy rezerwatowej /OR 3/,
- 3) gospodarka leśna według zasad parkowych,
- 4) zakaz wyznaczania nowych siedlisk budowlanych,
 - dążenie do zamiany napowietrznych linii elektroenergetycznych na kablowe,
- 5) dążenie do restytucji naturalnego krajobrazu leśnego przez zmianę składu drzewostanów oraz zalesienie gruntów o niskiej bonitacji.

I E 21 „LASY LIPOWSKO - PIECKOWSKIE”

- 1) istotne znaczenie dla utrzymania właściwego stanu środowiska północno – zachodniej części Parku;
 - obszar wododziałowy,
- 2) tereny łęgowe bielika; dydaktyka;
 - turystyka krajoznawcza /piesza, rowerowa, konna/ po wyznaczonych trasach,
- 3) gospodarka leśna według zasad parkowych,
- 4) zakaz tworzenia nowych siedlisk /rolniczych, mieszkalnych i innych/; - ostrzeżenie o przejściach zwierzyny ew. ograniczenie szybkości /na drodze nr 26563/ Kołowin - skrzyżowanie „Dębie”/.
- 5) dążenie do restytucji naturalnego krajobrazu leśnego /przebudowa drzewostanów/.

I E 22 „LASY MIKOŁAJSKIE”

- 1) istotne znaczenie dla utrzymania właściwego stanu środowiska przyrodniczego północnej części Parku,
- 2) funkcje dydaktyczne; - teren ważny dla występowania rybołowa i bociana czarnego,
- 3) gospodarka leśna według zasad parkowych,
 - turystyka krajoznawcza /piesza, rowerowa, konna/ po wyznaczonych drogach leśnych,
- 4) zakaz tworzenia nowych siedlisk /rolniczych, mieszkalnych i innych/; ostrzeżenie o przejściach zwierzyny, ew. ograniczenie szybkości na drodze 26 585/ Zełwagi – skrzyżowanie „gardyńskie”,
- 5) dążenie do restytucji naturalnego krajobrazu leśnego /przebudowa drzewostanów/.

I E 23 „JEZIORO KUC”

- 1) ważne znaczenie przyrodnicze z uwagi na czystość jeziora, i występowanie żółwia błotnego oraz terenów żerowych orlika, bielika, kormorana i bociana czarnego,
 - kulminacja moren „Jakubowsko - Mikołajskich”,
- 2) funkcje dydaktyczne i krajoznawcze,
- 3) gospodarka rolna - uprawy polowe z preferencjami dla zwiększenia udziału trwałych użytków zielonych,
 - gospodarka leśna według zasad parkowych; - gospodarka rybacka - tylko w działaniach interwencyjnych, z uwagi na znaczenie przyrodnicze akwenu,

- 4) zakaz tworzenia nowych siedlisk /rolniczych, mieszkalnych i innych/;
 - zamiana napowietrznych linii elektroenergetycznych na kablowe,
 - budowa parkingu przy drodze 26 563 /dla punktu widokowego Kosewie Górnym/,
- 5) utrzymanie naturalnych i częściowo naturalnych cech krajobrazu; powiększenie liczby grup zadrzewień i zakrzewień.

I E 24 „LAS KRZYWYCH GÓR”

- 1) istotne znaczenie dla zachowania właściwego stanu środowiska przyrodniczego północno-zachodniej części Parku /lokalny wododział/,
- 2) dydaktyczno-krajoznawcza /wycieczki piesze, rowerowe, konne / po wyznaczonych drogach leśnych,
 - gospodarka leśna według zasad parkowych,
- 3) funkcje uzupełniające na występują,
- 4) zakaz tworzenia nowych siedlisk /rolniczych, mieszkalnych i innych/,
- 5) dążenie do restytucji krajobrazu naturalnego krajobrazu naturalnego /przebudowa struktury drzewostanów/.

I E 25 „JEZIORO NAWIADY”

- 1) bardzo ważny akwen w systemie jezior Parku z uwagi na położenie i powiązanie z jeziorem Mokrym /OR 3/,
 - istotne wartości przyrodnicze,
- 2) ostoja ptaków wodno-błotnych; dydaktyka przyrodnicza,
- 3) gospodarka rolna - uprawy z preferowaniem trwałych użytków zielonych,
 - gospodarka rybacka według zasad uzgodnionych z Zarządem Parku /połączenie z OR 3/,
- 4) zakaz tworzenia nowych siedlisk /rolniczych, mieszkalnych i innych/,
 - dążenie do zmiany linii elektroenergetycznych – napowietrznych na kablowe,
- 5) utrzymanie istniejących cech krajobrazu naturalnego i dążenie do powiększenia liczby grup zadrzewień i zakrzewień.

I K - STREFA PIERWSZA - KRAJOBRAZOWA

Wydzielone części o numeracji i nazwie

1. Jezioro Śniardwy.
2. Łęgi Suchego Rogu i Okartowa.
3. Niwa Nowych Gut.
4. Las Kwiku.
5. Jezioro Białołąki i wieś Kwik.
6. Pola i las Zdorów.
7. Las Końcewski.
8. Niwa Wejsuńska.
9. Las Guziańsko-Onufryjewski.
10. Niwa Popielna i Wierzby.
11. Jezioro Beldany.
12. Polana Kamień.
13. Niwa Wygryńska.
14. Niwa Wólczańska.
15. Niwa Wojnowska.
16. Niwa Gałkowska.
17. Wieś Zgon.
18. Lasy puszczańskie (Koczek – Ruciane).
19. Niwa Lipowska.
20. Jezioro Probarskie.
21. Jezioro Wierzbowskie.
22. Niwa Krzywych i Brejdyn.

I K 1 „JEZIORO ŚNIARDWY”

- 1) największe, naturalne jezioro w systemie Wielkich Jezior Mazurskich i w Polsce; - jedna z głównych atrakcji Krajoznawczych Parku;
 - ważna ostoja ptactwa wodnego,
- 2) turystyka wodna i krajoznawcza; - żegluga śródlądowa,

- 3) gospodarka rybacka – zgodnie z priorytetami wynikającymi z podziału jeziora na funkcję przyrodniczą i turystyczną,
- 4) zakaz sytuowania wież i tworzenia dominant architektoniczno-przestrzennych,
- 5) zachowanie naturalnych, zadrzewionych brzegów.

I K 2 „ŁĘGI SUCHEGO ROGU I OKARTOWA”

- 1) duże znaczenie krajobrazowe dla północno-wschodniej części jeziora,
- 2) funkcja turystyczno-krajoznawcza - bez zainwestowania;
 - szlaki turystyki krajoznawczej,
- 3) gospodarka rolna - z postulatem maksymalnego zwiększenia udziału trwałych użytków zielonych,
- 4) zakaz wyznaczania i tworzenia nowych siedlisk (rolniczych, mieszkalnych i innych),
 - postuluje się zmianę funkcji fermy P.G.R. – Suchy Róg na obiekt obsługujący turystykę wodną i żeglarstwo typu - „ośrodek turystyki wodnej” z częściową adaptacją istniejącej zabudowy i jej rewaloryzacją,
- 5) zachowanie cech krajobrazu naturalnego; - postulowanie zwiększenie zalesień i zadrzewień.

I K 3 „NIWA NOWYCH GUT”

- 1) duże znaczenie dla krajobrazu południowo-wschodniego pobraża Śniardw,
- 2) funkcja turystyczno-krajoznawcza,
- 3) gospodarka rolna - „proekologiczna”,
- 4) zakaz tworzenia nowych siedlisk poza terenem zwartej zabudowy wsi, a także w jej obrębie pomiędzy brzegiem jeziora a główną ulicą; - rewaloryzacja zabudowy na pozostałym terenie zwartej zabudowy,
- 5) wzbogacenie zadrzewienia terenu.

I K 4 „LAS KWIKU”

- 1) duże walory krajobrazowe oraz istotne znaczenie dla południowo-wschodniej panoramy jeziora Śniardwy,
- 2) turystyka wodna i krajoznawcza,
- 3) gospodarka leśna według zasad parkowych i z uwzględnieniem funkcji rekreacyjnych,
- 4) zakaz zabudowy; - likwidacja istniejącego pola biwakowego; wskazana budowa pól namiotowych: dla turystyki wodnej i dla turystyki krajoznawczej w rejonach wskazanych na rysunku planu,
- 5) dążenie do wzbogacenia struktury drzewostanów dla uzyskania cech naturalności krajobrazu; ochrona klifowego brzegu przed erozją.

I K 5 „JEZIORO BIAŁOŁAWKI I WIEŚ KWIK”

- 1) duże walory krajobrazowe i przyrodnicze,
- 2) turystyka krajoznawcza i wodna,
- 3) gospodarka rolna - głównie na trwałych użytkach zielonych;
 - gospodarka rybacka - z uwzględnieniem warunków wynikających z celów Parku: przyrodniczych i turystycznych,
- 4) zakaz wyznaczania wszelkich nowych siedlisk (działek budowlanych), poza terenem zwartej zabudowy wsi;
 - pożądana rewaloryzacja istniejącej zabudowy wsi,
 - zamiana napowietrznych linii elektroenergetycznych SN na kablowe,
- 5) pożądanego wzbogacenie zadrzewień przyrodniczych.

I K 6 „POLA I LAS ZDORÓW”

- 1) duże znaczenie krajobrazowe,
- 2) turystyka wodna i krajoznawcza,
- 3) gospodarka rolna – uprawy polowe z preferencją dla trwałych użytków zielonych,

- gospodarka leśna z uwzględnieniem zasad, „parkowych” i funkcji turystycznych,
- 4) zakaz wyznaczania wszelkich nowych siedlisk, za wyjątkiem podanych w planie:
 - obiektu hotelowo-pensjonatowego nad jez. Seksty, Stancji Wodnej „Pod Lipą”, adaptowanego obozowiska harcerskiego (warunek: właściwe urządzenia sanitarne),
- 5) zwiększenie zadrzewień śródpolnych.

I K 7 „LAS KOŃCEWSKI”

- 1) duże znaczenie krajobrazowe i przyrodnicze,
- 2) turystyka krajoznawcza i wodna,
 - gospodarka leśna według zasad parkowych,
- 3) gospodarka rolna na gruntach wsi Niedźwiedzi Róg z preferencjami dla trwałych użytków zielonych,
- 4) zakaz wyznaczania wszelkich nowych siedlisk i wznoszenia zabudowy;
 - zamiana napowietrznych linii elektroenergetycznych na kablowe,
- 5) dążenie do restytucji naturalnego krajobrazu leśnego.

I K 8 „NIWA WEJSUŃSKA”

- 1) duże znaczenie dla ochrony jeziora Warnoły i krajobrazu jego części południowej,
- 2) ochrona jeziora Warnoły (strefa OR),
 - gospodarka rolna na gruntach ornym – postulowane zwiększenie użytków zielonych,
- 3) nie występują inne funkcje,
- 4) zakaz wyznaczania wszelkich siedlisk i działek budowlanych,
- 5) wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień zwłaszcza terenów nadbrzeżnych.

I K 9 „LAS GUZIAŃSKO - ONUFRYJEWSKI”

- 1) duże walory krajobrazowe i przyrodnicze,
- 2) turystyka wodna i krajoznawcza,
- 3) gospodarka leśna z uwzględnieniem zasad parkowych i funkcji turystycznej,
- 4) zmiana (docelowa) funkcji istniejących „ośrodków wypoczynkowych” Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie i Kancelarii Sejmu na obiekty obsługi turystyki wodnej’,
 - zakaz wyznaczania i budowy wszelkich nowych siedlisk,
- 5) utrzymanie krajobrazu leśnego o cechach naturalnych.

I K 10 „NIWY POPIELNA I WIERZBY”

- 1) duże znaczenie dla krajobrazu terenu stycznego jezior Beldany, Mikołajskie i Śniardwy,
- 2) turystyka wodna i krajoznawcza; - Zarząd Parku winien podjąć starania o zmianę funkcji Stacji Doświadczalnej Instytutu Biologii PAN na zespół obiektów o wysokim standardzie, obsługujących turystykę wodną i żeglarstwo,
- 3) uprawy trwałych użytków zielonych,
- 4) rewaloryzacja zabudowy Popielna,
 - zamiana linii napowietrznych - elektroenergetycznych na kablowe,
 - zakaz wyznaczania nowych siedlisk (do czasu zmiany funkcji wym. w p. 2),
- 5) wprowadzenie nowych zadrzewień i zakrzewień, szczególnie przywodnych.

I K 11 „JEZIORO BELDANY”

- 1) wybitny przykład swoistych cech krajobrazu pojeziernego,
- 2) turystyka wodna i krajoznawcza,

- 3) gospodarka rybacka i wędkarstwo rekreacyjne z uwzględnieniem specyfiki turystyki wodnej,
- 4) utrzymanie przeprawy promowej (do Wierzby);
 - wprowadzenie strefy ciszy,
- 5) zachowanie naturalnego jeziorno-leśnego krajobrazu,
 - ochrona przed zabudową nie związaną z funkcją turystyczno-krajoznawczą; - ochrona zadrzewień przywodnych.

I K 12 „POLANA KAMIEN”

- 1) teren o dużym znaczeniu dla krajobrazu środkowej części jeziora Beldany,
- 2) obsługa turystyki wodnej w obiektach adaptowanych: stancy PTTK, ośrodka turystyki wodnej i żeglarstwa Z.S. „Start” oraz na polach namiotowych przy leśnictwie Gąsior,
- 3) tereny niezalesione winny być przeznaczone do zagospodarowania przyrodniczego, lub utrzymywane jako trwałe użytki zielone,
- 4) zakaz rozbudowy istniejących obiektów wymienionych w punkcie 3 oraz na terenie nieruchomości p. H. Rodzima, gdzie plan adaptuje budynek mieszkalno-pensjonatowy, gospodarczy i cztery domki turystyczne,
 - zakaz wznoszenia jakiegokolwiek zabudowy poza siedliskami istniejącymi;
 - zamiana linii elektroenergetycznych napowietrznych na kablowe,
- 5) utrzymywanie harmonijnego krajobrazu kulturowego;
 - dążenie do zwiększenia zadrzewień i zakrzewień.

I K 13 „NIWA WYGRYŃSKA”

- 1) teren o dużym znaczeniu dla walorów krajobrazowych części środkowej jeziora Beldany i jego zatoki Wygryńskiej oraz dla stanu przyrodniczego strefy OB. 2,
- 2) obsługa turystyki wodnej; - gospodarka rolna z preferencjami dla kierunku „proekologicznego”,
- 3) letniska w kwaterach prywatnych,
- 4) zakaz wyznaczania nowych siedlisk i działek budowlanych w kierunku strefy OB. 2 przy ujściu rzeczki Nidki plan dopuszcza budowę stancy dla turystyki wodnej:
 - rewaloryzacja zabudowy;
 - zamiana linii elektroenergetycznych napowietrznych na kablowe,
- 5) utrzymanie tradycyjnego, harmonijnego krajobrazu wiejskiego ze wzbogaceniem nowymi zadrzewieniami.

I K 14 „NIWA WÓLCZANSKA”

- 1) duże walory krajobrazowe i krajoznawcze,
- 2) gospodarka rolna - tradycyjna, „proekologiczna”;
 - krajoznawstwo,
- 3) inne funkcje nie występują,
- 4) rewaloryzacja zabudowy wsi;
 - zamiana napowietrznych linii elektroenergetycznych na kablowe,
- 5) utrzymanie tradycyjnego krajobrazu wiejskiego ze wzbogaceniem nowymi zadrzewieniami i zakrzewieniami.

I K 15 „NIWA WOJNOWSKA”

- 1) duże walory krajoznawcze i przyrodnicze,
- 2) ostoja drobnego ptactwa, zwierzyny płowej i dzików,
 - krajoznawstwo,
- 3) gospodarka rolna - tradycyjna, „proekologiczna”,
- 4) rewaloryzacja historycznej zabudowy osadników rosyjskich: - zakaz wyznaczania nowych siedlisk i działek budowlanych poza terenem zwartej zabudowy wsi,
 - zamiana napowietrznych linii elektroenergetycznych na kablowe,

5) utrzymanie tradycyjnego krajobrazu wiejskiego ze wzbogaceniem nowymi zadrzewieniami i zakrzewieniami.

I K 16 „NIWA GAŁKOWSKA”

1) szczególne walory krajobrazowo-krajoznawcze,

2) zachowanie historycznej zabudowy ulicowej - przykład osadnictwa rosyjskiego; - rolnictwo tradycyjne, „proekologiczne”,

3) nie występują,

4) rewaloryzacja zabudowy; - zakaz wznoszenia nowych siedlisk i działek budowlanych poza terenem zwartej zabudowy wsi;
- zamiana napowietrznych linii elektroenergetycznych na kablowe;
- przywrócenie szutrowej nawierzchni dróg gruntowych,

5) utrzymanie tradycyjnego krajobrazu wiejskiego z wprowadzeniem nowych grup zadrzewień i zakrzewień.

I K 17 „WIEŚ ZGON”

1) szczególne walory krajobrazowo-kulturowe,

2) turystyka wodna i krajoznawcza,

3) nie występują,

4) adaptacja istniejącej stancyi wodnej; - zmiana funkcji ośrodka wypoczynkowego Zakładów Telewizyjnych „Polcolor” na hotel lub schronisko dla turystyki krajoznawczej (konieczna zmiana architektury zabudowy);
- zakaz wyznaczania nowych siedlisk i działek budowlanych; likwidacja domków campingowych Gminnej Spółdzielni z Mrągowa,

5) zachowanie charakteru tradycyjnej zabudowy wiejskiej.

I K 18 „LASY PUSZCZAŃSKIE (KOCZEK – RUCIANE)

1) duże wartości przyrodnicze,

2) ostoja cietrzewia,

3) gospodarka leśna - według zasad ustalonych dla lasów parkowych,

4) nie występują,

5) dążenie do przywrócenia cech naturalnych krajobrazu leśnego.

I K 19 „NIWA LIPOWSKA”

1) duże walory krajobrazowe,

2) turystyka krajoznawcza - piesza, rowerowa, konna,

3) gospodarka rolna - tradycyjna, „proekologiczna”, ze zwiększonym udziałem trwałych użytków zielonych,

4) zakaz wyznaczania nowych siedlisk i działek budowlanych,
- rewaloryzacja zabudowy istniejącej
- dążenie do zmiany napowietrznych linii elektroenergetycznych na kablowe,

5) utrzymanie tradycyjnego krajobrazu wiejskiego z wprowadzeniem nowych zadrzewień i zakrzewień.

I K 20 „JEZIORO PROBARSKIE”

1) ważny akwen w systemie jezior Parku – ze względu na czystość wód, duże walory krajobrazowe i przyrodnicze (miejsce występowania żółwia błotnego),

2) umiarkowana intensywność użytkowania rekreacyjnego,

3) gospodarka rybacka, uzgodniona z Zarządem Parku, z dopuszczeniem użytkowania wędkarskiego i rekreacyjnego,
- na obrzeżach jeziora gospodarka rolna z preferencjami dla kierunku „proekologicznego”,
- adaptacja ośrodka wypoczynkowego w Jakubowie na gruntach wsi (F.O.C. Marki) z postulatem zmiany części obiektu na schronisko turystyczne dla obsługi turystyki krajoznawczej,

4) zakaz wyznaczania nowych siedlisk i działek budowlanych - poza terenami zwartej zabudowy wsi: Kosewo i Probarck:

- dążenie do rewaloryzacji zabudowy wymienionych wsi;
- zmiana linii elektroenergetycznych na kablowe,

5) utrzymanie cech krajobrazu wiejskiego (kulturowego-harmonijnego) - częściowo naturalnego, z zaleceniem zwiększenia zalesień oraz zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

I K 21 „JEZIORO WIERZBOWSKIE”

- 1) ważny akwen w systemie jezior Parku ze względów geomorfologiczno-krajobrazowych i przyrodniczych - miejsce występowania żółwia błotnego,
- 2) umiarkowana intensywność użytkowania rekreacyjnego (szlak turystyki kajakowej Piecki - Św. Lipka),
- 3) gospodarka rybacka, uzgadniana z Zarządem Parku, z dopuszczeniem użytkowania wędkarskiego i turystycznego,
 - na obrzeżach jeziora gospodarka rolna z preferencjami dla kierunku „proekologicznego”, postulowane zwiększenie trwałych użytków zielonych,
- 4) zakaz wyznaczania nowych siedlisk i działek budowlanych,
- 5) utrzymanie cech krajobrazu leśno - rolniczego, częściowo naturalnego, z zaleceniem zwiększenia zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

I K 22 „NIWA BREJDYN I KRZYWYCH”

- 1) duże walory krajobrazowe,
- 2) ochrona lasów Krzywych Gór; - turystyka krajoznawcza (piesza, rowerowa, konna),
- 3) gospodarka rolna - preferowana ekstensywna - wypasowa,
- 4) zakaz wyznaczania nowych siedlisk i działek budowlanych poza terenami zwartej zabudowy wsi: Krzywe i Brejdyny,
- 5) utrzymanie cech krajobrazu wiejskiego (kulturowego-harmonijnego) częściowo naturalnego z zaleceniem zwiększenia zalesień, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

II STREFA (Ważniejsze fragmenty)

II 1 „NIWA POLNA I SIEDLISKOWA DZIUBIEL”

- duże wartości krajobrazowe,
- strefa „transmisyjna” północnego brzegu Śniardw,
- dopuszcza się budownictwo uzupełniające (plombowe) w obrębie „zwartej zabudowy wsi”,
- dążenie do rewaloryzacji istniejącej zabudowy wsi,
- pożądane wprowadzenie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

II 2 „WEJSUNY - ONUFRYJEWÓ”

- strefa transmisyjna dla terenu OR 10,
- rolnictwo z preferencjami dla kierunku „ekologicznego”,
 - turystyka krajoznawcza,
- dopuszcza się budownictwo uzupełniające „plombowe” w obrębie „zwartej zabudowy wsi”.

II 2 „PIASKI”

- zakaz wyznaczania nowych siedlisk i działek budowlanych za wyjątkiem:-
 - a) projektowanego pola namiotowego przy stacji TKKF „Korektywa”,
 - b) ewentualnych potrzeb terenowych związanych ze zmianą funkcji ośrodka wypoczynkowego „Malinka” K.B.M. Warszawa na obiekt obsługi turystyki krajoznawczej.

II 2 „UKTA – ŁADNE POLE”

- strefa osłonowa (transmisyjna) środkowego biegu rzeki Krutyni - zalecane zwiększenie zadrzewienia i zakrzewienia terenów otwartych, powiększanie areału trwałych użytków zielonych,

- dopuszcza się tylko uzupełnienie zabudowy w obrębie zwartej zabudowy wsi,
- dążenie do rewaloryzacji zabudowy istniejącej.

II 4 „JEZIORO WYGRYŃSKIE”

- strefa buforowa dla jeziora Beldany,
- rolnictwo z przewagą trwałych użytków zielonych,
- gospodarka wypasowa,
- wyznaczanie nowych siedlisk i działek budowlanych ograniczone do przypadków wyjątkowych – po uzyskaniu pozytywnej opinii Zarządu Parku,
- postulowane dolesienie brzegów jeziora.

II 5 „NIWA POLNA I SIEDLISKOWA CIERZPIĘT”

- strefa osłonowa (transmisyjna) północno- zach. Części jeziora Mokre (OR 3),
- dopuszcza się tylko uzupełnienie zwartej zabudowy wsi,
- dążenie do rewaloryzacji zabudowy istniejącej.

II 6 „NIWA POLNA I SIEDLISKOWA JAKUBOWA”

- duże walory krajobrazowe,
- dopuszcza się tylko uzupełnienie zabudowy w obrębie zwartej zabudowy wsi,
- należy dążyć do rewaloryzacji zabudowy istniejącej,
- pożądane zwiększenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

II 7 „JEZIORA INULEC I PŁOCICZNE”

- duże walory krajobrazowe i przyrodnicze,
- ostoja żółwia błotnego i przelotnych kormoranów,
- gospodarka rolna - uprawy na gruntach rolnych i trwałych użytkach zielonych z preferencjami dla metod ekologicznych,
- gospodarka rybacka - w uzgodnieniu z Zarządem Parku, z dopuszczeniem użytkowania wędkarskiego i rekreacyjnego,
- zakaz wyznaczania nowych siedlisk i działek budowlanych/
- dążenie do zwiększenia zadrzewień i zakrzewień oraz trwałych użytków zielonych.

zajętych nr 2 do rozporządzenia z dnia 14.01.2002r.

150

ZARZĄDZENIE Nr 16

Wojewody Warmińsko-Mazurskiego

z dnia 28 stycznia 2005 r.

zmieniające zarządzenie w sprawie nadania Statutu Warmińsko-Mazurskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu w Olsztynie.

Na podstawie art. 29 ust. 1 i 5 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2001 r. Nr 80, poz. 872 i Nr 128, poz. 1407, z 2002 r. Nr 37, poz. 329, Nr 41, poz. 365, Nr 62, poz. 558, Nr 89, poz. 804 i Nr 200, poz. 1688, z 2003 r. Nr 52, poz. 450, Nr 137, poz. 1302 i Nr 149, poz. 1452 oraz z 2004 r. Nr 33, poz. 287) zarządza się, co następuje:

§ 1. W Statucie Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie stanowiącym załącznik do zarządzenia Nr 19 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 5 lutego 2002 r. w sprawie nadania Statutu Warmińsko-Mazurskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu w

Olsztynie (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 21, poz. 368 i Nr 115, poz. 1695, z 2003 r. Nr 37, poz. 513 oraz z 2004 r. Nr 11, poz. 195, Nr 51, poz. 634 i Nr 116, poz. 1489) załącznik nr 1 otrzymuje brzmienie określone w załączniku do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Wojewoda Warmińsko-Mazurski
Stanisław Szatkowski

Załącznik do Zarządzenia Nr 16
Wojewody Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 28 stycznia 2005 r.

Załącznik Nr 1 do Statutu
Warmińsko-Mazurskiego
Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie

Wykaz przedsiębiorstw, dla których Wojewoda pełni funkcję organu założycielskiego.

1. Przedsiębiorstwo Produkcji Kruszyw w Działdowie.
2. Zakłady Przemysłu Odzieżowego "WARMIA" w Kętrzynie.
3. Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego w Wydminach.
4. Przedsiębiorstwo Produkcji Drzewnej "LAS" w Morażu.
5. Zakład Naprawczy Mechanizacji Rolnictwa w Ostródzie.
6. Przedsiębiorstwo Generalnych Dostaw i Komplectowania Urządzeń Rolniczych Wytwórni Pasz "OLPASZ" w Olsztynie.
7. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Montażowe "KOLSTER" w Olsztynie.
8. Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Rolnictwa w Wodę "WODROL" w Olsztynie.
9. Przedsiębiorstwo Handlowo-Techniczne Sprzętu Pożarniczego "SUPON" w Olsztynie.
10. Przedsiębiorstwo Gastronomiczno-Handlowe "GASTROPOL" w Olsztynie.
11. Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Bartoszycach.
12. Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Ostródzie.
13. Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Iławie.
14. Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Szczytnie.
15. Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Olsztynie.
16. Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Kętrzynie.
17. Przedsiębiorstwo Transportowe Handlu Wewnętrznego w Olsztynie.
18. Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Mrągowie.
19. Elbląskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego w Elblągu.
20. Olsztyńskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego w Olsztynie.
21. Przedsiębiorstwo Rolno-U słuگو we w Dobrym Mieście.
22. Państwowy Ośrodek Maszynowy w Lubawie.
23. Przedsiębiorstwo Produkcji Betonów Budownictwa Rolniczego "KOMBET" w Komornikach.